

PRIRUČNIK
O RATNOM PRAVU
ZA ORUŽANE SNAGE

BELEŠKA

Ovaj *Priručnik* je rezultat autorovog iskustva u obuci iz ratnog prava i upotrebi prethodnog nacrtu ovog *Priručnika* putem međunarodnih kurseva u toku nekoliko godina. Usmeren je na ispunjavanje potreba svih tipova oružanih snaga i svih komandnih nivoa.

Ratno pravo obuhvata međunarodno običajno pravo i ugovorno pravo, posebno Haške i Ženevske konvencije; one zajedno sadrže nekoliko stotina odredbi.

Da bi bitne odredbe mogle biti shvaćene i primenjene od strane oružanih snaga, autor je započeo i pripremio *Priručnik* u vojničkom stilu uz preporuke za akciju i ponašanje.

Priručnik ne obuhvata odgovornosti Međunarodnog komiteta Crvenog krsta.

Autor: **Frederik de Mulinen**: pukovnik, pravnik, završio komandno-štabnu školu. Vršio je različite komandne i štabne dužnosti u Vojsci Švajcarske. U *Međunarodnom komitetu Crvenog krsta* bio je zadužen za obuku iz ratnog prava (prava oružanih sukoba) oružanim snagama uopšte. Direktor vojnih kurseva iz ratnog prava na *Međunarodnom institutu za humanitarno pravo* i *Međunarodnom komitetu vojne medicine i farmacije*. Član Saveta direktora i predsednik Komiteta za zaštitu ljudskog života u oružanim sukobima u *Međunarodnom društvu za vojno pravo i ratno pravo*.

FREDERIK DE MULINEN

PRIRUČNIK
O RATNOM PRAVU
ZA ORUŽANE SNAGE

MEĐUNARODNI KOMITET CRVENOG KRSTA
ŽENEVA

Izdavači:
Društvo Crvenog krsta SCG
Međunarodni komitet Crvenog krsta

ISBN 86-84251-15-6

WEB <http://www.icrc.org>

Sadržaj

	Strana
UVOD	xv
OSNOVNI MEĐUNARODNI SPORAZUMI O RATNOM PRAVU	xxi
DEO 1. SPISAK POJMOVA	
Uvod	1
Odeljak 1.1. Ratno pravo i oružane snage	2
Glava A Ratno pravo	3
Glava B Vrste prava	4
Glava C Pravni položaj država	4
Glava D Primena ratnog prava	6
Glava E Pregled pravila za nemeđunarodne oružane sukobe	7
Glava F Oružane snage po ratnom pravu	9
Glava G Ratno pravo kao kodeks ponašanja i postupanja oružanih snaga	10
Odeljak 1.2. Osnovne kategorije lica i objekata	11
Glava A Borci	11
Glava B Civilna lica	12
Glava C Vojni ciljevi	12
Glava D Civilni objekti	13
Odeljak 1.3. Posebno zaštićena lica i objekti	13
Glava A Svrha	13
Glava B Vojna sanitetska služba	14
Glava C Civilna medicinska služba	17
Glava D Versko osoblje i objekti	18

	Glava E	Civilna zaštita	19
	Glava F	Kulturni i verski objekti uopšte	21
	Glava G	Obeleženi objekti kulture	21
	Glava H	Građevine ili postrojenja koji sadrže opasne sile	23
	Glava I	Demilitarizovane zone	24
Odeljak 1.4.	Žrtve rata		24
	Glava A	Ratni zarobljenici	24
	Glava B	Ranjenici, bolesnici, brodolomnici	25
	Glava C	Poginuli	26
DEO 2.	KONTROLA ORUŽANOG SUKOBA		
	Uvod		27
Odeljak 2.1.	Razvoj sukoba		28
	Glava A	Početak oružanog sukoba	28
	Glava B	Eskalacija oružanog sukoba	28
	Glava C	Smirivanje i kraj oružanog sukoba	31
Odeljak 2.2.	Mirnodopske pripremne mere		32
	Glava A	Strateške mere	32
	Glava B	Izvršne i administrativne mere	34
Odeljak 2.3.	Kontrola za vreme oružanog sukoba		37
	Glava A	Strateške mere	37
	Glava B	Izvršne i administrativne mere	39
	Glava C	Osnovna zaštita	41
	Glava D	Osnovne kategorije lica i objekata	46
	Glava E	Posebno zaštićena lica i objekti	46
	Glava F	Žrtve rata	50
	Glava G	Represalije	50
	Glava H	Delovanje posrednika	51
	Glava I	Dužnost i delovanje neutralnih država	54
Odeljak 2.4.	Mere nakon oružanog sukoba		56
	Glava A	Uspostavljanje normalnih uslova	56
	Glava B	Repatrijacija i oslobađanje lica i objekata	56
	Glava C	Nestala i poginula lica	57

DEO 3.	KOMANDNA ODGOVORNOST	
	Uvod	59
Odeljak 3.1.	Opšta odgovornost	59
	Glava A Opšta odgovornost u vojnim operacijama	60
	Glava B Odgovornost svakog starešine	60
Odeljak 3.2.	Obuka iz ratnog prava	61
	Glava A Načela obuke	61
	Glava B Instruktor ratnog prava	63
	Glava C Osnovni nivoi i kategorije obuke	63
	Glava D Referentni dokumenti	65
Odeljak 3.3.	Organizacija	66
	Glava A Organizacioni principi	66
	Glava B Operativni i geografski kontekst	66
	Glava C Posebno zaštićena lica i objekti	68
	Glava D Multinacionalne snage i problemi	69
	Glava E Saradnja sa civilnim vlastima	70
Odeljak 3.4.	Specifične okolnosti	72
	Glava A Ratovanje između nejednakih snaga	72
	Glava B Akcije u neuobičajenom okruženju	74
	Glava C Neuobičajene okolnosti snabdevanja i evakuacije	74
DEO 4.	KOMANDOVANJE	
	Uvod	77
Odeljak 4.1.	Vojni zadatak	77
Odeljak 4.2.	Elementi za odlučivanje	77
	Glava A Prikupljanje informacija	77
	Glava B Mere predostrožnosti koje zahteva ratno pravo	79
	Glava C Taktička situacija	80
	Glava D Vojna nužnost	81
Odeljak 4.3.	Donošenje odluka	82
	Glava A Vremenski faktor	82
	Glava B Procena	83

	Glava C	Odluka	83
	Glava D	Zadaci potčinjenih	85
	Glava E	Saradnja sa civilnim vlastima	86
Odeljak 4.4.		Kontrola izvršenja	86
	Glava A	Načela kontrole	86
	Glava B	Prilagođavanja u toku izvršenja	87
DEO 5.		IZVOĐENJE OPERACIJA	
		Uvod	89
Odeljak 5.1.		Izvođenje operacija uopšte	89
	Glava A	Načela izvođenja	90
	Glava B	Potrebne informacije	91
	Glava C	Sredstva borbe	91
	Glava D	Metode borbe	92
	Glava E	Predviđeni efekti obmane	93
	Glava F	Zone isključenja i slična područja	95
	Glava G	Specifično zaštićeni objekti	96
	Glava H	Zaštićene zone	97
	Glava I	Saradnja sa civilnim vlastima	99
Odeljak 5.2.		Izvođenje napada	100
Odeljak 5.3.		Izvođenje odbrane	101
Odeljak 5.4.		Pokreti i smeštaj	103
DEO 6.		PONAŠANJE U AKCIJI	
		Uvod	106
Odeljak 6.1.		Borba	107
	Glava A	Načela vođenja borbi	107
	Glava B	Strani brodovi	107
	Glava C	Strani avioni	108
	Glava D	Zone isključenja i slična područja	108
	Glava E	Specifično zaštićena lica i objekti	109
	Glava F	Zaštićene zone	110
	Glava G	Traženje žrtava borbe	111
	Glava H	Zarobljavanje žrtava borbe	111
	Glava I	Saradnja sa civilnim vlastima	112

Odeljak 6.2.	Zarobljena lica i objekti	113
	Glava A Neprijateljski borci	113
	Glava B Ranjenici, bolesnici, brodolomnici	115
	Glava C Poginuli	116
	Glava D Neprijateljsko vojno sanitetsko osoblje	117
	Glava E Neprijateljsko vojno versko osoblje	117
	Glava F Neprijateljski vojni objekti	118
Odeljak 6.3.	Neneprijateljski kontakti sa neprijateljem	119
	Glava A Jednostrane mere	119
	Glava B Prekid borbe	119
	Glava C Procedure	120
Odeljak 6.4.	Mere nakon borbe	121
	Glava A Vojne mere	121
	Glava B Saradnja sa civilnim vlastima	122
DEO 7.	TRANSPORT	
	Uvod	125
Odeljak 7.1.	Transport	126
	Glava A Načela vojnog transporta	126
	Glava B Odvojeni vojni, sanitetski i civilni transport	127
	Glava C Zajednički vojni, sanitetski i civilni transport	128
	Glava D Saradnja sa civilnim vlastima	128
Odeljak 7.2.	Evakuacija zarobljenih lica i objekata	129
	Glava A Ratni zarobljenici	129
	Glava B Ranjenici, bolesnici, brodolomnici	131
	Glava C Poginuli	132
	Glava D Neprijateljsko vojno sanitetsko osoblje	133
	Glava E Neprijateljsko vojno versko osoblje	133
	Glava F Neprijateljski vojni objekti	133
Odeljak 7.3.	Snabdevanje	134
	Glava A Načela snabdevanja	134
	Glava B Snabdevanje medicinskim materijalom	135
	Glava C Snabdevanje verskih objekata	135

Odeljak 7.4.	Sanitetski transport	136
	Glava A Načela sanitetskog transporta	136
	Glava B Sanitetski transport na kopnu	137
	Glava C Sanitetski transport na moru i ostalim vodama	137
	Glava D Vazdušni sanitetski transport	139
DEO 8.	POZADINA	
	Uvod	143
Odeljak 8.1.	Logističke baze	144
	Glava A Načela logistike	144
	Glava B Baze za vojno snabdevanje i održavanje	147
	Glava C Baze vojne sanitetske službe	148
Odeljak 8.2.	Tretman zarobljenih lica i objekata	149
	Glava A Ratni zarobljenici	149
	Glava B Ranjenici i bolesnici	159
	Glava C Smrt ratnih zarobljenika	160
	Glava D Neprijateljsko vojno sanitetsko osoblje	161
	Glava E Neprijateljsko vojno versko osoblje	162
	Glava F Neprijateljski vojni objekti	163
Odeljak 8.3.	Civilni poslovi	164
	Glava A Saradnja sa civilnim vlastima	164
	Glava B Strani državljani	165
	Glava C Civilni poslovi na slobodnoj stranoj teritoriji	166
Odeljak 8.4.	Kaznene mere	167
	Glava A Kršenja ratnog prava	167
	Glava B Sudski procesi	169
	Glava C Suđenja ratnim zarobljenicima	170
	Glava D Suđenja stranim državljanima	172
DEO 9.	OKUPACIJA	
	Uvod	173
Odeljak 9.1.	Pravo okupacije	174
	Glava A Definicije	174
	Glava B Odgovornost	174

Odeljak 9.2.	Posebne odredbe o okupaciji	175
	Glava A Administracija	175
	Glava B Stanje civilnog stanovništva	177
	Glava C Kretanje civilnih lica	179
	Glava D Bezbednosne mere u odnosu na stanovništvo	180
	Glava E Kaznene mere	181
Odeljak 9.3.	Kontrola okupacije	183
	Glava A Načela kontrole	183
	Glava B Mere okupirajuće sile	184
	Glava C Mere vlasti i stanovništva okupirane teritorije	184
Odeljak 9.4.	Borbena dejstva na okupiranoj teritoriji	184
DEO 10.	NEUTRALNOST	
	Uvod	187
Odeljak 10.1.	Pravo neutralnosti	188
	Glava A Definicije	188
	Glava B Odgovornost	188
Odeljak 10.2.	Posebne odredbe o neutralnosti	189
	Glava A Područja ratnih operacija	189
	Glava B Pristup neutralnom prostoru uopšte	190
	Glava C Privremeni pristup neutralnom prostoru	190
	Glava D Zarobljavanje pripadnika zaraćenih oružanih snaga	191
Odeljak 10.3.	Kontrola neutralnosti	193
	Glava A Načela kontrole	193
	Glava B Mere neutralne države	194
	Glava C Mere zaraćenih strana	195
Odeljak 10.4.	Borbena dejstva u neutralnom prostoru	195
ANEKS 1	POSEBNE ODREDBE O SPECIFIČNOM NAORUŽANJU	
Odeljak 1.	Uvod	197
Odeljak 2.	Zabrane	198

SADRŽAJ

Odeljak 3.	Mine i slično oružje	200
	Glava A Definicije	200
	Glava B Uslovi za dozvoljenu upotrebu	201
Odeljak 4.	Zapaljiva oružja	202
	Glava A Definicije	202
	Glava B Uslovi za dozvoljenu upotrebu	203
Odeljak 5.	Pomorske mine	203
ANEKS 2 IDENTIFIKACIJA		
Odeljak 1.	Lični dokumenti pojedinaca	205
	Glava A Identifikacione kartice	205
	Glava B Identifikacione pločice	206
	Glava C Sadržaj	206
	Glava D Preporučeni dodatni podaci na identifikacionoj kartici	207
Odeljak 2.	Znaci raspoznavanja	208
	Glava A Uvod	208
	Glava B Kategorije	208
	Glava C Upotreba	210
Odeljak 3.	Signali raspoznavanja	211
	Glava A Uvod	211
	Glava B Sanitetski svetlosni signal raspoznavanja	212
	Glava C Sanitetski radio signal raspoznavanja	212
	Glava D Sanitetski radarski signal raspoznavanja	213
	Glava E Sanitetski podvodni akustični signal raspoznavanja	213
	Glava F Ostali signali	214
RATNO PRAVO: REZIME ZA STAREŠINE		žute stranice
RATNO PRAVO: PRAVILA PONAŠANJA U AKCIJI		crvene stranice
RATNO PRAVO: PROGRAM OBUKE		plave stranice

Uvod

1. Moderno ratno pravo

Razni međunarodni sporazumi koji upravljaju oružanim sukobima datiraju iz različitih perioda: osnovne Haške konvencije iz 1907. godine, najnovije Ženevske konvencije i Haška konvencija o kulturnim dobrima iz 1949. i 1954. godine, Dopunski protokoli uz Ženevske konvencije i Konvencija o određenom konvencionalnom naoružanju iz 1977. i 1980. godine. Ovi različiti ugovori o ratnom pravu odražavaju potrebe, koncepte, okolnosti i jezik svog vremena.

Kao posledica toga što moderni oružani sukobi postaju sve kompleksniji, ratno pravo takođe postaje sve komplikovanije. Vojska smatra da je teško razlučiti ono što je za njih važno.

2. Odgovornost države

Države koje su prihvatile međunarodne sporazume o ratnom pravu obavezane su „da će poštovati ove sporazume i da će im obezbediti poštovanje u svakoj prilici“.

Budući da ratno pravo ne može ustanoviti detaljne odredbe za sve slučajeve, potrebno ih je precizirati. Ovo se jedino može i mora učiniti na nacionalnom nivou u skladu sa određenim situacijama i potrebama svake države.

Stoga se mora, unutar svake države, razmatrati ratno pravo uz strateški pristup. Strateška situacija (geografska, ekonomska, politička, vojna) jedne države je determinanta za unutrašnja pojašnjenja i preciziranja koja su nužna za postizanje efikasnog poštovanja ratnog prava.

Kao posledica porasta uključenosti civilnog stanovništva u oružane sukobe, moderno ratno pravo je postalo pitanje od opšteg značaja, već u vreme mira, za različite organe i njihove agente unutar države.

3. Potreba za Priručnikom za oružane snage

Zbog različitih nacionalnih pristupa ratnom pravu i njegovoj primeni, postoji manjak dostupnih sažetih prezentacija ratnog prava prilagođenih potrebama oružanih snaga.

Postoji potreba za dokumentom koji bi sledio koncept i strukturu vojnih priručnika uopšte. Tako bi vojnik - čitalac odmah pronašao ono što je za njega bitno u odnosu na njegovu poziciju unutar komandnog lanca i na datu situaciju.

Da bi se popunila takva praznina, pripremljen je sadašnji *Priručnik o ratnom pravu za oružane snage*.

4. Namena i sadržaj Priručnika

Ovaj *Priručnik* ima dvojnu namenu, budući da je namenjen:

- za upotrebu kao referentna knjiga na međunarodnim i nacionalnim kursovima ratnog prava;
- za upotrebu kao kodeks ponašanja unutar oružanih snaga.

Opšti pristup *Priručnika* u pogledu oružanih sukoba i prava koje njima upravlja je strateški.

Od strateškog nivoa pa naniže, primena ratnog prava ubrzano postaje pitanje unutrašnjeg reda i discipline. Ono se odnosi i na komandnu odgovornost.

Glavni deo ratnog prava bavi se međunarodnim oružanim sukobima, dok se svega nekoliko odredbi odnosi na nemeđunarodne oružane sukobe. Međutim, oružane snage ne mogu učiti i primenjivati različite načine delovanja i ponašanja za međunarodne i nemeđunarodne oružane sukobe. Kao dodatak, u unutrašnjem oružanom sukobu detaljna ratna pravila su neophodna u praksi, čak i ako se formalno ne primenjuju. Stoga, zaraćene strane i oružane snage uključene u nemeđunarodni oružani sukob moraju u praksi slediti kompletnije odredbe o međunarodnom oružanom sukobu.

Iz tog razloga, *Priručnik* odražava pravo koje upravlja međunarodnim oružanim sukobom, ali se, gde god je to moguće, obraća stranama u sukobu radije nego državama.

Pravila u *Priručniku* su namenjena stranama u bilo kojem oružanom sukobu, nezavisno o sporazumima koji formalno obavezuju spomenute strane i nezavisno od razloga ili prirode sukoba.

Priručnik se uglavnom sastoji od načela, pravila i procedura zasnovanih na odredbama sporazuma. On također odražava neka običajna pravila, kao i praksu država. Na kraju, *Priručnik* predlaže mere za praktično izvođenje koje treba preduzeti u celom komandnom lancu, od glavnokomandujućih naniže.

Priručnik je u duhu kodeksa ponašanja. Kao posledica toga, oni koji poštuju red i disciplinu i ponašaju se u skladu sa *Priručnikom* uvek će biti u skladu sa ratnim pravom.

Kao rezultat ovakvog koncepta, *Priručnik* ne bi trebalo da ima bilo kakav pravni efekat. On se ne može koristiti kao referenca za krivično gonjenje.

5. Struktura Priručnika

Priručnik je podeljen u deset delova, od kojih se svaki odnosi na jedan od glavnih predmeta u okviru desetodnevni kursa Međunarodnog instituta za humanitarno pravo (San Remo, Italija), koji se smatraju opštim ili osnovnim kursovima.

Nakon osvrta na osnovne pojmove, *Priručnik* polazi od strateškog nivoa govoreći o kontroli ili upravljanju oružanim sukobom.

Priručnik, zatim, prati uobičajeni proces komandovanja i odlučivanja do bojnog polja, uz konačne taktičke odluke na terenu. Nastavlja sa merama koje treba preduzeti u korist lica i objekata na bojnopolju, za vreme transporta i u udaljenim pozadinskim područjima u kojima svi problemi ratnog prava moraju da budu rešeni.

Priručnik završava dvema specifičnim situacijama okupacije i neutralnosti.

Kao odgovor na situacije modernog ratovanja, kopnene, pomorske i vazdušne operacije, odgovarajući problemi ratnog prava su predstavljene zajedno.

Tako ima deset sledećih delova:

1. Spisak pojmova
2. Kontrola oružanog sukoba
3. Komandna odgovornost
4. Komandovanje
5. Izvođenje operacija
6. Ponašanje u akciji

7. Transport
8. Pozadina
9. Okupacija
10. Neutralnost

Da bi svaki deo *Priručnika* bio kompletan, neka preklapanja su neizbežna i neophodna. Ali, pristup je uvek odgovarajući glavnom predmetu razmatranog dela, a preklapanja su svaki put predstavljena iz drugog ugla.

Razni aneksi olakšavaju razumevanje i upotrebu *Priručnika*.

6. Korisnici

Priručnik je prvenstveno namenjen višim komandama koje imaju osoblje na raspolaganju. Odnosi se na odredbe ugovornog prava i naznačuje gde se mogu pronaći puni detalji kad god je to potrebno.

Tri dokumenta (obojene strane), sadržana u *Priručniku*, mogu se takođe koristiti odvojeno: *Rezime za starešine*, *Pravila ponašanja u akciji* i *Program obuke*.

Rezime za starešine (žute stranice) sadrži, bez pozivanja na ugovorno pravo, ono što komandanti koji izvršavaju taktičke zadatke treba da znaju i čine.

Pravila ponašanja u akciji (crvene stranice) namenjena su najnižim taktičkim nivoima: komandirima voda, nižim podoficirima i vojnicima. Jednostavno, direktnim jezikom rečeno, ona propisuju ponašanje i delovanje. Dakle, mogu se koristiti za obuku unutar čete, eskadrona ili baterije kopnenih snaga i, uz prikladnu adaptaciju, unutar mornaričkih i vazduhoplovnih snaga. Ova *Pravila* donose najbitnija načela koja svako vojno lice treba da zna i primenjuje.

Program obuke (plave stranice) namenjen je kao vodič instruktorima da započnu, organizuju i vrše praktičnu obuku iz ratnog prava, prilagođenu stvarnim potrebama polaznika.

7. Objašnjenja

S obzirom na to kako su oružane snage uspostavljene, organizovane i obučene za vojne operacije, poželjna je upotreba izraza „ratno pravo“ u priručniku koji je posebno za njih namenjen. Termin „ratno pravo“ je lako razumljiv i kraći nego „pravo oružanih sukoba“, dok izraz „humani-

tarno pravo“ zahteva objašnjenje i prečesto se meša sa „ljudskim pravima“.

Reference ugovornog prava su date ispod svakog zaglavlja. Glavni ugovori i odgovarajuće skraćenice su niže navedene.

Nikakve posebne reference nisu date:

- za pravila opšteg karaktera, zasnovana na temeljnim načelima i koja se odnose na običajno pravo;
- za sintezu ili spisak nekoliko odredbi;
- za pravilo koje traži nacionalnu specifikaciju ili organizacione mere;
- za radnju ili ponašanje koje je logična posledica pravnog pravila ili taktičke situacije;
- za preporučeno delovanje i / ili ponašanje.

Osnovni međunarodni ugovori o ratnom pravu

1. Opšti i koji se odnose na ratovanje na kopnu

Konvencija o započinjanju neprijateljstava, Hag, 18. oktobar, 1907. g.	H. III
Konvencija o zakonima i običajima rata na kopnu, Hag, 18. oktobar, 1907. g., uz: - Aneks: Pravilnik o zakonima i običajima rata na kopnu	H. IV H. IV. R.
Sporazum o zaštiti umetničkih i naučnih institucija i istorijskih spomenika (Rerih pakt), Vašington, 15. april, 1935. g.	Vašington
Konvencija za poboljšanje položaja ranjenika i bolesnika u oružanim snagama u ratu, Ženeva, 12. avgust, 1949. g.	G. I
Konvencija o postupanju sa ratnim zarobljenicima, Ženeva, 12. avgust, 1949. g.	G. III
Konvencija o zaštiti građanskih lica za vreme rata, Ženeva, 12. avgust, 1949. g.	G. IV
Konvencija o zaštiti kulturnih dobara u oružanom sukobu, Hag, 14. maj, 1954. g., sa: - Pravilnik o izvršavanju Haške konvencije o zaštiti kulturnih dobara u oružanom sukobu - Protokol o zaštiti kulturnih dobara u oružanom sukobu	H. CP H. CP. R H. CP. P
Dopunski protokol uz Ženevske konvencije od 12. avgusta, 1949. g. o zaštiti žrtava međunarodnih oružanih sukoba (Protokol I), Ženeva, 8. juna, 1977. g.	G. P. I

Dopunski protokol uz Ženevske konvencije od 12. avgusta, 1949. g., o zaštiti žrtava nemeđunarodnih oružanih sukoba (Protokol II), G. P. II

2. More

- Konvencija o statusu neprijateljskih trgovačkih brodova na početku neprijateljstava, Hag, 18. oktobar, 1907. g. H. VI
- Konvencija o pretvaranju trgovačkih brodova u ratne brodove, Hag, 18. oktobar, 1907. g. H. VII
- Konvencija o bombardovanju od strane pomorskih snaga u ratu, Hag, 18. oktobar, 1907. g. H. IX
- Konvencija o određenim ograničenjima vršenja prava uzapćenja u pomorskom ratu, Hag, 18. oktobar, 1907. g. H. XI
- Deklaracija o pravu pomorskog ratovanja, London, 26. februar, 1909. g. (nijedan potpisnik je nije ratifikovao) London. dekl.
- Pravo pomorskog ratovanja koje upravlja odnosima među zaraćenim stranama. Priručnik prihvaćen od Instituta za međunarodno pravo (Oksfordski priručnik za pomorsko ratovanje), Oksford, 9. avgust, 1913. g. Oksford
- Procès-verbal* o pravilima podmorničkog ratovanja utvrđena u Delu IV Londonskog sporazuma od 22. aprila, 1930. g., London, 6. novembar, 1936. g. London. PV
- Konvencija o poboljšanju položaja ranjenika, bolesnika i brodolomnika u oružanim snagama na moru, Ženeva, 12. avgust, 1949. g. G. II

3. Vazduh

Pravila vazdušnog ratovanja. Nacrt Komisije pravnika u Hagu, decembar 1922 - februar 1923. g. (nije usvojen u obavezujućoj formi) H. AW

4. Neutralnost

Konvencija o pravima i dužnostima neutralnih sila i lica u slučaju rata na kopnu, Hag, 18. oktobar, 1907. g.	H. V
Konvencija o pravima i dužnostima neutralnih država ratu na moru, Hag, 18. oktobar, 1907. g.	H. XIII
Konvencija o pomorskoj neutralnosti, Havana, 20. februar, 1928. g.	Havana

5. Oružje

Deklaracija o zabrani upotrebe određenih projektila u ratu, St. Petersburg, 29. novembar - 11. decembar, 1868. g.	St. Petersburg
Deklaracija o zabrani projektila koji se šire, Hag, 29. jul, 1899. g.	H. Dekl.
Konvencija o postavljanju automatskih podmorskih kontaktnih mina, Hag, 18. oktobra, 1907. g.	H. VIII
Deklaracija o zabrani izbacivanja projektila i eksploziva iz balona, Hag, 18. oktobar, 1907. g.	H. XIV
Protokol o zabrani zagušljivih, otrovnih i drugih gasova i bakterioloških metoda ratovanja, Ženeva, 17. jun, 1925. g.	G. BC
Konvencija o zabrani ili ograničavanju upotrebe određenih vrsta konvencionalnog naoružanja za koje se može smatrati da izazivaju prekomerne traumatske efekte ili da deluju bez razlikovanja u pogledu ciljeva, Ženeva, 10. oktobar, 1980. g:	G. CW
- Protokol o fragmentima oružja koji se ne mogu otkriti (Protokol I),	G. CW. P. I
- Protokol o zabrani ili ograničavanju upotrebe mina, mina iznenađenja i drugih sredstava (Protokol II),	G. CW. P. II
- Protokol o zabrani ili ograničavanju upotrebe zapaljivih oružja (Protokol III)	G. CW. P. II

Part 1. Osnovni pojmovi

Uvod

Ovaj deo se bavi osnovnim definicijama ratnog prava kao takvog, njegovom upotrebom u i od strane oružanih snaga i raznim kategorijama lica i objekata ustanovljenih ratnim pravom.

- Odeljak 1.1. *Ratno pravo i oružane snage*, odnosi se na definiciju pojma, namenu, kategorije i primenu ratnog prava i njegovoj važnosti za oružane snage;
- Odeljak 1.2. *Osnovne kategorije lica i objekata*, odnosi se na lica i objekte, bilo da su vojni ili civilni;
- Odeljak 1.3. *Posebno zaštićena lica i objekti*, odnosi se na definiciju lica i objekata koji imaju posebnu zaštitu zbog svoje funkcije, vrednosti, faktora opasnosti ili važnosti;
- Odeljak 1.4. *Žrtve rata*, odnosi se na definiciju ratnih zarobljenika, na ranjene, bolesne i brodolomnike, te na poginule.

Section 1.1. Ratno pravo i oružane snage

Ratno pravo

1. Namena
St. Petersburg,
preambula
Ratno pravo ima za cilj da, koliko god je to moguće, ograniči strahote rata
Stoga, ratno pravo usklađuje vojne potrebe sa zahtevima humanosti. Tako pravi razliku između onoga što je dozvoljeno (zakonito) i onoga što nije dozvoljeno (nezakonito).
2. Običajno pravo,
ugovorno pravo
Ratno pravo je u početku bilo potpuno običajno, zasnovano na utvrđenoj praksi ili običaju (npr. objava rata, primirje, predaja).
Ono sve više postaje predmet međunarodnih ugovora usvojenih na međunarodnim konferencijama.
3. Zakonska
ograničenja
Ratno pravo nameće ograničenja na:
 - a) neprijateljstva uopšte;
 - b) vođenje borbe od strane oružanih snaga;
 - c) ponašanje boraca u akciji;
 - d) ponašanje civilnih vlasti i lica u ratu;
 - e) ponašanje prema i tretiranje lica i objekata u ratu, posebno prema žrtvama rata;
 - f) administraciju i poredak na okupiranoj teritoriji (pravo okupacije);
 - g) odnose između zaraćenih država i neutralnih država (pravo neutralnosti).
4. Načelo zamene
(„Martensova
klauzula“)
H. IV, preambula
G. P. I, 1
U slučajevima koji nisu pokriveni ugovornim pravom, civilna lica i borci podležu zaštiti i ovlašćenjima načela međunarodnog prava proisteklim iz:
 - a) utvrđenog običaja;
 - b) načela humanosti;
 - c) zahteva javne savesti.

5. Detaljna pravila o međunarodnim oružanim sukobima
- Ratno pravo je prvenstveno namenjeno oružanim sukobima između država / grupa država, dakle, za međunarodne oružane sukobe.
- Dakle, glavni deo ratnog prava bavi se međunarodnim oružanim sukobom za koji daje detaljna pravila.

Glava B *Vrste prava*

6. Prvobitno: Haško pravo, Ženevsko pravo
- Tradicionalno, postojale su dve glavne grupe sporazuma o ratnom pravu:
- a) Haške konvencije koje regulišu neprijateljstva uopšte, a posebno:
- vođenje neprijateljstava;
 - koncept okupacije;
 - koncept neutralnosti.
- b) Ženevske konvencije sa odredbama o zaštiti koje se odnose:
- na one koji su postali žrtve oružanog sukoba: ratni zarobljenici, ranjenici, bolesnici, brodolomnici i poginuli;
 - na građanska lica uopšte;
 - na one koji se brinu o žrtvama oružanog sukoba: posebno sanitetske službe.
7. Evolucija: pravo haškog tipa pravo ženevskog tipa
- Prvobitno jasna razlika između Haškog i Ženevskog prava je postepeno smanjena.
- Međutim, u suštini, razlikovanje između „haškog tipa“ i „ženevskog tipa“ ostaje korisno radi praktičnog razumevanja ratnog prava.
- Pravo haškog tipa je posebno namenjeno svima koji imaju komandne odgovornosti i samim tim, preko lanca komandovanja, svim pripadnicima oružanih snaga.
8. Pravo haškog tipa
- Pravo haškog tipa obuhvata:
- a) glavne Haške konvencije iz 1899. g, većim delom zamenjene i dopunjene Haškim konvencijama iz 1907. g.;

- b) Pravila ratovanja u vazduhu, koncipirana u Hagu 1923.g
c) razne ugovore koji se tiču specifičnog naoružanja (vidi Aneks 1).
9. Pravo ženevskog tipa
Pravo ženevskog tipa obuhvata:
a) Ženevske konvencije iz 1864., 1906. i 1929. g., sada zamenjene i / ili dopunjene sa
b) Ženevskim konvencijama iz 1949. g.
10. Mešoviti tip prava
Mešoviti tip prava obuhvata odredbe i haškog, i ženevskog tipa prava i čine ga:
a) Haška konvencija za zaštitu kulturnih dobara iz 1954. g;
b) Dopunski protokol I uz Ženevske konvencije iz 1949. g.

Glava C *Pravni položaj država*

11. Članica ugovora
Svaka država je obavezana međunarodnim ugovorima koje je prihvatila (ratifikacijom ili pristupanjem). Takva država je članica tih sporazuma
Država može, kod prihvatanja ugovora, napraviti nacionalne interpretacije i / ili rezervacije.
12. Strana u sukobu
Država formalno ili faktički uključena u neprijateljstva prema jednoj ili više država je „strana u sukobu“.
Takva država i njene oružane snage su „zaraćena strana“.
13. Neutralna država
Država koja formalno ili faktički nije učesnica datog oružanog sukoba je neutralna država.

14. Države koje nisu članice ugovora
G. I, 2
G. II, 2
G. III, 2
G. IV, 2
H. CP, 18
- Država koja nije članica međunarodnog ugovora može prihvatiti i primeniti odredbe tog ugovora.
- Ona može biti obavezana u zavisnosti od toga da li je ugovor deklarativan po postojećem zakonu, bez obzira da li je prihvatila ugovor ili ne.
15. Nacionalni suverenitet
- Nacionalni suverenitet države proteže se na:
- a) državnu teritoriju (kopno) države
 - b) teritorijalne vode države;
 - c) nacionalni vazdušni prostor države.
16. Teritorijalne vode
*LS, 3
- Teritorijalne vode tradicionalno su se pružale do tri nautičke milje (domet topova) od obale; sada je prihvaćeno da se protežu do dvanaest nautičkih milja.
17. Nacionalni vazdušni proctor
- Nacionalni vazdušni prostor obuhvata vazdušni prostor iznad teritorije i teritorijalnih voda.
18. Prirodni tesnaci
*LS, 34-44
- Po pravilu prirodni tesnaci koji se koriste za međunarodnu plovidbu, koji prolaze kroz teritorijalne vode, otvoreni su za prolaz brodova i aviona.
- Izuzeci su regulisani posebnim ugovorima ili sporazumima.
19. Veštački kanali
- Veštački kanali i njihova upotreba regulisani su posebnim ugovorima i / ili sporazumima (npr. Suecki kanal, Panamski kanal).
20. Arhipelaške države: pojam
*LS, 46
- „Arhipelaška država“ označava državu koja se u celini sastoji od jednog ili više arhipelaga i može obuhvatati i druga ostrva.
- „Arhipelag“ označava grupu ostrva, uključujući delove ostrva, unutrašnje vode i ostale prirodne objekte koji su tako usko pove-

* Konvencija UN o pravu mora, Montego Bej (Bay), Jamajka, 1982

- zani da takva ostrva, vode i drugi prirodni objekti formiraju unutrašnji geografski, ekonomski i politički entitet, ili koji su istorijski smatrani takvima.
21. Arhipelaške države: teritorijalne vode *LS, 47, 48
Teritorijalne vode merene su sa arhipelaških osnovnih linija koje spajaju, po pravilu, najisturenije tačke najisturenijih ostrva i grebena.
22. Arhipelaške države: morske staze i vazdušne rute *LS, 53
Arhipelaške države mogu odrediti plovne puteve i vazdušne rute pogodne za kontinuiran i ekspeditivan prolaz stranih brodova i vazduhoplova.

Glava D *Primena ratnog prava*

23. Pravilo
G. I, 2
G. II, 2
G. III, 2
G. IV, 2
H. CP, 18
G. P. I, 1
Ratno pravo se primenjuje među državama koje su članice istih ugovora.
Primenjuje se, takođe, među državama članicama ugovora i državama i drugim zaraćenim stranama koje prihvataju taj ugovor i primenjuju njegove odredbe.
Međunarodno običajno pravo je primenjivo u svim državama.
24. Početak primene
G. I, 2
G. II, 2
G. III, 2
G. IV, 2, 6
H. CP, 18
G. P. I, 3
Ratno pravo se primenjuje od prvog akta neprijateljstva ili okupacije koja ne nailazi na otpor.
Mere pripremnog karaktera primenjive su već u mirno doba (npr. informisanje, obuka).
25. Poštovanje prava
G. I, 1
G. II, 1
G. III, 1
G. IV, 1
H. CP, 4
G. P. I, 1
Države i zaraćene strane obavezuju se da poštuju i obezbede poštovanje ratnog prava u svim okolnostima.
Ratno pravo moraju poštovati vlade, vojne i civilne vlasti, kao i vojna i civilna lica.

* Konvencija UN o pravu mora, Montego Bej (Bay), Jamajka, 1982

26. Posebni sporazumi
G. I, 6
G. II, 6
G. III, 6
G. IV, 7
H. CP, 24
- Države i zaraćene strane mogu zaključiti posebne sporazume o posebnim pitanjima. Međutim, takvi sporazumi ne mogu umanjiti zaštitu datu ratnim pravom licima i objektima.
27. Neodricanje od prava
G. I, 7
G. II, 7
G. III, 7
G. IV, 8
- Niko ne može da se delimično ili u potpunosti odrekne prava koja obezbeđuje ratno pravo i posebni sporazumi zaključeni od strane država i zaraćenih strana.
28. Nema uticaja na pravni status države
G. I, 2
G. II, 2
G. III, 2
G. IV, 2
H. CP, 18
G. P. I, 4
- Pravni status strane u sukobu nije ugrožen:
a) primenom ratnog prava;
b) zaključivanjem posebnih sporazuma koje omogućava ratno pravo.
29. Prestanak primene
G. I, 2, 5
G. II, 2
G. III, 2, 5
G. IV, 2, 5
H. CP, 18
H. CP. R, 18
G. P. I, 1
- Primena ratnog prava prestaje po opštem prestanku vojnih operacija ili završetkom okupacije. Za zadržana lica, njegova primena prestaje tek po njihovom oslobađanju, repatrijaciji ili rehabilitaciji. Za objekte kulture transportovane u inostranstvo, njegova primena prestaje tek po njihovom povraćaju.

Glava E *Pregled pravila za nemeđunarodne oružane sukobe*

30. Pravilo
- Svega nekoliko odredbi ratnog prava se odnosi na nemeđunarodne oružane sukobe. One, zapravo, predstavljaju preglede najva-

- žnijih pravila primenjivih u svim oružanim sukobima.
31. Kraći pregled
G. I, 3
G. II, 3
G. III, 3
G. IV, 3
H. CP, 4, 19
- Kraći pregled ratnog prava je ustanovljen:
a) zajedničkim članom 3. Ženevskih konvencija iz 1949. g;
b) članom 4. Haške konvencije o zaštiti kulturnih dobara iz 1954. g.
- Ovi članovi se primenjuju u oružanim sukobima koji se javljaju na teritoriji države članice ovih konvencija.
- Nema izrazitih zahteva u pogledu intenziteta i nivoa sukoba.
32. Duži pregled
G. P. II
- Duži pregled predstavlja Dopunski protokol II uz Ženevske konvencije iz 1949. g.
- Ovaj Protokol razvija i dopunjuje zajednički član 3. Ženevskih konvencija iz 1949.
33. Duži pregled:
nivo nasilja
G. P. II, 1
- Dopunski protokol II primenjuje se u situacijama koje su više od unutrašnjih nereda i zategnutosti (npr. pobune, izolovani i sporadični akti nasilja i ostali akti slične prirode).
34. Duži pregled:
vojni nivo
G. P. II, 1
- Dopunski protokol II primenjuje se kada nevladine oružane snage i grupe ispunjavaju sledeće uslove:
a) nalaze se pod odgovornom komandom;
b) u mogućnosti su da poštuju ratno pravo;
c) vrše takvu kontrolu nad jednim delom državne teritorije koja im omogućava izvođenje neprekidnih i usklađenih vojnih operacija.
35. Poređenje kraćeg i dužeg pregleda
G. I, 3
G. II, 3
G. III, 3
G. IV, 3
H. CP, 4, 19
G. P. II, 1
- U odsustvu specifičnih zahteva u pogledu domena primene, zajednički član 3. Ženevskih konvencija iz 1949. g. i član 4. Haške konvencije o zaštiti kulturnih dobara iz 1954. godine imaju veći domen primene nego Dopunski protokol II uz Ženevske konvencije iz 1949. g.

Dakle, moguće je da sukobi koji su oružani sukobi prema dva gorenavedena člana, još uvek nisu oružani sukobi u smislu Dopunskog protokola II.

Glava F *Oružane snage po ratnom pravu*

36.	Definicija
H. IV, R, 1
G. P. I, 43	Oružane snage jedne države i strane u sukobu predstavljaju sve organizovane jedinice i osoblje koje se nalazi pod komandom odgovornom za ponašanje svojih potčinjenih.
37.	Organizacija:
pravilo
H. IV, R, 1
H. VII, 1-6
G. P. I, 43 | Oružane snage su uspostavljene i organizovane u skladu sa zahtevima nacionalne bezbednosti i odbrane.

Svaka država i zaraćena strana mora odrediti kategorije lica i objekata koji pripadaju njihovim oružanim snagama. |
| 38. | Organizacija:
deca
G.P. I, 77 | Deca mlađa od 15 godina neće biti regrutovana u oružane snage.

Kod regrutacije lica koja su navršila 15 godina, ali još nemaju 18 godina, prvenstvo će se dati starijima. |
| 39. | Organizacija:
neprijateljski
državljeni
H. IV, R, 23
G. III, 130 | Neprijateljski državljani ne mogu biti prisiljeni da učestvuju u vojnim operacijama protiv svoje države. |
| 40. | Odgovornost
strana u sukobu
H. IV, R, 1
G. III, 4
G. P. I, 43 | Komanda oružanih snaga mora biti odgovorna zaraćenoj strani kojoj pripada. |
| 41. | Disciplina
G. P. I, 43 | Oružane snage će biti predmet unutrašnjeg sistema discipline koji nalaže poštovanje odredbi ratnog prava. |

Glava G *Ratno pravo kao kodeks ponašanja i postupanja oružanih snaga*

42. Potreba za opšteprimenjivim pravilima
- Da bi efikasno poštovale ratno pravo, oružane snage trebaju opšteprimenjiva pravila. Oružane snage ne mogu biti podučavane različitim načinima ponašanja u međunarodnim i nemeđunarodnim oružanim sukobima.
43. Potreba za preciznim i detaljnim pravilima
- Da bi bila lako primenjiva u praksi, pravila sadržana u ratnom pravu moraju biti precizna i detaljna.
- Pravila o nemeđunarodnom oružanom sukobu često utvrđuju samo načela kojima su potrebni dopunski podaci da bi bila praktično primenjena u oružanim snagama (npr. vođenje borbe, sanitetska služba, tretiranje zarobljenih boraca).
44. Kodeks ponašanja i postupanja
- Potpunija pravila za međunarodni oružani sukob predstavljaju opšte upotrebljiv kodeks ponašanja i postupanja.
- Takav kodeks ponašanja i postupanja upućuje sve zaraćene strane i njihove oružane snage u datom sukobu, bilo da su ove snage vladine ili su suprotstavljene ustanovljenim vlastima.
45. Reference u ovom Priručniku: kao pravilo za međunarodni oružani sukob
- Ovaj priručnik se u biti odnosi na pravo koje formalno upravlja međunarodnim oružanim sukobom.
- Funkcije i aktivnosti koje se formalno odnose na međunarodni oružani sukob, u stvari mogu, takođe, da budu od važnosti u nemeđunarodnom oružanom sukobu (npr. aktivnosti Sile zaštitnice koje vrši MKCK i/ili Organizacija za prosvetu, nauku i kulturu UN).

46. Reference u ovom Priručniku: izuzetno za nemeđunarodni oružani sukob
- Ovaj Priručnik se posebno bavi nemeđunarodnim oružanim sukobom samo onoliko koliko je to odgovarajuće (npr. pregled odredbi ratnog prava, eskalacija oružanog sukoba).

Odeljak 1.2. Osnovne kategorije lica i objekata

Glava A *Borci*

47. Definicija
G. III, 4
G. P. I, 43
- Borac* je svaki pripadnik oružanih snaga, osim sanitetskog i verskog osoblja.
48. Razlikovanje od civila: pravilo
G. III, 4
G. P. I, 44
- Za vreme učešća u borbenim aktivnostima ili u pripremnoj vojnoj operaciji, borci se moraju razlikovati od civilnog stanovništva.
- Pripadnici regularnih i pridruženih oružanih snaga obično se razlikuju po njihovim uniformama.
- Pripadnici ostalih oružanih snaga nose istaknute znakove raspoznavanja i otvoreno nose oružje.
49. Razlikovanje od civila: izuzetne situacije
G. P. I, 44
- U situacijama u kojima zbog prirode neprijateljstava naoružani borac nije u mogućnosti da se razlikuje, on zadržava svoj status borca ako otvoreno nosi oružje;
- a) za vreme svakog vojnog angažovanja;
b) sve dok ga neprijatelj može videti dok je angažovan u vojnom razmeštanju, što znači svaki pokret prema mestu sa kojeg ili gde će da dođe do borbene aktivnosti.
50. Učesnici u masovnom ustanku
H. IV. R, 2
G. III, 4
- Stanovništvo neokupirane teritorije koje usled približavanja neprijatelja spontano i masovno uzme oružje da bi pružilo otpor nadirućim snagama, a koje nije imalo vremena da formira organizovane oružane jedi-

nice, pod uslovom da otvoreno nosi oružje i poštuje ratno pravo, smatra se borbima.

Glava B *Civilna lica*

51. Definicija
G. IV, 4
G. P. I, 50
- Civil je svako lice koje ne pripada oružanim snagama i ne učestvuje u masovnom ustanu.
52. U slučaju sumnje
G. P. I, 50
- U slučaju sumnje da li je osoba civil ili ne, ta osoba će se smatrati civilom.
53. Civilno stanovništvo
G. P. I, 50
- Civilno stanovništvo obuhvata sva lica koja su civili.
- Prisustvo među civilnim stanovništvom pojedinaca koji nisu civilna lica, ne lišava stanovništvo njegovog civilnog karaktera.
54. Novinari u opasnim misijama
G. P. I, 79
G. P. I, Aneks II
- Novinari angažovani u opasnim profesionalnim misijama u područjima oružanog sukoba su civilna lica.

Glava C *Vojni ciljevi*

55. Definicija
H. IX, 2
G. P. I, 43, 52
- Vojni ciljevi su:
- a) oružane snage, osim sanitetskog i verskog osoblja i objekata;
 - b) ustanove, zgrade i položaji oružanih snaga ili njihov materijal (npr. položaji, kasarne, skladišta);
 - c) ostali objekti
 - koji po svojoj prirodi, lokaciji, nameni ili upotrebi daju efikasan doprinos vojnoj akciji, i
 - čije potpuno ili delimično uništenje, zauzimanje ili neutralizacija, u okolnostima koje vladaju u to vreme, pružaju određenu vojnu prednost.

56. Civili unutar
vojnog cilja
H. IX, 2
G. P. I, 50-52
- Vojni cilj ostaje vojni cilj čak i kada se u njemu nalaze civilna lica.
- Civilna lica unutar takvog cilja ili u njegovoj najbližoj okolini izlažu se opasnosti kojoj je izložen cilj.

Glava D *Civilni objekti*

57. Definicija
G. P. I, 52
- Civilni objekti su svi objekti koji nisu vojni objekti.
58. Izuzetak
G. P. I, 52
- Objekti koji su obično civilni objekti mogu, u skladu sa vojnom situacijom, postati vojni ciljevi (npr. verski objekat, kuća ili most koje taktički upotrebljava branilac) i stoga postaju cilj napadača.
59. U slučaju sumnje
G. P. I, 52
- U slučaju da postoji sumnja da li je neki objekat, koji je normalno namenjen za civilne svrhe (npr. verski objekat, kuća ili druga prebivališta, škola) vojni cilj, smatraće se civilnim objektom.

Odeljak 1.3. **Lica i objekti pod posebnom zaštitom**

Glava A *Svrha zaštite*

60. Pravilo
- Ratno pravo garantuje posebnu zaštitu specifičnim kategorijama lica i objekata.
61. Vojni aspekt
G. I, 19, 24, 35, 36
G. II, 22, 27, 36, 37
G. P. I, 8, 12
- Unutar oružanih snaga, izvršenje zadataka sledećih posebno zaštićenih lica i objekata mora se nastaviti nezavisno od stvarnih ili mogućih vojnih operacija:
- a) vojna sanitetska služba;
b) vojno versko osoblje.
- Status sanitetskog ili verskog osoblja i objekata lišava ih prividnog statusa borca ili vojnog cilja.

62. Civilni aspekt
G. IV, 18, 20, 21, 22
H. CP, 4, 8
G. P. I, 8, 12, 15, 53, 56, 60-62
- Iz civilnog aspekta posebna zaštita usmerna je na:
- a) omogućavanje normalnog funkcionisanja:
 - civilne medicinske službe;
 - verskog osoblja civilne medicinske službe i civilne zaštite;
 - civilne zaštite;
 - b) izbegavanje bilo kakvih oštećenja kulturnih i verskih objekata;
 - c) izbegavanje dovođenja velikog broja građanskih lica u opasnost:
 - napadima na građevine ili postrojenja koja sadrže opasne sile (brane, nasipe, nuklearne elektrane);
 - u demilitarizovanim zonama.

Glava B *Vojna sanitetska služba*

63. Definicija: sanitetski
G. P. I, 8
- Sanitetski* znači da je namenjen za traženje, sakupljanje, transport, dijagnosticiranje ili negu ranjenih, bolesnih i brodolomnika ili sprečavanje bolesti.
64. Definicija: sanitetsko osoblje
G. I, 24
G. II, 36, 37
G. P. I, 8
- Sanitetsko osoblje* je osoblje određeno isključivo za sanitetske aktivnosti, administraciju medicinskih ustanova i sanitetski transport.
65. Definicija: sanitetske ustanove
G. I, 19
G. II, 23
G. P. I, 8
- Sanitetska ustanova* označava svaku ustanovu čija je namena isključivo medicinska.
- Termin obuhvata naročito bolnice, slične jedinice bilo koje veličine, centre za transfuziju krvi, preventivne medicinske centre i institute, medicinske transportne lokacije, medicinska skladišta i medicinska i farmaceutska skladišta takvih ustanova.

66. Definicija: *Sanitetske zone i mesta* predstavljaju prostor organizovan tako da zaštiti ranjenike i bolesnike od dejstava neprijateljstava.
*sanitetske zone ili mesta
G. I, 23
G. I, Aneks I
G. IV, 14
G. IV, Aneks I
Sanitetske zone i mesta ne smeju biti naseljeniji nego što to dopuštaju mogućnosti smeštaja. One ne bi trebalo da budu smeštene u područjima koja, po svemu sudeći, mogu postati važna za vođenje neprijateljstava.
Nakon izbijanja i u toku neprijateljstava, uključene strane mogu sklopiti sporazum o obostranom priznavanju sanitetskih zona i mesta koje su uspostavili.
67. Definicija: *Sanitetski transport* označava svako prevozno sredstvo namenjeno isključivo za prevoz kopnom, vodom ili vazduhom ranjenika, bolesnika, brodolomaca, sanitetskog i verskog osoblja ili sanitetskog materijala.
sanitetski transport
G. I, 35
G. II, 27
G. P. I, 8
68. Definicija: *Bolnički brod* označava brod izgrađen ili opremljen posebno i isključivo za pomoć ranjenicima, bolesnicima i brodolomnicima, za njihovu negu i transport.
bolnički brod
G. II, 22, 24, 26
69. Definicija: *Sanitetski materijal* označava svu medicinsku opremu ili materijal, kao i sve resurse koji se koriste isključivo za obezbeđivanje adekvatnih medicinskih usluga i nege ranjenika i bolesnika.
sanitetski materijal
G. I, 33
G. P. I, 14
70. Privremeno raspoređivanje *Privremeno sanitetsko osoblje, ustanove, transport i materijal* označava one koji su određeni za sanitetske svrhe na određeno vreme (npr. za vreme evakuacije).
G. P. I, 8

* Ovaj termin obuhvata u praksi i „bezbedne zone i mesta (G. IV, 14 i Aneks I). Zbog proširenja značenja termina „ranjenici i bolesnici“ u G. P. I, 8, oni pokrivaju većinu slučajeva predviđenih za „bezbedne zone i mesta“.

1. OSNOVNI POJMOVI

1.3. Posebno zaštićena lica i objekti

71. Privremeno sanitetsko osoblje
G. I, 25
G. P. I, 8

Privremeno sanitetsko osoblje su borci koji su obučeni takođe i za obavljanje poslova, u slučaju potrebe, kao bolničari ili pomoćni nosači nosila.

72. Civilna medicinska služba, civilni ranjenici, bolesnici, brodolomnici
G. I, 22
G. II, 35
G. P. I, 8

Ratno pravo obezbeđuje isti status vojnim i civilnim medicinskim službama i vojnim i civilnim ranjenicima, bolesnicima i brodolomnicima.

Vojno sanitetsko osoblje, ustanove i transport stoga može postupati sa civilnim kao i sa vojnim ranjenicima, bolesnicima i brodolomnicima.

Međutim, vojni ili civilni status ovih lica i objekata ostaje nepromenjen (npr. različit tretman u slučaju zarobljavanja).

73. Znak raspoznavanja: pravilo
G. I, 38-44
G. II, 41-45
G. P. I, 18
G. P. I, Aneks I

Znak raspoznavanja sanitetske službe predstavlja crveni krst na beloj podlozi ili njegov ekvivalent crveni polumesec na beloj podlozi ili crveni lav i sunce na beloj podlozi.

Znak raspoznavanja se koristi pod odgovornošću zaraćene strane.

ili

Znak mora biti onoliki i vidljiv koliko to situacija dozvoljava (npr. osvetljen noću, IC vidljivost).

74. Znak raspoznavanja:
G. II, 43
G. P. I, 22, 23

Sve spoljne površine sanitetskih brodova i vazduhoplova moraju biti bele.

Crvena boja na znaku raspoznavanja mora biti tamna.

Noću i u slučaju smanjene vidljivosti, sanitetski brodovi trebaju biti osvetljeni, kad to taktička situacija dozvoljava.

75. Signali raspoznavanja
G. P. I, 18
G. P. I, Aneks I
- Kao dodatak znaku raspoznavanja, zaraćena strana može ovlastiti upotrebu signala raspoznavanja.
- Ovi signali se prvenstveno koriste kod sanitetskih vazduhoplova.
- Signali raspoznavanja su:
- a) svetlosni signal (trepećuce plavo svetlo);
 - b) radio-signal;
 - c) sistem sekundarne radarske kontrole.
- Radio-signal omogućava uspostavljanje komunikacionih kontakata između sanitetskog vazduhoplova i neprijateljskih taktičkih komandi.
76. Naoružanje
G. I, 22
G. II, 35
G. P. I, 28
- Sanitetsko osoblje može biti opremljeno lakim lićnim naoružanjem za vlastitu zaštitu ili zaštitu ranjenika i bolesnika o kojima se brine.
77. Straža
G. I, 22
- Sanitetske ustanove i transport može ćuvati predstraža, stražari ili pratnja koja se ne može suprotstaviti zarobljavanju ustanove ili transporta.

Glava C *Civilna medicinska služba*

78. Pravilo
G. P. I, 8, 12, 13,
15
- Ratno pravo obezbeđuje isti status civilnim i vojnim sanitetskim službama i civilnim i vojnim ranjenicima, bolesnicima i brodomnicima.
- Odredbe koje upravljaju vojnim sanitetskim osobljem, ustanovama i transportom jednako se primenjuju na odgovarajuće kategorije civilne medicinske službe.
- Posebnosti su navedene kasnije u ovom poglavlju.

1. OSNOVNI POJMOVI
1.3. *Posebno zaštićena lica i objekti*

79. Civilne medicinske ustanove i transporti
G. I, 27
G. II, 24, 25
G. IV, 18-22
G. P. I, 9, 12
- Civilne medicinske ustanove i transport moraju ispunjavati jedan od sledećih zahteva:
- a) da pripadaju zaraćenoj strani;
 - b) da su priznate i ovlašćene od strane nadležnih vlasti zaraćene strane;
 - c) da su stavljene na raspolaganje zaraćenoj strani uz ovlašćenje datih strana.
80. Vojni ranjenici, bolesnici, brodolomnici
G. IV, 19
G. P. I, 8
- Civilno medicinsko osoblje, ustanove i transporti mogu postupati sa vojnim, kao i sa civilnim ranjenicima, bolesnicima i brodolomnicima.
- Međutim, civilni ili vojni status datih lica i objekata ostaje nepromenjen (npr. različit tretman u slučaju zarobljavanja).

Glava D *Versko osoblje i objekti*

81. Definicija:
G. I, 24
G. II, 36, 37
G. P. I, 8
- Versko osoblje* označava vojno ili civilno lice koje je kao vojni kapelan angažovano isključivo u svojoj verskoj službi i priključeno:
- a) oružanim snagama;
 - b) civilnoj medicinskoj službi;
 - c) civilnoj zaštiti.
- Priključenje verskog osoblja može da bude privremeno.
82. Vojno i civilno versko osoblje
G. I, 24
G. II, 35
G. IV, 19
G. P. I, 8
- Ratno pravo obezbeđuje isti status vojnom i civilnom verskom osoblju.
- Međutim, vojni ili civilni status datih lica ostaje nepromenjen (npr. različit tretman u slučaju zarobljavanja).

83. Isti pravni položaj kao kod sanitetskog osoblja
G. I, 24
G. P. I, 15
84. Verski objekti
G. II, 33, 72
G. IV, 58
- Odredbe koje upravljaju medicinskim osobljem, takođe se primenjuju na versko osoblje.
- Verski objekat* označava objekte i stvari verskog karaktera (npr. knjige, posvećeni predmeti) i objekte koje koristi isključivo vojno versko osoblje (npr. sredstva transporta).

Glava E *Civilna zaštita*

85. Definicija
G. P. I, 61
86. Zadaci
G. P. 61
- Civilna zaštita* podrazumeva izvršenje specifičnih zadataka u cilju zaštite i opstanka civilnog stanovništva.
- Specifični zadaci civilne zaštite određeni ratnim pravom su:
- a) upozoravanje;
 - b) evakuacija;
 - c) skloništa;
 - d) mere zamračivanja;
 - e) spasavanje;
 - f) medicinske službe, uključujući prvu pomoć i versku službu;
 - g) gašenje požara;
 - h) otkrivanje i obeležavanje opasnih područja;
 - i) dekontaminacija i slične zaštitne mere;
 - j) obezbeđivanje smeštaja i snabdevanja u vanrednim situacijama;
 - k) urgentna pomoć u obnovi i održavanju reda u područjima pogođenim nesrećom;
 - l) interventna opravka neophodnih javnih objekata;
 - m) interventno uklanjanje mrtvih;
 - n) pomoć u očuvanju objekata bitnih za opstanak;

- o) dopunske aktivnosti neophodne za izvršavanje navedenih zadataka, uključujući, ali ne i ograničene na, planiranje i organizaciju.
87. Osoblje
G. P. I, 61
Osoblje civilne zaštite označava osoblje namenjeno isključivo za obavljanje zadataka civilne zaštite, upravljanje ustanovama civilne zaštite i transport za potrebe civilne zaštite.
88. Ustanove
G. P. I, 61
Ustanova civilne zaštite je svaka ustanova namenjena isključivo za poslove civilne zaštite.
89. Transporti
G. P. I, 61
Transport civilne zaštite je svako prevozno sredstvo namenjeno isključivo za prevoz lica i objekata u izvršavanju zadataka civilne zaštite.
90. Ovlašćenje
G. P. I, 61
Osoblje, ustanove i transporti moraju biti organizovani i ovlašćeni od nadležnih vlasti zaraćene strane.
91. Znak raspoznavanja
G. P. I, 66
G. P. I, Aneks I

Znak raspoznavanja civilne zaštite sastoji se od jednakostraničnog plavog trougla na naranđastoj podlozi.
Za upotrebu znaka odgovorna je zaraćena strana.
Znak raspoznavanja mora biti velik i vidljiv.
92. Signali raspoznavanja
G. P. I, 66
Kao dodatak znaku raspoznavanja, zaraćene strane se mogu sporazumeti o upotrebi signala raspoznavanja.
93. Naoružanje
G. P. I, 65
Osoblje civilne zaštite može biti naoružano lakim ličnim naoružanjem za svoju vlastitu zaštitu ili u svrhu održavanja reda.
94. Saradnja sa vojnim vlastima
G. P. I, 65
Osoblje civilne zaštite i vojno osoblje mogu saradivati u izvršenju zadataka civilne zaštite.
Zadaci civilne zaštite mogu se izvršavati pod upravom ili kontrolom vojnih vlasti.

95. Borci i vojne jedinice
G. P. I, 67
- Borci i vojne jedinice mogu biti stalno određeni za izvršavanje zadataka civilne zaštite. Međutim, njihov pravni status ostaje nepromenjen.
- U tom slučaju, oni moraju imati jasno istaknut znak raspoznavanja i njihova aktivnost mora biti ograničena na zadatke civilne zaštite

Glava F *Objekti kulture i bogomolje, uopšte*

96. Područje primene
G. P. I, 53
- Ovo poglavlje odnosi se na:
- a) objekte koji predstavljaju visoku kulturnu vrednost kao takvi;
 - b) objekte od velike religijske važnosti, nezavisno od kulturne vrednosti.
97. Pravilo
G. P. I, 53
- Istorijski spomenici, umetnička dela i verski objekti koji predstavljaju kulturno ili duhovno nasleđe naroda, uživaju punu zaštitu.
- Ne mogu izgubiti imunitet, suprotno obeleženim objektima kulture.
- Njihova vrednost je uglavnom sama po sebi evidentna i ne zahteva posebna identifikaciona sredstva.

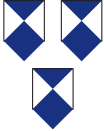
Glava G *Obeleženi objekti kulture*

98. Područje primene
H. CP, 1
- Ovo poglavlje odnosi se na objekte koji predstavljaju kulturnu vrednost kao takvi, nezavisno od njihovog verskog ili svetovnog karaktera.
99. Definicija:
opšta zaštita
H. CP, 1
- Objekat kulture pod opštom zaštitom* je objekat od velike važnosti za kulturno nasleđe svakog naroda, kao što su:
- a) spomenici arhitekture, umetnosti ili istorije; arheološki lokaliteti; kompleksi zdanja koja su kao celina od istorijskog ili umetničkog interesa;

- b) zdanja čija je glavna svrha da sačuvaju prenosive objekte kulture, kao što su muzeji, velike biblioteke,
c) centri koji sadrže veliki broj nepokretnih objekata kulture.
100. Definicija:
posebna zaštita
H. CP, 8
- Objekat kulture pod posebnom zaštitom* je objekat od izuzetne vrednosti, kao što su:
- a) skloništa objekata kulture;
b) centri koji sadrže nepokretne objekte kulture;
c) ostali objekti kulture od veoma velike važnosti.
- Broj objekata kulture pod posebnom zaštitom mora da bude ograničen.
101. Definicija:
osoblje
H. CP, 15
- Osoblje za zaštitu kulturnih dobara* je osoblje angažovano za zaštitu i čuvanje objekata kulture.
102. Definicija:
transporti
H. CP, 12, 13
- Transport kulturnih dobara* označava svako prevozno sredstvo angažovano za transport kulturnih dobara pod posebnom zaštitom.
103. Znak
raspoznavanja:
pravilo
H. CP, 16
- Znak raspoznavanja objekata kulture predstavlja plavo-beli štit.
- Upotreba znaka raspoznavanja je odgovornost zaraćene strane.
- Znak mora biti velik i vidljiv.
104. *Znak
raspoznavanja:
jedan znak
H. CP, 17
- Sledeća lica i objekti mogu biti označeni jednim znakom:
- a) osoblje zaduženo za kulturna dobra;
b) objekti kulture pod opštom zaštitom.

* Za druge znakove, praktično van upotrebe, vidi Aneks 2, pod brojem 965. i 966.

105. Znak raspoznavanja: tri znaka
H. CP, 17
-
- Sledeći objekti mogu biti označeni sa tri znaka (u trouglastoj formaciji, jedan znak ispod):
- a) objekti kulture pod posebnom zaštitom;
 - b) transporti kulturnih dobara.
106. Straža
H. CP, 8
- Osoblje zaduženo za čuvanje objekata kulture može biti naoružano lakim ličnim naoružanjem.

Glava H *Građevine ili instalacije koja sadrže opasne sile*

107. Definicija
G. P. I, 56
- Građevine ili instalacije koje sadrže opasne sile* označava branu, nasip ili nuklearnu elektranu, koje, ako su napadnute, mogu uzrokovati oslobađanje opasnih sila i izazvati ozbiljne gubitke među civilnim stanovništvom.
108. Daljnji sporazumi
G. P. I, 56
- Zaraćene strane se podstiču na zaključivanje međusobnih sporazuma da bi pružile dodatnu zaštitu građevina ili instalacija koja sadrže opasne sile.
109. Znak raspoznavanja
G. P. I, 56
G. P. I, Aneks I
-
- Znak raspoznavanja građevina ili instalacija koje sadrže opasne sile sastoji se od grupe od tri svetlonarandžasta kruga u istoj osi.
- Upotreba znaka raspoznavanja odgovornost je zaraćene strane.
- Znak mora biti velik i vidljiv.
110. Odbrana: pravilo
G. P. I, 56
- Odbrana čija je jedina svrha da se odbrane građevine ili instalacije koje sadrže opasne sile je dozvoljena.
111. Odbrana: naoružanje
G. P. I, 56
- Odbrambeno naoružanje građevine ili instalacije koje sadrže opasne sile mora biti ograničeno jedino na oružje koje je u mogućnosti da odbije neprijateljsku akciju protiv te građevine ili instalacije.

Glava I *Demilitarizovane zone*

112. Definicija
G. P. I, 60
- Demilitarizovana zona* označava područje koje ispunjava sledeće uslove:
- a) evakuisani su svi borci, kao i prenosivo oružje i pokretna vojna oprema;
 - b) nije učinjena nikakva neprijateljska upotreba fiksnih vojnih postrojenja ili ustanova;
 - c) nije počinjen nikakav akt neprijateljstva od strane vlasti ili stanovništva;
 - d) prekinute su sve aktivnosti vezane za vojne napore.
113. Neophodni sporazum
G. P. I, 60
- Status demilitarizovane zone potvrđen je sporazumom između zainteresovanih strana.
- Sporazum može biti zaključen u vreme mira, kao i nakon izbijanja neprijateljstava.
114. Ograničenja vojnih operacija
G. P. I, 60
- Zabranjeno je širiti vojne operacije na demilitarizovane zone, ako je takvo širenje protivno odredbama sporazuma.
115. Granice područja
G. P. I, 60
- Sporazum treba da precizno definiše i opiše granice demilitarizovanog prostora i, ako je potrebno, propiše načine nadgledanja.
116. *Ad hoc* znaci raspoznavanja
G. P. I, 60
- Strana koja kontroliše demilitarizovanu zonu označiće je znakovima koje dogovore zainteresovane strane.

Odeljak 1.4. *Žrtve rata*

Glava A Ratni zarobljenici

117. Definicija
H. IV. R, 4
G. III, 4
G. P. I, 44
- Ratni zarobljenik* je, po pravilu, svaki borac koji je pao u ruke neprijateljskoj strani.

118. Vojno sanitetsko i versko osoblje
G.I 24, 25, 28, 29
G. II, 37
G. P. I, 43, 44
- Vojno sanitetsko i versko osoblje koji nisu borci, ne postaju ratni zarobljenici.
Pripadnici privremenog vojnog sanitetskog osoblja koji su borci, mogu postati ratni zarobljenici.
119. Učesnici u ustanku
(*levée en masse*)
H. IV. R, 2
G. III, 4
- Učesnici u ustanku koji se smatraju borbima imaju pravo na status ratnih zarobljenika.
120. Lica koja prate oružane snage
G. III, 4
- Ovlašćena lica koja prate oružane snage, iako stvarno ne ulaze u njihov sastav (npr. civilni članovi posada vojnih aviona, ratni dopisnici, snabdevači, članovi radnih jedinica ili službi čija je dužnost da se staraju o udobnosti oružanih snaga) imaju status ratnih zarobljenika.
121. Civilne pomorske i vazduhoplovne posade
G. III, 4
- Članovi posada, podrazumevajući tu komandante, pilote i učenike trgovačke mornarice i posade civilnih vazduhoplova strana u sukobu koji ne uživaju povoljniji postupak na osnovu drugih odredbi ratnog prava, imaju pravo na status ratnog zarobljenika.
122. Opšta odgovornost za ratne zarobljenike
H. IV. R, 4
G. III, 12
- Ratni zarobljenici su u rukama neprijateljske strane, ali ne u vlasti pojedinaca ili vojnih jedinica koje su ih zarobile.

Glava B *Ranjenici, bolesnici, brodolomnici*

123. Ranjenici, bolesnici: definicija
G. I, 12, 13
G. II, 12, 13
G. P. I, 8
- Ranjenici i bolesnici* su sva lica, vojna ili civilna, kojima zbog ranjavanja, bolesti ili drugih fizičkih ili mentalnih poremećaja ili nesposobnosti, treba medicinska pomoć ili nega, i koji se uzdržavaju od svakog čina neprijateljstva.

1. OSNOVNI POJMOVI

1.4. *Žrtve rata*

124. Ranjenici, bolesnici: asimilacija
G. P. I, 8
- Termini ranjenik i bolesnik takođe obuhvataju porodilje, novorođenčad i druga lica kojima može zatrebati hitna medicinska pomoć ili nega, poput nejakih osoba ili trudnica.
125. Brodolomnici: definicija
G. II, 12
G. P. I, 8
- Brodolomnik* označava svako lice, vojno ili civilno, koje je u opasnosti u moru ili drugim vodama kao rezultat nesreće koja je pogodila ili njega ili brod, odnosno vazduhoplov koji ga je prevezio, i koji se uzdržava od svakog čina neprijateljstva.
- Status brodolomnika traje sve do završetka spasavanja.
126. Brodolomnik: otkrivanje
- Brodolomnik može da bude otkriven korišćenjem odgovarajućih sredstava i identifikacije (npr. oprema za vanredne situacije sa radio signalom).

Glava C *Poginuli*

127. Pravilo
G. I, 17
G. II, 20
G. P. I, 32
- Odredbe ratnog prava koje se odnose na mrtve zasnovane su na pravu porodica da saznaju sudbinu svojih srodnika.
- Te odredbe se takođe bave posmrtnim ostacima, pepelom i grobnicama poginulih.
128. Nestala lica
G. P. I, 33
- Odredbe koje se odnose na mrtve primenjuju se, koliko je to odgovarajuće, i na nestala lica.

Deo 2. Kontrola oružanog sukoba

Uvod

Ovaj deo se bavi opštim strategijskim konceptima vezanim za sprečavanje i upravljanje oružanim sukobom, te merama koje u skladu s tim treba preduzeti.

Odeljak 2.1. *Razvoj sukoba* odnosi se na razvoj iz mira u rat uz moguću eskalaciju uključenih strana, osoblja i borbenih sredstava i na smirivanje sukoba do kraja rata.

Odeljak 2.2. *Pripremne mere u vreme mira* odnose se na strategijske, izvršne i administrativne mere koje treba preduzeti da bi se sprečio oružani sukob ili u očekivanju oružanog sukoba.

Odeljak 2.3. *Kontrola u toku oružanog sukoba* odnosi se na strategijske, izvršne i administrativne mere neophodne za držanje sukoba pod kontrolom, na obezbeđivanje zaštite raznih kategorija lica i objekata i na uloge posrednika i neutralnih država.

Odeljak 2.4. *Mere nakon oružanog sukoba* odnose se na ponovno uspostavljanje normalnih uslova i aktivnosti u korist žrtava sukoba.

Odeljak 2.1. **Razvoj sukoba**

Glava A *Početak oružanog sukoba*

129. Formalni početak između država (tradicionalni) Tradicionalno, oružani sukob započeo bi prethodnim i jasnim upozorenjem, zvanim:
a) objava rata ili slično; ili
b) ultimatum uz uslovnu objavu rata.
130. Neformalni početak (moderni)
G. I, 2, 3
G. II, 2, 3
G. III, 2, 3
G. IV, 2, 3
H. CP, 18, 19
G. P. I, 3
G. P. II, 1
Oružani sukob počinje postojanjem situacije iskazane u odredbama ratnog prava primjenjivim na:
a) nemeđunarodni oružani sukob; ili
b) međunarodni oružani sukob.

Glava B *Eskalacija oružanog sukoba*

131. Pravilo
Sukob može eskalirati u pogledu:
a) uključenih strana i/ili država;
b) uključenih oružanih snaga;
c) taktike i upotrebljenih borbenih sredstava.
Eskalacija može da se odnosi na jedno, nekoliko ili sva navedena područja.
Sukob može evoluirati povećanjem ili smanjenjem njegovog intenziteta.
132. Eskalacija, smirivanje
Sukob može istovremeno eskalirati na jednom i opadati na drugom planu.

133. Minimum zahteva za postojanje unutrašnjeg oružanog sukoba uopšte
G. I, 3
G. II, 3
G. III, 3
G. IV, 3
H. CP, 4, 19
- Da bi se neki sukob uopšte smatrao unutrašnjim oružanim sukobom, potrebno je samo da na teritoriji države izbije oružani sukob nemeđunarodnog karaktera.
- U takvoj situaciji primenjuju se zajednički član 3. Ženevskih konvencija iz 1949. g. i član 4. Haške konvencije o zaštiti kulturnih dobara iz 1954. g.
134. Minimum zahteva za postojanje oružanog sukoba: po Dopunskom protokolu II
G. P. II, 1
- Da bi se mogao utvrditi unutrašnji oružani sukob prema Dopunskom protokolu II uz Ženevske konvencije iz 1949. g. i primeniti taj Protokol, mora postojati:
- a) minimalni intenzitet nasilja: više od unutrašnjih nemira i zategnutosti, poput pobuna, izolovanih ili sporadičnih akata nasilja;
 - b) minimum vojne organizacije: odgovorna komanda i mogućnost poštovanja ratnog prava;
 - c) minimalna kontrola teritorija: omogućavanje neprekidnih i usklađenih vojnih operacija.
135. Nepostojanje međunarodnog oružanog sukoba
G. I, 2
G. II, 2
G. III, 2
G. IV, 2
H, CP, 18
G. P. I, 1
- Da bi se oružani sukob smatrao međunarodnim, ne mora postojati ni minimum intenziteta nasilja ili borbe, ni minimum vojne organizacije, niti minimum kontrole teritorije.
- Može da postoji tek nizak nivo borbenih aktivnosti ili čak da borbenih aktivnosti uopšte nema, upadi manjih razmera u neprijateljski teritorijalni prostor, objava rata nakon koje nisu usledile borbe, invazija koja nije naišla na otpor.
136. Uključene strane i/ili države
- Oružani sukob može da bude za sve vreme njegovog trajanja isključivo unutrašnji, odnosno nemeđunarodni.

- Oružani sukob koji je u početku bio nemeđunarodni, može da, uz porast podrške izvana (npr. u početku samo snabdevanje, kasnije i borci i, možda, i potpuno opremljene borbene jedinice) preraste u *internacionalizovani unutrašnji oružani sukob* ili u potpunosti međunarodni, ako se oružane snage različitih država suprotstave jedne drugima.
- Oružani sukob može da počne i između dve ili više država i da bude međunarodni od samog početka.
137. Uključene oružane snage
- Oružani sukob može uključivati samo mali deo postojećih oružanih snaga (npr. snage tipa policije angažovane na malom području u unutrašnjem sukobu, angažovane ograničeno samo na pogranična područja u međunarodnom oružanom sukobu, mala udarna jedinica ili ekspedicijski korpus koji deluje u izolaciji u datom području, daleko od nacionalne baze).
- Oružani sukob koji je slab u početku, može se razviti u oružani sukob visokog intenziteta u koji uključuje povećanje količine borbених sredstava ili čak celokupne oružane snage.
- Oružani sukob može takođe započeti velikim intenzitetom i uključivati sve oružane snage od početka.
138. Primenjena taktika i borbena sredstva
- Taktika i borbena sredstva obično su odgovarajući uključenim oružanim snagama.
- Manje i najmanje jedinice koriste jednostavne taktike (npr. patrolna, komandoska ili gerilska taktika) i borbena sredstva (npr. lako prenosivo pešadijsko naoružanje).
- Širenje područja sukoba, povećano angažovanje oružanih snaga (u broju i veličini jedinica) često će uzrokovati menjanje taktike (npr. do uobičajenih taktika većih pešadij-

- skih jedinica ili zajedničkih kopnenih, pomorskih i vazdušnih operacija) i upotrebu borbenih sredstava (npr. artiljerijska, oklopna, vazдушna i/ili mornarička vatrena podrška, širi spektar oružja za podršku).
139. Uključena područja: dozvoljeni maksimum
- Vojne operacije mogu se proširiti:
- a) na nacionalni prostor zaraćenih država;
 - b) na mora i vazdušni prostor iznad njih.
140. Uključena područja: zabranjeno
H. V, 1, 2
H. XIII, 1, 2
- Vojne operacije ne mogu se proširiti:
- a) na nacionalni prostor neutralne države koji je nepovrediv;
 - b) na ostala područja pod specifičnim međunarodnim regulacijama.

Glava C *Smirivanje i kraj oružanog sukoba*

141. Smirivanje
- Slično njegovoj eskalaciji, oružani sukob može da se smiri smanjenjem uključenosti strana i/ili država, oružanih snaga, borbenih sredstava i borbenih područja.
142. Primirje
H. IV. R, 36
- Primirje suspenduje vojne operacije sporazumom između suprotstavljenih zaraćenih strana.
- Primirje može da bude opšte ili lokalno.
- Ako vreme trajanja primirja nije određeno, zaraćene strane mogu ponovo započeti operacije bilo kada, podložno prethodnom upozorenju u skladu sa dogovorenim uslovima primirja.
- U slučaju da jedna zaraćena strana ozbiljno naruši primirje, suprotna strana može da ga poništi i, u slučaju nužde, smesta ponovo nastavi neprijateljske aktivnosti.

143. Kraj aktivnih neprijateljstava
H. IV. R, 35
G. IV, 6
G. P. I, 3
G. P. II, 2
- Aktivna neprijateljstva završavaju se:
a) formalnim sporazumom između zaraćenih strana (npr. kapitulacija); ili
b) opštim prestankom vojnih operacija.
144. Kraj rata
- Rat se završava formalno mirovnim sporazumom ili neformalno, uspostavljanjem normalnih odnosa (ovo se, na primer, može desiti nakon primirja).

Odeljak 2.2. **Pripremne mere u vreme mira**

Glava A *Strateške mere*

145. Pravilo
G. I, 45, 47
G. II, 46, 48
G. III, 127
G. IV, 144
H. CP. I, 25
G. P. I, 80
- Pripremne akcije u pogledu mogućeg oružanog sukoba moraju preduzeti sve države u svrhu ispunjavanja njihove obaveze po ratnom pravu.
146. Miroljubivo ponašanje
- Miroljubivo ponašanje treba podsticati unutar države (npr. jasna nacionalna bezbednosna politika, uzdržavanje od provokativnih radnji i/ili ponašanja).
147. Preventivne mere
- Preventivne mere države usmerene su na:
a) izbegavanje izbijanja oružanog sukoba; i/ili
b) ostajanje izvan oružanog sukoba koji se pojavi između drugih država ili unutar jedne države.
148. Upravljanje u kriznim situacijama
- Odgovarajuće upravljanje u kriznim situacijama imaće za cilj miroljubivo rešavanje nesporazuma. Tri su tipične kategorije ovakvih akcija:

- a) direktni pregovori između suprotstavljenih tela ili grupa;
- b) saradnja sa posrednicima koji nude usluge (npr. službe diplomata ili drugih prikladnih lica), službama za posredovanje, mirenje ili istrage;
- c) rešavanje spora putem arbitraže treće strane (neko *ad hoc* telo) ili međunarodnog suda
149. Ostanak izvan sukoba
- Odgovarajuća politika će imati za cilj ostajanje izvan sukoba.
- Uprkos odsustvu formalne objave rata, država koja ostaje neutralna treba da razjasni vlastitu poziciju u odnosu na:
- a) spoljne poslove (npr. putem izjave o neutralnosti);
- b) unutrašnje poslove (npr. utvrđivanjem postojanja neutralnog statusa sa njegovim specifičnim posledicama, posebno za oružane snage).
150. Prag između neutralnosti i rata
- Opšta bezbednosna politika jedne države utvrdiće prag između:
- a) neutralnosti, tj. dela koja se mogu smatrati povredom neutralnosti, i
- b) rata, tj. dela koja po važnosti, broju i veličini prevazilaze običnu povredu neutralnosti i koja, uzeta zajedno, predstavljaju učešće u oružanom sukobu.
- Uputstvo za praktično ponašanje biće izdato oružanim snagama. Prihvatljiva su i mešovita rešenja (npr. formalna neutralnost cele države, ali i postojanje ratnih akcija neophodnih za neutralnu državu u određenom kopnenom i/ili morskome i odgovarajućem vazдушnom prostoru.

Glava B *Izvršne i administrativne mere*

151. Pravilo
G. I, 45, 47
G. II, 46, 48
G. III, 127
G. IV, 144
H. CP, 25
G. P. I, 80, 83
- Pripreme izvršne i administrativne mere posebno su usmerene na:
- a) upozoravanje oružanih snaga i civilnog stanovništva sa ratnim pravom;
- b) stupanje na snagu organizacione i izvršne procedure u cilju obezbeđivanja primene ratnog prava u slučaju oružanog sukoba.
152. Nacionalno zakonodavstvo
G. I, 48, 49
G. II, 49, 50
G. III, 128, 129
G. IV, 145, 146
H. CP, 26, 28
G. P. I, 84, 85
- Biće doneti potrebni nacionalni zakoni da bi se obezbedila primena ratnog prava (npr. utvrđivanje i određivanje nadležnosti, kaznene mere za kršenja ratnog prava).
153. Prevodi
G. I, 48
G. II, 49
G. III, 128
G. IV, 145
H. CP, 26
G. P. I, 84
- Službeni prevodi tekstova ratnog prava, kao i relevantnih nacionalnih zakona i usvojenih regulativa, biće prosledeni ostalim državama.
154. Uputstva
G. I, 47
G. II, 48
G. III, 127
G. IV, 144
H. CP, 25
G. P. I, 80, 83
- Biće izdata uputstva i naređenja u cilju obezbeđivanja poštovanja ratnog prava, uključujući i one za nadziranje njegovog izvršavanja.
155. Stručno osoblje
G. P. I, 6
- Stručno osoblje biće obučeno u cilju lakše primene ratnog prava.
156. Pravni savetnici u oružanim snagama
G. P. I, 82
- Pravni savetnici biće na raspolaganju da, kad je to neophodno, savetuju vojne komandante na određenom nivou, o primeni ratnog prava.

157. Nacionalni biro za obaveštenja
G. III, 122
G. IV, 136
U svakoj državi biće ustanovljen Nacionalni biro za obaveštenja, koji će primati i prosljeđivati obaveštenja koja se tiču ratnih zarobljenika i stranih građanskih lica koja se nalaze u njenoj vlasti. Za ova pitanja preporučuje se saradnja sa Centralnom službom traženja MKCK.
158. Služba za registraciju grobova
G. I, 17
G. III, 120
U svakoj državi biće ustanovljena Služba za registraciju grobova, koja će beležiti pojediniosti o sahranjivanjima i grobovima i biće zadužena za čuvanje pepela. Takva služba može da bude kombinovana sa Nacionalnim biroom za obaveštenja.
159. Lica i objekti pod posebnom zaštitom
Kriterijumi i nadležnosti biće utvrđeni za određivanje i obeležavanje znacima raspoznavanja lica i objekata pod posebnom zaštitom i za upotrebu signala raspoznavanja.
160. Objekti kulture pod posebnom zaštitom nadležnosti, kaznene mere za kršenja ratnog prava).
Objekti kulture koje treba posebno zaštititi biće zavedeni u *Međunarodni registar kulturnih dobara pod posebnom zaštitom* koji vodi Generalni direktor Organizacije za prosvetu, nauku i kulturu UN (UNESCO).
161. Nacionalna društva Crvenog krsta ili Crvenog polumeseca
G. I, 26,44
G. II, 2
G. IV, 30
G. P. I,
Precizno će se utvrditi uloga i moguće aktivnosti podrške Nacionalnog društva Crvenog krsta ili Crvenog polumeseca ili ostalih društava za pomoć u slučaju oružanog sukoba (npr. podrška oružanim snagama, medicinska sredstva, upotreba znaka raspoznavanja, pomoć).
162. Administrativni dokumenti
G. I, Aneks II
G. II, Aneks
G. III, Aneks IV, A-E
G. IV, Aneks III
H. CP. R, Aneks
G.P. I, Aneks I, II
Biće pripremljeni administrativni dokumenti za ličnu identifikaciju i razni obrasci koji se odnose na ratne zarobljenike i internirane civile (npr. zarobljenička kartica, kartica interniranog lica, smrtovnica, potvrda o repatrijaciji, dopisna karta).

163. Identifikacione kartice
G. III, 17
G.III, Aneks IVA
- Licima koja mogu postati ratni zarobljenici biće izdata identifikaciona kartica.
- Identifikaciona kartica treba da bude dimenzija 6,5 x 10 cm i izdata u dva primerka.
- Identifikacione kartice za ostale kategorije lica navedene su u Aneksu 2.
164. Identifikacione pločice
G. I, 16
G. II, 19
- Licima koja mogu postati ratni zarobljenici biće izdate identifikacione pločice.
- Identifikaciona pločica će po mogućnosti imati dva jednaka dela, tako da u slučaju smrti jedna polovina može da ostane uz telo, a druga da bude poslata u pozadinu radi dokumentovanja (moguća alternativa: dve identične pločice umesto jedne iz dva dela).
165. Tekstovi relevantnih ugovora o ratnom pravu
G. III, 41
G. IV, 99
- Treba da budu dostupni tekstovi ratnog prava koji treba da budu istaknuti na odgovarajućim jezicima u mestima interniranja, i to pre svega:
- a) za logore ratnih zarobljenika, Ženevska konvencija o postupanju sa ratnim zarobljenicima iz 1949. g;
 - b) u mestima gde su internirani civili, Ženevska konvencija o zaštiti građanskih lica za vreme rata iz 1949. godine.
166. Adaptacija mirnodopskih tehničkih sredstava za ratno stanje
- Biće pripremljena adaptacija pomorskih i/ili vazduhoplovnih uređaja i odgovarajućih bezbednosnih i sistema za spasavanje korišćenih širom sveta ili regionalno u vreme mira, za uslove ratnog stanja (npr. zamena za prekinutu ili smanjenu satelitsku komunikaciju i identifikacione sisteme).

Odeljak 2.3. Kontrola u toku oružanog sukoba

Glava A Strategijske mere

167. Pravilo Članice relevantnih ugovora i posebno zaraćene strane i neutralne države će preduzeti sve neophodne akcije za izvršenje svojih obaveza po ratnom pravu.
168. Upravljanje sukobom Od izbijanja neprijateljstava pa nadalje, zaraćene strane će:
- a) po pravilu, imati za cilj ponovno uspostavljanje mira;
 - b) konstantno obezbeđivati poštovanje ratnog prava u sferi njihove nadležnosti;
 - c) držati pod kontrolom oružani sukob da izbegnu ili barem ograniče eskalaciju.
169. Sile zaštitnice G. P. I, 5 Po izbijanju neprijateljstava, svaka zaraćena strana će odrediti Silu zaštitnicu da bi obezbedila nadzor i primenu ratnog prava (vidi Glavu 2.3, H).
170. Nacionalna bezbednosna politika Nacionalna bezbednosna politika zasnovana na strategijskom razmišljanju treba da cilja na:
- a) izbegavanje eskalacije;
 - b) održavanje neizbežne eskalacije oružanog sukoba pod kontrolom.
- Takva politika i odgovarajuće planiranje će obuhvatiti poređenje, s jedne strane, vojne prednosti ostvarene većim operacijama ili predviđenom eskalacijom i, s druge strane, civilnih žrtava i šteta koje mogu proisteći iz toga.
171. Primenjivo pravo: potreba za verifikacijom Po izbijanju neprijateljstava, svaka zaraćena strana će verifikovati primenjivost ratnog prava u odnosnom oružanom sukobu:

- a) opšti ugovori o ratnom pravu;
b) posebna pravila o specifičnom naoružanju (vidi Aneks I);
c) moguća nacionalna tumačenja i/ili rezerve prema specifičnim ugovorima;
d) međunarodno običajno pravo ili regionalni običaji.
172. **Primenjivo pravo: strateška situacija države** Ratno pravo će se primenjivati u skladu sa nacionalnim potrebama proisteklim iz strateške situacije i okruženja zaraćene strane (npr. ako je zemlja kontinentalna ili arhipelaška).
173. **Primenjivo pravo: nacionalna pojašnjenja** Kao rezultat verifikacije i gde god je to potrebno, dodatno pojašnjenje, detalji i uputstva biće dati oružanim snagama.
174. **Primenjivo pravo: neslaganje oko klasifikacije sukoba** Sve dok se jasno ne ustanovi međunarodni oružani sukob, suprotstavljene strane mogu se ne slagati oko pravne klasifikacije sukoba (npr. vlada smatra da situacija potpada isključivo pod domaće mirnodopsko pravo, dok suprotna strana tvrdi da treba da se primeni ratno pravo).
U takvom slučaju, a da bi se održao red i disciplina u njihovim oružanim snagama, kompletna pravila međunarodnih oružanih sukoba treba slediti kao kodeks ponašanja.
175. **Situacija između neutralnosti i rata** U slučaju situacije između neutralnosti i rata, oružanim snagama će se dati praktična uputstva za ponašanje.
Takva uputstva mogu se oslanjati ili pozivati na osnove utvrđene još u vreme mira.
176. **Posebne okolnosti: pravilo** Ratno pravo upravlja svim vojnim operacijama. Stoga će svaka zaraćena strana biti stalno spremna da dejstvuje u skladu sa specifičnim okolnostima.

- Pravilno planiranje (zasnovano na odgovarajućim strateškim obaveštajnim podacima) će smanjiti rizik od iznenađenja ili zabune.
- Takvo planiranje rezultiraće uputstvima datim oružanim snagama (npr. opšta pravila službe). Njihova komanda će tako biti u poziciji da utvrdi odgovarajuća pravila službe.
177. Posebne okolnosti: ratovanje između nejednakih snaga
- Što se tiče ratnog prava, ratovanje između nejednakih snaga je od najveće važnosti za strateški nivo u pogledu posebnih okolnosti.
- Ratovanje između nejednakih snaga može prosteći iz veoma različitih taktika i sredstava borbe koje koriste suprotstavljene strane.
- Nije dovoljno slediti pravila za međunarodni oružani sukob kao kodeks ponašanja.
- Dodatna nacionalna uputstva za akciju i postupanje u skladu sa ratnim pravom su neophodna (npr. specifična pravila službe prilagođena datoj situaciji).

Glava B *Izvršne i administrativne mere*

178. Pravilo
G. I, 45, 47
G. II, 46, 48
G. III, 127
G. IV, 144
H. CP, 25
G. P. I, 80, 83
- Izvršne i administrativne kontrolne mere u toku oružanog sukoba imaju za cilj:
- proveravanje i adekvatno razvijanje mera već preduzetih u vreme mira;
 - preduzimanje dodatnih mera neophodnih da obezbede detaljno izvršenje ratnog prava i pripremu za nepredviđene slučajeve.
179. Posebni sporazumi
G. I, 15, 23
G. II, 18
G. III, 109-111
G. IV, 14, 15
G. P. I, 26, 27, 59, 60
- Kad god je to moguće, biće zaključeni posebni sporazumi između zaraćenih strana ili sa neutralnim državama, na odgovarajućem nivou, na primer:
- da se data područja (npr. bolnička zona ili lokalitet, demilitarizovana zona) nalaze

- na odgovarajućoj udaljenosti od vojnih operacija;
- b) za prekid ili ometanje neprijateljstava u datom području (npr. zbog traženja ranjenih, uspostavljanja neutralne zone);
 - c) za sanitetski transport, posebno vazduhom (npr. nadletanje područja pod neprijateljskom kontrolom, upotreba signala za raspoznavanje);
 - d) za repatrijaciju ili transfer ratnih zarobljenika u neutralnu zonu;
 - e) za označavanje nebranijenih lokaliteta i demilitarizovanih zona znakovima raspoznavanja.
180. Obaveštenja
G. I, 48
G. II, 22, 49
G. III, 23, 43, 128
G. IV, 83, 145
H. CP, 26
G. P. I, 12, 23, 25
- Kad god je to moguće, nekim ili svim zaraćenim stranama i/ili neutralnim državama biće dostavljene informacije i obaveštenja, na primer:
- a) službeni prevodi tekstova ratnog prava kao i usvojenih regulativa, ukoliko nisu već dostavljeni u vreme mira;
 - b) uključenje paravojne organizacije ili oružane službe za primenu zakona;
 - c) geografska lokacija logora ratnih zarobljenika i mesta interniranja civila, kao i stalnih medicinskih ustanova;
 - d) imena i opis bolničkih brodova i ostalih sanitetskih brodova;
 - e) medicinske evakuacije vazduhom unutar dometa neprijateljskih sistema naoružanja zemlja-vazduh;
 - f) činovi lica koja imaju pravo na status ratnih zarobljenika;
 - g) zahtevi zakonodavstva zemlje porekla u vezi sa validnošću želja ratnih zarobljenika.

181. Krivična gonjenja
G. I, 49
G. II, 50
G. III, 129
G. IV, 146
H. CP, 28
G. P. I, 85, 88
- Zaraćene strane će obezbediti da kršenja ratnog prava budu predmet disciplinskih ili kaznenih mera.
- One će dati jedna drugoj međusobnu pomoć i saradnju u sprečavanju teških kršenja ratnog prava.
182. Administrativni kanali
- Biće uspostavljeni odgovarajući administrativni kanali za prenos informacija i dokumenata:
- a) između nacionalnih vojnih i civilnih vlasti (npr. za komunikaciju između ratnih zarobljenika u logorima i Nacionalnog biroa za obaveštenja);
 - b) između nacionalnih vlasti i sila zaštitnica, neutralnih država ili drugih posrednika (npr. za komunikaciju između Nacionalnog biroa za obaveštenja i Centralne službe traženja).
183. Administrativni dokumenti
- U skladu sa okolnostima, biće adaptirani postojeći administrativni dokumenti, a utvrđeni novi, na primer:
- a) prevod dokumenata na druge jezike;
 - b) identifikacioni dokumenti za druge kategorije osoblja (npr. dobrovoljci, nova kategorija oružanih snaga);
 - c) obrasci za medicinske zapisnike (npr. o donacijama krvi ili kože, o medicinskim procedurama u pogledu ratnih zarobljenika);
 - d) dodatni podaci koji će biti uvedeni u dokumente;
 - e) dokumentacija u vezi sa novim situacijama (npr. uputstva vojnim i civilnim vlastima u posebnim područjima).

Glava C *Osnovna zaštita*

184. Pravilo
G. P. I, 72, 75
- Ratno pravo pruža osnovnu zaštitu licima i objektima koji nisu vojnici i vojni ciljevi.

- Osnovna zaštita garantovana u ovom poglavlju primenjuje se na sva lica i objekte u vlasti zaraćene strane ili neutralne države.
- Ona odgovara osnovnim humanitarnim principima i ljudskim pravima i stoga, takođe, treba da se primenjuju na vlastite državljane.
185. Pravna osnova
G. I, 3, 12, 24, 25
G. II, 3, 12, 36, 37
G. III, 3, 13
G. IV, 3, 27
G. P. I, 75
- Pravila koja se odnose na osnovnu zaštitu imaju svoju pravnu osnovu u sporazumima i o nemeđunarodnom, i o međunarodnom oružanom sukobu.
186. Odgovornost
H. V, 11-15
G. III, 4, 12
G. IV, 29
- Svaka od strana u čijoj su vlasti strana lica i lica čija je sloboda ograničena (npr. ratni zarobljenici, internirani civili, uhapšena lica) odgovorna je za postupanje prema tim licima od strane svojih organa, bez obzira na utvrđenu individualnu odgovornost.
187. Humano postupanje
G. I, 12, 28, 29
G. II, 12, 36, 37
G. III, 13
G. IV, 27
G. P. I, 75
- Humano će se postupati u svim okolnostima.
188. Čast, religija
G. III, 14,
G. IV, 27
G. P. I, 75
- Biće poštovano svako lice i njegova čast, uverenja i verska praksa.
189. Žene. deca:
pravilo
G. I, 12
G. II, 12
G. III, 14
G. IV, 24, 27
G. P. I, 76, 77
- Žene i deca biće objekt posebnog poštovanja prema njihovom polu i starosti.

190. Zabrana nasilja nad životom, zdravljem
G. I, 12
G. II, 12
G. III, 13
G. IV, 32
G. P. I, 75
191. Zabrana ubijanja
G. I, 12
G. II, 12
G. III, 13
G. IV, 32
G. P. I, 75
192. Zabrana mučenja
G. I, 12
G. II, 13
G. III, 13
G. IV, 32
G. P. I, 75
193. Zabrana telesnog kažnjavanja
G. III, 87
G. IV, 32
G. P. I, 75
194. Zabrana sakaćenja
G. III, 13
G. IV, 32
G. P. I, 11, 75
195. Zabrana ponižavajućeg postupanja
G. I, 12
G. II, 12
G. III, 13
G. IV, 27
G. P. I, 75
- Uopšte je zabranjeno nasilje nad životom, zdravljem ili fizičkim ili mentalnim integritetom lica.
- Ubijanje je zabranjeno.
- Mučenje bilo koje vrste, fizičko ili mentalno, je zabranjeno.
- Telesno kažnjavanje je zabranjeno.
- Sakaćenje je zabranjeno, osim ako je zahtevano zbog zdravstvenog stanja pojedinca ili medicinske etike (npr. odstranjivanje tkiva ili organa, transplantacija).
- Ponižavajuće i degradirajuće postupanje je zabranjeno (npr. prisilna prostitucija, svaki oblik nedoličnog napada ili druge povrede ličnog dostojanstva).

196. Zabrana uzimanja talaca
G. IV, 34
G. P. I, 75
Uzimanje talaca je zabranjeno.
197. Zabrana kolektivnog kažnjavanja
G. III, 87
G. IV, 33
G. P. I, 75
Kolektivna kažnjavanja su zabranjena.
198. Zabrana pretnji
G. III, 17
G. IV, 31
G. P. I, 75
Pretnje izvršenjem nekog od navedenih zabranjenih dela su zabranjene.
199. Nediskriminacija: pravilo
G. I, 12
G. II, 12
G. III, 16
G. IV, 27
G. P. I, 75
Svaka nepovoljna diskriminacija u postupanju je zabranjena, ako se zasniva na rasi, boji, polu, jeziku, veri ili uverenjima, političkom ili drugom mišljenju, nacionalnom ili socijalnom poreklu, imovinskom, statusu po rođenju ili nekom drugom statusu, ili po bilo kom drugom sličnom merilu.
200. Nediskriminacija: ranjenici
G. I, 12
G. II, 12
G. P. I, 10
Neće se praviti razlika među ranjenicima, bolesnicima i brodolomnicima po bilo kom osnovu osim medicinskog.
201. Hapšenje, pritvor
G. IV, 43, 78
G. P. I, 75
Svako lice koje je uhapšeno, pritvoreno ili mu je ograničeno kretanje zbog vojnog sukoba, biće odmah informisano na njemu razumljivom jeziku o razlozima preduzetih mera.
Biće oslobođeno čim to bude moguće, osim ako je optuženo za kažnjive prekršaje.
202. Redovna sudska procedura
G. III, 82-86
G. IV, 33, 71-76, 126
G. P. I, 75
Nikakva presuda ne može da bude izrečena i nikakva kazna izvršena nad licem krivim za kažnjivi prekršaj u oružanom sukobu bez suđenja.

Presuda mora biti izrečena od strane nepristrasnog i redovno ustanovljenog suda uz poštovanje opštepriznatih načela uobičajene sudske procedure, koja uključuje sledeće:

- a) pravo na pravično suđenje uz sredstvo odbrane;
- b) pojedinačnu, a ne kolektivnu krivičnu odgovornost;
- c) zakon na snazi u vreme izvršenja krivičnog dela (nema retroaktivnog zakona);
- d) pretpostavlja se nevinost dok se ne dokaže krivica;
- e) suđenje uz prisustvo optuženika;
- f) zabrana prisile da se prizna krivica;
- g) prisustvo svedoka odbrane;
- h) ispitivanje svedoka pred optuženikom;
- i) zabranjeno je kažnjavanje više od jedanput za isto delo po istoj optužbi;
- j) javno izricanje presude;
- k) informacija o pravu žalbe i drugim pravnim lekovima i njihovom vremenskom ograničenju.

203. Smrtna kazna: žene
G. P. I, 76
- Po pravilu, izbegavaće se izricanje smrtne kazne trudnicama ili majkama male dece za krivično delo u vezi sa oružanim sukobom.
- Smrtna kazna za ta krivična dela neće ni u kom slučaju biti izvršena nad takvim ženama.
204. Smrtna kazna: deca
G. P. I, 77
- Smrtna kazna za krivično delo počinjeno u vezi sa oružanim sukobom neće biti izvršena nad licima koja nisu napunila osamnaest godina starosti u vreme izvršenja krivičnog dela.
205. Objekti: pljačka
H. IV. R, 28
G. IV, 33
H. CP, 4
- Pljačka je zabranjena.

206. Objekti: Zabranjeno je uništavanje bez vojne potrebe.
uništavanje
H. IV. R, 23
G. IV, 53
207. Objekti: zaplena Zaplena koja nije opravdana vojnom potrebom je zabranjena.
H. IV. R, 23

Glava D *Osnovne kategorije lica i objekata*

208. Zaštićena lica Građanska lica ne smeju neposredno učestvovati u neprijateljstvima.
G. P. I, 51

Građanska lica ne smeju da budu napadnuta, osim ako neposredno učestvuju u neprijateljstvima.
209. Zaštićeni objekti Civilni objekti ne smeju da budu napadnuti, osim ako postanu vojni ciljevi.
G. P. I, 52
210. Nezaštićena lica Borci smeju neposredno da učestvuju u neprijateljstvima.
G. P. I, 43

Borci smeju da budu napadnuti.
211. Nezaštićeni objekti Vojni objekti mogu da budu napadnuti.
G. P. I, 52

Glava E *Posebno zaštićena lica i objekti*

212. Lica uopšte Posebno zaštićena lica ne smeju neposredno da učestvuju u neprijateljstvima i ne smeju biti napadnuta. Biće im dozvoljeno da obavljaju svoje zadatke, osim ako taktička situacija to ne dozvoljava (npr. zbog borbenih dejstava, zbog bezbednosti civilnog medicinskog osoblja ili osoblja civilne zaštite i njihovih transporta).
G. I, 24
G. II, 36, 37
G. IV, 20
H. CP, 15
G. P. I, 15, 62
213. Medicinske aktivnosti: etika „Medicinska etika“ označava opšteprihvaćene međunarodne i nacionalne medicinske standarde koji bi se u sličnim medicinskim okolnostima primenjivali na vlastite državljanke.
G. P. I, 11, 16

214. Medicinske aktivnosti: procedure
G. P. I, 11
- Medicinske procedure moraju:
- a) da budu opravdane zdravstvenim stanjem lica;
 - b) da budu u skladu sa medicinskom etikom.
215. Medicinske aktivnosti: prioriteti
G. I, 12
G. II, 12
- Samo hitni medicinski razlozi će dati prioritet u pogledu tretmana koji treba pružiti. Kriterijumi zasnovani na nacionalnosti ili činu su isključeni.
216. Medicinske aktivnosti: ograničenja
G. P. I, 11
*Dekl. Helsinki
- Doktor može:
- a) kombinovati kliničke pretrage sa medicinskom negom samo u onoj meri u kojoj su kliničke pretrage opravdane njihovom terapijskom vrednošću za pacijenta;
 - b) koristiti nove terapijske mere, ako one po njegovom sudu daju nadu za spasavanje života, ozdravljenje ili ublažavanje patnji.
217. Medicinske aktivnosti: zaštita
G. P. I, 16
- Niko neće biti kažnjen zbog izvršavanja medicinskih aktivnosti koje su u skladu sa medicinskom etikom.
- Lica angažovana na medicinskim aktivnostima neće biti prisiljavana:
- a) da vrše radnje ili izvršavaju poslove koje ne zahteva medicinska etika; ili
 - b) da se uzdrže od vršenja radnji ili poslova koje zahteva medicinska etika.
218. Medicinske aktivnosti: izveštavanje
G. P. I, 16
- Nijedno lice angažovano na medicinskim aktivnostima (npr. doktor, bolničar) neće biti prisiljavano da bilo kome daje informacije o ranjenicima i bolesnicima koje neuguje ili je negovao, ako bi se takve informacije,

* *Svetska medicinska asocijacija* (World Medical Association), *Helsinška deklaracija* iz 1964. (dopunjena u Tokiju 1975. i u Veneciji 1983. g: *Preporučene smernice lekarima kod kliničkih istraživanja*).

- po njegovom mišljenju, pokazale štetnim za te pacijente ili njihove porodice.
- Međutim, informacije se moraju dati kada su zahtevane:
- a) zakonom strane kojoj lice angažovano na medicinskim aktivnostima pripada;
 - b) odredbama o obaveznom obaveštavanju o zaraznim bolestima.
219. Objekti uopšte
G. I, 19, 35
G. II, 22, 23, 27
G. IV, 18, 21, 22
H. CP, 4, 8
G. P. I, 56, 60, 62
- Posebno zaštićeni objekti ne mogu:
- a) postati vojni ciljevi;
 - b) biti drugačije korišćeni u vojne svrhe;
 - c) biti napadnuti.
220. Dovoljna udaljenost objekata: pravilo
G. I, 19
G. IV, 18
H. CP, 4
G. P. I, 12, 56
- Posebno zaštićeni objekti biće dovoljno udaljeni od vojnih ciljeva, osim ako to taktička situacija ne dozvoljava (npr. zbog spomenika lociranog u blizini glavnog puta u planinskom području ili neizbežne blizine sanitetskih i borbenih vozila za vreme prekrcaivanja ranjenika ili medicinskog materijala).
221. Dovoljna udaljenost objekata: objekti kulture pod posebnom zaštitom
H. CP, 8
- Kulturna dobra pod posebnom zaštitom moraju da budu na odgovarajućoj udaljenosti od svakog većeg industrijskog centra ili važnog vojnog cilja koji predstavlja ranjivu tačku (npr. aerodrom, RTV stanica, ustanova angažovana na poslovima nacionalne odbrane, luka ili železnička stanica od relativne važnosti, glavna linija komunikacije).
222. Dovoljna udaljenost objekata: bolničke zone i lokaliteti, demilitarizovane zone
G. I, Aneks I
G. IV, Aneks I
G. P. I, 60
- Vojna operacija izvodiće se na odgovarajućoj udaljenosti od bolničkih zona i lokaliteta i od demilitarizovanih zona. Stoga, takve zone i lokaliteti neće biti smešteni u područjima koja, po svemu sudeći, mogu da postanu važna za izvođenje vojnih dejstava.
- Zahtevi postavljeni za kulturna dobra pod posebnom zaštitom treba da se analogno primenjuju.

223. Posebne mere kontrole
G. I, Aneks I
G. IV, Aneks I
H. CP, 1, 8
G. P. I, 60
- Zaraćene strane mogu se sporazumeti o posebnim merama kontrole i nadzora (npr. za bolničke zone i lokalitete, centri u kojima se nalaze spomenici, demilitarizovane zone).
224. Prestanak zaštite: pravilo
G. I, 21
G. I, Aneks I
G. II, 34
G. IV, 19
G. IV, Aneks I
G. P. I, 13, 23, 56, 60, 65
- Posebno zaštićena lica i objekti neće izgubiti zaštitu na koju imaju pravo, osim ako su korišćeni da počine dela štetna za neprijatelja.
- Zaštita se može izgubiti samo nakon što je dato upozorenje, odnosno nakon što je takvo upozorenje ostalo bez efekta. Biće utvrđen razuman rok.
225. Prestanak zaštite: objekti kulture pod opštom zaštitom
H. CP, 4
- Objekat kulture pod opštom zaštitom može izgubiti imunitet samo u slučaju imperativne vojne potrebe.
- Moraju da budu regulisane nadležnosti za utvrđivanje ovakve vojne potrebe.
226. Prestanak zaštite: kulturno dobro pod posebnom zaštitom
H. CP, 11
- Kulturno dobro pod posebnom zaštitom može izgubiti imunitet samo u izuzetnim slučajevima neizbežne vojne potrebe i samo dok traje takva potreba.
- Takvu potrebu može utvrditi samo komandant divizije ili veće jedinice.
- Neprijateljska strana biće unapred obavještena, u razumnom roku, o odluci o povlačenju imuniteta.
227. Prestanak zaštite: građevine koje sadrže opasne sile
G. P. I, 56
- Brana, nasip ili nuklearna elektrana gubi svoj status samo ako:
- a) daje redovnu, značajnu i neposrednu podršku vojnim operacijama;
 - b) ta podrška se razlikuje od njihove uobičajene funkcije;
 - c) ako je napad na takvu građevinu ili instalaciju jedini način da se prekine takva podrška.

Glava F *Žrtve rata*

228. Ratni zarobljenici
G. P. I, 44
- Ratni zarobljenici, koji više nisu borci, ne mogu više da budu napadnuti, osim ako ponovo neposredno učestvuju u neprijateljstvima. Sila koja drži ratne zarobljenike odgovorna je za tretman ratnih zarobljenika, nezavisno od individualne odgovornosti koja može da bude ustanovljena.
229. Ranjenici,
bolesnici,
brodolomnici
G. I, 12
G. II, 12
G. P. I, 8
- Ranjenici, bolesnici i brodolomnici ne mogu da budu napadnuti, osim ako neposredno učestvuju u neprijateljstvima.
230. Poginuli
G. I, 15
G. II, 18
G. P. I, 34
- Poginuli ne mogu da budu meta napada ili pljačke.
Ova zabrana se proteže na posmrtno ostatak, pepeo i grobove poginulih.

Glava G *Represalije*

231. Definicija
- Represalije predstavljaju kršenje ratnog prava kao odgovor na kršenje tog prava od strane neprijatelja, čija je svrha prestanak tog kršenja.
Represalije se sastoje od upozorenja i pritiska na neprijatelja u obliku revanšističke akcije da bi se prekinula dalja nezakonita ratna dejstva i da bi se ratno pravo poštivalo. Represalije predstavljaju jedinu neposrednu proceduru primene zakona
232. Zabrana represalija
G. I, 46
G. II, 47
G. III, 13
G. IV, 33
H. CP, 4
G. P. I, 20, 51-56
- Represalije su zabranjene nad:
a) civilima i civilnim objektima;
b) ratnim zarobljenicima;
c) ranjenicima, bolesnicima i brodolomnicima;
d) posebno zaštićenim licima i objektima;

- e) objektima neophodnim za opstanak civilnog stanovništva;
f) prirodnom sredinom.
233. Dozvoljene represalije: pravilo
Represalije moraju da budu poslednje sredstvo za ponovno uspostavljanje poštovanje ratnog prava.
Neprijateljska akcija mora predstavljati jasno, ozbiljno i namerno kršenje ratnog prava.
Represalije mogu da se vrše samo nakon što su se drugi pokušaji da se neprijatelj ubedi da poštuje ratno pravo pokazali neuspešnim ili neizvodljivim.
234. Dozvoljene represalije: odlučivanje
Svaka zaraćena strana će odrediti nadležnost za odlučivanje o represalijama.
Po pravilu, ta nadležnost treba da ostane unutar najvišeg nivoa vlasti zaraćene strane.
235. Uslovi: upozorenje
Formalno prethodno upozorenje biće dato da bi neprijatelj bio obavešten o akciji koja će biti preduzeta ako nastavi ili ponovi kršenje ratnog prava.
236. Uslovi: proporcionalnost
Akcija će biti proporcionalna kršenju ratnog prava od strane neprijatelja. Posebno obim i sredstva primene korišćeni u akciji neće prelaziti obim neprijateljevog kršenja prava.
237. Uslovi: kraj akcije
Akcija će biti prekinuta kad bude postignuta njena svrha, odnosno prestanak kršenja ratnog prava od strane neprijatelja.

Glava H *Delovanje posrednika*

238. Pravilo
Oružani sukobi, uopšte, narušavaju odnose koji su u vreme mira postojali između suprotstavljenih strana (npr. prekid diplomatskih odnosa, zatvaranje granica, ometanje saobraćaja i telekomunikacija).
Neki od nastalih propusta mogu se popraviti delovanjem posrednika.

239. Sila zaštitnica
G. I, 8
H. II, 8
G. III, 8
G. IV, 9
H. CP, 21
H. CP. R, 2-10
G. P. I, 2, 5
- Sila zaštitnica označava neutralnu državu određenu od strane u sukobu i prihvaćenu od neprijateljske strane, koja pristaje da vrši dužnost Sile zaštitnice po ratnom pravu.
- Sile zaštitnice biće određene bez odlaganja od početka oružanog sukoba.
240. Sila zaštitnica: funkcionisanje
G. I, 8
G. II, 8
G. III, 8
G. IV, 9
H. CP, 21
H. CP. R, 2-10
G. P. I, 5
- Ratno pravo će se primenjivati u saradnji sa i pod nadzorom Sile zaštitnica.
- Aktivnosti Sile zaštitnice vršiće se od strane njenog diplomatskog, konzularnog ili drugog osoblja posebno određenog za tu svrhu. Da bi izvršilo taj zadatak, to osoblje mora da ima odgovarajući pristup vladinim i administrativnim telima i zvaničnicima.
241. Sila zaštitnica: glavni zadaci
G. I, 11
G. II, 11
G. III, 11, 69-81, 99-108, 126
G. IV, 12, 43, 55, 71, 74, 143
H. CP, 21
G. P. I, 5
- Sila zaštitnica ima posebno sledeće zadatke:
- a) da posećuje i vrši kontrolu logora za ratne zarobljenike i civilne internirce (npr. životni uslovi, snabdevanje i zdravstveno stanje, obezbeđivanje slobodnog dopisivanja sa spoljnim svetom);
 - b) da proveri i, ako je potrebno, preduzme mere u slučaju:
 - interniranja stranih građanskih lica;
 - kaznena gonjenja ratnih zarobljenika ili stranih građanskih lica;
 - c) da ustanovi stanje u vezi sa snabdevanjem na okupiranoj teritoriji;
 - d) da daje izjave i ispituje povrede zaštićenog statusa objekata kulture;
 - e) da ponude usluge u slučaju nesporazuma u pogledu primene ratnog prava.

242. Sila zaštitnica:
zamena
G. I, 10
G. II, 10
G. III, 10
G. IV, 11
G. P. I, 5
- U odsustvu sporazuma o Sili zaštitnici, imenovaće se nepristrasna humanitarna organizacija kao zamena (npr. Međunarodni komitet Crvenog krsta).
- Takva nepristrasna humanitarna organizacija može takođe ponuditi svoje usluge kod imenovanja Sile zaštitnice.
243. Međunarodni komitet Crvenog krsta
G. I, 9, 44
G. II, 9
G. III, 9
G. IV, 10
G. P. I, 5, 18
- Međunarodni komitet Crvenog krsta može da izvršava humanitarne zadatke koji su mu povereni ratnim pravom.
- Uz saglasnost strana u sukobu, može da vrši i bilo koje druge humanitarne aktivnosti za dobrobit žrtava rata (npr. dopremanje humanitarne pomoći).
- Međunarodni komitet Crvenog krsta može koristiti znak raspoznavanja, crveni krst na beloj podlozi, za obeležavanje osoblja, objekata i transporta pod njegovom kontrolom.
-
244. Centralna služba traženja
G. III, 123
G. IV, 140
G. P. I, 33
- Centralna služba traženja u Međunarodnom komitetu Crvenog krsta sakupljaće sve informacije do kojih može da dođe (službenim ili privatnim kanalima) po pitanju ratnih zarobljenika, građanskih lica (posebno interniraca) i nestalih lica.
- Služba će prenositi ove informacije što brže do zemlje porekla.
- Zaraćene strane daće Službi svu potrebnu podršku za takve transmisije.
245. UNESKO
H. CP, 23
H. CP. R, 1-10
- Organizacija za prosvetu, nauku i kulturu Ujedinjenih nacija pomaže stranama u sukobu da obezbede zaštitu kulturnih dobara.
- Generalni komesar za kulturna dobra biće imenovan kod svake od strana u sukobu.

246. Posrednik u nemeđunarodnom oružanom sukobu
G. I, 3
G. II, 3
G. III, 3
G. IV, 3
H. CP, 19
- U slučaju nemeđunarodnog oružanog sukoba, mogu se ponuditi usluge zaraćenim stranama:
- a) od strane nepristrasne humanitarne organizacije, kao što je Međunarodni komitet Crvenog krsta sa Centralnom službom traženja;
 - b) od strane Organizacije za prosvetu, nauku i kulturu Ujedinjenih nacija (u pogledu kulturnih dobara).
247. Vojna sredstva Ujedinjenih nacija: pravilo
- Uz saglasnost strana u sukobu, Ujedinjene nacije mogu upotrebiti vojna sredstva između suprotstavljenih oružanih snaga (npr. Snage Ujedinjenih nacija zadužene da nadgledaju liniju prekida vatre).
248. Vojna sredstva Ujedinjenih nacija: Snage UN
- Snage Ujedinjenih nacija angažovane na razdvajanju suprotstavljenih oružanih snaga nisu strana u sukobu.
- Njihova misija je da onemoguće pristup u svoje područje suprotstavljenim oružanim snagama, ako je potrebno i uz upotrebu borbenih sredstava.
- Smeštene između suprotstavljenih oružanih snaga, a da nisu strana sukobu, snage Ujedinjenih nacija nemaju neprijatelja. Njihova situacija je analogna onoj oružanih snaga neutralne države.
- Međutim, snage Ujedinjenih nacija i njihovi pripadnici poštovaće ratno pravo.

Glava I *Dužnosti i akcije neutralnih država*

249. Pravilo
H. V, 11-15
H. XIII, 11-24
G. I, 8, 27
G. II, 8, 25
G. III, 8, 109-116
- Neutralne države mogu doprineti ograničavanju i kontroli oružanog sukoba:
- a) ostajući izvan sukoba
 - b) direktnim akcijama (npr. Sila zaštitnica, medicinska sredstva, pomoć) ili dajući

- G. IV, 9
H. CP, 21
G. P. I, 31, 70, 88
- podršku akcijama drugih (npr. dozvoljavajući i omogućavajući dopremanje pomoći) u korist stanovništva i objekata zaraćenih strana (npr. kulturna dobra);
- c) dozvoljavajući zaraćenim stranama pristup neutralnom prostoru za nevojne svrhe (npr. opravka ratnih brodova, prevoz ranjenika, interniranje boraca zaraćenih strana na neutralnoj teritoriji);
- d) direktnom akcijom ili podrškom akcijama čiji je cilj uspostavljanje mira ili smanjivanje nivoa i/ili intenziteta oružanog sukoba;
- e) saradujući sa zaraćenim stranama u pogledu kažnjavanja teških kršenja ratnog prava.
250. Pravo neutralnosti, politika neutralnosti
- Pravo neutralnosti i politika neutralnosti svake neutralne države rukovode pozicijom, akcijama i ponašanjem neutralne države i njenih oružanih snaga u odnosu na zaraćene strane i njihove oružane snage.
251. Politika nacionalne bezbednosti: pravilo
- Politika nacionalne bezbednosti zasnovana na strateškom razmišljanju može omogućiti neutralnoj državi da doprinese ponovnom uspostavljanju mira ili smanjenju oružanog sukoba.
252. Politika nacionalne bezbednosti: direktna akcija
- Neutralna država može direktno delovati:
- a) između suprotstavljenih zaraćenih strana putem posredovanja, ponude usluga (npr. služba diplomata);
- b) ubeđujući treće države, tela ili oružane snage da se uzdrže od ulaska u oružani sukob.
253. Politika nacionalne bezbednosti: indirektna akcija
- Neutralna država može indirektno delovati:
- a) u međunarodnim organizacijama (npr. Ujedinjene nacije, regionalne organizacije);

- b) obezbeđujući vojna sredstva koja treba da se razmeste između suprotstavljenih oružanih snaga (npr. personal i oprema za snage Ujedinjenih nacija u zoni razdvajanja, posmatrači koji će nadgledati zonu prekida vatre).

Odeljak 2.4 **Mere nakon oružanog sukoba**

Glava A *Ponovno uspostavljanje normalnih uslova*

254. Pravilo Ponovno uspostavljanje normalnih uslova za civilno stanovništvo odmah po završetku oružanog sukoba je strateški cilj (npr. povratak lica i objekata na njihovu uobičajenu lokaciju, rehabilitacija lica i opravka dobara prema ustanovljenim prioritetima, pomoć ugroženom stanovništvu, ponovno uspostavljanje funkcija javnih službi).
255. Saradnja oružanih snaga Oružane snage će saradivati, gde god je to moguće, u ponovnom uspostavljanju normalnih uslova za civilno stanovništvo (npr. uklanjanje mina, usluge transporta, pomoć).

Glava B *Repatrijacija i oslobađanje lica i objekata*

256. Repatrijacija ratnih zarobljenika G. III, 118 Ratni zarobljenici će biti oslobođeni i repatriirani bez odlaganja po prestanku aktivnih neprijateljstava.
U odsustvu dogovora postignutog između zaraćenih strana, Sila koja drži ratne zarobljenike napraviće i izvršiti bez odlaganja plan repatrijacije.
257. Oslobađanje interniranih građanskih lica G. IV, 46, 133 Interniranje građanskih lica pretaće što je pre moguće po prestanku aktivnih neprijateljstava.

258. Izuzetak: krivični postupci, kazne
G. III, 119
G. IV, 133
- Lica protiv kojih se vodi krivični postupak za ozbiljna krivična dela mogu da budu privorena do kraja tog postupka i, ako je to potrebno, dok ne izdrže kaznu. Isto se odnosi na lica koja su već osuđena za ozbiljna krivična dela.
- Zaraćene strane će razmeniti između sebe imena svih lica koja se kod njih nalaze u zatočeništvu do kraja postupaka koji se protiv njih vode ili dok ne izdrže kaznu.
259. Kulturna dobra
H. CP. P, 1
- Kulturna dobra čiji je transfer izvršen za vreme rata biće vraćena zaraćenoj strani na čijoj su se teritoriji prethodno nalazili.

Glava C *Nestali i mrtvi*

260. Nestala lica
G. III, 119
G. IV, 133
G. P. I, 33
- Svaka od zaraćenih strana tražiće lica koja su prijavljena kao nestala od neprijateljske strane. Ta neprijateljska strana dostaviće sve važne podatke u vezi sa tim licima u cilju olakšavanja njihovog traženja.
261. Grobovi preminulih
G. III, 120
G. IV, 130
G. P. I, 34
- Grobna mesta preminulih lica biće poštovana i održavana, ma gde se nalazila.
- Biće omogućen pristup grobnim mestima.
262. Povratak posmrtnih ostataka i pepela
G. III, 120
G. IV, 130
G. P. I, 34
- Biće omogućen povratak posmrtnih ostataka i pepela preminulih i njihovih ličnih stvari u državu porekla.

Deo 3. Komandna odgovornost

Uvod

Ovaj deo bavi se odgovornošću svakog komandanta* da obezbedi poštovanje ratnog prava u području njegove komande, kao i sa njegovom posebnom odgovornošću za sprovođenje obuke iz ratnog prava, organizacione mere i spremnost da se reše problemi koji proizlaze iz posebnih okolnosti.

- Odeljak 3.1 *Opšta odgovornost*, odnosi se na sveukupnu odgovornost u vojnim operacijama i na odgovornost svakog komandanta u pogledu ratnog prava;
- Odeljak 3.2 *Obuka iz ratnog prava*, obrađuje svrhu i načine obuke prilagođene potrebama instruktora, kao i praktične preporuke;
- Odeljak 3.3 *Organizacija*, odnosi se na opšte mere koje treba preduzeti kao i posebne mere koje se odnose na kontekst operacija, na specifična lica i objekte, na multinacionalne snage i civilne vlasti;
- Odeljak 3.4 *Posebne okolnosti*, odnosi se na situacije gde se sučeljavaju nejednake snage i gde se borbe vode u neuobičajenom okruženju daleko od baza.

* U ovom priručniku „komandant“ označava sva lica koja imaju ovlašćenja da komanduju, uključujući tu i komandire odgovarajućih jedinica

Odeljak 3.1 **Opšta odgovornost**

Glava A *Sveukupna odgovornost u vojnim operacijama*

263. Pravila Komandant svih snaga angažovanih u vojnoj operaciji ima opštu odgovornost da se obezbedi poštovanje ratnog prava.
- U zavisnosti od situacije, on će biti glavno-komandujući, komandant operacija ili bilo koji komandant sa nezavisnom misijom u širem području operacija.
264. Geografski opseg H. IV, Preambula G. P. I, 86, 87 Opšta komandna odgovornost proteže se na celokupno kopno, more i vazdušni prostor vojnih operacija, pokreta i lokacija.
265. Vojni opseg H. IV, Preambula G. P. I, 86, 87 Opšta komandna odgovornost odnosi se na ceo lanac komandovanja, kao i na razne evakuacione kanale.
266. Civilni opseg H. IV, Preambula G. P. I, 58 Opšta komandna odgovornost proteže se na civile onoliko koliko to ratno pravo zahteva, posebno u odnosu na saradnju sa civilnim vlastima.
267. Posebne okolnosti: pravilo G. I, 45 G. II, 46 G. P. I, 86, 87 Lica sa opštim komandnim odgovornostima biće stalno spremna da se suoče sa posebnim okolnostima i da rešavaju probleme koji iz njih proizlaze (npr. ratovanje između nejednakih snaga, akcija u neuobičajenom okruženju, neuobičajene okolnosti snabdevanja i evakuacije).
268. Posebne okolnosti: smernice za potčinjene G. P. I, 87 Odgovarajuće smernice (npr. pravila službe) biće izdata potčinjenima u pogledu posebnih okolnosti:
- a) da bi obezbedili jednoobraznu reakciju i ponašanje;
 - b) da pripreme potčinjene komandante (posebno one sa nezavisnim zadacima) da sami preduzmu mere koje iziskuje situacija.

Glava B *Odgovornost svakog komandanta*

269. Pravilo
G. I, 1
G. II, 1
G. III, 1
G. IV, 1
H. CP, 4
G. P. I, 1
- Poštovanje ratnog prava je pitanje reda i discipline.
- Kao i kod reda i discipline, ratno pravo mora da bude poštovano i primenjeno u svim okolnostima.
270. Sprečavanje
G. P. I, 87
- Komandant mora obezbediti:
- a) da su njegovi potčinjeni svesni njihovih obaveza prema ratnom pravu;
- b) da su preduzete potrebne mere da se spreče povrede ratnog prava.
271. Kontrola
G. P. I, 87
- Komandant mora obezbediti da njegovi potčinjeni poštuju ratno pravo.
272. Povrede ratnog prava
G. P. I, 87
- Komandant mora obezbediti da, u slučaju kršenja ranog prava:
- a) kršenje prestane;
- b) preduzete su disciplinske ili kaznene mere.
273. Nepreduzimanje mera
G. P. I, 86
- Odgovornost komandanta proteže se i na kršenja ratnog prava do kojih je došlo zbog nepreduzimanja mera, kada je bio obavezan da te mere preduzme.

Odeljak 3.2. **Obuka iz ratnog prava**

Glava A *Principi obuke*

274. Svrha
G. I, 1
G. II, 1
G. III, 1
G. IV, 1
H. CP, 4
G. P. I, 1
- Sveukupni cilj obuke iz ratnog prava je da se obezbedi poštovanje ratnog prava od strane svih pripadnika oružanih snaga, bez obzira na njihovu funkciju, vreme, lokaciju ili situaciju.

275. Odgovornost za obuku
G. I, 47
G. II, 48
G. III, 127
G. IV, 144
H. CP, 25
G. P. I, 83, 87
- Ratno pravo treba da bude uključeno u programe vojne obuke.
- Svaki komandant snosi punu odgovornost za odgovarajuću obuku iz ratnog prava u sferi njegove nadležnosti.
- Stoga, obuka iz ratnog prava predstavlja osnovni deo komandne aktivnosti.
276. Prioritet za *treba da se zna*
- Nije moguće svakog obučiti u svemu. Instruktor mora da obučava ljudstvo samo u onome što oni treba da znaju za svoju funkciju.
- Potreba da se zna dolazi pre nego lepo je da se zna.*
- Svaki komandant odrediće koje su potrebe njegovih potčinjenih.
277. Integrisana obuka
- Problemi vezani za ratno pravo biće integrisani u redovne vežbe vojnih aktivnosti.
- Integrisana obuka ne zahteva vreme niti poseban materijal, ali zahteva aktivno učešće onih koji se obučavaju.
278. Zahtevi borbe
- Realnost borbe zahteva automatske odgovore koji su rezultat instinktivno pravilnog ponašanja. Stoga je ratno pravo deo osnovne obuke.
279. Predavanja samo izuzetno
- Predavanja, na kojima su polaznici pasivni, treba koristiti samo kao uvod i to u vreme kada su polaznici prijemčivi (npr. ne nakon terenske obuke ili posle ručka).
280. Pozitivan jezik
- Zadatak rezultira vojnom akcijom. Vojna akcija je pozitivna. Tako i jezik koji vodi do akcije mora da bude pozitivan.
- Česte negativne fraze koje se koriste kod predavanja o ratnom pravu (npr. „Zabranjeno je...“) moraju da se transformišu u direktno izvodiva pozitivna naređenja.

281. Izbor standarda Efikasnosti radi, rezultate obuke iz ratnog prava treba proveravati pomoću ranije ustanovljenih, merljivih standarda.

Glava B *Instruktor iz ratnog prava*

282. Pravilo Pretpostavljeni je obično instruktor svojim potinjenima, takođe i za obuku iz ratnog prava.

Stoga, svaki komandant mora da bude upoznat sa onim delovima ratnog prava koja su od važnosti za njega i one pod njegovom komandom.
283. Instruktor regruta, podoficira, mlađih oficira Da bi obučili regrute, podoficire, komandire vodova i slično, nije potrebno posebno pravno znanje.

Principi reda i discipline, zdrav razum i ekonomija sredstava zajedno vode do odgovarajuće obuke za pravilno donošenje odluka, akcije i ponašanje.
284. Instruktor visokih oficira i specijalista Obuka komandira četa, visokih oficira, štabnih oficira i drugih specijalista zahteva odgovarajuće poznavanje ratnog prava.

Pretpostavljeni bi trebalo da su ranije prošli kroz obuku iz ratnog prava, pre nego što su postali instruktore.
285. Pravni savet pretpostavljenom Da bi rešili posebne probleme, pretpostavljeni mogu:

a) tražiti pravni savet;
b) zahtevati učešće pravnog savetnika u teoretskoj obuci;
c) zahtevati da pravni savetnik učestvuje u normalnom štabnom radu (npr. da piše i/ili revidira naređenja i instrukcije, da daje savete u pogledu posebno zaštićenih objekata).

Glava C *Osnovni nivoi i kategorije obuke*

286. Borci pojedinačno
- Obuka boraca pojedinačno zaslužuje najveću pažnju. Mora da ima za cilj da se postigne automatizam reagovanja. Takve automatske reakcije biće:
- a) postignute uobičajenom pojedinačnom terenskom obukom;
 - b) proveravane u borbenim vežbama pojedinaca, na nivou odeljenja, voda i jedinica sličnog ranga.
287. Odeljenja, vodovi, čete i jedinice sličnog ranga
- Obuka iz ratnog prava u četama i jedinicama sličnog ranga izvođiće se slično kao i sa pojedinačnim borcima.
- Svaki pripadnik jedinice biće obučen da deluje i reaguje u skladu sa njegovom funkcijom u datoj situaciji.
- Podoficiri i oficiri će, dodatno, biti obučeni u pravilnom donošenju odluka.
288. Komandanti
- Budući da komandanti snose punu odgovornost za poštovanje ratnog prava u njihovoj zoni odgovornosti, biće obučeni tako da, zauzvrat, mogu da obučavaju svoje potčinjene.
- Naglasak će biti na vođenju borbi i, koliko bude potrebno, na logističkim i pozadinskim problemima u vezi sa ratnim pravom.
289. Štabni oficiri
- Osnovna odgovornost štabnih oficira jeste da njihov doprinos naređenjima i instrukcijama bude u skladu sa ratnim pravom.
- Štabni oficiri biće obučeni da, u radu štaba rešavaju probleme vezane za ratno pravo.
290. Visoki štabni oficiri
- Kod visokih oficira naglasak će biti na pitanjima ratnog prava vezanim za združena dejstva (saradnju pešadije, oklopnih jedinica, artiljerije, vazduhoplovstva, protivvazdušne odbrane i mornarice).

- Ukoliko imamo pravne savetnike, oni će učestvovati u štabnom radu i, ako je potrebno, biće upotrebljeni za posebne zadatke.
291. Specijalne funkcije Vojna lica sa specijalnim funkcijama, kao što su pravni savetnici, pripadnici sanitetskih službi, specijalisti za logistiku, itd. biće obučeni da stave naglasak na njihova posebna zaduženja.
292. Posebne okolnosti Komandanti će izdati uputstva i organizovati odgovarajuću obuku za posebne okolnosti, kao što su:
- a) komandosi i druge male jedinice sa nezavisnim misijama;
 - b) borba u neuobičajenom okruženju;
 - c) ratovanje između nejednakih snaga (npr. moderna, visoko tehnološki opremljena sila suprotstavljena manje ili više organizovanoj grupi koja se bori „primitivnim“ naoružanjem).

Glava D *Referentni dokumenti*

293. Obuka u četi i jedinicama sličnog ranga Komandiri četa i jedinica sličnog ranga praktično će raditi prema *Pravilima ponašanja u borbi* (crvene stranice ovog Priručnika).
294. Obuka komandanta *Rezime za komandante* (žute stranice ovog Priručnika) može se koristiti kao pomoćno sredstvo za obuku i vežbe komandovanja.
295. Obuka štabnih oficira i drugih specijalista Za obuku štabnih oficira i drugih specijalista, može se koristiti *Rezime za komandante*, zajedno sa relevantnim delovima ovog Priručnika.
296. Programi obuke Preporučuje se korišćenje *Programa obuke* (plave stranice ovog Priručnika) za sve nivoe i kategorije obuke.

Odeljak 3.3 Organizacija

Glava A *Organizacioni principi*

297. Pravilo
G. P. I, 57, 58
- Komandant mora da razlikuje i da rešava dve vrste problema u vezi sa organizacijom:
- a) mere koje treba da preduzmu vojni komandanti;
 - b) mere koje treba preduzeti u saradnji sa ili isključivo od strane civilnih vlasti ili građanskih lica.
298. Spisak
- Komandant treba da ustanovi spisak organizacionih problema koji proizlaze iz ratnog prava i njegove praktične primene.
299. Nadležnosti
G. P. I, 87
- Komandant će uspostaviti nadležnosti za rešavanje organizacionih problema, ukoliko takve nadležnosti nisu već uspostavljene od strane viših vlasti ili komande.

Glava B *Operativni i geografski kontekst*

300. Pravilo
H. IV. R, 23, 25
G. P. I, 48
- I kod izvođenja operacija, i kod ponašanje u borbi, glavni cilj svih komandanta i boraca pojedinačno jeste da u svako vreme razlikuju borce i vojne ciljeve od civilnih lica i objekata.
- Prema pozadinskim područjima, mere komande sve više postaju organizacionog karaktera.
301. Snabdevanje
- Komandanti će obezbediti da se jasno razlikuju vojne i civilne nadležnosti za snabdevanje (npr. u slučaju direktnih nabavki ili narudžbi, u ili u blizini baza za snabdevanje, za vreme transporta).
302. Evakuacija:
uopšteno
- Biće ustanovljen opšti plan evakuacije i izdata detaljna uputstva za svaki evakuacioni kanal, u saradnji sa civilnim vlastima, u od-

- govarajućoj meri (npr. evakuacioni kanali za ratne zarobljenike, za medicinsku evakuaciju, za evakuaciju osoblja).
303. Evakuacija: pojačanje
Komandanti će obezbediti pojačanje za svoje potčinjene da bi im omogućili da izvrše svoje zadatke i izvedu evakuaciju.
304. Evakuacija kanali
Na nižim i najnižim nivoima, evakuacija sledi lanac komandovanja.
Od nivoa na kojem evakuacioni kanal počinje, evakuacija lica i objekata sledi odgovarajući kanal.
Čim to taktička situacija dozvoli, evakuacioni kanali za ratne zarobljenike i za medicinsku evakuaciju biće na dovoljnoj udaljenosti od vojnih ciljeva.
305. Evakuacija: posebne situacije G. P. I, 41
Komandanti će izdati naređenja i/ili uputstva za evakuaciju u posebnim situacijama.
Takva naređenja i uputstva staviće naglasak na situacije gde:
a) manje jedinice operišu udaljene od pretpostavljenog, što evakuaciju čini otežanom ili nemogućom za izvršenje;
b) evakuacioni kanali prolaze preko kopna, mora i/ili kroz vazdušni prostor.
306. Pozadinska područja: koncept
Pozadinsko područje, u smislu ratnog prava, nema preciznog taktičkog značenja ili fiksiranih granica.
Pozadinsko područje treba shvatiti kao područje koje se nalazi iza ili, uopštenijim jezikom rečeno, izvan područja gde se vode borbe (npr. područje iza prvog ešalona uključenog u borbe; područje izvan lokacije gde izolovana patrola vodi borbu; područje izvan zone gde se izvode združena pomorska i vazдушna dejstva ili se izvode kopnena, pomorska i vazдушna dejstva).

307. Pozadinska područja: geografski raspored logora RZ i bolnica
- Geografski raspored logora za ratne zarobljenike i vojnih bolnica rukovodiće se opštim planom.
- Gde god je to moguće, praviće se razlika između isturenih (tranzitnih) i pozadinskih (krajnja lokacija) logora i bolnica.
308. Pozadinska područja: razdaljina logora RZ i bolnica od vojnih ciljeva G. I, 19 G. III, 23
- Logori za ratne zarobljenike i vojne bolnice biće na dovoljnoj udaljenosti od vojnih objekata i mogućih ciljeva (npr. veća udaljenost od važnog vojnog cilja nego od male jedinice koja predstavlja samo mali pešački cilj).

Glava C *Posebno zaštićena lica i objekti*

309. Pravilo
- Opšte ponašanje u pogledu posebno zaštićenih lica, ustanova i transporta mora da bude regulisano, posebno u oružja pogledu oduzimanja imuniteta obeleženim objektima kulture, u slučaju vojne potrebe.
310. Vojna sanitetska služba: identifikacija
- Identifikacija vojne sanitetske službe mora biti organizovana i koordinisana:
- a) znak raspoznavanja: treba uzeti u obzir veličinu i vidljivost, zahteve za kamufliranjem, posebno u isturenim područjima i za sanitetske transporte;
 - b) signali za raspoznavanje i radio-komunikacija: ovlašćenja, ograničenja i/ili zabrane iz taktičkih razloga, veza sa borbenim jedinicama i posebno sa protivvazdušnom odbranom.
311. Vojna sanitetska služba: upotreba oružja
- Upotreba oružja od strane sanitetskog osoblja i drugih čuvara vojnih sanitetskih ustanova i transporta mora da bude regulisana (potreba da se izbegne da zabunom budu smatrani borcima, proporcija naoružanog osoblja u poređenju sa veličinom sanitetske ustanove ili transporta).

312. Vojna sanitetska služba: privremena sredstva
- Za privremeno vojno sanitetsko osoblje i transporte, biće izdata opšta uputstva u kojima se navode:
- a) nadležnosti za upotrebu tog osoblja i transporta;
 - b) uslovi upotrebe: trajanje tog zaduženja, upotreba znaka raspoznavanja, odgovarajuće informacije za neprijatelja.

Glava D *Multinacionalne snage i problemi*

313. Pravilo
- Tamo gde su oružane snage razmeštene ili angažovane na teritoriji strane države sa njenim pristankom, primenjuju se, analogno, odredbe koje se odnose na državnu teritoriju, koliko je to moguće.
- Međutim, potrebne su dodatne mere, kao što su posebni sporazumi i detaljna pravila za praktičnu saradnju (npr. *ad hoc* sporazum o statusu snaga).
314. Primeri
- Situacija gde imamo prisustvo na stranoj teritoriji može da bude rezultat:
- a) prisustva na teritoriji države oružanih snaga savezničke države;
 - b) udruživanja oružanih snaga raznih država u savez pod zajedničkom komandom, sa ili bez internacionalno sastavljenih štabova na različitim nivoima;
 - c) ustanovljenje snaga Ujedinjenih nacija na teritoriji jedne ili više država.
315. Odluke i mere
- U dodatku osnovnih sporazuma kojima se ustanovljava prisustvo oružanih snaga na stranoj teritoriji (npr. Sporazum o statusu snaga) odluke i mere, kao što su sledeće, biće donete od strane vojnih komandanta i odnosnih civilnih vlasti:
- a) potčinjavanje i lanac komandovanja;

- b) personalno i materijalno polje primene ratnog prava (posebno kada države o kojima se radi nisu članice istih sporazuma);
- c) primenjive administrativne odredbe;
- d) primenjivi krivični zakoni i disciplinska nadležnost;
- e) u pogledu ratnog prava u multinacionalnim štabovima;
- f) nadležnosti za koordinaciju između vojnih komandi i civilnih vlasti.

Glava E *Saradnja sa civilnim vlastima*

316. Pravilo
G. P. I, 58
- Da bi smanjili rizike kojima su izloženi civili i civilni objekti zbog vojnih operacija ili vojnog prisustva, komandanti će blisko saradivati sa civilnim vlastima, u skladu sa taktičkom situacijom.
317. Svrha
G. P. I, 58
- Saradnja treba da omogući civilnim vlastima da preduzmu sve praktične mere i predostrožnosti u cilju zaštite civila i civilnih objekata pod njihovom kontrolom:
- a) civila i civilnih objekata uopšte (npr. pripreme za premeštanje i/ili evakuaciju skloništa, upozoravanje);
 - b) posebno zaštićenih lica i objekata (npr. zaštitni znaci raspoznavanja dovoljne veličine, obeležavanje perimetara važnih objekata, dovoljna udaljenost od vojnih ciljeva, obezbeđivanje neneprijateljske upotrebe objekata).
318. Civilna medicinska služba: pravilo
- Nadležnosti između vojnih i civilnih medicinskih službi i saradnja između njih biće precizno ustanovljene.
- Biće ustanovljene procedure koje treba slediti za sve evakuacione kanale, uzimajući u obzir raspoloživa sredstva i na vojnoj, i na civilnoj strani.

319. Civilna medicinska služba: komandna odgovornost
- Mora biti ustanovljena precizna komandna odgovornost:
- a) u medicinskim ustanovama gde su zajedno u upotrebi vojna i civilna sredstva;
 - b) u vojnim sanitetskim ustanovama pojačanim civilnim sredstvima;
 - c) u civilnim medicinskim ustanovama pojačanim vojnim sredstvima.
320. Civilna dmedicinska služba: detaljne mere
- Saradnja mora da bude detaljno organizovana, posebno u pogledu:
- a) upotrebe zaštitnih znakova raspoznavanja i, gde je to odgovarajuće, signala raspoznavanja;
 - b) upotrebe oružja;
 - c) čisto vojnih aspekata (npr. ratnih zarobljenika i njihovih prostorija);
 - d) discipline;
 - e) snabdevanja (vojnog i/ili civilnog);
 - f) područja za istovar (vojnih i/ili civilnih).
321. Civilna zaštita
- U skladu sa nacionalnom organizacijom civilne zaštite, može doći do saradnje između oružanih snaga i civilne zaštite.
- Osnovni problemi mogu da budu sledeći:
- a) opšta uputstva za saradnju (nadležnosti za odlučivanje o saradnji uopšte ili u posebnim situacijama, subordinacija);
 - b) dodeljivanje vojnih jedinica za izvršenje zadataka civilne zaštite: jasna uputstva o upotrebi znaka raspoznavanja i specifičnih dogovorenih signala raspoznavanja, o upotrebi oružja i o ponašanju za vreme i između aktivnosti civilne zaštite.
322. Kulturna dobra
- Saradnja između vojnih komandi i civilnih vlasti je ključna u pogledu oduzimanja imuniteta objektima kulture.

Lice sa opštom komandnom odgovornošću ustanoviće opšteprimenjiva pravila:

- a) za kulturna dobra pod opštom zaštitom;
- b) za kulturna dobra pod posebnom zaštitom, ako ih ima.

Lokalno nadležni komandanti i civilne vlasti naći će praktična rešenja za kulturna dobra čija ih lokacija izlaže posebnoj opasnosti (npr. zbog blizine vojnog cilja).

323. Građevine koje sadrže opasne sile

Saradnja sa civilnim vlastima odgovornim za brane, nasipe ili nuklearne elektrane imaće za cilj da se smanji izlaganje civilnog stanovništva opasnosti (npr. priprema premeštanja civila, sistem upozoravanja, smanjenje nivoa vode zadržavane branama ili nasipima).

324. Funkcije policije

U skladu sa nacionalno organizacijom rada policije, biće uspostavljena saradnja između vojne policije (ili onih pripadnika vojske koji vrše funkcije policije) i civilnih vlasti i/ili policije.

Nadležna vojna komanda i civilne vlasti regulisaće detalje koordinacije i subordinacije.

325. Vojna podrška

U vanrednim situacijama biće data svaka podrška javnim službama, kada to dozvoljava taktička situacija (npr. snabdevanje uopšte, medicinska služba, civilna zaštita, kulturna dobra).

Odeljak 3.4 **Posebne okolnosti**

Glava A *Ratovanje između nejednakih snaga*

326. Pravilo

Ratovanje između nejednakih snaga (nejednako ili debalansirano ratovanje) je ratovanje gde suprotstavljene strane koriste različite taktike i/ili borbena sredstva.

- Budući da ratno pravo nije predvidelo takve situacije, lice koje ima opštu komandnu odgovornost popuniće šupljine odgovarajućom akcijom (prikupljanje informacija, pravila službe, posebna uputstva).
327. Potrebne informacije
- Prikupljanje informacija ima za cilj da se sazna:
- a) organizacija neprijatelja (npr. vrsta i veličina borbenih jedinica, sistem logistike);
 - b) naoružanje neprijatelja (npr. vrste oružja, *ad hoc* oružja vlastite izrade);
 - c) neprijateljska taktika (npr. uniforma, bez uniforme, otvoreno nose oružje ili ga kriju kada ga ne koriste, ratne varke i lukavstva, uobičajene operacije niskog intenziteta, poput zaseda, sabotaze, ubacivanja);
 - d) okruženje operacija (npr. prijateljski ili neprijateljski raspoloženo stanovništvo, neuobičajeno prirodno okruženje: klima, rastinje, itd.).
328. Odgovarajuća akcija
- Prema prikupljenim podacima, lice koje ima opštu komandnu odgovornost izvršice evaluaciju problema ratnog prava koji se odnose na njegove snage.
- Stoga će ono odrediti odgovarajuću akciju i ponašanje u skladu sa ratnim pravom.
- Takva akcija i ponašanje biće propisana u:
- a) opštim pravilima službe; i/ili
 - b) posebnim uputstvima.
329. Osnovni problemi koje treba rešiti
G. P. I, 48
- Osnovni problemi koje treba rešiti su:
- a) jasno razlikovanje između boraca i civila, između vojnih ciljeva i civilnih objekata i praktične preporuke da se to razlikovanje obezbedi;
 - b) organizacione mere i ponašanje kada ste u dodiru sa civilnim licima, ranjenim i zarobljenim borcima;

- c) plan i organizacija raznih evakuacionih kanala;
- d) organizacija snabdevanja i logistike uopšte, tako da se izbegne ugrožavanje uključenih civilnih lica (npr. posebni kanali za logistiku);
- e) odgovarajuća obuka pre odlaska u akciju.

Glava B *Dejstvo u neuobičajenom okruženju*

330. Taktička akcija u području koje kontroliše neprijatelj
- Operacije manjih jedinica (npr. patrole, upadi komandos) koje deluju izolovano u području koje kontroliše neprijatelj dobiće precizna uputstva i naređenja o ponašanju (npr. vlastiti i/ili neprijateljski ranjenici, mrtvi, zarobljenici, kontakti sa civilnim područjima, logistika).
- Propisano ponašanje biće konzistentno sa zadatkom (npr. borbena misija gde je verovatan kontakt sa neprijateljem, izviđačka misija gde treba izbeći kontakt sa neprijateljem).
331. Vanredne situacije
- Uputstva će biti data onim pripadnicima oružanih snaga koji mogu da padnu u zarobljeništvo u području koje kontroliše neprijatelj (npr. posada vazduhoplova u nevolji) o očekivanom ponašanju (npr. šta uraditi sa dokumentima od vojne vrednosti, da li je dužnost ili ne da se pokuša bekstvo, njihova prava ukoliko su zarobljeni, šta treba da kažu ako ih ispituju).

Glava C *Neuobičajene okolnosti za snabdevanje i evakuaciju*

332. Snabdevanje
- Jedinice koje moraju da se oslone pre svega na direktne nabavke (npr. zbog izolovane lokacije) dobiće uputstva kako da izbegnu ugrožavanje civila i civilnih objekata (npr. nadležnosti za organizovanje nabavki, mesto i uslovi nabave).

333. Evakuacija
G. P. I, 41
- Najmanje jedinice ili grupe koje operišu u izolaciji i za koje evakuacija zarobljenih neprijateljskih boraca može da bude teška ili čak nemoguća, dobiće precizna uputstva o ponašanju (npr. poziv za sredstva i osoblje za evakuaciju, mogućnosti zadržavanja dok evakuacija ne postane moguća, oslobađanje uz predostrožnosti za njihovu vlastitu i bezbednost oslobođenih).
334. Duge rute za snabdevanje i evakuaciju
- Za duge rute snabdevanja i/ili evakuacije, koje uključuju razna tranzitna mesta i/ili transportna sredstva, biće jasno ustanovljena komandna i organizaciona odgovornost za svaku lokaciju i fazu transporta (npr. za medicinsku službu: saradnja između taktičke, logističke i sanitetske komande, važnost i trajanje „medicinske misije“).

Deo 4. Komandovanje

Uvod

Ovaj deo bavi se procesom donošenja odluka uvodeći relevantne aspekte ratnog prava u uobičajeni način razmišljanja i delovanja komandanta i njihovih štabova, počevši izdavanjem zadataka i završavajući kontrolnim merama.

- Odeljak 4.1. *Zadatak* se odnosi na početnu tačku vršenja komande, onako kako je uslovljena vojnom situacijom;
- Odeljak 4.2. *Elementi za donošenje odluka* odnose se na traženje informacija, mere predostrožnosti zahtevane ratnim pravom, taktičku situaciju i vojnu potrebu koja rezultira iz ovog zadatka;
- Odeljak 4.3. *Donošenje odluka* odnosi se na vremenski činilac, procenu komandanta, njegovu odluku, zadatke za potčinjene i saradnju sa civilnim vlastima;
- Odeljak 4.4. *Kontrola izvršenja* odnosi se na mere komandanta da obezbedi odgovarajuće izvršenje datog zadatka od strane potčinjenih i moguća prilagođavanja za vreme izvršenja zadatka.

Odeljka 4.1 **Zadatak**

335. Pravilo
H. IV, preambula
G. P. I, 87
- Vršenje komande počinje sa izdavanjem zadatka koji mora da bude u skladu sa ratnim pravom.
Na najvišem nivou, zadatak je odgovarajući strateškom cilju.
336. Uobičajene komandne procedure
H. IV, preambula
G. P. I, 87
- Vršenje komande sledi uobičajene komandne procedure, takođe u pogledu poštovanja ratnog prava.
337. Poštovanje
G. P. I, 43, 87
- Zadatak mora da bude ispoštovan.
Za potčinjenog koji dobija zadatak, njegovo izvršenje je pitanje reda i discipline.

Odeljak 4.2. **Elementi za donošenje odluka**

Glava A *Sakupljanje informacija*

338. Pravilo
H. IV. R, 29
G. P. I, 46
- Sakupljanje informacija u skladu sa ratnim pravom zasnovano je na razlici koju treba napraviti između dozvoljenih i nedozvoljenih metoda.
339. Dozvoljeno sakupljanje
H. IV. R, 29
G. P. I, 46
- Sakupljanje informacija od vojne vrednosti u područjima pod kontrolom neprijatelja je zakonito ako je izvršeno:
- a) u uniformi; ili
 - b) ne krijući status borca (npr. ne prerušavajući se).
340. Ograničeno sakupljanje: špijunaža
H. IV. R. 29
G. P. I, 46
- Sakupljanje informacija od vojne vrednosti u područjima pod kontrolom neprijatelja smatra se špijunažom ako se vrši:
- a) lažno se predstavljajući; ili

- b) namerno na prikriven način
Špijuni mogu da se koriste. Međutim, borac zarobljen dok se bavi špijunažom gubi status ratnog zarobljenika i može da bude kažnjen.
341. Ograničeno sakupljanje: neprijateljski borci
G. III, 17
Zarobljeni borci mogu biti ispitivani. Međutim, obavezni su da daju samo podatke za ličnu identifikaciju.
342. Ograničeno sakupljanje: neprijateljski civili
G. IV, 31
Neprijateljski civili ne mogu biti prisiljavani:
a) da daju informacije;
b) da pribavljaju informacije od trećih lica.
343. Ograničeno sakupljanje: odbijanje da se odgovori
G. III, 17
G. IV, 31
Ne može se pretiti licima koja odbiju da odgovore, ne može ih se vređati ili izlagati bilo kakvom neprijatnom ili štetnom postupanju.
344. Zabranjeno sakupljanje: medicinski transporti
G. II, 34,, 35
G. P. I, 23, 28
Medicinski transporti ne mogu da se koriste za sakupljanje ili prenos obaveštajnih podataka, niti da prenose bilo kakvu opremu sa takvom namenom.

Glava B *Mere predostrožnosti zahtevane ratnim pravom*

345. Pravilo
H. IV. R, 23
G. P. I, 57, 58
Svrha mera predostrožnosti je, pre svega, da se izbegnu i, kad su neizbežne, svedu na najmanju meru civilne žrtve i razaranja.
Mere predostrožnosti obuhvataju poštovanje principa proporcionalnosti (vidi Glavu 5.1. A)
346. Primena
G. P. I, 57, 58
Mere predostrožnosti moraju biti preduzete u pogledu tekućih vojnih operacija, pokreta

i lokacija oružanih snaga (npr. izdvajanje vojnih ciljeva iz civilnih područja, održavanje dovoljne udaljenosti između vojnih ciljeva i civilnih objekata, održavanje razdaljine od civilnih objekata unutar prilaznih pravaca ili odbrambenih položaja).

Glava C *Taktička situacija*

347. Pravilo
G. CW. P. II, 3
G. CW. P. III, 1
348. Humanitarna pitanja
349. Vojna pitanja
350. Podložnost taktičkoj situaciji: pravilo i primeri
- Taktička situacija obuhvata sve okolnosti koje vladaju u to vreme, uključujući humanitarna i vojna pitanja.
- Humanitarna (zaštitna) pitanja odnose se na opasnosti koje vojna akcija može izazvati ili izaziva po civilna lica i objekte (npr. prisustvo boraca i/ili borbenih sredstava u ili blizu naseljenih područja sa ili bez skloništa.
- Vojna pitanja rezultiraju iz zadatka i odnose se na vlastite ili neprijateljske akcije i situacije (npr. napad i odbrana, upotrebljena borbena sredstva i taktike, vojna potreba ukoliko nije u suprotnosti sa relevantnim odredbama ratnog prava).
- Izvođenje specifičnih akcija ili aktivnosti može da bude podložno taktičkoj situaciji. One moraju da se izvedu:
- „kada i koliko to taktička situacija dozvoljava“ (npr. upozoravanje civilnog stanovništva pre početka borbena dejstva);
 - „čim to taktička situacija dozvoli“ (npr. traženje i nega žrtava u borbenom području od strane sanitetskog i/ili osoblja civilne zaštite);
 - „osim ako to taktička situacija ne dozvoljava“ (npr. neizbežna blizina civilnih objekata i vojnih ciljeva duž jedinog puta u planinskom području).

351. Podložnost taktičkoj situaciji: primena
- Podložnost taktičkoj situaciji primenjivaće se u ograničenom obimu.
- Kao pravilo, to znači da propisane mere ili aktivnosti moraju da bude izvršene ili dozvoljene gde god je to odgovarajuće primljenom zadatku i vlastitim bezbednosnim merama (npr. tajnost, zavaravanje).

Glava D *Vojna potreba*

352. Definicija
- Vojna potreba je princip koji opravdava one mere:
- a) koje nisu zabranjene ratnim pravom; i
 - b) koje su zahtevane da bi se obezbedilo nadvladavanje neprijatelja.
- Vojna potreba nije nadmoćan princip koji dozvoljava kršenja ratnog prava.
353. Ograničenja
- Moderno ugovorno pravo ustanovljeno je uz puno uvažavanje koncepta vojne potrebe.
- Stoga, može se pozvati na vojnu potrebu samo utoliko i u onoj meri koliko to ratno pravo dozvoljava.
354. Imperativna vojna povreda: pravilo
- Ratno pravo izričito predviđa specifične derogacije zaštitnih odredbi u slučaju imperativne ili slične vojne potrebe.
- Derogacija znači da zaštitni status može da bude umanjen, da se od njega odrekne ili da se odustane od tog statusa ako je to zahtevano u cilju izvršenja zadatka.
- Zahtevana vojna potreba opravdava samo one mere koje su neophodne za izvršenje zadatka.

355. Imperativna vojna potreba: primeri
H. IV. R. 23
G. I, 33
G. IV, 53
H. CP, 4, 11
G. P. I, 54, 62
- Primeri specifičnih derogacija zbog imperativne ili slične vojne potrebe:
- a) uništenje ili zauzimanje objekta (zahtevana vojna potreba: imperativna);
 - b) upotreba zarobljene fiksne medicinske ustanove (hitna);
 - c) razaranja na okupiranoj teritoriji (apsolutna);
 - d) oduzimanje imuniteta objekta kulture pod opštom zaštitom (imperativna);
 - e) oduzimanje imuniteta objekta kulture pod posebnom zaštitom (neizbežna);
 - f) uništavanje objekata neophodnih za preživljavanje civilnog stanovništva: samo na vlastitoj teritoriji i kao odbrambena mera protiv invazije (imperativna);
 - g) vršenje dužnosti od strane civilne zaštite (imperativna).
- Osim u slučaju odnosa između imperativne i neizbežne vojne prednosti zahtevane za oduzimanje imuniteta objekata kulture pod opštom ili posebnom zaštitom, nema vojno-relevantne razlike između termina imperativna, hitna ili apsolutna.

Odeljak 4.3. **Donošenje odluka**

Glava A *Vremenski faktor*

356. Pravilo
G. P. I, 57
- Vremenski faktor može da bude odlučujući takođe u pogledu efektivnog poštovanja ratnog prava.
357. Raspoloživo vreme: unapred planirana operacija
G. P. I, 57
- Kod pripremanja operacija, sva pažnja treba da bude i biće posvećena uključenju normi ratnog prava u aktivnosti planiranja.

358. Nema vremena na raspolaganju: improvizovana akcija
G. P. I, 57
- Kada snage krenu u akciju bez dužih priprema, taktičko razmišljanje obično ima potpuni prioritet.
- Međutim, komandant mora da poštuje ratno pravo. On će preduzeti sve mere koje se tiču ratnog prava, a koje dozvoljava taktička situacija (npr. prilagođavanje u poslednji čas da bi se umanjile civilne žrtve i razaranja).

Glava B *Procena*

359. Pravilo
- Na osnovu datog zadatka i dostupnih informacija, mera predostrožnosti zahtevanih ratnim pravom, taktičke situacije i moguće vojne potrebe, komandant će dati svoju procenu.
- Komandant će evaluirati vlastite i mogućnosti neprijatelja i uporediti ih.
360. Moguće akcije: neprijateljske
- Situacija kod neprijatelja i moguće akcije biće evaluirane u pogledu njihovih vojnih i civilnih posledica (npr. lokacija snaga, civilno okruženje, brojnost u poređenju sa civilnim stanovništvom u datom području, mogući pokreti i borbene aktivnosti i njihove posledice u civilnim područjima).
361. Moguće akcije: vlastite i neprijateljske
- Situacija kod neprijatelja i moguće akcije biće upoređene sa mogućim vlastitim akcijama, uključujući moguće alternative obeju strana (npr. moguća i/ili stvarna vojna potreba, moguće i/ili potrebne mere predostrožnosti).
362. Moguće akcije: potčinjeni
- Potrebno je ispitati moguće akcije potčinjenih. Ukoliko bi predviđeni zadatak uključivao previše pravnih ograničenja za potčinjene, zadatak će biti izmenjen.

Glava C *Odluka*

363. Procena
- Komandant će ispitati mogućnosti koje rezultiraju iz njegove procene.

364. Konačan balans Komandant će napraviti konačan balans između:
- a) ograničenja koja rezultiraju iz datog zadatka, posebno zbog moguće vojne potrebe;
 - b) mera predostrožnosti zahtevanih ratnim pravom;
 - c) predviđeni gubici i štete (npr. verovatni gubici u vlastitim oružanim snagama i civilne žrtve i šteta u odnosu na predviđenu vojnu prednost).
365. Mere predostrožnosti
G. P. I, 57, 58
G. CW. P. II, 3
G. CW. P. III, 1
- Komandant će preduzeti sve izvodive mere predostrožnosti.
- Izvodive mere predostrožnosti su one mere koje su praktične, uzimajući u obzir taktičku situaciju (to znači sve okolnosti koje vladaju u to vreme, uključujući humanitarna i vojna pitanja (vidi glavu 4.2.C).
366. Imperativna vojna potreba
- Kada odluči da preduzme akcije dozvoljene imperativnom vojnom potrebom, komandant će uvideti da bi previše pozivanja na vojnu potrebu automatski umanjilo zaštitu datu ratnim pravom i stoga bi imalo negativne posledice na red i disciplinu u vlastitim oružanim snagama.
- Stoga će komandant preduzimanje akcije na osnovu imperativne vojne potrebe uvek smatrati izuzetkom.
367. Izbor rešenja: pravilo
G. P. I, 57
- Konačan balans će komandanta dovesti do donošenja odluke.
- Komandant će izabrati ono rešenje koje je najmanje opasno po civilna lica i objekte i kompatibilno sa njegovim zadatkom (npr. više pokreta i manevara a manje vatre, biranje vremena akcije koje je najmanje rizično za civilno okruženje).

368. Izbor rešenja:
kombinovane
mere
G. P. I, 57
- Komandant će nastojati da kombinuje svoje rešenje sa merama koje umanjuju negativne posledice njegove odluke, posebno u pogledu slučajeva vojne potrebe (npr. imperativna vojna potreba primenjena samo na manje važan deo objekta kulture).

Glava D *Zadaci za potčinjene*

369. Pravilo
- Potčinjenima će se davati samo zadaci koje oni mogu izvršiti u skladu sa ratnim pravom.
370. Pojediniosti
- Zadaci za potčinjene sadržeće pojediniosti potrebne da se obezbedi poštovanje ratnog prava (npr. upozoravanje, odgovarajuće mere zavaravanja).
371. Obaveštajni podaci
- Zbog jasnoće i da bi se izbegao rizik zloupotrebe obaveštajnih podataka, komandant na odgovarajućem nivou će izdati precizna uputstva o sakupljanju informacija (vidi Glavu 4.2.A) i zavaravanju (vidi Glavu 5.1.E).
372. Imperativna vojna potreba
- Zadatak za potčinjene pozivaće se na mere i derogacije preduzete na osnovu imperativne vojne prednosti (npr. oduzimanje imuniteta objekata kulture).
373. Pravila službe
- Kada je odgovarajuće, potčinjeni će uz zadatke dobiti i pravila službe i/ili uputstva za ponašanje u skladu sa ratnim pravom (npr. posebne situacije kao što je ratovanje između nejednakih snaga).
374. Susedne snage, snage za podršku
- Kad god su od važnosti za poštovanje ratnog prava, informacije o zadatku, kao i o situaciji u vezi sa susednim i snagama za podršku, biće date potčinjenima na odgovarajući način (npr. u samom zadatku, u posebnim naređenjima ili uputstvima).

Glava E *Saradnja sa civilnim vlastima*

375. Pravilo
U zadatku za potčinjene biće regulisana njihova saradnja sa civilnim vlastima (npr. odgovarajući nivo vojne komande i civilnih vlasti).
Zadaci će uključivati uputstva izdata od više komande (npr. postojeće operativne procedure), kao i dodatna pojašnjenja (npr. prilagođavanje pojedinosti određenih područja i jedinica o kojima se radi).
376. Vojne strukture
G. P. I, 57
komandantova odluka sadržaće uputstva o ponašanju i akciji njegovih potčinjenih u odnosu na civilne vlasti i civilno stanovništvo (npr. nadležnost za informisanje civilnih vlasti, tajni kontakti za svrhe prikupljanja obaveštajnih podataka ili zavaravanja).
377. Civilne strukture: informacije
G. P. I, 57
Kada to taktička situacija dozvoljava, komandanti će civilnim vlastima dati sve informacije o mogućem razvoju vojnih operacija i rizika koji iz toga proističu po civilna lica i objekte.
378. Civilne strukture: predloženo ponašanje
G. P. I, 57, 58
Informacije će često sadržati upozorenja koja sugerišu posebnu akciju i/ili ponašanje (npr. da se potraži sklonište ili da se udalji od određenih područja ili pravaca koje će koristiti oružane snage).

Odeljak 4.4. **Kontrola izvršenja**

Glava A *Principi kontrole*

379. Pravilo
G. P. I, 87
Vršenje kontrole je poslednji korak u vršenju komande.
Njena svrha je da obezbedi izvršenje naređenja prema komandantovim namerama kao što je dato u zadatku izdatom potčinjenima.

380. Red i disciplina uopšte
G. P. I, 43, 87
- Kontrola doprinosi održavanju reda i discipline.
- Ona omogućava komandantu da interveniše, kada je potrebno, bilo da izvrši izmene ili da preduzme odgovarajuće mere.
381. Poštovanje ratnog prava: uopšte
G. P. I, 87
- Vršeći kontrolu, komandant obezbeđuje da njegovi potčinjeni poštuju i obezbeđuju poštovanje ratnog prava u njihovoj sferi odgovornosti.
382. Poštovanje ratnog prava: pojedinosti
G. P. I, 57, 58
- U pogledu poštovanja ratnog prava, mere kontrole odnose se pre svega na:
- a) korišćenje obaveštajnih podataka i mera zavaravanja od strane potčinjenih;
 - b) mere predostrožnosti i mere u odnosu prema civilnim licima i objektima uopšte;
 - c) poštovanje osnovne zaštite lica i objekata;
 - d) posebne mere i saradnju sa civilnim vlastima.

Glava B *Prilagodavanje za vreme izvršenja*

383. Pravilo
G. P. I, 57
- Kada za vreme izvođenja operacije nema neposredne borbene aktivnosti, biće izvršena sva moguća prilagodavanja (npr. poboljšanje vatrenih položaja na licu mesta, lokacije i smer napada će biti izmenjeni kada se otkrije prethodno nepoznat medicinski objekat ili civilna lica u području gde nisu očekivani).
384. Unapred planirana operacija
G. P. I, 57
- Što se tiče prethodno planiranih operacija, kada i koliko to taktička situacija dozvoljava, prilagodavanja će predstavljati modifikacije planova (npr. drugi smer napada, drugi prilazni pravac za pokrete, odlaganje početka akcije).

Deo 5. Izvođenje operacija

Uvod

Ovaj deo bavi se pravilima ratnog prava i ograničenjima za izvođenje operacija, sa ciljem da predstavi zajedničke odredbe primenjive na kopnu, moru i u vazduhu, kao i u zajedničkim operacijama, sa pojedinostima vezanim za napad, odbranu, pokrete i lokacije.

- Odeljak 5.1. *Izvođenje operacija uopšte* odnosi se na principe, sredstva i metode vođenja borbi, ratne varke, zone isključenja, objekte i područja pod posebnom zaštitom i mere predostrožnosti u obliku saradnje sa civilnim vlastima;
- Odeljak 5.2. *Izvođenje napada* odnosi se na koncept napada, posebna ograničenja koja treba poštovati i predostrožnosti koje treba preduzeti u pogledu civilnih lica i objekata;
- Odeljak 5.3. *Izvođenje odbrane* odnosi se na koncept odbrane, posebna ograničenja koja treba poštovati i predostrožnosti koje treba preduzeti u pogledu civilnih lica i objekata;
- Odeljak 5.4. *Pokreti i lokacije* odnose se na ograničenja koja treba poštovati i predostrožnosti koje treba preduzeti u svim situacijama koje nisu napad i odbrana.

Odeljak 5.1. **Izvođenje operacija uopšte**

Glava A *Principi izvođenja operacija*

385. Sredstva i metode ratovanja
H. IV. R, 22
G. P. I, 35
- Pravo izbora sredstava i načina ratovanja nije neograničeno.
386. Nepotrebna patnja i šteta
H. IV. R, 23
G. P. I, 35, 57
- Princip izbegavanja nepotrebne patnje i štete zabranjuje sve oblike nasilja koji nisu zahtevani da se nadvlada neprijatelj.
387. Razlikovanje civilnih lica i objekata
G. P. I, 48
- U svako vreme će se praviti razlika između:
a) boraca i civilnih lica;
b) vojnih ciljeva i civilnih objekata.
388. Poštuda civilnih lica i objekata
H. IV. R, 23
G. P. I, 57, 58
- Stalno će se voditi briga da se poštedi civilno stanovništvo, civilna lica i civilni objekti.
- Svrha takve brige je pre svega se izbegnu i u svakom slučaju svedu na najmanju meru stradanja civila i štete (npr. uzeti u obzir naseljena područja, mogućnost sklanjanja, pokrete civilnih lica, važne civilne objekte, razne opasnosti s obzirom na doba dana).
389. Proporcionalnost, pravila službe
H. IV. R, 22, 23
G. P. I, 57
- Pravilo proporcionalnosti biće poštovano.
- Akcija je proporcionalna kada ne uzrokuje slučajna stradanja civila i štetu koja je prekomerna u odnosu na vrednost očekivanog rezultata cele vojne operacije.
- Pravilo proporcionalnosti ne može se koristiti da bi se opravdalo neograničeno uništavanje ili napadi na civilna lica i objekte kao takve.
- Smernice za potčinjene biće date u pravilima službe (opštim i/ili posebnim).

390. Planiranje
G. P. I, 57
- Kada se planiraju akcije koje mogu ugroziti civilna lica i objekte, ista briga i predostrožnosti koje treba preduzeti kod izvođenja operacija biće preduzete i na ovom nivou.

Glava B *Potrebne informacije*

391. Pravilo
G. P. I, 57, 58
- Da bi izvršio zadatak, komandantu su potrebne odgovarajuće informacije o neprijatelju i okruženju.
- Da bi se pridržavao ratnog prava, informacije treba da uključuju:
- a) koncentracije civilnih lica;
 - b) civilno okruženje vojnih ciljeva;
 - c) postojanje i prirodu važnih civilnih objekata, pogotovo posebno zaštićenih objekata;
 - d) prirodnu sredinu.
392. Primena
H. IV. R, 29
- Sakupljanje informacija biće izvršeno praveći razliku između dozvoljenih i zabranjenih metoda.
- Za praktičnu primenu ovog principa vidi Glavu 4.2.A.

Glava C *Borbena sredstva*

393. Pravilo
G. P. I, 57
- Borbena sredstva biće izabrana i upotrebljena tako da se:
- a) izbegnu civilna stradanja i štete;
 - b) u svakom slučaju svedu na najmanju meru neizbežna stradanja i štete.
394. Opšte zabrane
G. P. I, 35
- Zabranjeno je koristiti oružja čija je priroda da uzrokuju:
- a) prekomerno ranjavanje ili nepotrebnu patnju;
 - b) rasprostranjeno, dugotrajno i ozbiljno oštećenje prirodne sredine.

395. Specifična oružja Upotreba nekih vrsta oružja određena je posebnim sporazumima (vidi Aneks 1).
Ovi sporazumi uspostavljaju dve kategorije specifičnih oružja:
- a) oružja čija je upotreba u potpunosti zabranjena (vidi Aneks 1, odeljak 2);
 - b) oružja čija je upotreba dozvoljena pod određenim uslovima (vidi Aneks 1, odeljak 3 do 5).

Glava D *Metode borbe*

396. Preživljavanje stanovništva: pravilo
G. P. I, 54 Izgladnjivanje kao način ratovanja protiv civilnog stanovništva je zabranjeno.
Zabranjeno je napadati, uništavati, uklanjati ili onesposobljavati objekte neophodne za preživljavanje civilnog stanovništva (npr. zalihe hrane, poljoprivredna područja na kojima se proizvodi hrana, žitarice, stoka, instalacije i spremišta vode za piće, sistemi za navodnjavanje) sa specifičnom svrhom izgladnjivanja.
397. Preživljavanje stanovništva: izuzeci
G. P. I, 54 Objekti neophodni za preživljavanje civilnog stanovništva gube zaštitu ako:
- a) koriste se samo za izdržavanje oružanih snaga;
 - b) koriste se kao direktna podrška vojnoj akciji (ali civilno stanovništvo ne može da zbog toga bude izgladnjivano ili prisiljeno na pokret); ili
 - c) vojna odbrana nacionalne teritorije od invazije to imperativno zahteva.
398. Teror
G. P. I, 51 Dela ili pretnje nasiljem čija je prvenstvena svrha širenje straha među civilnim stanovništvom su zabranjena.

399. Pretnja ili naređenje da neće biti zarobljenika
H. IV, 23
G. P. I, 40
- Zabranjeno je narediti da ne sme biti preživelih, pretiti time neprijatelju ili izvoditi operacije na tom osnovu.

Glava E *Predviđeni efekti zavaravanja*

400. Pravilo
G. P. I, 37
- Da bi izvršio zadatak, komandant nastoji da prikrije svoje namere i akcije od neprijatelja i da ga navede da reaguje na način koji je u njegovom interesu.
- Stoga, da bi bilo u skladu sa ratnim pravom, kod sprovođenja mera zavaravanja praviće se razlika između dozvoljenih lukavstava i zabranjene perfidije.
401. Dozvoljeno zavaravanje: ratna lukavstva
G. P. I, 37
- Ratna lukavstva ili varke su bilo koji čin koji nije perfidija, ali čija je svrha:
- a) da se zavede neprijatelj; ili
 - b) da se neprijatelj navede da nesmotreno deluje.
402. Dozvoljeno zavaravanje: primeri ratnih lukavstava
G. P. I, 37
- Primeri ratnih lukavstava su:
- a) maskiranje (prirodno, pomoću boja, mreža, dima);
 - b) upotreba lažnih sredstava i maketa;
 - c) demonstracije, lažne operacije;
 - d) dezinformacije, lažne informacije;
 - e) tehnička (elektronska, komunikacija).
403. Ograničeno zavaravanje: oznake državljanstva neprijateljskih država
G. P. I, 39
- Zabranjeno je koristiti zastave, oznake ili uniforme neprijatelja:
- a) za vreme angažovanja u borbenoj akciji;
 - b) da bi se zaštitile, podstakle ili omele vojne operacije.

404. Ograničeno zavaravanje: zastave ratnih brodova
G. P. I, 39
- Po pravilu, ratni brodovi će istaći njihovu državnu zastavu.
- Tradicionalno, dozvoljeno im je da viju lažne zastave u svako doba, pod uslovom da istaknu svoju pravu zastavu pre nego što krenu u borbenu akciju.
- Danas je retko u praksi prepoznavanje državne pripadnosti broda na osnovu zastave kao jedinog kriterijuma.
405. Zabranjeno zavaravanje: oznake državljanstva neutralnih država
G. P. I, 39
- Zabranjeno je koristiti zastave, oznake ili uniforme neutralnih država.
406. Zabranjeno zavaravanje: oznake Ujedinjenih nacija
G. P. I, 38
- Zabranjeno je koristiti znak raspoznavanja Ujedinjenih nacija, osim po ovlašćenju te organizacije.
407. Zabranjeno zavaravanje: zaštitni znaci i
- Zabranjeno je nepravilno koristiti (obeležavati njima lica i objekte koji na to nemaju pravo):
- a) zaštitne znakove i signale raspoznavanja sanitetskih jedinica;
 - b) znak raspoznavanja civilne zaštite;
 - c) znak raspoznavanja kulturnih dobara;
 - d) znak raspoznavanja građevina i instalacije koje sadrže opasne sile;
 - e) belu zastavu (zastavu primirja);
 - f) druge međunarodno priznate zaštitne znakove i signale raspoznavanja (npr. *ad hoc* oznake demilitarizovanih zona, nebranjениh mesta, *ad hoc* signala civilne zaštite).

408. Zabranjeno zavaravanje: perfidija
H. IV. R, 23
Zabranjeno je ubiti, raniti ili zarobiti neprijatelja služeći se perfidijom.
Perfidija predstavlja vršenje akta neprijateljstva pod okriljem pravne zaštite.
409. Zabranjeno zavaravanje: primeri perfidije
G. P. I, 37
Sledeća dela su primeri perfidije:
a) pretvarati se da imate nameru da pregovarate pod okriljem zastave primirja;
b) pretvarati se da se predajete;
c) pretvarati se da ste onesposobljeni ranama ili bolešću;
d) pretvarati se da ste civil ili neborac;
e) pretvarati se da imate zaštićen status upotrebljavajući zastave, oznake ili uniforme Ujedinjenih nacija ili neutralnih država.
410. Zabranjeno zavaravanje: štit
G. III, 23
G. IV, 28
G. P. I, 12, 51
Zabranjeno je premeštati medicinske objekte ili transporte, civilna lica ili ratne zarobljenike ili koristiti njihovo prisustvo da se određena područja ili vojni ciljevi učine imunim od borbenih akcija (npr. štititi vojne ciljeve od napada, štititi vojne akcije).

Glava F *Zone isključenja i slična područja*

411. Pravilo Oksford, 50
G. P. I, 25, 27
Oružane snage zaraćenih strana mogu fizički kontrolisati određena morska područja (osim teritorijalnih voda neutralnih država) i vazdušni prostor iznad njih. Veličina i opseg takvih područja ne sme premašiti vojne potrebe.
Takvo područje može da bude proglašeno zonom isključenja ili sličnim područjem (npr. vojno područje, zabranjeno područje, ratna zona, operativna zona) i pristup može da bude ograničen.
412. Primeri Oksford, 50
Lond. Dekl. 1-21
Primeri zona isključenja ili sličnih područja su:

- a) pomorska operativna zona (npr. zabranjen pristup bilo kojem stranom brodu ili vazduhoplovu);
- b) blokirano područje (npr. zabranjen pristup određenim obalskim područjima i lukama).
413. Važnost, pravila službe, razgraničenje Lond. Dekl. 1-9
- Zaraćena strana koja ustanovljava zonu isključenja ili slično područje jasno će objaviti njegovu važnost (npr. upozorenje neutralnom i nevojnom neprijateljskom brodovlju).
- Veličina, perimetar i trajanje zone isključenja biće jasno ustanovljeni.
- Kada je neka zona isključenja podeljena u razne pod-zone (npr. spoljni i unutrašnji krug), jasna ograničenja i podela biće objavljena za svaku od pod-zona.
- Potčinjeni će se voditi pravilima službe.
414. Informacije Lond. Dekl. 11-12
- Odgovarajuće informacije biće date zaraćenim stranama i neutralnim državama o:
- a) ograničenjima zone isključenja i mogućih pod-zona (npr. apsolutna zabrana ulaska u nju bilo kom stranom vozilu, brodu ili vazduhoplovu);
- b) akciji koja će biti preduzeta bez posebnog upozorenja protiv bilo koga ko neovlašćeno uđe u takvu zonu. Kada to taktička situacija dozvoli, uljezi će biti zaustavljeni i ispitani i, ukoliko su nedužni, biće im dozvoljeno da nastave put.

Glava G *Posebno zaštićeni objekti*

415. Potrebni podaci: lokacija objekata
- Obaveštajnim putem komandant će doći do podataka o postojanju posebno zaštićenih objekata od vojne važnosti u njegovom području operacija.

416. Potrebni podaci: objekti detaljno Komandant će tražiti dodatne podatke o posebno zaštićenim objektima:
a) važnost zbog njihovih dimenzija;
b) posebno ugrožene zbog svoje lokacije.
417. Mere predostrožnosti Prikupljene informacije dovešće do mera predostrožnosti kao što su:
a) alternativna rešenja (npr. izbegavanje neposredne blizine objekta, upotreba drugog puta za transport);
b) preporuke u pogledu na posebno vredne i ugrožene delove objekta;
c) preporuke za odgovarajuće i zadovoljavajuće obeležavanje objekata i njihovog osoblja (npr. od strane branioca direktno lokalnim vlastima, od strane napadača njegovom protivniku, bilo direktno ili, kada vreme dozvoli, preko posrednika).

Glava H *Zaštićene zone*

418. Unapred planirane zaštićene zone
G. I, 23
G. I, Aneks I
G. IV, 14
G. IV, Aneks I
H. CP, 1, 8
G. P. I, 60
Unapred planirane zaštićene zone ustanovljene su sporazumom između zaraćenih strana ili mogu biti međunarodno priznate, kao:
a) bolničke zone i lokaliteti;*
b) centri koji sadrže spomenike (uglavnom kulturna dobra pod posebnom zaštitom);
c) demilitarizovane zone.
419. Improvizovane zaštićene zone: nebranjeni lokaliteti
G. P. I, 59
Improvizovane zaštićene zone su područja iz kojih su uklonjena vojna sredstva i u kojima nema vojnih aktivnosti, i koja su:
a) smeštena blizu ili u zoni gde su oružane snage u kontaktu; i

* Ovaj termin obuhvata u praksi i „bezbedne zone i mesta (G. IV, 14 i Aneks I). Zbog proširenja značenja termina „ranjenici i bolesnici“ u G. P. I, 8, oni pokrivaju većinu slučajeva predviđenih za „bezbedne zone i mesta“.

b) otvorena za okupaciju od strane neprijatelja.

Takva područja se nazivaju nebranjene lokalitete. Za razliku od demilitarizovanih zona (za koja je potreban sporazum), mogu da budu ustanovljena jednostranom objavom neprijateljskoj strani. Ta strana će potvrditi prijem objave. Međutim, zbog veće bezbednosti, formalni sporazumi preporučuju se i za nebranjene lokalitete.

Uslovi koje treba ispuniti i od strane demilitarizovanih zona, i od strane nebranjanih lokaliteta su iste u praksi.

420. Dužnost komandanta

Lokalno nadležni komandanti obezbediće da se preduzmu potrebne mere za poštovanje zaštićenih zona (npr. detalji o praktičnoj primeni sporazuma, dodatne mere, smernice civilnim vlastima).

421. Obaveštenje civilnih vlasti

Odgovarajuća obaveštenja biće data civilnim vlastima o praktičnim aspektima i uslovima koje treba ispuniti (npr. odgovornost nad zonom, ograničavanje i obeležavanje perimetara, izmeštanje vojnog osoblja, opreme i ciljeva, kontrola pristupa, snabdevanje, higijena, javni red, funkcije policije, obaveštavanje stanovništva).

422. *Ad hoc* civilne vlasti

U svim slučajevima gde perimetar zaštićene zone ne odgovara službenim granicama grada, okruga ili slično. administrativna odgovornost (civilna „komandna vlast“) nad tom zonom mora da bude jasno određena. Neko *ad hoc* područje zahteva i *ad hoc* vlast sa pripadajućim odgovornostima.

423. Perimetar zone, *ad hoc* znak raspoznavanja

Perimetar zone biće jasno uočljiv iz vazduha i sa kopna (npr. obala, rub izgrađenog područja ili šume, glavni put, reka).

Gde je odgovarajuće, perimetar zone biće obeležen dogovorenim znacima zadovoljavajuće veličine i vidljivosti.

424. Uputstva oružanim snagama
- Oružane snage dobiće precizna uputstva za ponašanje:
- a) kada odlaze iz zaštićene zone; ili
 - b) kada je napuštaju bez borbe; ili
 - c) kada je preuzimaju; ili
 - d) kada im je zabranjeno da vojne operacije prošire na zonu; ili
 - e) kada su uključeni u borbene aktivnosti u blizini zone.

Glava I *Saradnja sa civilnim vlastima*

425. Pravilo
- Saradnja sa civilnim vlastima imaće za cilj preživljavanje civilnog stanovništva uz najmanje moguće stradanje civila i štete koji mogu rezultirati iz vojne akcije (npr. bezbednosne mere u korist stanovništva, kao što su upozoravanje, sklonište, evakuacija, obaveštavanje o opasnim područjima).
426. Civilna logistika
- Civilna logistika, prema pravilu:
- a) neće biti ometana;
 - b) biće podržana vojnim sredstvima (npr. transport) kada to taktička situacija dozvoljava.
- Komandant sa lokalnim nadležnostima preduzeće odgovarajuće mere saradnje (npr. preko policije, obaveštenja).
427. Posebno zaštićeni objekti, zaštićene zone
- Komandant sa lokalnim nadležnostima saradivaće sa civilnim vlastima u pogledu posebno zaštićenih objekata i zaštićenih zona (npr. razmena informacija o njihovom postojanju i perimetrima, vojna i civilna organizacija komande, ponašanje vojnih i civilnih lica).

Odeljak 5.2. **Izvođenje napada**

428. Pravilo
G. P. I, 57
- Napad može da bude usmeren samo na specifičan vojni cilj.
- Vojni cilj mora da bude identifikovan kao takav i jasno uočen i odabran.
- Napad će biti ograničen na odabrane vojne ciljeve.
429. Izbor ciljeva
G. P. I, 57
- Kada je moguć izbor između nekoliko vojnih ciljeva za postizanje podjednake vojne prednosti, cilj koji treba izabrati je onaj, na koji će napad izazvati najmanje opasnosti po civilna lica i objekte.
430. Grupa ciljeva
G. P. I, 51
- Zabranjen je napad koji pod jednim vojnim ciljem podrazumeva nekoliko jasno razdvojenih i različitih vojnih ciljeva smeštenih u gradu, mestu, selu ili drugom području u kojem je podjednaka koncentracija civilnih lica i objekata.
431. Konvoj na moru,
konvoj u vazduhu
- Trgovački brodovi pod pratnjom ratnih brodova i civilni vazduhoplovi pod pratnjom neprijateljskih vojnih aviona mog da budu napadnuti.
432. Smer i vreme
napada
G. P. I, 57
- Smer i vreme napada biće odabrani tako da ograniče civilna stradanja i štete (npr. napad na fabriku posle uobičajenog radnog vremena).
433. Ciljevi
G. P. I, 57
- Ciljevi za posebna oružja i vatrene jedinice biće utvrđeni i odabrani uz iste mere predostrožnosti kao i za vojne ciljeve, posebno vodeći računa o očekivanom taktičkom rezultatu (npr. uništavanje, neutralizacija) i razornoj moći upotrebljene municije (količina, balistički podaci, preciznost, koliko područje pokriva, mogući efekti po okolinu).
434. Ciljanje:
predostrožnosti
G. P. I, 57
- Mere predostrožnosti koje treba preduzeti kod odabira pojedinačnih ciljeva jednake su onima o kojima treba povesti računa kod odabira vojnih ciljeva.

435. Ciljanje:
odgovornost
G. P. I, 57
- Odgovornost za pravilan odabir ciljeva:
- a) zavisi od efekata koje odabrano oružje ili sistem naoružanja može da ima na mestu udara;
 - b) leži na komandantu nadležnom da odluči iz kojeg oružja ili sistema naoružanja će biti otvorena vatra na dati cilj.
436. Upozoravanje
G. P. I, 57
- Kada to taktička situacija dozvoljava, efikasno upozorenje biće unapred dato o napadima koji mogu pogoditi civilno stanovništvo (npr. pešadijska vatra da se civilna lica podstaknu da potraže sklonište, izbacivanje letaka iz vazduhoplova).
437. Obeleženi objekti kulture
H. CP, 4, 11
- Prilikom napada, oduzimanje imuniteta (u izuzetnim slučajevima neizbežne vojne potrebe) objektima kulture obeleženim sa tri zaštitna znaka raspoznavanja, kada to taktička situacija dozvoljava, biće vremenski ograničena i usmerena samo na manje važne delove objekta.
- Upozorenje koje će biti blagovremeno dato unapred dozvolice braniocu da preduzme zaštitne mere i da odgovarajuće informacije.
- Analogne mere i ponašanje preporučuju se za kulturna dobra obeležena samo jednim znakom raspoznavanja (imperativna vojna potreba).
438. Kontrola za vreme napada
G. P. I, 57
- Napad će biti preusmeren ili odgođen ukoliko se uvidi da cilj nije vojni.
- U svakom slučaju, poštovaće se pravilo proporcionalnosti (vidi Glavu 5.1.A).

Odeljak 5.3. **Izvođenje odbrane**

439. Pravilo
G. P. I, 58
- Odbrana će biti organizovana prvenstveno van naseljenih područja.

- Civilna lica i objekti biće izmešteni iz vojnih ciljeva. U tu svrhu, komandanti će tražiti saradnju sa civilnim vlastima.
440. Izbor odbrambenog položaja
G. P. I, 57, 58
Kada je za postizanje podjednake vojne prednosti moguć izbor između više odbrambenih položaja, biće izabran onaj položaj čija bi odbrana uzrokovala najmanje opasnosti po civilna lica i objekte.
441. Odbrana položaja jedinice
G. P. I, 57
Odredbe ovog poglavlja primenjuju se na odbranu položaja vojnih jedinica, osim sanitetskih objekata.
442. Protivnapad
G. P. I, 57
Protivnapade sa odbrambenih položaja regulišu odredbe o napadu.
443. Izmeštanje civilnih lica
G. P. I, 58
Civilna lica će biti izmeštena iz blizine vojnih ciljeva, po mogućnosti, na lokacije koje oni znaju i koje za njih ne predstavljaju opasnost.
444. Izmeštanje civilnih objekata
G. P. I, 58
Civilni objekti biće izmešteni prvenstveno na lokacije udaljene od vojnih ciljeva.
445. Posebno zaštićena postrojenja
Odgovarajuće obeležavanje posebno zaštićenih objekata zaštitnim znacima raspoznavanja biće verifikovano i prilagođeno okolnostima (npr. zadovoljavajuće veličine, zahveći za kamufliranje).
446. Upozoravanje
G. P. I, 57, 58
Kada to taktička situacija dozvoljava, odbrambene mere koje mogu pogadati civilna lica biće najavljene efikasnim upozorenjem unapred (npr. za evakuaciju određenih kuća ili područja, izmeštanje ili sklanjanje).
447. Obeleženi objekti kulture
H. CP, 4, 11
Za vreme odbrane, oduzimanje imuniteta kulturnim dobrima obeleženim sa tri zaštitna znaka raspoznavanja (u izuzetnim slučajevima neizbežne vojne potrebe), kada to taktička situacija dozvoljava, biće ograničeno u vremenu i samo na manje važne delove objekta.

Biće preduzete odgovarajuće mere za čuvanje (npr. evakuacija ili izmeštanje, zaštitna sredstva, uklanjanje zaštitnih znakova raspoznavanja da bi se izbegla zabuna).

Upozorenje unapred imaće za cilj da napadaču bude jasna situacija.

Analogne mere i ponašanje preporučuju se za kulturna dobra obeležena samo jednim znakom raspoznavanja (imperativna vojna potreba).

Odeljak 5.4. **Pokreti i lokacije**

448. Pravilo
G. P. I, 57, 58
- Vojne jedinice, osim sanitetskih jedinica, kretaće se ili smeštati po mogućnosti van naseljenih područja, kada njihovo prisustvo, čak i ako je privremeno, može ugroziti civilna lica i objekte.
449. Pokreti: pravilo
G. P. I, 57, 58
- Pokreti koji treba da prođu kroz ili u blizini naseljenih područja, biće izvedeni brzo.
- Kada taktička situacija dozvoljava, efikasno upozorenje će biti dato unapred (npr. za izmeštanje i/ili sklanjanje civilnih lica).
450. Pokreti: prekid
G. P. I, 57, 58
- Pokreti će biti prekinuti (npr. redovno stajanje nakon određenog vremenskog perioda, povremeno zastajanje), kada to taktička situacija dozvoljava, van naseljenih područja, ili barem u manje naseljenim područjima.
451. Lokacije: pravilo
G. P. I, 57, 58
- Čak i privremeno vojno prisustvo može stvoriti opasnu situaciju za civilna područja i lica.
- Jedinice locirane u ili u blizini naseljenih područja, biće tako razmeštene da predstavljaju najmanju moguću opasnost po civilna područja (npr. barem jasna fizička odvojenost: odgovarajuća udaljenost između kuća u vojnoj upotrebi i drugih zgrada).

5. IZVOĐENJE OPERACIJA
5.1. *Pokreti i lokacije*

452. Lokacije:
na duže vreme
G. P. I, 57, 58
- Za dugotrajnije razmeštanje u civilnim područjima, preduzeće se, od strane nadležnog komandanta, dodatne mere u cilju smanjenja opasnosti (npr. jasna i, gde je potrebno, obeležena granica vojne lokacije, ograničen i regulisan pristup lokacijama, uputstva pripadnicima jedinica i odgovarajuće informacije za civilno stanovništvo).
453. Obeležena
kulturalna dobra
H. CP, 4, 11
- Oduzimanje imuniteta obeleženih kulturnih dobara sledi, po analogiji, odredbe primenjive u odbrani.

Deo 6. Ponašanje u akciji

Uvod

Ovaj deo bavi se ponašanjem u bilo kojoj kopnenoj, pomorskoj, vazdušnoj ili združenoj borbenoj akciji, gde god da se vode i bilo kog obima da su te borbe, odnosno sa taktičkom akcijom na licu mesta i sa merama u korist žrtava u borbenom području.

- Odeljak 6.1. *Borba* se odnosi na opšte mere predostrožnosti i posebne mere na moru i u vazduhu, na ponašanje u blizini i/ili u zonama isključenja, na ponašanje u pogledu lica, objekata i područja pod posebnom zaštitom, te na saradnju sa civilnim vlastima na licu mesta;
- Odeljak 6.2. *Zarobljena lica i objekti*, odnosi se na prve mere koje treba preduzeti za svaku kategoriju zarobljenih lica i objekata, za vreme i nakon borbe, čim to taktička situacija dozvoli;
- Odeljak 6.3. *Ne-neprijateljski kontakti sa neprijateljem*, odnosi se na jednostavne i jednostrane notifikacije, sve do zvaničnih sporazuma između suprotstavljenih strana, u cilju postizanja dogovora u domenu od lokalnog prekida vatre do dugotrajnije neutralizacije većih područja;
- Odeljka 6.4. *Mere nakon borbe*, odnose se na povratak evakuisanih lica i objekata i preduzimanje mera na normalizaciji uslova za civilno stanovništvo.

Odeljak 6.1. **Borba**

Glava A *Principi borbe*

454. Identifikacija ciljeva: pravilo U borbenoj akciji, vojni karakter ciljeva mora da bude verifikovan.
455. Identifikacija ciljeva: na moru i u vazduhu Posebno će se povesti računa da se ne napadaju trgovački brodovi i civilni vazduhoplovi koji nemaju vojnu važnost.
456. Alternative G. P. I, 57 Da bi se smanjile civilne žrtve i šteta, odabraće se alternativni ciljevi, kad god je to dozvoljeno datim zadatkom.
457. Mere predostrožnosti H. IV. R, 23 G. P. I, 57 Preduzeće se mere predostrožnosti u cilju smanjenja civilnih žrtava i štete (npr. vreme i smer otvaranja vatre, onesposobljavanje nevojnog broda ili vazduhoplova, radije nego uništenje po kratkom postupku, da bi se omogućilo spasavanje žrtava).
458. Proporcionalnost H. IV. R, 22, 23 G. P. I, 57 Mere predostrožnosti obuhvataju poštovanje pravila proporcionalnosti (Glava 5.1.A). Kod napada na veće nevojne brodove ili vazduhoplove, civilne žrtve ne smeju biti prekomerne u odnosu na predviđenu vojnu prednost.
459. Upozoravanje, preporuke G. P. I, 57, 58 Kada taktička situacija dozvoljava, biće odgovarajućim sredstvima data upozorenja i preporuke ugroženim civilnim licima i objektima (npr. o sklanjanju ili izmeštanju).

Glava B *Strani brodovi*

460. Pravilo Na moru mogu da budu napadnuti samo brodovi koji predstavljaju vojni cilj.
461. Primeri vojnih ciljeva Primeri vojnih ciljeva su:
a) brodovi u konvoju;
b) brodovi koji prevoze sredstva od vojne vrednosti;

-
- c) brodovi koji prevoze neprijateljske oružane snage;
- d) brodovi koji krše blokadu.
462. Identifikacija državne pripadnosti ratnih brodova
Po tradiciji, za identifikaciju državne pripadnosti broda korišćene su zastave.
Danas, državna pripadnost se priznaje uz pomoć drugih kriterijuma (npr. vrsta i klasa broda). Stoga je upotreba lažnih zastava zastarela i ne preporučuje se.
463. Brodovi izuzeti od zarobljavanja i napada
Sledeći brodovi ne mogu da budu zarobljeni ili napadnuti:
- a) bolnički brodovi, njihovi čamci za spasavanje i mala plovila;
 - b) obalni brodovi za spasavanje;
 - c) kartelni brodovi, odnosno brodovi koji plove prema posebnim dogovorima;
 - d) brodovi sa garantovanim pravom slobodnog prolaza;
 - e) mali obalni ribarski brodovi;
 - f) brodovi na verskim, naučnim ili filantropskim misijama;
 - g) drugi brodovi koji nemaju vojnu važnost.
- Izuzete od zaplene proteže se i na opremu, užad, koturove i teret takvih brodova.
464. Brodovi sumnjivog statusa
Kada nije izvesno da li je brod vojni cilj, on može da bude zaustavljen i pregledan da bi se ustanovio status. Ukoliko odbija da se zaustavi ili se stvarno opire stapanju na brod i pregledu, može da bude uništen nakon datog upozorenja.
465. Neutralni ratni brodovi
Neutralni ratni brodovi u principu nisu vojni ciljevi za zaraćene strane, osim ako postanu vojni ciljevi na moru, kako je gore pomenuto.

Glava C *Strani vazduhoplovi*

466. Pravilo Podložno zabranama i ograničenjima pristupa državnom vazdušnom prostoru, strani vazduhoplovi, osim neprijateljskih vojnih vazduhoplova, ne mogu da budu napadnuti.
467. Izuzetak Strani civilni vazduhoplovi mogu da budu napadnuti:
a) kada su pod pratnjom neprijateljskih vojnih vazduhoplova;
b) kada lete sami: pod uslovima iznetim u ovom poglavlju.
468. Naređenje za sletanje, inspekcija Stranom civilnom vazduhoplovu može se narediti da izmeni pravac leta ili da se prizemlji ili spusti na vodu radi inspekcije.

Ukoliko inspekcija otkrije da je u vazduhoplovu vojno osoblje ili objekti od vojne vrednosti, ili je na neki drugi način prekršeno ratno pravo (npr. korišćen je za sakupljanje ili prenošenje obaveštajnih podataka, prevozi kontrabandu, krši odredbe nekog prethodnog specifičnog dogovora), vazduhoplov može da bude zaplenjen i na taj način postaje ratni plen.
469. Napad Ako strani civilni vazduhoplov odbije da izmeni pravac leta ili da se prizemlji ili spusti na vodu, može da bude napadnut posle datog upozorenja.
470. Neutralni vojni vazduhoplov Odredbe ovog poglavlja koje se odnose na strane civilne vazduhoplove mogu se analogno primeniti na neutralne vojne vazduhoplove.

Glava D *Zone isključenja i slična područja*

471. Pravilo Za vreme borbenih dejstava, zone isključenja i slična područja biće konstantno držan pod kontrolom vlasti ili komande koja ih je uspostavila.

472. *Ad hoc*
upozorenje
- Moguće izmene njihovih granica, značaja i pod-zona biće obznanjeni na vreme.
- Sve dok to taktička situacija dozvoljava, biće dato pojedinačno upozorenje pre napada na civilni brod ili vazduhoplov koji prilazi ili ulazi u zonu isključenja ili slično područje.
473. Plovidba i letenje
na vlastiti rizik
- Civilni brodovi i vazduhoplovi izbegavaće, čak i na otvorenom moru ili iznad njega, područja gde se izvode vojne operacije, zone isključenja i slična područja.
- Ukoliko se oni ipak približe ili uđu u takva područja, njihov na vlastiti rizik.

Glava E *Posebno zaštićena lica i objekti*

474. Pravilo
- Posebno zaštićeno osoblje, objekti i transporti priznati kao takvi moraju da budu poštovani.
475. Osoblje
G. I, 19
G. II, 37
G. P. I, 62
- Posebno zaštićenom osoblju biće dozvoljeno da izvrše njihove aktivnosti, osim ako to ne dozvoljava taktička situacija (npr. imperativna vojna potreba onemogućava aktivnost civilne zaštite).
- Njihova misija i verodostojnost aktivnosti mogu da budu proveravani.
- Naoružano neprijateljsko osoblje može da bude razoružano.
476. Objekti: pravilo
- Posebno zaštićeni objekti ostaće nedirnuti i u njih se neće ulaziti.
- Njihov sadržaj i stvarna upotreba mogu da budu proveravani inspekcijom.
477. Objekti:
obeleženi
objekti kulture
- Obeležena kulturna dobra kojima je oduzet imunitet zbog vojne potrebe biće i dalje poštovani onoliko koliko to taktička situacija dozvoljava (npr. onoliko razaranja ili okupacija koliko to zahteva zadatak).
- Ukoliko to već nije urađeno, biće uklonjeni zaštitni znaci raspoznavanja (ili će se učini-

- ti nevidljivim) sa kulturnih dobara kojima je oduzet imunitet.
478. Transporti:
pravilo
G. I, 36
G. II, 31
G. IV, 22
H. CP, 12-14
G. P. I, 23, 30
- Posebno zaštićenim transportima biće dozvoljeno da nastave svoj put onoliko dugo koliko je potrebno.
- Njihov zadatak, sadržina i stvarna upotreba mogu da budu provereni inspekcijom (npr. vazduhoplovu može biti naređeno da sleti radi takve inspekcije).
479. Transporti:
bolnički brodovi,
obalni brodovi za
spasavanje
G. II, 22, 27, 29,
30
- Bolnički brodovi (i njihovi čamci za spasavanje i manja plovila) i obalni brodovi za spasavanje ne mogu da budu zarobljeni ili napadnuti.
- Bolnički brodovi i obalni brodovi za spasavanje neće ni na koji način ometati pokrete boraca. Za vreme dejstava, oni deluju na svoj vlastiti rizik.
- Bilo kojem bolničkom brodu u luci koji padne u ruke neprijatelju biće dozvoljeno da napusti tu luku.

Glava F *Zaštićene zone*

480. Pravilo
- Komandant sa lokalnom nadležnošću obezbediće da zaštićene zone u blizini ili unutar njihovog područja komande budu poštovane od strane njihovih potčinjenih.
481. Napuštanje
zaštićene zone
- Kada su primorani da zaštićenu zonu prepuste neprijatelju, komandanti sa lokalnim nadležnostima obezbediće da zona bude napuštena u potpunosti od strane njihovih oružanih snaga i da ta zona ne bude branjena.
- Napuštanje će biti unapred planirano (faze, vreme) i prethodno najavljeno civilnim vlastima.
482. Zauzimanje
zaštićene zone
- Kod preuzimanja zaštićene zone od neprijatelja, komandanti sa lokalnim nadležnostima obezbediće da zone budu preuzete bez borbe.

Demilitarizovane zone moraju i nakon toga da ostanu takve, kako bi njihov status bio definitivan.

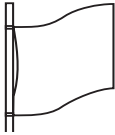
Nebranjani lokaliteti, međutim, se okupiraju kao i drugi lokaliteti koji su potpali pod dugotrajniju kontrolu neprijatelja. Stoga je „nebranjani“ status samo prelazni, ako nije drugačije dogovoreno.

Glava G *Traženje žrtava borbi*

483. Traženje žrtava: pravilo
G. I, 15
G. II, 18
- Čim to taktička situacija dozvoli, preduzeće se potrebne mere:
a) da se traže, sakupe i da se ukaže pomoć ranjenicima i brodolomnicima;
b) da se traže mrtvi.
484. Traženje žrtava: civilna zaštita
G. P. I, 62
- Jedinice i osoblje civilne zaštite učestvovalaće u traženju žrtava, pogotovo tamo gde ima civilnih žrtava.
485. Traženje žrtava: pozivanje na milosrđe
G. I, 18
G. II, 21
G. P. I, 17
- Komandanti mogu pozvati civilno stanovništvo, društva za pomoć, kao što su nacionalna društva Crvenog krsta ili Crvenog polumeseća i komandante neutralnih trgovačkih brodova, jahti ili drugih plovila, da sakupe ranjenike i brodolomnike i pobrinu se za njih, te da sakupe i identifikuju mrtve.
486. Traženje žrtava: civilna lica
G. I, 18
G. II, 21
G. P. I, 17
- Civilnim licima i društvima za pomoć kao što su nacionalna društva Crvenog krsta ili Crvenog polumeseća biće dozvoljeno, čak i na njihovu inicijativu, da traže, sakupe i pobrinu se za ranjenike i brodolomnike.
- Niko neće biti povređen, gonjen ili kažnjen za takva dela.

Glava H *Zarobljavanje žrtava borbi*

487. Neprijatelj izbačen iz borbe
G. P. I, 41, 42
- Lice za koje se smatra, ili za koje bi u datim uslovima trebalo smatrati da više nije u mogućnosti da učestvuje u borbi, neće biti na-

488. Predaja:
pravilo
-
489. Predaja:
padobranci koji
su iskočili iz
vazduhoplova u
nevolji
G. P. I, 42
490. Zarobljavanje
G. III, 4
G. P. I, 41, 44
- padnuto (npr. oni koji se predaju, ranjenici, mrtvi, brodolomnici u vodi, oni koji su iskočili padobranom iz vazduhoplova u nevolji).
- Svaka namera za predajom mora da bude jasno izražena: podizanjem ruku, odbacivanjem naoružanja, nošenjem bele zastave, itd.
- Licu koje je iskočilo padobranom iz vazduhoplova u nevolji biće data prilika da se preda pre nego što postane meta napada, ukoliko nije očigledno da preduzima akt neprijateljstva.
- Biti zarobljen znači pasti, bilo predajom ili drugačije, pod vlast neprijatelja (npr. vojne jedinice, vojnog lica, vojne ili civilne policije ili čak bilo kojeg civilnog lica).

Glava I *Saradnja sa civilnom vlastima*

491. Pravilo
492. Primeri saradnje
- Kada to taktička situacija dozvoljava, komandanti sa lokalnim nadležnostima, posebno oni na najnižim taktičkim nivoima, sarađivaće na licu mesta sa civilnim vlastima ili licima, da bi smanjili opasnosti koje prete civilnim licima i objektima.
- Primeri saradnje su:
- a) kod izmeštanja iz datih područja (npr. udaljavanje civila od puta ili prolaza);
 - b) zbog obostranog informisanja (npr. o skloništim, punktovima i stanicama za pomoć);
 - c) zbog obostranog ponašanja (npr. u blizini naseljenih područja ili u njima, posebno zaštićeni objekti, zaštićene zone).

498. Traženje:
razoružanje
G. III, 18
- Razoružanje obuhvata pretres i oduzimanje opreme i dokumenata od vojne važnosti (npr. municija, mape, naređenja, materijal za telekomunikaciju i kodovi).
- Takav materijal postaje ratni plen.
499. Traženje:
predmeti koji
ostaju uz
zarobljenike
G. III, 18
- Sledeći predmeti moraju ostati uz zarobljenika:
- a) dokumenti za ličnu identifikaciju (npr. lična karta, identifikaciona pločica);
 - b) odevni predmeti, pribor za hranu i ličnu upotrebu;
 - c) predmeti za ličnu zaštitu (npr. šlem, zaštitna maska).
500. Bezbednost,
zaštita, nega
G. III, 13, 19, 20,
50
- Dok čekaju evakuaciju, zarobljeni borci:
- a) neće biti nepotrebno izlagani borbenim opasnostima;
 - b) neće biti prisiljavani da se angažuju u aktivnostima koje imaju vojni karakter ili svrhu;
 - c) biće zaštićeni od svakog akta nasilja, uvreda i zastrašivanja;
 - d) biće im pružena potrebna nega (npr. prva pomoć).
501. Evakuacija
G. III, 19
- Biće organizovana evakuacija i započeće čim to taktička situacija dozvoli.
502. Sumnjiv status
G. III, 5
G. P. I, 45-47
- U slučaju sumnje u pravni status lica koja su direktno učestvovala u neprijateljstvima, sa tim licima će se, ipak, postupati kao sa ratnim zarobljenicima i biće evakuisana.
- Da bi olakšali konačno određivanje njihovog statusa, preporučuje se da se evakuacionim kanalom proslede informacije o okolnostima njihovog zarobljavanja.
503. Nemogućnost
evakuacije
G. P. I, 41
- Kada jedinica koja je izvršila zarobljavanje (npr. mala patrola koja deluje izolovano) nije u mogućnosti da evakuše zarobljene borce ili da ih drži i čuva dok evakuacija postaje

ne moguća, ta jedinica će ih osloboditi i preduzeti mere predostrožnosti:

- a) zbog svoje vlastite bezbednosti (npr. brzo prebacivanje u drugo područje);
- b) zbog bezbednosti oslobođenih (npr. daće im se voda i hrana, naknadne informacije spasiocima, sredstva za signalizaciju u cilju identifikovanja lokacije).

Glava B *Ranjenici, bolesnici, brodolomnici*

504.	Pravilo
G. I, 12
G. II, 12	Sa ranjenicima, bolesnicima i brodolomnicima će se postupati čovečno, biće im pružena nega i zaštita.
505.	Brodolomnici
koje su spasili
trgovački brodovi	Trgovački brodovi koji su preuzeli brodolomnike treba da to objave raspoloživim sredstvima.
506.	Borci koji su
ranjeni, bolesni
ili brodolomnici
G. I, 14
G. II, 16	Zarobljeni borci koji su ranjeni, bolesni ili brodolomnici su ratni zarobljenici i uživaće svako povoljno postupanje koje se garantuje ratnim zarobljenicima.
507.	Evakuacija
G. I, 12
G. II, 12
G. III, 19	Evakuacija odgovarajućim kanalima biće organizovana i započeće onoliko brzo koliko to taktička situacija dozvoljava.
508.	Privremeno
zadržavanje
G. III, 19	Samo ona lica koja bi zbog svoje bolesti ili rana bila izložena većem riziku ako bi bila evakuisana, nego ako stanu tamo gde su, biće privremeno zadržana.
509.	Napuštanje
ranjenika
G. I, 12	Jedinica koja je primorana da ostavi svoje ranjenike ili bolesnike neprijatelju, ostaviće s njima, kada i onoliko koliko to taktička situacija dozvoljava, deo svog sanitetskog osoblja i materijala da pomognu kod njihove nege.
510.	Zapisnik
G. I, 16
G. II, 19	Čim to taktička situacija dozvoli, zabeležiće se podaci u cilju olakšavanja identifikacije ranjenika i bolesnika (npr. podaci o identite-

tu, pojedinosti u vezi sa njihovim ranama ili bolešću).

Glava C *Mrtvi*

511. Identifikacija
G. I, 17
G. II, 20
- Mrtvi će biti identifikovani.
512. Sahrana,
spaljivanje,
sahrana na moru
G. I, 17
G. II, 20
- Nakon identifikacije, mrtvi će biti sahranjeni, spaljeni ili sahranjeni na moru pojedinačno, kada to taktička situacija i druge okolnosti (npr. higijena) dozvoljavaju.
- Spaljivanje će se obaviti samo iz imperativnih higijenskih razloga ili iz verskih motiva pokojnika.
513. Sredstva za
identifikaciju:
pravilo
G. I, 16, 17
G. II, 19, 20
- Lične karte će biti evakuisane.
- Mrtvi sa dvostrukom identifikacionom pločicom: jedna polovina će ostati uz telo (ili u urni sa pepelom), jedna polovina će biti evakuisana.
514. Sredstva za
identifikaciju:
kopno
G. I, 17
- Mrtvi sa jednom identifikacionom pločicom: cela pločica će ostati uz telo (ili u urni sa pepelom).
- Grobovi će biti tako obeleženi da mogu biti lako pronađeni (npr. improvizovani drveni krst ili slično).
515. Identifikaciona
sredstva: more
G. II, 19
- Mrtvi sa jednim identifikacionim diskom: ceo disk će biti evakuisan.
516. Pepeo, lični
predmeti
G. I, 17
G. II, 20
- Pepeo i lični predmeti biće sakupljeni i evakuisani.
517. Evakuacija tela
- Tela koja, usled okolnosti, nisu sahranjena, spaljena ili sahranjena na moru. biće evakuisana.

518. Izveštavanje
G. I, 17
G. II, 20
- Čim to taktička situacija dozvoli, biće sastavljen izveštaji o smrti i merama koje su usledile.

Glava D *Neprijateljsko vojno sanitetsko osoblje*

519. Pravilo
G. I, 19
G. II, 37
- Sanitetsko osoblje zarobljenih neprijateljskih sanitetskih objekata i transporta slobodno je da nastavi sa svojim dužnostima, sve dok Sila koja je izvršila zarobljavanje ne obezbedi potrebnu brigu za ranjenike i bolesnike zatečene u tim objektima i transportima.
520. Pravni status
G. I, 28
G. II, 37
G. III, 33
- Zarobljeno neprijateljsko sanitetsko osoblje nisu ratni zarobljenici. Ipak, oni će se koristiti svim povoljnostima propisanim odredbama Ženevske konvencije o postupanju sa ratnim zarobljenicima iz 1949. g.
521. Bolnički brodovi
G. II, 36
- Sanitetsko osoblje bolničkih brodova i njihova posada ne može da bude zarobljeno dok su na službi na navedenim brodovima.
522. Privremeno sanitetsko osoblje
G. I, 25, 29
- Zarobljeno neprijateljsko privremeno sanitetsko osoblje biće ratni zarobljenici, ali će vršiti svoje medicinske dužnosti kada se za to ukaže potreba.

Glava E *Neprijateljsko vojno versko osoblje*

523. Pravilo
G. I, 19, 28
G. II, 37
- Zarobljeno neprijateljsko vojno versko osoblje biće slobodno da nastavi svoje dužnosti, sve dok Sila koja je izvršila zarobljavanje sama ne obezbedi potrebnu duhovnu pomoć.
524. Analogija
G. I, 28
G. II, 37
G. III, 33
- Odredbe o zarobljenom neprijateljskom vojnom sanitetskom osoblju primenjuju se i na zarobljeno neprijateljsko vojno versko osoblje.
525. Bolnički brodovi
G. II, 36
- Versko osoblje bolničkih brodova ne može da bude zarobljeno dok su na službi na navedenim brodovima.

Glava F *Neprijateljski vojni objekti*

526. Ratni plen
G. III, 18
- Zaplenjeni neprijateljski vojni objekti (osim sredstava za identifikaciju, sanitetskih i verskih objekata i predmeta potrebnih za odevanje, ishranu i zaštitu zarobljenog osoblja) postaju ratni plen (npr. objekti od vojne važnosti oduzeti od zarobljenog neprijateljskog vojnog osoblja, drugi vojni materijal kao što je oružje, transporti, uskladištena dobra).
- Ratni plen može da bude upotrebljen bez ograničenja. Pripada onoj strani koja ga je zaplenila, a ne borbima pojedinačno.
527. Sanitetski objekti: pravilo
G. I, 33
- Zaplenjeni neprijateljski vojni sanitetski objekti i njihov materijal mogu da budu preuzeti, ali ne i upotrebljeni za druge svrhe osim medicinskih, sve dok su potrebni za negu ranjenika i bolesnika.
528. Sanitetski objekti: izuzeci
G. I, 33
- U slučaju hitne vojne potrebe, zarobljeni neprijateljski nepokretni sanitetski objekti mogu da budu korišćeni u druge svrhe, pod uslovom da su prethodno preduzete mere u cilju zbrinjavanja ranjenika i bolesnika.
529. Sanitetski transporti: pravilo
G. I, 35
G. II, 22, 27
G. P. I, 22, 23, 30
- Zarobljeni neprijateljski vojni sanitetski transporti koji nisu više potrebni za ranjenike, bolesnike i brodolomnike postaju ratni plen. Identifikacija sanitetskog transporta mora biti uklonjena.
- Sledeći sanitetski transporti mogu da budu zarobljeni:
- a) sanitetska kopnena vozila;
 - b) sanitetski brodovi, osim:
 - bolničkih brodova, njihovih čamaca za spasavanje i manjih plovila;
 - obalni brodovi za spasavanje;
 - c) sanitetski vazduhoplovi zarobljeni ili za-

-
- plenjeni na kopnu ili kad su se spustili na vodu.
530. Sanitetski transporti: vazduhoplov G. P. I, 30 Bilo koji zaplenjeni vazduhoplov koji je bio isključivo određen kao sanitetski vazduhoplov, može kasnije biti korišćen samo kao sanitetski vazduhoplov.
531. Pokretni sanitetski materijal G. I, 33 Zaplenjeni neprijateljski pokretni sanitetski materijal ostaje rezervisan za ranjenike, bolesnike i brodolomnike.
532. Verski objekti G. I, 33 Sa zaplenjenim neprijateljskim vojnim verskim objektima postupaće se slično kao i sa odgovarajućim vojnim sanitetskim objektima.

Odeljak 6.3. **Neprijateljski kontakti sa neprijateljem**

Glava A *Jednostrane mere*

533. Obaveštenje, upozorenje Obaveštenje ili upozorenje će biti dato suprotnoj strani da bi se izbegla ili smanjila opasnost koja bi mogla proizaći iz trenutnog borbenog dejstva (npr. upozoravanje civilnog stanovništva pre otvaranja vatre ili pokreta u datom pravcu, upozorenje sanitetskom vazduhoplovu da se približava opasnom području).
534. Pozivi Pozivi će biti upućeni suprotnoj strani da se stavi naglasak na poštovanje ratnog prava (npr. da se obustavi povreda imuniteta kulturnih dobara, za bolju vidljivost zaštitnih znakova raspoznavanja).

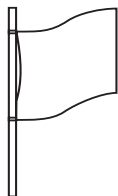
Glava B *Prekid borbe*

535. Lokalni sporazumi G. I, 15
G. II, 18 Lokalni sporazume će biti sklopljeni u cilju traženja, premeštanja, razmene i evakuacije ranjenika i brodolomnika.

536. Područja pod opsadom ili u okruženju
G. I, 15
G. II, 18
G. IV, 17
- Lokalni sporazumi biće sklopljeni i za izmeštanje ranjenika, bolesnika i brodolomnika iz područja pod opsadom ili u okruženju i za prolaz sanitetskog i verskog osoblja i njihove opreme.
537. Neutralizovane zone
G. IV, 15
- U područjima gde se vode borbe, mogu da budu dogovorom ustanovljene neutralizovane zone u cilju sklanjanja sledećih lica bez razlikovanja:
- a) ranjenika i bolesnika;
 - b) civila koji ne učestvuju direktno u neprijateljstvima i koji, za vreme boravka u zoni, ne vrše radnje vojnog karaktera.

Glava C *Procedure*

538. Jednostrane notifikacije
H. CP, 11
G. P. I, 25, 57
- Komandanti će dati jednostrane notifikacije kao što su obaveštenja, upozorenja ili pozivi odgovarajućim sredstvima (npr. na najnižem nivou usmeno, megafonom ili obostrano razumljivim znacima).
539. Direktni kontakti između komandanta
G. I, 15
G. II, 18
G. IV, 15
- Kontakti između suprotstavljenih oružanih snaga mogu se uspostaviti bilo kada od strane nadležnih komandanta. Oni mogu da budu ustanovljeni svim raspoloživim tehničkim sredstvima.
540. Nosilac bele zastave ili slično
H. IV. R, 32-34
- Nosioci bele zastave (zastave primirja) ili druga lica kojima je posebno naređeno da stupe u kontakt sa neprijateljem biće poštovana.

Oni ne smeju iskoristiti svoj zadatak u obaveštajne svrhe.

Komandant nije uvek obavezan da primi nosioca bele zastave ili slična lica. Može da uvede bezbednosne mere (npr. stavljanje poveza preko očiju) ili privremeno zadržati to lice.

541. Kontakti preko posrednika
G. I, 8-10
G. II, 8-10
G. IV, 9-11
H. CP, 21, 23
G. P. I, 5
- Kada direktni kontakti između komandanta ili kontakti preko nosilaca bele zastave ili sličnih lica nisu mogući, komandanti mogu zatražiti saradnju sa Silom zaštitnicom ili sa posrednicima kao što je Međunarodni komitet Crvenog krsta.
542. Sporazumi: pravilo
G. I, 6
G. II, 6
G. IV, 7
G. P. I, 29
- Komandanti suprotstavljenih oružanih snaga mogu da sklope sporazume bilo kada. Takvi sporazumi neće imati štetne posledice po situaciju žrtava rata kako je definisano u međunarodnim ugovorima.
543. Sporazumi: lokalni i kratkotrajni
G. I, 15
G. II, 18
G. P. I, 27
- Lokalni, kratkotrajni ili hitni sporazumi mogu se sklopiti usmeno (npr. lokalni sporazum za traženje ranjenika nakon borbena dejstva, izolovano preletanje sanitetskog vazduhoplova iznad malog područja pod kontrolom neprijatelja).
544. Sporazumi: dugoročiji
G. I, Aneks I
G. IV, 15
G. P. I, 27, 59, 60
- Dugoročni sporazumi i oni koji su od veće važnosti treba da budu zaključeni u pismenom obliku (npr. neutralizovane zone, nebranjene lokaliteti, preletanje sanitetskog vazduhoplova iznad velikog područja pod kontrolom neprijatelja, dogovor o evakuaciji područja pod opsadom).
- Za takve dogovore, inspiracija se može naći u detaljnim odredbama predviđenim ratnim pravom (npr. zone bolnice, demilitarizovane i nebranjene zone i mesta).

Odeljak 6.4. **Mere posle borbe**

Glava A *Vojne mere*

545. Pravilo
- Čim to taktička situacija dozvoli, komandanti i borci pojedinačno doprineće ponovnom uspostavljanju normalnih uslova za civilno stanovništvo.

546. Povratak civilnih lica i objekata Privremeno izmeštenim licima i objektima mora se dozvoliti da se vrate ili da se dovedu nazad na njihove prethodne lokacije.
547. Povratak objekata u vojnoj upotrebi Objekti korišćeni ili zauzeti od strane vojnog osoblja u borbene svrhe biće vraćeni njihovim vlasnicima ili vraćeni na prethodne lokacije (npr. pozajmljeni ili rekvirirani objekti).
548. Obnavljanje borbenih područja Na borbenim područjima biće uspostavljeno prethodno stanje (npr. uklanjanje zapreka i opasnih predmeta kao što su mine, obnavljanje prolaza neophodnih za civilno stanovništvo).

Glava B *Saradnja sa civilnim vlastima*

549. Pravilo Čim to taktička situacija dozvoli, komandanti sa lokalnim nadležnostima će saradivati sa civilnim vlastima u cilju ponovnog uspostavljanja normalnih uslova za civilno stanovništvo.
550. Saradnja u vanrednim situacijama
G. I, 18
G. II, 21
G. IV, 16
G. P. I, 17, 33, 62
Saradnja u vanrednim situacijama imaće za cilj da sačuva živote kroz:
a) traženje žrtava i nestalih lica;
b) spasavanje žrtava;
c) prvu pomoć žrtvama.
Saradnja u vanrednim situacijama može da bude spontana i organizovana na lokalnom nivou, na najnižim nivoima komandovanja (npr. poziv za pomoć na kopnu i na moru, spontana akcija civilni lica i organizacija, kao što su društva Crvenog krsta i Crvenog polumeseca ili osoblje i jedinice civilne zaštite).
551. Saradnja na duže staze: potrebe, prioriteti Za saradnju na duže staze, biće sagledane potrebe civilnog stanovništva.
Tako će se ustanoviti prioritet u dogovoru sa

552. Saradnja na duže staze: komandna odgovornost.
- nadležnim civilnim vlastima (npr. higijena, medicinska služba, sahrane i spaljivanja, snabdevanje, pomoć, javni red i policija).
- Za veće akcije podrške od strane vojske treba ustanoviti jasnu komandnu odgovornost (npr. subordinacija, saradnja, posebne kategorije osoblja i/ili materijala).

Deo 7: Transport

Uvod

Ovaj deo se bavi snabdevanjem oružanih snaga potrebnim materijalom i sredstvima, koliko je to od važnosti za ratno pravo, evakuacijom zarobljenih lica i objekata i odgovarajućim transportom.

Odeljak 7.1. *Vršenje transporta* odnosi se na principe transporta, odvojene ili zajedničke vojne, sanitetske i civilne transporte, te na saradnju sa civilnim vlastima;

Odeljak 7.2. *Evakuacija zarobljenih lica i objekata* odnosi se na mere koje treba preduzeti za i prilikom evakuacije svih kategorija zarobljenih lica i objekata;

Odeljak 7.3. *Snabdevanje* se odnosi na direktne nabavke, upotrebljena sredstva i rute, kao i na potrebno razlikovanje između vojnog, sanitetskog i civilnog snabdevanja.

Odeljka 7.4. *Sanitetski transport* odnosi se na opšte probleme kao što su identifikacija, privremeni transporti i na specifične probleme transporta kopnenim, vodnim ili morskim putem.

Odeljak 7.1. **Vršenje transporta**

Glava A *Principi vojnog transporta*

553. Pravilo
Transport se odnosi na sve pokrete lica i dobara između najisturenijih jedinica i pozadinskih logističkih baza.
554. Opšta organizacija transporta
Lice koje ima opštu komandnu odgovornost ustanoviće opštu organizaciju transporta.
Organizacijom transporta odrediće se razni kanali za snabdevanje i evakuaciju, upotreba sredstava transporta i odgovornost za kontrolu.
Ta organizacija može rezultirati u važećim naredbama i procedurama (npr. promenjivi zahtevi za maskiranjem i klasifikacija komunikacije između najisturenijih i pozadinskih područja).
555. Odgovornost svakog komandanta
Svaki komandant utvrdiće dodatne detalje koji su u njegovoj sferi odgovornosti (npr. područja za istovar, transporti koji prolaze kroz njegovo područje).
556. Zajednički kanali transporta
Na nižim taktičkim nivoima, pitanja transporta obično slede lanac komandovanja (npr. između odeljenja i bataljona).
Komandanti će obezbediti da se pravi jasna razlika između sanitetskih transportnih sredstava i drugih transporta.
557. Odvojeni kanali transporta
Sve dok (za snabdevanje) i čim to (za evakuaciju) organizacioni sistem i taktička situacija dozvole, transport će se vršiti odvojeni kanalima, npr:
a) logistika (npr. za evakuaciju ratnih zarobljenika i nemedicinskog neprijateljskog materijala);
b) sanitet (npr. za sanitetsko snabdevanje,

- evakuaciju ranjenika i bolesnika, evakuaciju zarobljenog neprijateljskog sanitetskog i verskog osoblja i objekata);
- c) osoblje (npr. za podatke o identitetu, ličnim stvarima mrtvih);
- d) obaveštajne informacije (npr. za dokumente od taktičke važnosti).
558. Menjanje kanala transporta
- Menjanje kanala transporta obaviće se brzo i jasno, da bi se izbegli nesporazumi (npr. zdrav ratni zarobljenik koji je iznenada ranjen ili oboli prilikom evakuacije, ranjenici koji su dovoljno zbrinuti da se mogu priključiti zdravim ratnim zarobljenicima, zdrav ili ranjen ratni zarobljenik koji iznenada umire).

Glava B *Odvojeni vojni, sanitetski i civilni transporti*

559. Transportni pravci i kanali
- Lice koje ima opštu komandnu odgovornost (i svaki potčinjeni komandant u svojoj sferi odgovornosti) ustanoviće, kada to strateška i taktička situacija dozvole, različite transportne pravce i kanale za vojne nemedicinske i za sanitetske transporte.
- Ovi pravci i kanali biće različiti od civilnih pravaca, kada to strateška i taktička situacija dozvole.
560. Nemedicinski vojni transporti
- Prevoz nemedicinskog vojnog osoblja i objekata nemedicinskim vojnim transportom nije zaštićen ratnim pravom.
561. Civilni transporti
- Prevoz civilnih lica i objekata civilnim transportom ima pravo na zaštitu koju ratno pravo pruža civilnim licima i objektima.
562. Sanitetski transporti
- Prevoz sanitetskog osoblja i objekata, kao i ranjenika, bolesnika i brodolomnika sanitetskim transportom imaju pravo na zaštitu koju ratno pravo pruža sanitetskim službama.

Glava C *Zajednički vojni, medicinski i/ili civilni transport*

563. Transportni pravci i kanali Kada se zajednički pravci i kanali koriste za nemedicinski, sanitetski i civilni transport, nadležni komandanti će regulisati saobraćaj tako da izbegnu zabunu između vojnog nemedicinskog, sanitetskog i civilnog transporta.
564. Transport Kada je potrebno da se, jedan za drugim, koriste različiti vojni nemedicinski, sanitetski i/ili civilni transporti (npr. najpre kamionom, zatim brodom i na kraju vazduhoplovom) za prevoz istih lica i objekata, nadležni komandant će dati praktična uputstva da se ovo izvrši (npr. da upotrebjeno osoblje bude vojno nemedicinsko, sanitetsko ili civilno, ponašanje osoblja u području za istovar, zahtevi za maskiranjem, komandna odgovornost, upotreba zaštitnih znakova i/ili signala za raspoznavanje).
565. Mesta tranzita Mesta tranzita i područja za istovar biće jasno ustanovljena. Istovremeno prisustvo vojnih nemedicinskih, sanitetskih i civilnih transporta biće ograničeno na najkraće moguće vreme.
- Unutar bilo kog većeg mesta tranzita, posebne lokacije biće određene za vojno nemedicinsko, sanitetsko i civilno osoblje i transporte.
- Komandant mesta tranzita organizovaće kamufliranje.

Glava D *Saradnja sa civilnim vlastima*

566. Pravilo Lice koje ima opštu komandnu odgovornost izdaće uputstva o saradnji sa i podršci civilnim vlastima po pitanju transporta.
567. Prioriteti Uputstva će odrediti prioritete transporta, koje treba izvršiti čim to taktička situacija

- dozvoli (npr. najpre ranjenici i bolesnici i medicinska sredstva, zatim civilna zaštita, pa onda pomoć civilnom stanovništvu).
568. Hitni transporti Komandant sa lokalnim nadležnostima ponudiće transport za hitne situacije, kada to taktička situacija dozvoli. Biće ustanovljeni prioriteta u direktnoj saradnji sa nadležnim civilnim vlastima.
569. Komandna odgovornost Treba jasno utvrditi komandnu odgovornost kako bi se izbegli nespozum i zabune između vojnog i civilnog osoblja, transporta i lokacija (npr. subordinacija, saradnja, trajanje upotrebe u civilne svrhe, mešano vojno i/ili civilno osoblje transporta, zahtevi za kamufliranjem).

Odeljak 7.2. Evakuacija zarobljenih lica i objekata

Glava A Ratni zarobljenici

570. Pravilo G. III, 19 Ratni zarobljenici biće brzo evakuisani izvan područja borbi.
571. Uslovi evakuacije: pravilo G. III, 20 Evakuacija će se izvršiti na human način i u uslovima sličnim onima koje imaju snage koje su ih zadržale (npr. transporter, kamioni).
572. Uslovi evakuacije: bezbednost G. III, 19, 20 Ratni zarobljenici neće bespotrebno biti izlagani opasnosti. Za vreme evakuacije vodiće se računa o bezbednosti ratnih zarobljenika.
573. Uslovi evakuacije: zaštita G. III, 13 Ratni zarobljenici će za vreme evakuacije biti zaštićeni, posebno od nasilja ili zastrašivanja i uvreda i javne znatiželje.

574. Uslovi evakuacije: nega
G. III, 20
- Za vreme evakuacije, ratni zarobljenici će biti snabdeveni s dovoljno hrane, vode za piće i potrebnom odećom, kao i da im se pruži medicinska nega.
575. Uslovi evakuacije: tranzitni logori
G. III, 20
- Ukoliko za vreme evakuacije ratni zarobljenici moraju proći kroz tranzitne logore, njihov boravak u tim logorima biće kratak.
- Postupanje sa ratnim zarobljenicima u tranzitnim logorima biće isto kao i u redovnim logorima.
576. Ispitivanje
G. III, 17
- Ratni zarobljenici mogu da budu ispitivani za vreme evakuacije (npr. na odgovarajućem nivou od strane obaveštajnog osoblja).
- Međutim, ratni zarobljenik je obavezan da otkrije samo svoje lične podatke, odnosno:
- a) prezime i ime;
 - b) čin;
 - c) datum rođenja;
 - d) lični ili serijski broj ili, ukoliko ga nema, informaciju istog značaja.
577. Ustanovljavanje identiteta: pravilo
G. III, 17
- Čim to taktička situacija dozvoli, ustanoviće se identitet ratnog zarobljenika.
578. Ustanovljavanje identiteta: nemogućnost
G. III, 17
- Ratni zarobljenici koji, usled njihovog fizičkog ili mentalnog stanja, nisu u mogućnosti da se identifikuju, biće predati sanitetskoj službi.
579. Ustanovljavanje identiteta: odbijanje
G. III, 17
- Ratni zarobljenik koji svojom voljom odbija da da informacije koje je dužan dati, može biti odgovoran za ograničenja privilegija na koje ima pravo prema svom činu ili statusu.
580. Spisak ratnih zarobljenika
G. III, 20
- Čim to taktička situacija dozvoli, napraviće se spisak zarobljenih boraca i biće poslat odgovarajućim kanalima Nacionalnom birou za obaveštenja.

Glava B *Ranjenici, bolesnici, brodolomnici*

581. Pravilo
G. I, 15
G. II, 18
G. III, 19
G. P. I, 8, 10
- Ranjenici, bolesnici i brodolomnici biće brzo evakuisani iz područja borbi.
- Po spasavanju, brodolomnici su zdravi, ranjeni ili bolesni i u skladu sa tim će se sa njima postupati.
582. Evakuacioni kanali
G. I, 15
G. II, 18
G. III, 19
G. P. I, 10
- Vojni ranjenici, bolesnici i brodolomnici biće, po pravilu, brzo odvedeni do vojnog sanitetskog evakuacionog kanala.
583. Privremeno zadržavanje
G. III, 19
- Samo ona lica koja bi zbog rana ili bolesti bila izložena većem riziku ukoliko bi bila transportovana, mogu da budu zadržana za vreme evakuacije.
584. Ranjeni, bolesni i borci brodolomnici
G. I, 14
G. II, 16
- Zarobljeni ranjeni, bolesni i borci brodolomnici, pošto su ratni zarobljenici, uživaće za vreme evakuacije postupanje koje je zagarantovano za ratne zarobljenike.
585. Predaja ratnom brodu
G. II, 14
- Ratni brod može zahtevati da vojni ranjenici, bolesnici i brodolomnici koji se nalaze na bolničkim, trgovačkim ili drugim brodovima, budu predati, bez obzira na državljanstvo, pod uslovom da su ta lica u takvom stanju da mogu da budu premeštena i da ratni brod može da pruži adekvatne uslove i negu.
586. Na neutralnom ratnom brodu ili u vojnom vazduhoplovu
G. II, 15
- Vojni ranjenici, bolesnici i brodolomnici koji su primljeni na neutralni ratni brod ili u neutralni vojni vazduhoplov, nalaze se u vlasti neutralne države koja će ih internirati (vidi Glavu 10.2.D).
587. Izveštaji
G. I, 16
G. II, 19
- Ukoliko to nije ranije urađeno, zabeležiće se podaci koji mogu olakšati identifikaciju ranjenika i bolesnika (npr. lični podaci, pojedinosti o ranama ili bolesti).

Takvi podaci biće upućeni odgovarajućim kanalima do Nacionalnog biroa za obaveštenja.

Glava C *Mrtvi*

588. Tela: na kopnu
G. I, 17
- Tela koja nisu sahranjena ili spaljena na licu mesta biće evakuisana do rute ili mesta gde prolaze ili ostaju pripadnici njihovih snaga.
- Tamo će ta tela biti položena sa polovinom pločice ili sa dvostrukom identifikacionom pločicom, tako da budu lako pronađena i identifikovana i da se sa njima postupi na isti način kao u akciji na kopnu (vidi Glavu 6.2.C).
589. Tela:
sa mora na kopno
G. II, 20
- Sa telima evakuisanim sa brodova na kopno postupaće se na isti način kao i u akciji na kopnu (vidi Glavu 6.2.C).
- Oni koji iskrcavaju tela nastojeće da obezbede da su lične stvari sakupljene i čuvane na brodu ili propisno evakuisane.
590. Pepeo
G. I, 17
- Pepeo će biti evakuisan odgovarajućim kanalom do Službe za registraciju grobalja.
591. Lične stvari
G. I, 16
G. II, 19
- Lične stvari, uključujući i lične karte, biće evakuisani odgovarajućim kanalom do Nacionalnog biroa za obaveštenja. One će biti dalje prosleđene kanalom za izveštaje o smrti ili drugim odgovarajućim kanalom.
592. Izveštaji: pravilo
G. I, 16
G. II, 19
- Izveštaji o smrti i mere koje su nakon toga preduzete, biće prosleđene odgovarajućim kanalom do Nacionalnog biroa za obaveštenja.
593. Izveštaji:
pojednosti o sahranama
G. I, 17
- Pojednosti o sahranama, grobovima i spaljivanju biće prosleđene odgovarajućim kanalom do Službe za registraciju grobalja.

Glava D *Neprijateljsko vojno sanitetsko osoblje*

594. Pravilo
G. I, 28
G. II, 37
G. III, 33
- Evakuacija neprijateljskog vojnog sanitetskog osoblja izvršice se čim njihove usluge više ne budu potrebne ranjenicima, bolesnicima i brodolomnicima.
595. Evakuacioni kanal
G. I, 28
G. II, 37
- Neprijateljsko vojno sanitetsko osoblje biće evakuisano istim kanalom kao i vojni ranjenici, bolesnici i brodolomnici.
596. Medicinske aktivnosti
G. I, 28
G. II, 37
- Za vreme evakuacije, neprijateljsko vojno sanitetsko osoblje može da bude pozvano da vrši medicinske aktivnosti.
597. Privremeno sanitetsko osoblje
G. I, 29
- Privremeno neprijateljsko vojno sanitetsko osoblje može da bude evakuisano nemedicinskim evakuacionim kanalom (npr. logističkim kanalom).

Glava E *Neprijateljsko vojno versko osoblje*

598. Pravilo
G. I, 28
G. II, 37
- Evakuacija neprijateljskog vojnog verskog osoblja izvršice se čim više ne budu potrebni za pružanje duhovne pomoći.
599. Analogija
G. I, 28
G. II, 37
- Odredbe o evakuaciji neprijateljskog vojnog sanitetskog osoblja primenjuju se i na neprijateljsko vojno versko osoblje.

Glava F *Neprijateljski vojni objekti*

600. Ratni plen
G. III, 18
- Budući da ratni plen može da se koristi bez ograničenja, njegova evakuacija obično prati logistički kanal.
- Vojna oprema (npr. oružje, municija) oduzeta od zarobljenih lica prilikom evakuacije postaje ratni plen i prelazi u logistički kanal.
601. Sredstva za identifikaciju
- Sredstva za identifikaciju uzeta od mrtvih ili pronađena drugde (npr. lična karta, iden-

- tifikacioni disk) biće evakuisan odgovarajućim kanalom (npr. osoblje) da bi stiglo do Nacionalnog biroa za obaveštenja.
602. Pokretni sanitetski materijal
G. I, 33
- Pokretni neprijateljski sanitetski materijal biće evakuisan istim kanalom kao i vojni ranjenici, bolesnici i brodolomnici.
603. Sanitetski transporti
G. I, 35
G. P. I, 23, 30
- Neprijateljski vojni sanitetski transporti kretaće se, sve dok izvršavaju svoje medicinske zadatke, sanitetskim evakuacionim kanalom.
604. Verski objekti
G. I, 33
- Neprijateljski vojni verski objekti biće evakuisani slično odgovarajućim vojnim sanitetskim objektima.

Odeljak 7.3. **Snabdevanje**

Glava A *Principi snabdevanja*

605. Pravilo
- Objekti i dobra koji nisu sanitetski ili verski, koji su dopremljeni oružanim snagama predstavljaju vojni cilj, nezavisno od toga koje je osoblje i/ili transport upotrebljen da ih preveze.
606. Direktna nabavka
- Objekti i dobra za vojnu upotrebu ili konzumaciju, koji su direktno nabavljeni (npr. putem kupovine ili trebovanja) postaju vojni cilj kada pređu u vojne ruke.
607. Civilni transport
- Zalihe objekata i dobara transportovani preko civilnog osoblja ili civilnim transportom, izlažu transportere riziku kojem su izloženi vojni ciljevi.
608. Pravci snabdevanja
- Pravci i transporti koji se koriste za vojno snabdevanje izbegavaće blizinu civilnih lica i objekata koja ih može izložiti posledicama borbenih akcija, osim ako to ne dozvoljava

609. Istovar taktička situacija (npr. jer postoji samo jedan put u planinskom području).
Istovar između vojnog i civilnog osoblja i/ili transporta izvršice se brzo i na odgovarajućoj udaljenosti od civilnih objekata i vojnih ciljeva (npr. u posebnom području za istovar).

Glava B *Snabdevanje saniteta*

610. Pravilo Snabdevanje vojnog saniteta pratiće, po pravilu, sanitetski kanal za snabdevanje i prevoziće ih vojno sanitetsko osoblje i transporti.
611. Direktna nabavka Objekti i dobra za medicinsku upotrebu ili aktivnost, koji su direktno nabavljeni (npr. putem kupovine ili trebovanja) postaju vojni sanitetski objekti barem kada pređu u ruke vojnog saniteta.
612. Niži taktički nivoi Na nižim taktičkim nivoima gde ima samo jedan logistički kanal, komandanti će jasno razdvojiti snabdevanje saniteta od ostalog snabdevanja.

Glava C *Snabdevanje verskim predmetima*

613. Pravilo Verski predmeti za oružane snage biće dopremani na sličan način kao i odgovarajući vojni sanitetski predmeti.
614. Direktna nabavka Predmeti za versku upotrebu ili aktivnost, koji su direktno nabavljeni (npr. putem kupovine ili trebovanja) postaju vojni verski objekti barem kada pređu u ruke vojnog saniteta ili vojnog verskog osoblja.

Odeljak 7.4. Sanitetski transport

Glava A Principi sanitetskog transporta

615. Pravilo
Sanitetski transport sledi sanitetske pravce i kanale za snabdevanje saniteta i evakuaciju. Na nižim nivoima, oni odgovaraju komandnom lancu.
U svakom slučaju, sanitetski transporti biće vođeni i držani na dovoljnoj udaljenosti od vojnih ciljeva.
616. Identifikacija
G. I, 38-44
G. II, 41-45
G. P. I, 18
G. P. I, Aneks I
Biće utvrđena precizna upotreba znakova raspoznavanja i moguća upotreba signala za raspoznavanje.
Njihova upotreba biće prilagođena taktičkoj situaciji (npr. vidljivost samo sa male razdaljine na kopnu, u precizno naznačenom isturenom području; upotreba znakova kada se vrši prenos iz jednog transporta u drugi; zabranjena upotreba signala u datim situacijama ili ograničena na posebna područja i/ili vremenske periode.
617. Upotreba oružja
G. I, 22
G. II, 35
G. P. I, 13, 65
Onaj koji ima opštu komandnu odgovornost regulisaće upotrebu oružja od strane sanitetskog osoblja i boraca koji su im pridodati ili prate sanitetski transport.
Upotreba oružja biće prilagođena taktičkoj situaciji (npr. posebna uputstva borcima da upotrebljavaju oružje uz ista ograničenja koja ima naoružano sanitetsko osoblje).
618. Privremeni transporti
G. P. I, 8
Privremeni sanitetski transporti ne bi trebalo da budu improvizovani.
Uopšteno govoreći, transportna sredstva koja treba da budu upotrebljena za privremeni sanitetski transport, prethodno su posebno pripremljena za tu namenu (npr. dodatna oprema za nosila, pripremljeni znaci

raspoznavanja i, posebno za vazduhoplove, moguću upotrebu signala za raspoznavanje).

Koliko je moguće, stalno ili privremeno sanitetsko osoblje treba da bude korišćeno za privremene sanitetske transporte.

Jasna pisana naređenja treba da budu izdata za svaki privremeni sanitetski transport.

Glava B *Sanitetski transport na kopnu*

619. Pravilo Sanitetski transporti na kopnu obuhvataju:
- a) sanitetsko osoblje (npr. nosače nosila);
 - b) životinje koje pripadaju sanitetskoj službi (npr. brdska jedinica za sanitetski transport);
 - c) sanitetska kopnena vozila.
620. Borbena vozila Kada se borbena vozila koriste kao sanitetska vozila, poseban naglasak treba staviti na njihova sredstva za identifikaciju, kako bi izbegli zabunu sa borbenim vozilima koja se koriste kao takva (npr. onoliki znak raspoznavanja koliko to taktička situacija dozvoljava, znak raspoznavanja koji se lako uklanja kad god je taktički potrebno).
621. Mesta za transfer Tamo gde se ranjenici, bolesnici ili brodomnici trebaju prebaciti iz morskog ili vazdušnog transporta u kopneni transport, ili obrnuto, odgovornost za to mesto transfera biće jasno ustanovljena.
- Upotreba znakova raspoznavanja, signala za raspoznavanje i radio komunikacije, biće, po pravilu, regulisana od strane komandanta kopnenog područja u kom se nalazi mesto za transfer.

Glava C *Sanitetski transporti na moru i drugim vodama*

622. Pravilo Sanitetski transporti na moru i drugim vodama obuhvataju bolničke brodove.
Zbog karakteristika većih brodova, sanitetski transport na moru često uključuje opremu i negu sličnu onoj koju nude sanitetski objekti na kopnu.
623. Notifikacije: bolnički brodovi, obalni brodovi za spasavanje
G. II, 22, 24, 25, 27
Imena i opisi bolničkih brodova i obalnih brodova za spasavanje biće notifikovani zaraćenim stranama pre stavljanja u funkciju (npr. obaveštenje deset dana unapred).
Notifikacija mora da uključi registrovanu tonažu, dužinu od pramca do krme i broj jarbola i dimnjaka.
624. Notifikacije: ostali sanitetski brodovi
Zaraćena strana može unapred obavestiti bilo koju neprijateljsku stranu o imenu, opisu, očekivanom vremenu plovidbe, kursu i približnoj brzini ostalih sanitetskih brodova, posebno u slučaju brodova od preko 2,000 tona, i može dati bilo koje druge podatke koji bi olakšali identifikaciju. Neprijateljska strana obznanice prijem takvih informacija.
625. Vojne mere: protiv bolničkih brodova i obalnih brodova za spasavanje
G. II, 31
Zaraćene strane mogu narediti bolničkom brodu da pristane, mogu ga naterati da uzme određeni kurs, kontrolisati bežičnu komunikaciju i ostala sredstva, pa čak i da ih zadrže na period koji ne prelazi sedam dana od vremena presretanja, ukoliko to zahteva taktička situacija.
Zaraćene strane mogu da odbiju pomoć bolničkih i obalnih brodova za spasavanje.
626. Vojne mere: protiv drugih sanitetskih brodova
G. P. I, 23
Bilo koji ratni brod na površini koji može da izvrši svoju komandu može narediti drugim sanitetskim brodovima da stanu, da pristanu, ili ih prisiliti da uzmu određeni kurs, a sanitetski brodovi moraju poslušati svaku takvu komandu.

Takvi brodovi i plovila ne smeju ni na koji drugi način biti skrenuti sa svoje medicinske misije, sve dok su potrebni ranjenicima, bolesnicima i brodolomnicima koji se na njemu nalaze.

627. *Ad hoc* transporti sanitetske opreme
G. II, 38

Brodovi sa ovakvom namenom moraju biti ovlašćeni da prevoze opremu isključivo namenjenu za negovanje ranjenih i bolesnih pripadnika oružanih snaga ili za sprečavanje bolesti, pod uslovom da su pojedinci u vezi sa njihovim putovanjem notifikovane neprijateljskoj strani i odobrene od nje.

Neprijateljska strana će zadržati pravo da stupi na transportne brodove, ali ne i da zarobe ili zaplene prevoženu opremu.

Takvi transportni brodovi nemaju status sanitetskih brodova i ne mogu da budu obeleženi znakom raspoznavanja sanitetske službe.

Glava D *Sanitetski transporti vazduhom*

628. Pravilo

Sanitetski transporti vazduhom obuhvataju sanitetske vazduhoplove.

Upotreba sanitetskih vazduhoplova podložna je ograničenjima kod preletanja područja pod fizičkom kontrolom neprijateljskih oružanih snaga, kao i zona dodira.

629. Područja koja nisu pod kontrolom neprijatelja
G. P. I, 25

Za let iznad područja koja nisu pod fizičkom kontrolom neprijateljskih oružanih snaga nije potreban sporazum.

Međutim, preporučuje se notifikacija neprijatelju, posebno za letove koji su u dometu neprijateljskih sistema naoružanja zemlja-vazduh.

630. Zone dodira i slična područja
G. P. I, 26

Za letove iznad zona dodira i sličnih područja, preporučuje se sporazum sa neprijateljem zbog bezbednosti vazduhoplova.

- Ukoliko, u odsustvu takvog sporazum, sanitetski vazduhoplovi lete na vlastiti rizik, oni će ipak biti poštovani, nakon što su prepoznati kao takvi.
- Zona dodira je bilo koje područje na kopnu gde su istureni elementi suprotstavljenih oružanih snaga u dodiru jedni s drugima, posebno gde su izloženi direktnoj vatri sa zemlje.
631. Područja pod kontrolom neprijatelja
G. P. I, 27
- Za letove iznad područja koji su pod fizičkom kontrolom neprijatelja, sporazum s njim je neophodan.
- Ukoliko vazduhoplov leti iznad takvog područja bez dogovora ili kršeći ga, učiniće svaki napor da se identifikuje.
- Čim je takav sanitetski vazduhoplov prepoznat od neprijateljskih oružanih snaga, one mogu narediti vazduhoplovu da sleti ili da se spusti na vodu, ili preduzeti druge mere radi očuvanja vlastitih interesa. U svakom slučaju, vazduhoplovu će biti dato vreme da ispoštuje naređenje pre nego što bude napadnut.
632. Potraga za ranjenicima i brodolomnicima
G. P. I, 28
- Dok preleću područja pod fizičkom kontrolom neprijatelja ili zone dodira, sanitetski vazduhoplovi neće biti upotrebljeni za traženje ranjenika i brodolomnika, osim ako je to prethodno dogovoreno sa neprijateljem.
633. Notifikacije i dogovori
G. P. I, 29
- U notifikacijama i sporazumima biće naveden predloženi broj sanitetskih vazduhoplova, njihovi planovi leta i sredstva identifikacije.
- Zaraćene strane obezbediće da vojne jedinice budu brzo obaveštene o notifikacijama i dogovorima.
634. Pregled
G. P. I, 27, 30
- Sanitetskim vazduhoplovima koji lete iznad područja pod fizičkom kontrolom neprijatelja ili iznad područja gde kontrola nije jasno

635. Zaplena
G. P. I, 30

utvrđena, može biti naređeno da slete ili da se spuste na vodu radi pregleda.

Sanitetski vazduhoplov izvršiće bilo koje takvo naređenje.

Vazduhoplov može da bude zaplenjen ukoliko se pregledom utvrdi:

- a) da nije sanitetski vazduhoplov;
- b) da je korišćen za sticanje vojne prednosti nad neprijateljem (npr. obaveštajne aktivnosti, prevoz naoružanja);
- c) da je leteo bez prethodnog sporazuma, ili ga je kršio.

Zaplenjeni vazduhoplov postaje ratni plen.

Deo 8. Pozadinska područja*

Uvod

Ovaj deo bavi se problemima ratnog prava u odnosu na pozadinska područja gde pravci snabdevanja počinju i evakuacioni kanali završavaju, gde su civilni poslovi od posebne važnosti i gde treba rešavati krivični poslovi.

Odeljak 8.1. *Logističke baze* odnose se na logističke principe, vojne baze za snabdevanje i održavanje i baze vojne sanitetske službe (vojne bolnice, zalihe saniteta i objekti za održavanje);

Odeljak 8.2. *Postupanje sa zarobljenim osobljem i objektima* odnosi se na postupanje sa svim kategorijama evakuisanih lica i objekata, uključujući kraj zarobljeništva i/ili repatrijaciju;

Odeljak 8.3. *Civilni poslovi* odnose se na saradnju i podršku civilnih vlasti, na pojedinosti u vezi sa stranim državljanima i civilne poslove na slobodnoj stranoj teritoriji;

Odeljak 8.4. *Krivični poslovi* odnose se na probleme u vezi sa kaznama i sudskim rešavanjem slučajeva prosleđenih u pozadinu od isturene komande ili onih koji se javljaju u samim pozadinskim područjima.

* „Pozadinska područja“ nemaju precizno taktičko značenje u smislu ratnog prava ili fiksirane granice. „Pozadinska područja“ treba shvatiti kao bilo koje područje iza ili u širem značenju van područja gde se vode borbe (vidi Glavu 3.3.B).

Odeljak 8.1. **Logističke baze**

Glava A *Logistički principi*

636. Pravilo Logističke baze, u pogledu ratnog prava, su:
- a) baze sa vojno snabdevanje i održavanje;
 - b) baze vojne sanitetske službe;
 - c) logori za ratne zarobljenike (vidi Glavu 8.2.A).
637. Opšte smernice Lice odgovorno za opšta logistička pitanja za lokacije ustanoviće opšte smernice za izbor lokacija za logističke baze, uključujući i isturene i/ili prolazne baze.
- Lokacije logističkih baza treba da zadovolje sledeće zahteve:
- a) dovoljna udaljenost između vojnih ciljeva i sanitetskih ili civilnih objekata;
 - b) mogućnost brzog transporta od i do baze.
638. Nadzor i Lice odgovorno za opšta logistička pitanja koordinacija nadziraće i koordinirati aktivnosti logističkih baza:
- a) zalihe za ratne zarobljenike (npr. hrana, odeća, medicinska nega, verski objekti);
 - b) sanitetsko i versko osoblje (npr. zadržano zarobljeno osoblje, osoblje koje treba da bude repatriirano ili oslobođeno, razmena zadržanog osoblja između logora i bolnica, da se obezbedi dodatno vlastito osoblje);
 - c) kraj zarobljeništva ratnih zarobljenika (npr. transfer u neutralnu državu, repatrijacija teško ranjenih i bolesnih);
 - d) postupanje sa civilnim licima koja su im pala u ruke i koja nemaju pravo na status ratnih zarobljenika (npr. bili su ukrcani na zaplenjene brodove ili vazduhoplove);

- e) definitivna upotreba ili namena zarobljenih objekata (npr. ratni plen, zarobljeni sanitetski materijal, zaplenjeni trgovački brodovi i civilni vazduhoplovi).
639. Pristup bazama Pristup svim logističkim bazama biće ograničen na lica i objekte koja im moraju pristupiti ili ući u njih.
Poštovaće se jasna razlika između vojnih ciljeva i sanitetskih ili civilnih objekata.
640. Premeštanje baza Opšte smernice za logističke baze uključice i planove za premeštanje baza i svega što se u njima nalazi do alternativnih lokacija (npr. kada su ugrožene vojnim operacijama, kada je to potrebno zbog dužih ili različitih pravaca za snabdevanje i/ili evakuaciju).
641. Transport između vojnih baza Odredbe o vršenju transporta (vidi Odeljak 7.1.) primenjuje se i na pokrete:
a) između logističkih baza;
b) između logističkih baza i uporedivih civilnih baza ili lokacija.
642. Snabdevanje vojnih baza Odredbe o snabdevanju (uključujući posebno direktne nabavke iz civilnih izvora, vidi Odeljak 7.3.) primenjuje se i na snabdevanje logističkih baza.
643. Zarobljena lica i objekti: zadržavanje u prolaznim bazama G. III, 20, 24 Odredbe o postupanju sa zarobljenim vojnim licima i objektima (vidi Odeljak 8.2.) primenjuju se i na isturene i prolazne logističke baze i uporedive lokacije.
644. Zarobljena lica i objekti: kretanje između baza G. III, 19, 20 Odredbe o evakuaciji zarobljenih neprijateljskih vojnih lica i objekata (vidi Odeljak 7.2.) primenjuju se i na kretanje takvih lica od jedne logističke baze ili lokacije do druge.
645. Sanitetska služba: pravilo Lice odgovorno za opšta logistička pitanja odlučice o tačnom načinu funkcionisanja

- sanitetske službe u pozadinskim područjima, u skladu sa postojećim sistemom sanitetske službe u njegovoj sferi odgovornosti (npr. identifikacija, upotreba maskiranja straža i upotreba oružja, privremena sanitetska zaduženja).
646. Sanitetska služba: mogući sistemi
- Postoje u osnovi tri moguća sistema sanitetske službe u pozadinskim područjima:
- a) potpuno odvojena vojna i civilna medicinska služba;
 - b) vojna i civilna medicinska služba saraduju tako što obostrano primaju i civilne, i vojne ranjenike i bolesnike;
 - c) delom ili potpuno zajedničke vojne i civilne medicinske baze i odgovarajuće službe.
647. Sanitetska služba: vojna i civilna, zajednička ili saraduju
- Svaki komandant u pozadinskom području gde vojna i civilna sanitetska služba saraduju ili su zajedničke, uspostaviće i obezbediti:
- a) jasnu komandnu organizaciju (npr. u zajednički vođenim sanitetskim bazama u pogledu izolovanog sanitetskog osoblja);
 - b) precizna uputstva sanitetskom osoblju koje se kreće između ili deluje u vojnim i civilnim sanitetskim bazama i lokalitetima;
 - c) punu primenu odredbi ratnog prava koje se odnose na vojne i civilne sanitetske službe, kao i na vojne i civilne ranjenike i brodolomnike (npr. ranjeni ratni zarobljenici u civilnim bolnicama).
648. Verska služba
- Lice odgovorno za opšta logistička pitanja dozvoliće i omogućiti verske aktivnosti ratnih zarobljenika, kako je propisano ratnim pravom:
- a) dozvoljavajući delovanje zarobljenog vojnog verskog osoblja ili drugih kvalifikovanih lica;

- b) dozvoljavajući poštovanje verskih običaja u odgovarajućim prostorijama;
- c) dopremajući ili barem dozvoljavajući dopremanje verskih predmeta (npr. knjiga, posvećenih predmeta njihove vere).
649. Sile zaštitnice, Međunarodni komitet Crvenog krsta
- Lice odgovorno za opšta logistička pitanja omogućiće akciju posrednika kao što su Sile zaštitnice i Međunarodni komitet Crvenog krsta (npr. poseta ratnim zarobljenicima i interniranim civilima, pomoć u slučaju kriovičnog gonjenja, humanitarna pomoć)
650. Komunikacije, administrativni kanali
- Lice odgovorno za opšta logistička pitanja ustanoviće i obezbediti funkcionisanje komunikacija i administrativnih kanala važnih za ratno pravo:
- a) između logističkih baza i nacionalnih vlasti (npr. Nacionalni biro za obaveštenja, Služba za registraciju grobova);
- b) između logističkih baza i međunarodnih vlasti i organizacija (npr. Sile zaštitnice, Međunarodni komitet Crvenog krsta, Centralna služba traženja).

Glava B *Vojne baze za snabdevanje i održavanje*

651. Pravilo
- Vojne baze za snabdevanje i održavanje, gde se proizvode, transformišu ili skladište dobra koja nisu sanitetska i koja treba da budu konzumirana od strane oružanih snaga, predstavljaju vojne ciljeve.
652. Civilna upotreba
- Tamo gde su dobra u vojnim bazama za snabdevanje ili održavanje dodeljena ili otvorena za civilnu upotrebu ili konzumaciju, oni dele rizike kojima je izložena baza.
653. Civilno osoblje
- Civilno osoblje dodeljeno da radi u vojnim bazama za snabdevanje ili održavanje, deli rizike kojima je izloženo vojno osoblje zaposleno u bazi. Kada nisu na dužnosti, treba

- da budu na dovoljnoj udaljenosti od baze za snabdevanje ili održavanje.
654. Transport do i od baze
Civilni transporti i transporti sa civilnim osobljem dele rizike kojima su izloženi vojni transporti, kada se nalaze ili kreću u blizini vojne baze za snabdevanje ili održavanje.
655. Istovremeno prisustvo
Istovremeno prisustvo vojnog i civilnog osoblja i objekata na istom mestu treba izbegavati.
656. Područje za istovar
Područja i lokacije gde dobra treba da budu istovarena ili prebačena između vojnih i civilnih transporta biće jasno određena. Istovremeno prisustvo vojnog i civilnog osoblja i transporta biće svedeno na najmanju meru.
657. Sanitetske baze za snabdevanje i održavanje
Sanitetske baze za snabdevanje i održavanje, po pravilu će se razlikovati od vojnih baza za snabdevanje i održavanje, koje se koriste za nemedicinska dobra. Pravila razlikovanja između vojnih ciljeva i civilnih objekata primenjuju se i na sanitetske baze za snabdevanje i održavanje, od kojih nijedna ne predstavlja vojni cilj.

Glava C *Baze vojne sanitetske službe*

658. Pravilo
Vojne bolnice i drugi vojni sanitetski objekti u pozadinskom području (npr. sanitetska skladišta i sanitetske baze za snabdevanje i održavanje) treba da budu na takvom položaju da napadi protiv vojnih ciljeva ne mogu da ugroze njihovu bezbednost.
659. Upotreba znaka raspoznavanja G. P. I, Aneks I
Znak raspoznavanja biće onoliko velik i vidljiv koliko to taktička situacija dozvoljava.
U pozadinskim područjima daleko od područja operacija biće onoliko velik i vidljiv koliko je tehnički moguće.
660. Straža
Kada borbena jedinica (npr. pešadijski vod) bude određena da čuva stražu u većoj bazi

- vojne sanitetske službe, dobiće precizna uputstva da bi se izbegla zabuna sa jedinicama koje izvršavaju taktičke zadatke.
661. Istovremeno prisustvo
Istovremeno prisustvo boraca i sanitetskog osoblja i transporta u ili blizu baze vojne sanitetske službe biće ograničeno na najmanju neophodnu meru (npr. straža, nega ranjenika i bolesnika, istovar transporta).
662. Ratni zarobljenici u vojnim bolnicama
Vojne bolnice koje primaju ratne zarobljenike ispoštovaće minimum zahteva za lokaciju i bezbednost logora ratnih zarobljenika.

Odeljak 8.2. **Postupanje sa zarobljenim licima i objektima**

Glava A *Ratni zarobljenici*

663. Principi postupanja: pravilo
G. III, 12, 13, 21
Ratni zarobljenici će biti pošteđeni i sa njima će se humano postupati u svim okolnostima.
Ratni zarobljenici su u rukama Sile koja drži ratne zarobljenike koja je odgovorna za postupke prema njima, gde god da se nalaze, internirani u logorima ili ne.
664. Principi postupanja: zaštita
G. III, 13
Ratni zarobljenici će biti zaštićeni od akata nasilja ili zastrašivanja, od uvreda i javne znatiželje.
665. Principi postupanja: poštovanje
G. III, 14
Ratni zarobljenici imaju pravo na poštovanje njihove ličnosti i časti.
666. Principi postupanja: žene, deca
G. III, 14
G. P. I, 75-77
Sa ženama i decom će se postupati sa svim obzirima prema njihovom polu i dobi.

667. Principi postupanja: jednakost
G. III, 16
- Sa svim ratnim zarobljenicima će se podjednako postupati, prema:
- a) odredbama Ženevske konvencije o postupanju sa ratnim zarobljenicima iz 1949. g. i Dopunskog protokola I uz Ženevske konvencije iz 1977. g, u odnosu na čin, pol i dob;
 - b) bilo kojem privilegovanom tretmanu koji im je omogućen zbog njihovog zdravstvenog stanja, dobi ili profesionalnih kvalifikacija.
668. Principi postupanja: izdržavanje ratnih zarobljenika
G. III, 15
- Sila koja drži ratne zarobljenike je obavezna da obezbedi besplatno izdržavanje ratnih zarobljenika i da im pruži lekarsku negu koju zahteva njihovo zdravstveno stanje.
669. Mesto interniranja: pravilo
G. III, 21
- Sila koja drži ratne zarobljenike može ih internirati.
- Oni će biti internirani, po pravilu, u logorima ratnih zarobljenika.
670. Mesto interniranja: kazneni zavodi
G. III, 22
- Ratni zarobljenici će biti internirani u kaznenim zavodima samo u posebnim slučajevima koji su opravdani interesima samih zarobljenika.
671. Mesto interniranja: ne u borbenim područjima
G. III, 23
- Nijedan ratni zarobljenik ne sme ni u jednom trenutku biti poslan ili zadržan u područjima gde može biti izložen borbenim akcijama.
672. Mesto interniranja: ne u nezdravim područjima
G. III, 23
- Ratni zarobljenici internirani u nezdravim područjima ili u krajevima čija je klima po njih štetna preseliće se čim to bude moguće u predeo sa povoljnijom klimom.
673. Logori: priprema
- Logori ratnih zarobljenika ne treba da budu improvizovani.

- Lice odgovorno za opšta logistička pitanja preduzeće odgovarajuće pripreme mere već u vreme mira (npr. planiranje lokacija za logor, organizacione sheme, obuka osoblja određenog za logorske dužnosti.
674. Logori: lokacija na kopnu
G. III, 22
Logori ratnih zarobljenika biće na kopnu, osim u situacijama kada drugde postoje bolji privremeni uslovi (npr. „logor“ na zagrejanom brodu radije nego šatori na otvorenom na kopnu, u neuobičajeno hladnoj klimi).
675. Logori: lokacija koja nije izložena borbenim akcijama
G. III, 23
Logori ratnih zarobljenika neće se nalaziti u područjima izloženim borbenim akcijama. Stoga, ukoliko dođe do izloženosti borbama, sam logor ili barem ratni zarobljenici biće evakuisani u drugo područje.
676. Logori: informacije o lokacijama
G. III, 23
Sila koja drži ratne zarobljenike pružiće zainteresovanim stranama (zaraćenim stranama, neutralnim koliko je to odgovarajuće) posredovanjem Sila zaštitnica sve korisne informacije u pogledu geografske lokacije logora ratnih zarobljenika.
677. Logori: higijena
G. III, 22
Logori ratnih zarobljenika pružiće sve garancije u vezi sa zdravstvenim i higijenskim uslovima.
678. Logori: skloništa
G. III, 23
Logori ratnih zarobljenika imaće skloništa za slučaj bombardovanja iz vazduha i drugih ratnih opasnosti, u onolikoj meri koliko je to pruženo civilnom stanovništvu.
679. Logori: ograde, straža
G. III, 21
Logor ratnih zarobljenika može da bude ograđen i pod stražom.
680. Logori: obeležavanje
G. III, 23
Kad god to vojni uslovi dozvoljavaju, logori ratnih zarobljenika biće označeni slovima „PW“ ili „PG“*, postavljenim tako da budu

* PW (ili POW) = Prisoner of War (ratni zarobljenik)

PG = Prisonnier de Guerre (Francuski) i

= Prisonero de Guerra (Španski)

- jasno vidljivi iz vazduha danju. Zainteresovane strane mogu, međutim, da se dogovore o bilo kojem drugom sistemu obeležavanja.
- Samo logori ratnih zarobljenika biće tako obeleženi.
681. Prolazni logori
G. III, 24
- Stalni prolazni ili logori za razvrstavanje biće uređeni pod uslovima istim uslovima kao i redovni logori i sa zarobljenicima u njima će se jednako postupati.
682. Dolazak u logor:
identifikacija
G. III, 17
- Ukoliko identitet nije bio utvrđen već za vreme evakuacije, mora da bude utvrđen ubrzo po dolasku u logor.
683. Dolazak u logor:
spisak
zarobljenika
G. III, 20
- Ukoliko nije sačinjen za vreme evakuacije, spisak ratnih zarobljenika biće sačinjen bez odlaganja.
684. Dolazak u logor:
sumnjiv status
G. III, 5
G. P. I, 45-47
- Ukoliko postoji sumnja o tome da li zarobljeno lice ima ili nema pravo na status ratnog zarobljenika, njegov status biće utvrđen od strane nadležnog suda.
- Taj sud može da bude administrativan. Međutim, za moguće krivično gonjenje nadležan je samo krivični sud.
685. Dolazak u logor:
slanje karte o
zarobljavanju
G. III, 70
- U roku od nedelju dana od dolaska u logor, ratnim zarobljenicima će se omogućiti da napišu karte o zarobljavanju, odnosno:
- a) jednu direktno njihovoj porodici;
 - b) jednu direktno Centralnoj službi traženja;
- Karte o zarobljavanju pružiće informacije o njihovom zarobljavanju, adresi i zdravstvenom stanju.
686. Smeštaj: pravilo
G. III, 25
- Smeštaj ratnih zarobljenika biće isto tako povoljan kao i smeštaj oružanih snaga Sile koja drži ratne zarobljenike koji su smešteni u istom prostoru.

- Navedeni uslovi moraju odgovarati navikama i običajima zarobljenika i neće ni u kom slučaju biti štetni po njihovo zdravlje.
687. Smeštaj:
zatvaranje
G. III, 21
- Zatvaranje je zabranjeno, osim:
- a) kada je određeno na osnovu odredbi o kaznenim i disciplinskim sankcijama;
 - b) ako je neophodno radi zaštite zdravlja ratnih zarobljenika i onda samo dok traju okolnosti koje su to zatvaranje učinili neophodnim.
688. Smeštaj:
prema
državljanstvu
G. III, 22
- Ratni zarobljenici će biti smešteni prema njihovom državljanstvu, jeziku i običajima.
- Ratni zarobljenici koji su služili u istim oružanim snagama neće biti razdvajani, osim uz njihov pristanak.
689. Smeštaj:
žene
G. III, 25
G. P. I, 75
- Žene će biti smeštene odvojeno od muškaraca. One će biti pod neposrednim nadzorom žena.
690. Smeštaj:
deca
G. P. I, 77
- Deca će biti smeštena odvojeno od odraslih, osim u slučajevima kada su porodice smeštene kao porodične zajednice.
691. Red i zakon:
komandant
logora
G. III, 39
- Logor ratnih zarobljenika biće stavljen pod neposrednu vlast odgovornog oficira koji pripada redovnim oružanim snagama Sile koja drži ratne zarobljenike.
692. Red i zakon:
tekstovi ratnog
prava
G. III, 39, 41
- U svakom logoru ratnih zarobljenika biće istaknut, na jeziku zarobljenika, tekst Ženevske konvencije o zaštiti ratnih zarobljenika iz 1949. g, kao i tekstovi pravilnika, naredbi, obaveštenja i drugih tekstova koji se odnose na ponašanje ratnih zarobljenika.
693. Red i zakon:
primenjivo pravo
G. III, 82
- Ratni zarobljenici biće podvrgnuti zakonima, uredbama i naređenjima koji važe u oružanim snagama Sile koja drži ratne zarobljenike.

694. Red i zakon: Ratni zarobljenici zadržavaju svoja puna civilna svojstva građanska svojstva kakva su uživali u vreme zarobljavanja.
G. III, 14
695. Red i zakon: Sa ratnim zarobljenicima će se postupati sa činovi, obzirima koji se duguju njihovom činu i dobi. pozdravljanje Oni će pozdravljati oficire višeg čina Sile G. III, 39, 44 koja drži ratne zarobljenike.
696. Red i zakon: Ratnim zarobljenicima može da bude zabranjeno ograničenje slobode kretanja da se udaljavaju izvan određene granice logora (npr. ograde).
G. III, 21
697. Red i zakon: Upotreba oružja protiv ratnih zarobljenika, posebno protiv onih koji pokušavaju da upotreba oružja pobegnu, predstavljaće samo krajnje sredstvo G. III, 42 kome će uvek prethoditi pozivi prilagođeni prilikama.
698. Red i zakon: Ratni zarobljenici imaju pravo da vojnim zahtevi vlastima pod čijom se vlašću nalaze podnose G. III, 78 se zahteve u pogledu zarobljeničkog režima kome su podvrgnuti.
699. Red i zakon: Poverenicima ratnih zarobljenika povereno je da ih predstavljaju pred vojnim vlastima i poverenici drugim telima (npr. periodični izveštaji i G. III, 78-80 moguće žalbe Silama zaštitnicama, Međunarodnom komitetu Crvenog krsta).
- Ratni zarobljenici će slobodno birati svog poverenika. Tamo gde ima i oficira, najstariji oficir u najvišem činu biće poverenik ratnih zarobljenika.
700. Disciplina: Komandant logora ratnih zarobljenika je nadležnost nadležan za izricanje disciplinskih kazni. Ta G. III, 96 ovlašćenja može da ima i njegov zamenik ili drugi oficir na koga su preneti ovlašćenja.
701. Disciplina: kazne Disciplinske kazne koje se mogu primeniti na ratne zarobljenike jesu:
G. III, 89
a) novčana kazna do pedeset odsto od onoga što primaju na ime plate i naknade za

- rad (koju bi ratni zarobljenik inače primio prema odredbama čl. 60. i 62. Ženevske konvencije o zaštiti ratnih zarobljenika iz 1949) i to za vreme koje ne prelazi trideset dana;
- b) ukidanje zagantovanih povlastica (povrh onoga što im je garantovano pomenutom Konvencijom);
- c) prinudan rad koji ne može preći dva sata dnevno;
- d) zatvor.
702. Disciplina: uslovi kazni
G. III, 89, 90
Disciplinske kazne neće ni u kom slučaju biti nečovečne, brutalne ili opasne po zdravlje ratnih zarobljenika.
703. Disciplina: bekstvo
G. III, 91, 92
Ratni zarobljenik koji je ponovo zarobljen prilikom pokušaja bekstva biće samo disciplinski kažnjen.
704. Disciplina: izvršenje kazni
G. III, 88
Kod izvršavanja disciplinskih kazni sa ratnim zarobljenicima će se postupati na način koji je predviđen za pripadnike oružanih snaga Sile koja drži ratne zarobljenike istog čina.
705. Snabdevanje, odeća
G. III, 26-28
Svakodnevna ishrana i odevanje biće dovoljni da ratne zarobljenike održi u dobrom zdravlju (npr. količina i kvalitet prilagođeni klimi).
706. Medicinske usluge: pravilo
G. III, 29-33
Medicinske usluge će biti prilagođene potrebama zarobljenika (npr. čistoća logora, zdravstveni i higijenski uslovi, odgovarajući stacionar, mesečni zdravstveni pregled zarobljenika).
707. Medicinske usluge: osoblje
G. I, 28
G. II, 37
G. III, 32, 33
Zarobljeno i zadržano neprijateljsko vojno sanitetsko osoblje vršiće svoje funkcije u korist ratnih zarobljenika, po mogućnosti onih koji pripadaju njihovim oružanim snagama.
Osim toga, od ratnih zarobljenika koji su lekari, hirurzi, zubari, medicinske sestre i bol-

- ničari, može se zahtevati da vrše njihove funkcije u korist ratnih zarobljenika koji pripadaju njihovim oružanim snagama.
708. Sanitetska služba: mešovite lekarske komisije
G. III, 112, 113
G. III, Aneks II
- Mešovite lekarske komisije pregledaće bolesne i ranjene ratne zarobljenike i doneti sve odgovarajuće odluke u tom pogledu.
- Komisije će biti sastavljene od tri člana:
- a) dva koja pripadaju neutralnoj zemlji i određena od strane Međunarodnog komiteta Crvenog krsta;
 - b) jednog određuje Sila koja drži ratne zarobljenike.
709. Verska služba
G. III, 34
- Za verske obrede će se obezbediti posebne prostorije.
710. Ispovedanje vere
G. III, 34-37
- Ratnim zarobljenicima će biti dozvoljeno ispovedanje njihove vere. Ovo uključuje prisustvovanje obredima njihove vere (uključujući upotrebu verskih predmeta), pod uslovom da se pridržavaju disciplinske rutine propisane od vojnih vlasti.
- Versku službu može vršiti:
- a) zarobljeno i zadržano neprijateljsko vojno versko osoblje; i
 - b) ratni zarobljenici koji su sveštenici, a da nisu pripadali vojnom verskom osoblju u njihovim oružanim snagama; ili
 - c) kvalifikovani sveštenici ili laici imenovani na zahtev ratnih zarobljenika uz odobrenje Sile koja drži ratne zarobljenike.
711. Fizičke vežbe, rekreacija
G. III, 38
- Ratnim zarobljenicima će biti omogućeno da rade fizičke vežbe i da se bave intelektualnim, obrazovnim aktivnostima i rekreacijom.
712. Novčana sredstva
G. III, 58, 60, 61, 64-66
- Sila koja drži ratne zarobljenike obezbediće svim zarobljenicima određeni novčani iznos na ime plate i vodiće račun za svakog od ratnih zarobljenika.

713. Rad: pravilo
G. III, 49, 62
- Sila koja drži ratne zarobljenike može koristiti za rad ratne zarobljenike koji su fizički zdravi. Za to će im biti isplaćena pravična nadoknada za rad.
- Od podoficira se može tražiti samo da vrše nadzor radova.
- Oficiri ne mogu da budu prisiljavani na rad.
714. Rad: priroda
G. III, 50, 51
- Poslovi koje vrše ratni zarobljenici ne smeju imati vojni karakter ili svrhu.
- Njihovi radni uslovi neće biti lošiji od onih koje imaju državljani Sile koja drži ratne zarobljenike.
715. Rad: opasnost
G. III, 52
- Nijedan ratni zarobljenik, ukoliko se za to sam dobrovoljno ne javi, ne sme biti upotrebljavan na radovima opasne prirode.
- Uklanjanje mina ili sličnih sredstava smatra se opasnim poslom.
716. Dopisivanje, pomoć: pravilo
G. III, 71-73
- Ratnim zarobljenicima je dozvoljeno da:
- šalju i primaju pisma i karte;
 - primaju individualne pakete ili kolektivne pošiljke.
717. Dopisivanje, pomoć: cenzura
G. III, 76
- Cenzura prepiske i kontrola pošiljki namenjenih ratnim zarobljenicima biće izvršena u što kraćem roku i bez izlaganja dobara uslovima koji mogu uzrokovati njihovo kvarenje.
718. Pravni dokumenti
G. III, 77
- Biće omogućena priprema, prenos i izvršenje pravnih akata (opunomoćenja, oporuke).
719. Sile zaštitnice, Međunarodni komitet Crvenog krsta
G. III, 105, 126
- Predstavnici Sila zaštitnica i Međunarodnog komiteta Crvenog krsta:
- imaju pristup svim mestima i prostorijama gde se nalaze ratni zarobljenici;
 - smeju posetiti ratne zarobljenike koji se premeštaju;

- c) smeju razgovarati sa ratnim zarobljenicima bez prisustva svedoka;
- d) imaju punu slobodu da izaberu mesta koja žele posetiti;
- e) mogu pomagati ratne zarobljenike u slučaju sudskog gonjenja.
720. Transfer: drugoj strani u sukobu
G. III, 12
- Sila koja drži ratne zarobljenike može ih predati državi koja je članica Ženevske konvencije o zaštiti ratnih zarobljenika iz 1949. g. i samo nakon što je Sila koja drži ratne zarobljenike zadovoljna voljom i mogućnošću Sile kojoj se predaju ratni zarobljenici da primenjuje pomenutu Konvenciju.
721. Transfer: u neutralnu državu
G. III, 109-111
G. III, Aneks I
- Zaraćene strane i neutralne države nastoje da sklope sporazume o interniranju, do kraja neprijateljstava, ratnih zarobljenika na teritoriji neutralne države (npr. zarobljenika koji su već dugo u zarobljeništvu, ranjeni i bolesni ratni zarobljenici koji bi imali bolje uslove i negu).
722. Kraj zarobljeništa: za vreme neprijateljstava, uspešno bekstvo
G. III, 91
- Zarobljeništo prestaje nakon uspešnog bekstva.
- Bekstvo se smatra uspešnim kada ratni zarobljenik:
- a) pridruži se vlastitim ili savezničkim oružanim snagama; ili
- b) napusti teritoriju pod kontrolom Sile koja drži ratne zarobljenike;
- c) ukrca se na brod svoje ili savezničke strane.
723. Kraj zarobljeništa: za vreme neprijateljstava, direktna repatrijacija
G. III, 109, 110
G. III, Aneks I
- Zaraćene strane obavezne su da pošalju nazad u državu porekla, bez obzira na čin, teško ranjene i ozbiljno bolesne ratne zarobljenike, nakon što su im pružali negu dok nisu bili sposobni za putovanje (npr. neizlečivi ranjenici i bolesnici, zarobljenici čija je umna i telesna sposobnost teško i trajno umanjena).

- Međutim, nijedan ratni zarobljenik ne može da bude repatriran za vreme neprijateljstava protiv svoje volje.
- Osim toga, zaraćene strane mogu zaključiti dogovor o direktnoj repatrijaciji sposobnih ratnih zarobljenika koji su dugo u zarobljeništvu.
724. Kraj zarobljenništva: kraj neprijateljstava G. III, 118 Ratni zarobljenici će biti oslobođeni i repatrirani bez odlaganja po završetku aktivnih neprijateljstava.
725. Veza sa spoljnim telima G. III, 5, 8, 9, 120-122 Administracija logora ratnih zarobljenika obezbediće potrebne veze sa spoljnim telima (npr. Nacionalni biro za obaveštenja, Službu za registraciju grobova, nadležne tribune, Sile zaštitnice, Međunarodni komitet Crvenog krsta).
726. Izveštaji: početni G. I, 16
G. II, 19
G. III, 70, 94, 120, 122 Spisak zarobljenika i drugi zabeleženi podaci o identitetu zarobljenih lica (npr. zarobljenička karta, izveštaji o zdravstvenom stanju, posebni izveštaji o licima sumnjivog statusa) biće dostavljeni Nacionalnom birou za obaveštenja.
727. Izveštaji: dodatni G. III, 122 Nacionalni biro za obaveštenja primiće dodatne informacije u pogledu svih transfera, oslobađanja, repatrijacije, bekstava, prijema u bolnice i smrti).

Glava B *Ranjenici i bolesnici*

728. Pravilo G. I, 12
G. II, 12
G. P. I, 10, 11 Ranjenici i bolesnici dobiće medicinsku negu i pažnju koju zahteva njihovo zdravstveno stanje.
729. Odbijanje hirurške operacije G. P. I, 11 Ranjenici i bolesnici koji su u vlasti oružanih snaga imaju pravo da odbiju bilo koju hiruršku operaciju. U takvom slučaju, sanitetsko osoblje će pribaviti potpisanu ili priznatu pisanu izjavu.

730. Transferi Transferi ranjenika i bolesnika u druge medicinske objekte biće omogućeni kada su preporučeni iz zdravstvenih razloga.
731. Ranjeni i bolesni borci Zarobljeni ranjeni i bolesni borci ostaju ratni zarobljenici. Kada se neguju izvan logora ratnih zarobljenika, mogu da se preduzmu potrebne mere bezbednosti (npr. transfer pod pratnjom, prostor u bolnici pod stražom).
- G. I, 5
 G. II, 4
732. Evidencija Medicinska evidencija:
 G. P. I, 11
- a) čuvaće se za svaku donaciju krvi za transfuziju ili kože za presađivanje, od strane lica u vlasti oružanih snaga;
 - b) treba da se čuva o medicinskim procedurama u vezi sa ratnim zarobljenicima i drugim licima lišenim slobode kao rezultat oružanog sukoba.

Glava C *Smrt ratnih zarobljenika*

733. Oporuke Oporuke ratnih zarobljenika biće tako sačinjene da zadovoljavaju uslove verodostojnosti zahtevane zakonima države porekla.
- G. III, 120
- Po zahtevu ratnog zarobljenika i, u svakom slučaju, nakon smrti, oporuka će biti poslana bez odlaganja u nacionalni biro za obaveštenja.
734. Medicinsko ispitivanje Medicinsko ispitivanje tela prethodiće sahrani ili spaljivanju u svrhu potvrđivanja smrti i utvrđivanja identiteta.
- G. III, 120
735. Sahrana, kremacija Sahrana ili spaljivanje će, koliko to okolnosti dozvole, biti izvršene pojedinačno i u skladu sa obredima vere kojoj je pokojnik pripadao.
- G. III, 120
- Gde god je to moguće, mrtvi istog državljanstva biće sahranjeni na istom mestu.

736. Grobovi, pepeo
G. III, 120
- Grobovi će biti poštovani, odgovarajuće održavani i obeleženi tako da mogu lako da se pronađu.
- Pepeo će biti poslan Službi za registraciju grobova gde će biti čuvan.
737. Izveštaji:
opšti, umrlice
G. III, 120
G. III, Aneks IV,
D
- Pored obaveštenja o smrti i merama koje su posle preduzete, umrlice ili spiskovi (potvrđeni od odgovornog oficira) svih lica koja su umrla kao ratni zarobljenici, biće upućeni što je pre moguće u Nacionalni biro za obaveštenja.
- Ove umrlice ili spiskovi sadržaće pojedino-
sti o identitetu, datum i mesto smrti, uzrok
smrti, datum i mesto sahrane i sve pojedino-
sti potrebne za identifikaciju grobova.
738. Izveštaji:
pojedino-
sti o
sahranama
G. III, 120
- Sve pojedino-
sti o sahranama, grobovima,
spaljivanjima i kasnijem transferu tela i
ostataka biće evidentirani u Službi za regi-
straciju grobova.
739. Lične stvari
G. I, 16, 17
G. II, 20
G. III, 122
- Jedna polovina dvostruke identifikacione
pločice, dokumenti od važnosti za srodnike,
novac i uopšte svi predmeti materijalne ili
sentimentalne vrednosti biće poslani u za-
pečaćenim paketima Nacionalnom birou za
obaveštenja.

Glava D *Neprijateljsko vojno sanitetsko osoblje*

740. Pravilo
G. I, 28
G. II, 37
- Ukoliko nisu ratni zarobljenici, zarobljeno neprijateljsko vojno sanitetsko osoblje biće repatriirano.
741. Izuzetak
G. I, 28
G. II, 37
- Neprijateljsko vojno sanitetsko osoblje mo-
že da bude zadržano samo onoliko koliko to
zahteva zdravstveno stanje i broj ratnih za-
robljenika.
- Lice odgovorno za vojnu sanitetsku službu
neprestano će pratiti potrebu za zadržanim
neprijateljskim vojnim sanitetskim oso-
bljem.

742. Repatrijacija: što je pre moguće
G. I, 30
G. II, 37
Neprijateljsko vojno sanitetsko osoblje čije zadržavanje nije neophodno biće repatriirano čim bude otvoren put za njihov povratak i kako to vojni zahtevi dozvoljavaju.
743. Repatrijacija: izbor osoblja
G. I, 31
G. II, 37
Izbor neprijateljskog vojnog sanitetskog osoblja za repatrijaciju izvršiće se bez obzira na rasu, veroispovest ili političko mišljenje, ali prvenstveno prema redosledu njihovog zarobljavanja i njihovom zdravstvenom stanju.
744. Zadržavanje
G. I, 28
G. II, 37
G. III, 33
Zadržano neprijateljsko vojno sanitetsko osoblje korišćiće se najmanje svim odredbama Ženevske konvencije o postupanju sa ratnim zarobljenicima iz 1949. g.

Takvo osoblje nastaviće da vrši svoje medicinske funkcije u korist ratnih zarobljenika, prvenstveno onih koji pripadaju njihovim oružanim snagama.
745. Privremeno vojno sanitetsko osoblje
G. I, 29
Budući da su ratni zarobljenici, neprijateljsko privremeno vojno sanitetsko osoblje biće angažovano na njihovim medicinskim dužnostima ukoliko se za to ukaže potreba.

Glava E *Neprijateljsko vojno versko osoblje*

746. Pravilo
G. I, 28
G. II, 37
Budući da nisu ratni zarobljenici, zarobljeno neprijateljsko vojno versko osoblje biće repatriirano.
747. Izuzetak
G. I, 28
G. II, 37
Neprijateljsko vojno versko osoblje može da bude zadržano samo onoliko koliko to zahtevaju duhovne potrebe i broj ratnih zarobljenika.

Lice odgovorno za vojnu versku službu ili administraciju ratnih zarobljenika, stalno će pratiti potrebu za zadržanim neprijateljskim vojnim verskim osobljem.
748. Analogija
G. I, 28, 30, 31
G. II, 37
Odredbe o repatrijaciji i zadržavanju neprijateljskog vojnog sanitetskog osoblja primenjuju se i na neprijateljsko vojno versko osoblje.

Glava F *Neprijateljski vojni objekti*

749. Ratni plen
G. III, 18
- Vojna oprema (osim ličnih dokumenata i odevnih predmeta, pribora za jelo i zaštitne opreme) koja je ostala uz zarobljena lica, biće oduzeta i postaje ratni plen. Preći će u logistički kanal.
750. Predmeti za ličnu upotrebu
G. III, 18
- Zarobljeni predmeti za ličnu upotrebu (npr. odevni predmeti, pribor za jelo, lična dokumenta uzeta iz zarobljenog spremišta) ostaće na raspolaganju ratnim zarobljenicima.
751. Sanitetski objekti
G. I, 33
- Neprijateljski vojni sanitetski objekti koji se koriste u medicinske svrhe ostaju i dalje sa tom namenom:
- a) sve dok su potrebni za negu ranjenika i bolesnika u njima; ili
 - b) sve dok nisu preduzete druge mere za dobrobit ranjenika i bolesnika u njima.
752. Pokretni sanitetski materijal
G. I, 33
- Neprijateljski pokretni vojni sanitetski materijal i dalje je rezervisan za ranjenike, bolesnike i brodolomnike. Stoga je dužnost lica odgovornog za vojnu sanitetsku službu da odredi kako će biti upotrebljen i da odgovarajuća uputstva.
753. Sanitetski transporti
G. I, 35
G. P. I, 23, 30
- Neprijateljski vojni sanitetski transporti koji dolaze kroz evakuacioni kanal ili su zarobljeni negde drugde, a koji nisu više potrebni za ranjenike, bolesnike i brodolomnike, postaju ratni plen. Sredstva identifikacije sanitetskih transporta moraju biti uklonjena.
754. Verski objekti
G. I, 33
- Sa neprijateljskim vojnim verskim predmetima postupaće se slično kao i sa odgovarajućim sanitetskim objektima.

Odeljak 8.3. **Civilni poslovi**

Glava A *Saradnja sa civilnim vlastima*

755. Pravilo Civilni poslovi u osnovi se obavljaju prema uputstvima i procedurama ustanovljenim u vreme mira.
756. Komandna odgovornost Svaki komandant će utvrditi potrebne detalje i izdati odgovarajuća uputstva i/ili naređenja (ukoliko to već nisu učinili njegovi pretpostavljeni) za:
- a) saradnju sa civilnim vlastima;
 - b) akcije i ponašanje prema civilnom stanovništvu i civilnim objektima koliko je to od vojne važnosti.
757. Pripremne mere Naglasak će se staviti na saradnju u vreme mira, da bi se obezbedilo odgovarajuće ponašanje u ratu.
- U skladu sa državnom vojnom i civilnom organizacijom i administracijom, biće utvrđeni odgovarajući nivoi vojnih komandi i civilnih vlasti.
758. Obaveštenja civilnim vlastima Saradnja će pre svega obuhvatati obaveštenja sa ciljem izbegavanja iluzija i nesporazuma (npr. podaci o tome šta bi strateška situacija mogla dozvoliti ili ne, praktične mogućnosti poštovanja posebno zaštićenih objekata, verovatan gubitak imuniteta kulturnih dobara, preporuke o ponašanju civilnog stanovništva u posebnim područjima i okolnostima).
759. Posebno zaštićena lica i objekti Saradnja u pogledu posebno zaštićenih lica i objekata sastojaće se iz pripremnih mera u cilju obezbeđivanja poštovanja i čuvanja (npr. revizija upotrebe, sredstva identifikacije, moguća vojna podrška za premeštanje ranjenika i bolesnika iz bolnice, evakuacija

- prenosivih kulturnih dobara, obaveštenje o obostranom ponašanju u vanrednim situacijama).
760. Zaštićene zone U pogledu stvaranja zaštićenih zona (npr. bolničkih zona i lokaliteta, centara koji sadrže spomenike, demilitarizovanih zona) saradnja će imati za cilj:
- a) prvo, da se uspostavi uzajamno razumevanje kao osnove za dalju diskusiju;
 - b) drugo, da se definiše značaj, sadržaj i perimetar zone;
 - c) treće, da se napravi plan obaveštavanja neprijatelja i da se, po mogućnosti, zaključi dogovor s njim.
761. Snabdevanje i pomoć civilnom stanovništvu Za vojnu podršku kod snabdevanja i pomoći civilnom stanovništvu, komandanti će, kada to taktička situacija dozvoljava, biti spremni da saraduju sa civilnim vlastima za vreme tih događaja (npr. određene jedinice koje mogu da izdvoje transportna sredstva, osoblje, vojna policija, određeni pravci za dopremanje pomoći, dobra kao što su hrana, ćebad, šatori).

Glava B *Strani državljani*

762. Pravilo G. IV, 38 Sa izuzetkom posebne kontrole i bezbednosnih mera, situacija sa stranim državljanima i dalje će biti regulisana, u principu, mirodopskim odredbama koje se na njih odnose.
763. Prisiljavanje na rad: opšte G. IV, 40 Strani državljani mogu da budu prisiljeni da rade samo u istoj meri kao i državljani zaraćene strane na čijoj se teritoriji nalaze.
764. Prisiljavanje na rad: neprijateljski državljani G. IV, 40 Strani državljani mogu da budu prisiljeni da rade samo poslove koji su potrebni da se obezbedi ishrana, sklonište, transport i zdravlje ljudi i koji nisu u direktnoj vezi sa vojnim operacijama.

765. Pravo da se napusti teritorija
G. IV, 35, 36
Strani državljani koji žele da napuste teritoriju na početku ili za vreme rata imaju pravo da tako urade, osim ako je njihov odlazak u surotnosti sa nacionalnim interesima države.
766. Transfer u drugu državu
G. IV, 45
Strani državljani mogu da budu prebačeni od strane Sile koja drži ta lica samo u državu koja je članica Ženevske konvencije o zaštiti građanskih lica u vreme rata iz 1949.
767. Bezbednosne mere: pravilo
G. IV, 42
U krajnjem slučaju, strani državljani mogu, zbog imperativnih razloga bezbednosti, da budu upućeni na prinudni boravak ili interniranje.
768. Bezbednosne mere: odluka
G. IV, 43
G. P. I, 75
Odluke u pogledu prinudnog boravka ili interniranja biće donete u skladu sa redovnom procedurom koja preovladava na državnoj teritoriji.
Na ove odluke postoji mogućnost žalbe i periodična revizija.
769. Interniranje: analogija sa ratnim zarobljenicima
G. IV, 79-135
Pravila o postupanju sa civilnim internircima su analogna onima koja se odnose na ratne zarobljenike (vidi Glavu 8.2.A).
770. Interniranje: obeležavanje logora
G. IV, 83
Kad god to vojni razlozi dozvole, logori za interniranje biće označeni slovima „IC“, postavljenim tako da budu jasno vidljiva iz vazduha danju. Zainteresovane strane mogu se, međutim, dogovoriti o bilo kom drugom sistemu obeležavanja.
Samo logori za civilne internirce biće tako označeni.

Glava C *Civilni poslovi na slobodnoj strani teritoriji*

771. Pravilo
Odredbe i procedure o civilnim poslovima, primenjive prvenstveno na slobodnoj državnoj teritoriji, primenjuju se podjednako ili po analogiji i na oružane snage koje se na-

- laze na slobodnoj teritoriji (npr. na teritoriji države saveznice).
772. Dodatne odredbe i mere Dodatne odredbe i mere primenjive na slobodnoj stranoj teritoriji proizlaze iz posebnih sporazuma sa državom domaćinom, sklopljenim na nivou vlada (npr. *Sporazum o statusu snaga* ŠSOFAĆ koji se odnosi na administrativna pitanja, primenjiv krivični zakon i disciplinska nadležnost, koordinacija između različitih vojnih komandi, itd.).
773. Saradnja sa civilnim vlastima Na slobodnoj stranoj teritoriji, saradnja sa civilnim vlastima slediće *sporazum o statusu snaga* ili slična pravila i/ili *ad hoc* regulativu.
- Na toj osnovi biće određeni odgovarajući nivoi nadležnosti vojnih komandi i civilnih vlasti.
774. Strani državljani Prema stanovnicima strane slobodne teritorije koji nisu državljani države kojoj ta teritorija pripada primenjuju se pravila o stranim državljanima (vodo Glavu 8.3.B).

Odeljak 8.4. **Kaznena regulativa**

Glava A *Kršenja ratnog prava*

775. Teška kršenja: Teška kršenja ratnog prava smatraju se ratnim zločinima.
pravilo Oni će biti suzbijeni kaznenim merama.
G. P. I, 85
776. Teška kršenja: Sledeća dela predstavljaju teška kršenja:
dela protiv lica a) namerno ubistvo, mučenje ili nečovečno postupanje;
G. I, 50 b) prouzrokovanje velikih patnji ili nanošenje ozbiljnih povreda telu ili zdravlju;
G. II, 51 c) nečovečno i ponižavajuće postupanje,
G. III, 130
G. IV, 147
G. P. I, 85

- uključujući nasrtaje na ljudsko dostojanstvo;
- d) uzimanje talaca;
 - e) protivzakonito zatvaranje;
 - f) nezakonita progonstva i preseljenja sveg ili dela stanovništva okupirane teritorije unutar i izvan te teritorije;
 - g) preseljenje, od strane Okupacione sile delova vlastitog civilnog stanovništva na teritorije koje je okupirala;
 - h) lišavanje prava na pravedno i nepristrasno suđenje;
 - i) neopravdano odlaganje repatrijacije ratnih zarobljenika ili civilnih lica;
 - j) prisiljavanje na službu u oružanim snagama neprijateljske strane.
777. Teška kršenja: dela protiv objekata
G. I, 50
G. II, 51
G. IV, 147
- Sledeća dela predstavljaju teška kršenja, kada nisu opravdana vojnom potrebom i kada su izvršena nezakonito i bezobzirno:
- a) uništavanje imovine velikih razmera;
 - b) prisvajanje imovine velikih razmera.
778. Teška kršenja: taktičke akcije
G. P. I, 85
- Sledeći napadi predstavljaju teška kršenja:
- a) napad na lice sa znanjem da je ono izbačeno iz borbe;
 - b) napad na civilno stanovništvo ili individualno civilno lice;
 - c) preduzimanje napada bez izbora ciljeva, koji pogada civilno stanovništvo ili civilne objekte, sa znanjem da će takav napad prouzrokovati prekomerne gubitke života civila ili štetu na civilnim objektima;
 - d) nezakonit napad na jasno prepoznatljiva kulturna dobra;
 - e) napad na nebranjena mesta i demilitarizovane zone;

- f) napadi na građevine i instalacije koje sadrže opasne sile sa znanjem da će takav napad prouzrokovati prekomernu štetu civilnom stanovništvu.
779. Teška kršenja: perfidna upotreba znakova i signala
G. P. I, 18, 66, 85
- Perfidna upotreba sledećih znakova i signala predstavlja teška kršenja:
- a) znakova raspoznavanja kojima su obeležena posebno zaštićena lica i objekti;
 - b) drugi zaštitni znakovi raspoznavanja priznati ratnim pravom;
 - c) signali za raspoznavanje koji se koriste za identifikaciju sanitetske službe i civilne zaštite.
780. Ostala kršenja
H. CP, 28
G. P. I, 87
- Druga kršenja ratnog prava biće suzbijana disciplinskim ili kaznenim merama.
- Glava B *Sudski postupak*
781. Dužnost komandanta
G. I, 49
G. II, 50
G. III, 129
G. IV, 146
H. CP, 28
G. P. I, 87
- Svaki komandant koji ima saznanja da njegovi potčinjeni ili druga lica pod njegovom komandom nameravaju da prekrše ili su prekršili ratno pravo, preduzeće:
- a) potrebne korake u cilju sprečavanja takvog kršenja; i/ili
 - b) disciplinske ili kaznene mere protiv počilaca kršenja.
782. Osnovna zaštita
G. P. I, 75
- Pravosudne odredbe koje se odnose na osnovnu zaštitu (vidi Glavu 2.3.C) primenjuju se na sva krivična gonjenja.
783. Uzajamna pomoć
G. P. I, 88, 89
- Zaraćene strane ponudiće jedna drugoj pomoć u najvećoj mogućoj meri u pogledu krivičnih postupaka koji se odnose na teška kršenja ratnog prava.
- Zaraćene strane dobiće istu podršku od neutralnih država.

- Uspostaviće se saradnja i sa Ujedinjenim nacijama, u saglasnosti sa Poveljom Ujedinjenih nacija.
784. Istraga
G. I, 52
G. II, 53
G. III, 132
G. IV, 149
G. P. I, 90
- Po zahtevu zaraćene strane sprovede se istraga, na način koji treba da bude dogovoren od zainteresovanih strana, u vezi sa bilo kojim navodnim kršenjem ratnog prava (npr. od strane Međunarodne komisije za utvrđivanje činjenica).

Glava C *Krivično gonjenje ratnih zarobljenika*

785. Dela pre zarobljavanja
G. III, 85
- Ratni zarobljenici gonjeni prema zakonima Sile koja drži ratne zarobljenike za dela počinjena pre zarobljavanja, i dalje će se koristiti, čak i ako su osuđeni, odredbama Ženevske konvencije o zaštiti ratnih zarobljenika iz 1949.
786. Dodatni proceduralni zahtevi
G. III, 82-86, 103-106
- Biće poštovani sledeći proceduralni zahtevi:
- a) suđenje od strane vojnog suda, osim ako postojeći zakoni dozvoljavaju da pripadnicima vojske države sude civilni sudovi;
 - b) korišćenje odredbama ratnog prava, čak i ako su osuđeni, za dela počinjena pre zarobljavanja;
 - c) brza sudska istraga;
 - d) detaljna komunikacija sa Silom zaštitnicom o započetim sudskim postupcima, mogućoj presudi i kazni.
787. Kažnjavanje ratnih zarobljenika
G. III, 82
- Ako zakoni, uredbe ili opšta naređenja Sile koja drži ratne zarobljenike proglašavaju kažnjivim dela izvršena od strane ratnog zarobljenika, dok ta dela ne bi bila kažnjiva ako ih izvrši pripadnik oružanih snaga Sile koja drži ratne zarobljenike, za takva dela mogu se propisati samo disciplinske kazne.

788. Izbor disciplinskog ili sudskog postupka
G. III, 83
- Kad se postavi pitanje da li za delo koje izvrši ratni zarobljenik treba da bude kažnjen disciplinski ili sudski, Sila koja drži ratne zarobljenike obezbediće da nadležne vlasti pokažu najveću blagonaklonost i da, kad god je to moguće, radije pribegavaju disciplinskim nego sudskim merama.
789. Pravo na odbranu i sredstva odbrane
G. III, 105
- Optuženi ima pravo na pomoć jednog od drugova zarobljenika, da ga brani kvalifikovan advokat ili savetnik koga sam izabere, na pozivanje svedoka i, ukoliko smatra potrebnim, da se obrati za uslugu ovlašćenom tumaču. Sila u čijem se zarobljeništvu nalazi obavestiće ga blagovremeno, pre početka suđenja, o tim pravima.
- Ako ratni zarobljenik nije izabrao branioca, pribaviće mu ga Sila zaštitnica i imaće za to na raspolaganju najmanje nedelju dana.
790. Pomoć Sile zaštitnice
G. III, 104, 107
- Sila zaštitnica biće obavestena najmanje tri nedelje pre početka suđenja, a obaveštenje mora sadržati sve pojedinosti o optuženom, opis dela za koja je optužen i naimenovanje suda.
- Predstavnici Sile zaštitnice i/ili Međunarodnog komiteta Crvenog krsta imaju pravo da prisustvuju suđenju, osim ako se, izuzetno, suđenje održava iz zatvorenih vrata, iz interesa državne bezbednosti.
- Sila zaštitnica će biti odmah obavestena o bilo kojoj izrečenoj presudi ili kazni.
791. Nema obaveze o lojalnosti
G. III, 87
- Kod izricanja kazne ratnom zarobljeniku, sudovi Sile koja drži ratne zarobljenike uzeće u obzir, u najvećoj mogućoj meri, činjenicu da optuženi, budući da nije državljanin Sile u čijem se zarobljeništvu nalazi, nije prema njoj niukoliko obavezan na vernost.
792. Smanjenje kazne
G. III, 87
- Sudovi ili vlasti Sile koja drži ratne zarobljenike imaju slobodu da ublaže kaznu za delo koje se ratnom zarobljeniku stavlja na teret i nisu dužni da u tu svrhu primenjuju najmanju propisanu kaznu.

793. Lišavanje čina
G. III, 87
- Nijedan ratni zarobljenik ne može da bude lišen čina od strane Sile koja drži ratne zarobljenike, niti sprečen da nosi oznake istog.
794. Smrtna kazna
G. III, 100, 101
- Ratni zarobljenici i Sile zaštitnice moraju biti obavešteni, što je pre moguće, o krivičnim delima koja povlače smrtnu kaznu prema zakonima Sile koja drži ratne zarobljenike.
- Smrtna kazna neće biti izvršena pre isteka perioda od najmanje šest meseci od datuma kada konačna presuda koja potvrđuje smrtnu kaznu prispe Sili zaštitnici.
795. Žalba
G. III, 106
- Svaki ratni zarobljenik ima pravo, pod istim uslovima kao i pripadnici oružanih snaga Sile koja drži ratne zarobljenike, da uloži žalbu protiv svake kazne izrečene protiv njega.
796. Izvršenje kazni
G. III, 88, 108
- Kazne izrečene nad ratnim zarobljenicima na osnovu presuda koje su na redovan način postale izvršne, izdržavaće se u istim zavodima i pod istim uslovima koji važe i za pripadnike, istog čina, oružanih snaga Sile koja drži ratne zarobljenike.
- Ti uslovi moraju u svakom slučaju odgovarati zahtevima higijene i čovečnosti.
797. Postupak po izdržavanju kazne
G. III, 88
- Sa ratnim zarobljenicima koji su izdržali sudske kazne ne može se postupati drugačije nego sa ostalim zarobljenicima.

Glava D *Krivično gonjenje stranih državljana*

798. Primenjivo zakonodavstvo
G. IV, 38
G. P. I, 75
- Položaj stranih državljana ostaje po pravilu regulisan krivičnim zakonima i regulativama koje su na snazi za državljanu u vreme mira.
799. Internirani strani državljanu
G. IV, 117-126
G. P. I, 75
- Krivični postupak koji se primenjuje protiv stranih državljana analogan je onom koji se odnosi na ratne zarobljenike.

Deo 9. Okupacija

Uvod

Ovaj deo se bavi odredbama ratnog prava koje su relevantne sa vojnog aspekta, a odnose se na okupiranu teritoriju. Drugim rečima, to su osnovne odredbe vezane za okupaciju, kontrolu nad njome i borbena dejstva do kojih može doći na okupiranoj teritoriji.

- Odeljak 9.1. *Pravo o okupaciji* odnosi se na relevantne definicije i odgovornosti nad i unutar okupirane teritorije.
- Odeljak 9.2. *Posebne odredbe o okupaciji* odnose se na upravljanje okupiranom teritorijom, na situaciju u kojoj se nalazi civilno stanovništvo i postupanje prema njemu, kao i na kaznenu regulativu;
- Odeljak 9.3. *Kontrola nad okupacijom* odnosi se na primenjene mere koje preduzima Okupaciona sila s jedne strane i vlasti na okupiranoj teritoriji s druge strane, kako bi se obezbedili odgovarajući postupci i ponašanje u to uključenih organa i pojedinaca, uključujući tu i eventualne pokrete otpora;
- Odeljak 9.4. *Borbena dejstva na okupiranoj teritoriji* odnose se na angažovane oružane snage, na posebne odredbe ratnog prava koje se ovde primenjuju, kao i na mere kontrole koje preduzimaju obe strane.

Odeljak 9.1. **Pravo okupacije**

Poglavlje A *Definicije*

- 800 Okupirana teritorija
H. IV. R, 42
- Teritorija se smatra okupiranom onda kada se stavi pod direktnu vlast neprijateljskih oružanih snaga.
- Okupacija obuhvata samo onu teritoriju na kojoj se takva vlast može uspostaviti i sprovoditi.
- 801 Nepostojanje otpora prema okupaciji
G. I, 2
G. II, 2
G. III, 2
G. IV, 2
- Teritorija se smatra okupiranom čak i onda kada se okupaciji ne pruža nikakav oružani otpor.
- 802 Invazija
H. IV. R, 42
- Za jednu teritoriju se smatra da je na nju izvršena invazija, ali da nije i okupirana, ako se na njoj nalaze ili dejstvuju neprijateljske oružane snage koje na njoj još nisu uspostavile svoju vlast.
- Odredbe o vođenju operacija (vidi Deo 5) i ponašanja u borbi (vidi Deo 6) primenjuju se na borbena dejstva i na odnose s civilnim vlastima i osobama.
- 803 Pravni status
G.P. I, 4
- Ni okupacija, ni primena ratnog prava neće imati uticaja na pravni status dotične teritorije.

Poglavlje B *Odgovornost*

- 804 Okupaciona sila
H. IV. R, 43
- Kada vlast koju nad jednom teritorijom ima legitimna država pređe u ruke Okupacione sile, onda će ova druga preduzeti sve mere koje joj stoje na raspolaganju kako bi ponovo uspostavila i, u što je moguće većoj meri, osigurala javni red i bezbednost.

- 805 Oružane snage
G.P. I, 86, 87
- U okviru svoje misije, na oružanim snagama Okupacione sile leži puna odgovornost za poštovanje ratnog prava.
- 806 Stanovništvo okupirane teritorije
G. IV, 5
- Ratno pravo nalaže postojanje minimuma saradnje između Okupacione sile i stanovništva okupirane teritorije.
- Da bi uživalo punu zaštitu koju mu pruža pravo o okupacije, stanovništvo okupirane teritorije mora se uzdržavati od neprijateljskih aktivnosti uperenih protiv bezbednosti Okupacione sile.

Odeljak 9.2. **Posebne odredbe o okupaciji**

Poglavlje A *Upravljanje*

- 807 Uprava
H. IV, 43, 48
G. IV, 51, 54, 64
- Okupaciona sila će, po pravilu, dozvoliti i obezbediti da uprava na okupiranoj teritoriji funkcioniše kao i pre okupacije.
- 808 Održavanje postojećeg pravnog sistema
H. IV. R, 43
- Okupaciona sila će poštovati zakone koji su na okupiranoj teritoriji bili na snazi i pre okupacije:
- a) osim u slučaju apsolutne sprečenosti da to čini; ili
- b) ako se neki zakon kosi sa opšteprihvatačnim standardima (npr. diskriminišući zakon)
- 809 Javni radnici, sudije
G. IV, 54
- Okupaciona sila ne sme menjati status javnih radnika ili sudija.
- Ova zabrana ne umanjuje pravo Okupacione sile da javne radnike uklanja sa njihovih funkcija.
- Okupaciona sila ne sme da primenjuje sankcije, niti da preuzima ma kakve mere prisile ili diskriminacije, prema javnim radnicima

- ili sudijama, ukoliko bi se oni iz obzira lične savesti uzdržali od vršenja svojih dužnosti.
- 810 Policija
G. IV, 51
Policija na okupiranoj teritoriji ne treba da:
a) pomaže u izvršavanju naređenja koja bi za cilj imala korišćenje stanovništva u vojne svrhe;
b) direktno učestvuje u neprijateljstvima.
- 811 Rekvizicija:
ograničenja
G. IV, 55, 57
G.P. I, 14
Okupaciona sila sme da rekvirira samo:
a) usluge medicinskog osoblja
b) zdravstvene ustanove, transporte i materijal za snabdevanje
c) hranu.
Ovakvom rekviriranju mogu pribegavati samo okupacione sile i organi uprave. Ono je dopušteno samo u okolnostima u kojima se i dalje neometano zadovoljavaju potrebe civilnog stanovništva.
- 812 Rekvizicija:
novčana naknada
H. IV. R, 52
G. IV, 55
Za priloge u naturi naknada će, kad god je to moguće, biti isplaćivana u gotovom; ukoliko to nije slučaj, izdaće se potvrda o prijemu, a novčana naknada će biti isplaćena što je moguće pre.
- 813 Naplata poreza
H. IV. R, 48
Okupaciona sila može da naplaćuje porez koji legitimna vlada razreže u korist države, ali je shodno tome obavezna da nadoknadi troškove upravljanja okupiranom teritorijom.
- 814 Dodatne novčane
dažbine
H. IV. R, 49
Pored uobičajenih poreskih davanja, Okupaciona sila može da nametne plaćanje drugih novčanih dažbina na okupiranoj teritoriji, ali samo za potrebe oružanih snaga ili za potrebe upravljanja okupiranom teritorijom.
- 815 Zdravstvena
služba
G. IV, 56
Maksimalno koristeći sva sredstva koja joj stoje na raspolaganju, Okupaciona sila će, u saradnji sa vlastima na okupiranoj teritoriji obezbediti i održavati nesmetan rad bolnica

- i radiće na očuvanju opšteg zdravlja i higijene stanovništva.
- 816 Snabdevanje uopšte
G. IV, 55
- Okupaciona sila je dužna da obezbedi snabdevanje stanovništva hranom i medicinskim potrebštinama.
- Okupaciona sila će se posebno starati da doprema neophodnu hranu, medicinske potreštine i druge artikle ukoliko su resursi na okupiranoj teritoriji nedovoljni.
- 817 Civilna odbrana
G.P. I, 63
- Građanske organizacije civilne odbrane od vlasti će dobijati sredstva neophodna za obavljanje svojih zadataka.
- Njihovo ljudstvo neće ni pod kakvim okolnostima biti primoravano da sprovodi aktivnosti koje bi se kosile sa obavljanjem njihovih redovnih zadataka (npr. neće se menjati kadrovska niti opšta struktura organizacija civilne odbrane, niti će se protežirati državljeni ili interesi Okupacione sile).
- 818 Objekti kulture
H. CP, 5
- Okupaciona sila će podržavati nadležne vlasti na okupiranoj teritoriji u njihovom nastojanju da obezbede i sačuvaju svoje objekte kulture.
- U cilju očuvanja objekata kulture na okupiranoj teritoriji koji su oštećeni tokom vojnih operacija, Okupaciona sila će preduzeti osnovne mere usmerene na njihovo očuvanje.
- Poglavlje B *Situacija u kojoj se nalazi civilno stanovništvo*
- 819 Uprava
G.P. I, 75
- Osnovna zaštita (vidi Poglavlje 2.3.C) se odnosi na stanovništvo kako okupirane tako i teritorije na koju je izvršena invazija.
- 820 Nepovredivost prava
G. IV, 47
- Stanovnici okupirane teritorije ni u kom slučaju i ni na koji način neće biti lišavani svojih prava nikakvom izmenom koja bi bila uvedena kao posledica okupacije ili aneksije same teritorije.

- 821 Pripadnici
oružanih snaga
okupirane
teritorije
G. III, 4 Demobilisani pripadnici oružanih snaga okupirane teritorije mogu biti internirani. Prema njima će se postupati kao prema ratnim zarobljenicima (vidi Poglavlje 8.2.A).
- 822 Opasna područja
G. IV, 49 Okupaciona sila stanovništvo okupirane teritorije ne sme da pritvara na područjima koja su izrazito izložena ratnim opasnostima, osim ako tako ne nalaže bezbednost stanovništva ili neumitni vojni razlozi.
- 823 Poštovanje
svojine
H. IV. R, 46, 55 Okupaciona sila će poštovati privatnu svojinu.
- 824 Vera
H. IV. R, 46
G. IV, 58 Verska ubedenja i obredi moraju biti poštovani.
Sveštenim licima će biti dopušteno da, uz pomoć Okupacione sile, pružaju duhovnu potporu pripadnicima svojih verskih zajednica.
- 825 Zabrana
regrutovanja
H. IV. R, 23
G. IV, 51 Okupaciona sila ne sme da primorava stanovništvo okupirane teritorije na službu u svojim oružanim ili pomoćnim snagama. Neće biti dopuštene nikakve mere pritiskanja propagande kojima se obezbeđuje dobrovoljno prijavljivanje za vojnu službu.
- 826 Rad:
pravilo
G. IV, 51 Okupaciona sila ne sme da primorava stanovništvo okupirane teritorije na bilo koji oblik rada osim onog neophodnog:
a) za potrebe oružanih snaga;
b) za potrebe komunalnih službi;
c) za obezbeđivanje hrane, smeštaja, odeće, prevoza ili zdravstvene zaštite za stanovništvo okupirane teritorije.
Lica mlađa od 18 godina neće biti primoravana na rad.

- 827 Rad: neučestvovanje u vojnim operacijama
G. IV, 51 Stanovništvo okupirane teritorije ne sme biti primoravano na obavljanje bilo kakvih poslova koji bi ih uključili u obavezu učešća u vojnim operacijama.
- 828 Rad: uslovi
G. IV, 51 Svako lice primorano da radi biće, ukoliko je to iole moguće, zadržano na svom redovnom radnom mestu.

Pri tom će se primenjivati zakonodavstvo koje je na snazi na okupiranoj teritoriji, a kojim se regulišu uslovi rada, kao i uobičajeni opšti uslovi.
- 829 Pomoć
G. IV, 23, 59-61
G.P. I, 70 Okupaciona sila će prihvatiti inostrane akcije pomoći koje se preduzimaju u korist civilnog stanovništva, omogućiće njihovo sprovođenje (npr. hrana, odeća, medicinske potrepštine, predmeti za verske obrede).
- 830 Nacionalno društvo Crvenog krsta i druga društva koja se bave pružanjem pomoći
G. IV, 63
G.P. I, 81 Izuzev u okolnostima sprovođenja privremenih i vanrednih mera uvedenih iz urgentnih bezbednosnih razloga, Okupaciona sila će dopustiti nacionalnom društvu Crvenog krsta ili Crvenog polumeseca, ili nekoj drugoj propisno ovlašćenoj humanitarnoj organizaciji, da nastavi da sprovodi svoje humanitarne aktivnosti.

Okupaciona sila ne sme da zahteva ma kakve promene u kadrovskoj ili opštoj strukturi ovih društava, koje bi uslovile njihove humanitarne aktivnosti.

Poglavlje C *Kretanje civilnog stanovništva*

- 831 Preseljavanje stanovništva u okupiranu teritoriju
G. IV, 49 Okupaciona sila ne sme da deportuje ili preseljava delove svog stanovništva na teritoriju koju je okupirala.

- 832 Pravo na napuštanje teritorije
G. IV, 48 Stanovnici okupirane teritorije koji žele da je napuste na to imaju pravo osim u slučajevima kada je njihov odlazak u suprotnosti sa odredbama bezbednosti Okupacione sile.
- 833 Zabrana deportovanja
G. IV, 49 Pojedinačna ili masovna preseljenja i deportacije sa okupirane teritorije na teritoriju Okupacione sile, ili ma koje druge države, bilo da je ona okupirana ili ne, zabranjena su bez obzira na njihov motiv.
- 834 Evakuacija: pravilo
G. IV, 49 Okupaciona sila može da preduzme opštu ili delimičnu evakuaciju određene teritorije ukoliko tako nalaže bezbednost stanovništva ili drugi imperativni razlozi.
- 835 Evakuacija: prostorne i vremenske razmere
G. IV, 49 Evakuacija ne sme da uključi raseljavanje stanovništva izvan granica okupirane teritorije, osim onda kada je, iz sasvim konkretnih razloga, takvo raseljavanje nemoguće izbeći.
- Ovako evakuisana lica moraju biti vraćena u svoje domove odmah po okončanju neprijateljstava na dotičnom području.
- 835 Evakuacija: uslovi
G. IV, 49 U najvećoj meri u kojoj je to u praksi moguće obaviti, Okupaciona sila koja sprovodi evakuaciju obezbediće da se evakuisanim licima nađe prikladan smeštaj, da se njihovo izmeštanje obavi u zadovoljavajućim uslovima u pogledu higijene, zdravstvene zaštite, bezbednosti i ishrane, i da se članovi porodica ne razdvajaju.
- Sila zaštitnica će biti obaveštena o svakoj evakuaciji čim do nje dođe.

Poglavljje D *Mere bezbednosti protiv stanovništva*

- 837 Prinudni boravak, internacija: pravilo
G. IV, 78 U okolnostima koje nameću nezaobilazne mere bezbednosti, stanovnicima okupirane teritorije može se, u krajnjem slučaju, odrediti prinudni boravak ili internacija.

- 838 Prinudni boravak, internacija: odluka G. IV, 78
- Odluke vezane za prinudni boravak ili internaciju donosiće se u skladu sa redovnom procedurom koju će propisati Okupaciona sila u saglasnosti sa odredbama Ženevske konvencije iz 1949. koja reguliše zaštitu civila u vreme rata.
- Na ove odluke mogu se ulagati žalbe, a podložne su i periodičnoj reviziji.
- 838 Internacija: analogija sa ratnim zarobljenicima G. IV, 79-135
- Odredbe kojima se reguliše tretman interniranih civila analogne su onima koje se odnose na ratne zarobljenike i logore za ratne zarobljenike, a identične su onima koje se odnose na strance-civile internirane na neokupiranoj teritoriji (vidi Poglavlje 8.2.A i 8.3.B).

Poglavlje E *Kaznena regulativa*

- 840 Primenjivi zakoni G. IV, 64
- Krivično zakonodavstvo na okupiranoj teritoriji ostaje na snazi.
- Okupaciona sila, međutim, može da povuče ili stavi van snage pojedine zakone ukoliko:
- a) ugrožavaju bezbednost Okupacione sile; ili
 - b) predstavljaju prepreku za primenu Ženevske konvencije iz 1949. koja reguliše zaštitu civila u vreme rata.
- 841 Nove kaznene odredbe: pravilo G. IV, 64
- Okupaciona sila može da propiše nove kaznene odredbe koje su neophodne:
- a) da bi Okupaciona sila bila u mogućnosti da ispuni svoje obaveze prema Ženevskoj konvenciji iz 1949. koja reguliše zaštitu civila u vreme rata; ili
 - b) da bi se održavalo uredno upravljanje teritorijom; ili
 - c) da bi se osigurala bezbednost Sile zaštitnice.

- 842 Nove kaznene odredbe: primena G. IV, 65
Okupaciona sila će objaviti svoje nove kaznene odredbe na jeziku lokalnog stanovništva.
Dejstvo ovih kaznenih odredbi ne može biti retroaktivno.
- 843 Tribunali na okupiranoj teritoriji: primena G. IV, 64
Na osnovu gorepomenutih mera koje propiše Okupaciona sila, tribunal na okupiranoj teritoriji nastaviće da funkcioniše u pogledu na sva kršenja zakona koji su bili na snazi pre okupacije.
- 844 Nadležni sudovi G. IV, 66
U slučajevima kada dođe do kršenja kaznenih odredbi koje propisuje Okupaciona sila, onda ona optužene može da preda svojim propisno ustanovljenim, nepolitičkim vojnim sudovima na dalji postupak. Ovi sudovi moraju da zasedaju na okupiranoj teritoriji.
- 845 Dela počinjena pre okupacije G. IV, 70
Stanovništvo ne sme biti gonjeno za dela počinjena pre okupacije ili u vreme privremenog prekida sudske delatnosti nakon nje, osim ako nije reč o kršenju ratnog prava.
- 846 Proporcionalnost kazni G. IV, 68
Kad je reč o delima čija je isključiva namera da naškode Okupacionoj sili, kazna mora biti u strogoj saglasnosti s pravilom proporcionalnosti i ne sme biti prekomerna u odnosu na stvarno nanetu štetu.
- 847 Smrtna kazna G. IV, 68
Kaznene odredbe koje je donela Okupaciona sila mogu da propišu smrtnu kaznu samo za stanovnike proglašene krivim za:
a) špijunažu;
b) teška dela sabotaze protiv vojnih objekata Okupacione sile;
c) dela s umišljajem koja su dovela do smrti jednog ili više lica.
Za takva dela, međutim, morala je biti propisana smrtna kazna po zakonu važećem na okupiranoj teritoriji i pre okupacije.

- 848 Krivični postupak G. IV, 71-76 Krivični postupak kome podležu (slobodni ili internirani) stanovnici okupirane teritorije mora biti analogan onome koji se primenjuje na ratne zarobljenike i identičan onome koji se odnosi na strance-civile internirane na neokupiranoj teritoriji (vidi Poglavlje 8.4.C i 8.4.D).

Odeljak 9.3. **Kontrola nad okupacijom**

Poglavlje A *Načela kontrole*

- 849 Pravilo Da bi postiglo pun efekat, pravo o okupaciji mora biti precizirano odgovarajućim merama za njegovu primenu (npr. kategorizacija pravila službe) i to kako od strane Okupacione sile, tako i od strane vlasti na okupiranoj teritoriji.
- 850 Promene situacije Dogod traje okupacija, situacija na okupiranoj teritoriji podložna je promenama kao rezultat uzajamnog ponašanja i mogućih akcija Okupacione sile i njenih snaga s jedne strane, i vlasti i stanovništva okupirane teritorije s druge (npr. od manje-više miroljubive koegzistencije do napetosti i eskalacije nasilja koji mogu da dovedu do situacije oružanog sukoba).
- 851 Potreba za okupacionom politikom Kontrolne mere se moraju prilagoditi specifičnim promenama situacije. One mogu da variraju u skladu sa razvojem same situacije na okupiranoj teritoriji (i, moguće, oko nje).
- Obema stranama (i okupatoru i okupiranome) potrebno je da imaju svoju okupacionu politiku kako bi se kod svih angažovanih institucija i pojedinaca osiguralo jedinstvo delovanja i ponašanja.
- Krajnji cilj obeju okupacionih politika jeste da se obezbedi primena prava okupacije.

Poglavlje B *Mere koje primenjuje Okupaciona sila*

- 852 Okupaciona politika Okupaciona politika Okupacione sile nastoje da u potpunosti poštuju obaveze Okupacione sile i prava vlasti i stanovništva okupirane teritorije.
- 853 Usmeravanje Okupacione vlasti će se usmeravati i upućivati u primenu mera kojima mogu pribеći samo u određenim okolnostima (npr. radi njihove sopstvene bezbednosti, radi uređenog upravljanja okupiranom teritorijom)

Poglavlje C *Mere koje primenjuju vlasti i stanovništvo okupirane teritorije*

- 854 Okupaciona politika Okupaciona politika vlasti na okupiranoj teritoriji imaće za cilj da pod stalnom i strogom kontrolom drži ponašanje i delovanje stanovnika okupirane teritorije prema Okupacionoj sili (npr. da bi se izbegli akti nekontrolisanog nasilja i provokacije).
- 855 Usmeravanje Lokalne vlasti i stanovništvo okupirane teritorije biće usmeravano i upućivano u pogledu svog delovanja i ponašanja u određenim oblastima (npr. saradnje sa okupacionim vlastima na planu javne uprave i usluga, primene mera okupacionih vlasti u cilju sopstvene bezbednosti).
- 856 Pokreti otpora G. III, 4
G.P. I, 43, 44 Stanovništvo okupirane teritorije može organizovati svoje pokrete otpora. Pokreti otpora moraju ispunjavati uslove koji važe za oružane snage, tako da su i njihovi pripadnici borci. Oni stoga mogu da učestvuju u oružanim dejstvima i imaju prava na status ratnih zarobljenika.

Odeljak 9.4. **Borbena dejstva na okupiranoj teritoriji**

- 857 Pravilo Svako borbeno dejstvo do koga dođe na okupiranoj teritoriji dovodi u opasnost ci-

- vilno stanovništvo (npr. izlaže ga mogućnosti odmazde i prisile čak i ako su takva dela zabranjena ratnim pravom). Stoga na obe strane postoji interes da se borbena dejstva i njihova eventualna eskalacija drže pod kontrolom.
- 858 Zakon koji se primenjuje
H. IV. R, 42
Odredbe ratnog prava kojima se uređuje priprema operacija, njihovo sprovođenje i mere koje iza toga slede takođe se primenjuju i na borbena dejstva koja se vrše na okupiranoj teritoriji.
- 859 Posebna uputstva koja izdaju obe strane
Posebnim uputstvima i merama koje izdaju kako okupacione vlasti tako i vlasti na okupiranoj teritoriji uređivaće se prikladno delovanje obeju njihovih snaga (npr. pravila ponašanja kojima se pravi jasna razlika između vojnih ciljeva i civilnih lica i objekata, korišćenje pojedinih taktika i borbenih sredstava, taktičkih pravaca i logističkih kanala, posebna uputstva koja se izdaju malim jedinicama i grupama koje deluju izolovano, poštovanje pravila proporcionalnosti).
- 860 Potraga za informacijama: otvorena
G.P. I, 46
Borci koji tragaju za informacijama na okupiranoj teritoriji, a koji pri tom ne kriju svoj status boraca, imaju pravo na status ratnih zarobljenika.
- 861 Potraga za informacijama: lokalni stanovnici koji kriju status boraca
G.P. I, 46
Borac koji je stanovnik okupirane teritorije i koji traga za informacijama koristeći se lažnim predstavljanjem ili to namerno čini na prikriven način:
a) ima pravo na status ratnog zarobljenika ako u času kad bude uhvaćen ne učestvuje u aktu špijunaže;
b) gubi pravo na status ratnog zarobljenika i može biti tretiran kao špijun ako u času kad bude uhvaćen učestvuje u aktu špijunaže.

- 862 Potraga za informacijama: nerezidenti koji kriju status boraca
G.P. I, 46
- Borac koji nije stanovnik okupirane teritorije i koji traga za informacijama koristeći se lažnim predstavljanjem ili to namerno čini na prikriven način:
- a) ima pravo na status ratnog zarobljenika ako bude uhvaćen nakon što se priključio svojim oružanim snagama;
 - b) gubi pravo na status ratnog zarobljenika i može biti tretiran kao špijun ako bude uhvaćen pre nego što se priključi svojim oružanim snagama.

Deo 10. Neutralnost

Uvod

Ovaj deo se bavi onim aspektima odredbi ratnog prava koje se odnose na neutralnost, koje su od vojne važnosti, odnosno sa osnovama neutralnosti, kontrolom i borbenim akcijama do kojih može doći u neutralnom prostoru.

- Odeljak 10.1. *Pravo neutralnosti* odnose se na važne definicije i odgovornosti zaraćenih strana i neutralnih država;
- Odeljak 10.2. *Posebne odredbe o neutralnosti* odnose se na područja ratnih operacija, na kompetentnost neutralne države da reguliše pristup njenom prostoru, na uslove za privremeni pristup i interniranje oružanih snaga zaraćenih strana;
- Odeljak 10.3. *Kontrola neutralnosti* odnose se na mere primene koje treba da preduzme neutralna država sa jedne i zaraćene države sa druge strane, da bi obezbedili odgovarajuću akciju i ponašanje zainteresovanih organa i lica;
- Odeljak 10.4. *Borbena dejstva na neutralnoj teritoriji* odnose se na situacije koje mogu dovesti do borbena dejstva i na kontrolne mere koje treba da budu preduzete od strane neutralne države i uključenih zaraćenih država.

Odeljak 10.1. **Pravo neutralnosti**

Glava A *Definicije*

863. Neutralna država Država koja formalno ne učestvuje u datom oružanom sukobu je neutralna država.
Kada nije formalno objavljena, neutralnost može da bude rezultat faktičkog ponašanja države.
Na kopnu, pravo neutralnosti primenjuje se pre svega između nezaraćenih država i susjednih zaraćenih država.
864. Neutralni prostor Nacionalni prostor neutralne države je nepovrediv. On obuhvata:
H. V, 1
H. XIII, 1
a) teritoriju neutralne države;
b) teritorijalne vode neutralne države;
c) vazdušni prostor neutralne države.
865. Neutralna lica Državljanima neutralnih država su neutralna lica.
H. V, 16-18
Oni mogu, na individualnoj osnovi, da se pridruže oružanim snagama zaraćene strane, ali onda gube svoj neutralni status.

Glava B *Odgovornost*

866. Zaraćene države Zaraćene strane ne smeju:
H. V, 2-4
H. XIII, 2
a) prodirati u neutralni prostor sa oružanim snagama i borbenim sredstvima;
b) prolaziti kroz neutralni prostor sa oružanim snagama ili vojnim transportima;
c) regrutovati ili obučavati borce na neutralnoj teritoriji;
d) uspostaviti ili koristiti, na neutralnoj teritoriji, sredstva telekomunikacije u vojne svrhe.

867. Neutralne države: obaveze
H. V, 5, 6, 9, 10
H. XIII, 25
- Neutralne države moraju:
- a) obezbediti poštovanje svoje neutralnosti;
 - b) ponašati se jednako prema suprotstavljenim zaraćenim stranama;
 - c) suprotstaviti se, ako je potrebno uz upotrebu sile, bilo kojoj povredi svoje neutralnosti.
- Neutralna država nije odgovorna za lica koja granicu prelaze individualna da bi služili u oružanim snagama zaraćene strane.
868. Neutralne države: *ad hoc* mere
H. V, 7-9
- Neutralne države mogu:
- a) zabraniti izvoz ili tranzit vojnog materijala u korist zaraćene strane;
 - b) zabraniti ili ograničiti zaraćenim stranama upotrebu telekomunikacija;
 - c) regulisati pristup neutralnom prostoru.
- Ove mere se moraju jednako primenjivati prema suprotstavljenim zaraćenim stranama.
869. Neutralne države: akcije u korist zaraćenih država
- Neutralne države mogu izvesti ili omogućiti određene aktivnosti, koje nisu ratne, zaraćenim stranama ili državljanima zaraćenih država (npr. Sila zaštitnica, ponuda saradnje uz upotrebu vojnih i/ili civilnih sanitetskih sredstava, dozvoliti popravak ratnih brodova u neutralnoj luci, interniranje oružanih snaga zaraćenih država, akcije pomoći).

Odeljak 10.2. **Posebne odredbe o neutralnosti**

Glava A *Područja ratnih operacija*

870. Zone isključenja i slična područja
- Neutralne države ne treba da prihvate sve zone isključenja i slična područja deklarisanu kao takva od zaraćenih strana.

871. Navigacija neutralnih na vlastiti rizik
- Neutralni brodovi i vazduhoplovi izbegavaće, čak i iznad otvorenog mora, područja vojnih operacija, zone isključenja i slična područja.
- Ukoliko oni ipak priđu takvim područjima ili uđu u njih, produžiće dalje na vlastiti rizik.

Glava B Pristup neutralnom prostoru uopšte

872. Pravilo
- Neutralne države imaju slobodu da ograniče i/ili regulišu pristup njihovoj državnoj teritoriji, posebno njihovim teritorijalnim vodama i vazдушnom prostoru, osim posebnih pravila za tesnace, arhipelaške vode.
873. Notifikacija zaraćenim stranama: opšte
- Opšte primenjive regulative biće notifikovane zaraćenim stranama.
874. Notifikacija zaraćenim stranama: posebnosti
- Regulative i ovlašćenja za posebne slučajeve biće notifikovani zainteresovanim vlastima i komandama.

Glava C Privremeni pristup neutralnom prostoru

875. Kopno: sanitetski transporti
H. V, 14
- Neutralne države mogu dozvoliti prolazak kroz njihovu teritoriju ranjenicima i bolesnicima zaraćenih strana, pod uslovom da transport ne prevozi ni borce, ni vojni materijal.
- Biće preduzete potrebne bezbednosne mere i kontrola.
876. More:
teritorijalne vode
H. XIII, 10
- Prolazak ratnog broda kroz teritorijalne vode neutralne države nema uticaja na njenu neutralnost (npr. tranzit, pravac sa otvorenog mora do luke ili do unutrašnjih voda i obrnuto).
- Ovakav prolazak obuhvata i uobičajeno zaustavljanje prilikom plovidbe i ono dikti-

- rano vanrednom situacijom koja ugrožava bezbednost broda.
877. More:
luka
H. XIII, 12-14
- Ratni brodovi jedne od zaraćenih strana mogu da uplove u neutralnu luku zbog popravka, snabdevanja namirnicama i dopune gorivom.
- Zadržavanje obično ne sme da bude duže od dvadesetčetiri časa, osim u slučaju oštećenja ili zbog lošeg vremena.
878. More: sanitetski brodovi
G. II, 32
G. P. I, 22, 23
- Sanitetski brodovi zaraćenih strana nisu obuhvaćeni zabranama uvedenim ratnim brodovima u neutralnim teritorijalnim vodama i lukama.
879. Vazduh: pravilo
- Vazduhoplovi zaraćenih strana moraju poštovati ograničenja uvedena od strane neutralne države, u vezi sa korišćenjem njenog vazdušnog prostora i da poštuju sva naređenja da slete ili se spuste na vodu.
880. Vazduh:
prizemljeni vojni vazduhoplov
- Vojni vazduhoplov zaraćene strane može, ako je oštećen, dobiti dozvolu da sleti ili se spusti na vodu u neutralnom prostoru.
881. Vazduh:
sanitetski vazduhoplov
G. P. I, 31
- Sanitetski vazduhoplov može da leti u neutralnom prostoru (i, po mogućnosti, da sleti) samo prema prethodnom sporazumu.
- Vazduhoplovi koji lete bez dogovora učiniće svaki napor da se identifikuju. Mora im biti naređeno da slete ili se spuste na vodu pre negu se napadnu.
- Može da se izvrši pregled vazduhoplova. Ukoliko se pregledom otkrije nemedicinska priroda vazduhoplova, može da bude zaplenjen.

Glava D *Interniranje oružanih snaga zaraćenih strana*

882. Pravilo
H. V, 11
- Neutralne države mogu prihvatiti jedinice i pripadnike oružanih snaga zaraćenih strana na svoju teritoriju.

883. Borci prihvaćeni na neutralnoj teritoriji
H. V, 11
G. II, 15
Pripadnici oružanih snaga zaraćenih strana prihvaćeni na neutralnu teritoriju (ili prihvaćeni na neutralni ratni brod ili neutralni vojni vazduhoplov) biće internirani do kraja neprijateljstava.
884. Borci zarobljeni na neutralnoj teritoriji
H. V, 11
Pripadnici oružanih snaga zaraćenih strana zarobljeni na neutralnoj teritoriji biće internirani na isti način kao i oni koji su prihvaćeni na neutralnu teritoriju.
885. Odbegli ratni zarobljenici
H. V, 13
Odbegli ratni zarobljenici koji su prihvaćeni na neutralnu teritoriju biće ostavljeni na slobodi.
Ukoliko neutralna država toleriše njihov ostanak na svojoj teritoriji, može im odrediti mesto boravka.
886. Ratni zarobljenici zatočeni od interniranih boraca
H. V, 13
Sa ratnim zarobljenicima koji su u zarobljeništvu jedinica oružanih snaga zaraćenih strana prihvaćenih na neutralnoj teritoriji postupaće se na isti način kao i sa odbeglim ratnim zarobljenicima.
887. Postupanje sa interniranim vojnim licima
H. V, 12
G. III, 4
Pripadnici oružanih snaga zaraćenih strana internirani u neutralnoj državi uživaće barem isti postupak kakav imaju ratni zarobljenici (vidi Glavu 8.2.A).
U principu, po završetku neprijateljstava, troškovi interniranja biće nadoknađeni neutralnoj državi.
888. Transfer ratnih zarobljenika u neutralnu državu
G. III, 109-111
Sporazumom između zainteresovanih država i strana, ratni zarobljenici mogu da budu prihvaćeni i internirani na neutralnoj teritoriji (npr. ranjenici i bolesnici, zarobljenici koji su dugo u zarobljeništvu).
889. Sanitetska služba
H. V, 15
G. I, 4
G. II, 5
Odredbe ratnog prava koje se odnose na ranjenike, bolesnike i brodolomnike primenjuju se i na osoblje internirano u neutralnoj državi (vidi Glavu 8.2.B).

890. Civili sa pravom na status ratnih zarobljenika G. III, 4 Sve dok su smešteni u logorima, sa civilnim licima sa pravom na status ratnih zarobljenika postupaće se na isti način kao i sa interniranim pripadnicima oružanih snaga zaraćenih strana.
891. Vojni materijal Vojni materijal interniranih jedinica i pripadnika oružanih snaga zaraćenih strana biće čuvan od strane neutralne države do kraja neprijateljstava.

Odeljak 10.3. **Kontrola neutralnosti**

Glava A *Principi kontrole*

892. Pravilo Da bi bilo u potpunosti delotvorno, pravo neutralnosti mora da bude detaljno razrađeno i od zaraćenih strana i od neutralne države kroz odgovarajuće regulative (npr. tipa pravila službe).
893. Promenljiva situacija Sve dok traju neprijateljstva, situacija između zaraćenih strana i neutralne države podložna je promjenama (npr. periodi kada su neprijateljstva niskog nivoa i kao posledica toga nema ili ima malo povreda neutralnog prostora, periodi kada su neprijateljstva visokog nivoa sa povećanjem broja povreda neutralnog prostora).
894. Potreba za politikom neutralnosti Mere kontrole moraju da budu prilagođene specifičnim situacijama jedne i druge strane. One mogu varirati u skladu sa razvojem sukoba.
- Svakoj strani (zaraćena i neutralna) treba politika neutralnosti da bi obezbedila jedinstvo akcije i ponašanja od svih zainteresovanih strana i oružanih snaga.
- Osnovna svrha obeju politika neutralnosti jeste da neutralna država ostane izvan neprijateljstava.

Glava B *Mere preduzete od neutralne države*

895. Politika neutralnosti
Politika neutralnosti neutralne države obezbediće da neutralni prostor bude poštovan od strane zaraćenih strana, a posebno od strane njihovih oružanih snaga.
896. Deklaracija neutralnosti
Pravni status neutralne države ne zahteva formalnu deklaraciju, bilo od svoje strane ili od strane drugih država ili strana, bilo da su zaraćene strane ili ne.
Formalna deklaracija neutralnosti imaće za posledicu jedino što će to biti bolje poznato.
Do takve deklaracije će doći kada vrhovna vlast neutralne države to smatra odgovarajućim.
897. Pristup neutralnom prostoru
Pristup teritorijalnim vodama i vazдушnom prostoru države biće regulisan od strane neutralne države. Odgovarajuće informacije biće date zaraćenim stranama.
898. Izvesnost za oružane snage
Oružane snage se ne ponašaju isto u situacijama mira, neutralnosti i rata. Stoga, oni moraju tačno da znaju kada pravo neutralnosti počinje, a kada prestaje da se primenjuje na njih.
Shodno tome, vrhovna vlast neutralne države treba da upozna svoje oružane snage sa interno primenjivim dogovorima.
899. Fleksibilna upotreba vojnih sredstava
Politika neutralnosti obezbediće fleksibilnu upotrebu vojnih sredstava. Njihova upotreba biće prilagođena situaciji (npr. za izolovane i slučajne povrede neutralnog prostora: pojedinačno upozorenje i demonstracija sile; za znatno brojnije i važnije povrede: opšte upozorenje i postepenu upotrebu sile).
900. Uputstva, naređenja
Komande graničnih područja, obalne komande, kao i komande nadležne za osmatranje teritorijalnih voda i vazdušnog prostora države dobiće posebna uputstva i naređenja

za specifične okolnosti (npr. vanredne situacije).

Glava C *Mere preduzete od zaraćene strane*

901. Politika neutralnosti
Politika neutralnosti zaraćene strane obezbediće poštovanje neutralnog prostora i, posebno, da njene oružane snage ne ulaze u neutralni prostor.
902. Podaci o granicama
Oružane snage zaraćenih država dobiće detaljne podatke o granicama neutralnog prostora (npr. kopno, more, vazduh).
903. Uputstva, naređenja
Oružanim snagama koje se nalaze u akciji u blizini neutralnog prostora biće data uputstva i naređenja da bi izbegli povrede neutralnog prostora (npr. zabranjen pristup neutralnom prostoru, ponašanje prilikom ulaska u neutralnu teritoriju greškom, ponašanje kod uključenosti u borbenu akciju unutar neutralnog prostora, neodložno povlačenje iz neutralnog prostora).

Odeljak 10.4. **Borbena dejstva u neutralnom prostoru**

904. Pravilo
H. V, 1
H. XIII, 1, 25
Svaka borbena akcija oružanih snaga zaraćenih strana u neutralnom prostoru predstavlja povredu prava neutralnosti.
Povreda neutralnosti može da bude potpuno slučajna.
Da bi izbegli eskalaciju povreda i kontramere, u interesu je obeju strana da borbena dejstva u neutralnom prostoru drže pod kontrolom.
905. Primenjivo pravo
H. V, 10
H. XIII, 26
Na borbena dejstva u neutralnom prostoru između oružanih snaga zaraćenih strana i neutralnih oružanih snaga primenjuje se pravo neutralnosti.

- Ovde formalno nema rata i stoga nema ni odnosa prijatelj-neprijatelj.
906. Dužnost neutralnih da reaguju
H. V, 10
H. XIII, 26
- Neutralna borbena akcija protiv oružanih snaga zaraćenih strana u neutralnom prostoru je ne samo kompatibilna reakcija, već je i zahtevana pravom o neutralnosti, kad nikakva druga sredstva ne mogu dovesti do prestanka povrede neutralnog prostora od zaraćenih strana.
907. Dužnost narušilaca da prihvate reakciju
H. V, 10
H. XIII, 26
- Zaraćena strana i njene oružane snage koje narušavaju neutralni prostor moraju da prihvate reakcije i mere neutralne države i njenih oružanih snaga.
908. Neutralna reakcija: upozorenje
- Prva reakcija neutralnih oružanih snaga protiv neposredne ili predstojeće povrede neutralnog prostora jeste upozorenje. Takvo upozorenje može da bude ili uopšteno ili specifično.
909. Neutralna reakcija: proporcionalnost
- Reakcija neutralnih oružanih snaga u nameri da prekinu povrede mora uvek da bude proporcionalna njihovoj težini.
910. Neutralna reakcija: prestanak
- Reakcija neutralnih oružanih snaga trajeće samo dok ne prestane povreda neutralnog prostora.

Međunarodno običajno pravo, koje obavezuje sve države, takođe reguliše upotrebu određenih oružja.

Nisu sve države obavezane istim ugovorima. Neke su usvojile dati ugovor, ali uz državna tumačenja i/ili rezerve.

Otuda, primenjivost pojedinih pravila kojima se reguliše upotreba specifičnih oružja mora biti proverena u svakoj situaciji oružanog sukoba.

915. Precizna uputstva Vrhovna vlast svake države i svake zaraćene strane ima obavezu da izda precizna uputstva svojim oružanim snagama o upotrebi oružja.

Ova uputstva imaće za cilj da pojasne primenjivost određenih pravila koja rukovode upotrebom specifičnih oružja u datoj konfliktnoj situaciji.

Odeljak 2. **Zabrane**

916. Eksplozivni projektili ispod 400 grama težine
Petrograd Zabranjena je upotreba projektila ispod 400 grama težine, bilo da su eksplozivni ili punjeni rasprskavajućim ili zapaljivim materijama.
917. Zrna koja se šire
H. Dekl. Upotreba zrna koja se spljošte ili se lako šire u ljudskom telu, kao što su projektili sa čvrstom košuljicom koja potpuno ne obuhvata jezgro ili koji imaju zareze, je zabranjena.
918. Otrovi, otrovna oružja
H. IV. R, 23 Zabranjena je upotreba otrova ili otrovnog oružja.
919. Gasovi, bakteriološko (biološko) oružje
G. BC Zabranjena je upotreba sledećih borbenih sredstava:
a) zagušljivih, otrovnih i drugih gasova;

- b) svih analognih tečnosti, materijala ili naprava;
- c) bakterioloških načina ratovanja.
920. Fragmenti koji se ne mogu otkriti
G. CW. P. I
Upotreba bilo kojeg oružja čiji je primarni efekat da rani fragmentima koji se u ljudskom telu ne mogu otkriti iks-zracima je zabranjena.
921. Mine iznenađenja*:
eksploziv
G. CW. P. II, 6
Zabranjena je upotreba bilo kakvih mina iznenađenja u obliku naizgled bezopasnih prenosivih objekata koji su posebno dizajnirani i konstruisani da sadrže eksploziv i da izazovu eksploziju ako ih neko lice pokrene ili im se približi.
922. Mine iznenađenja:
sa prekomernim efektima
G. CW. P. II, 6
Zabranjena je upotreba bilo kakvih mina iznenađenja čija je namena da prouzrokuju prekomerno ranjavanje ili nepotrebnu patnju.
923. Mine iznenađenja:
zabranjeno
G. CW. P. II, 6
Zabranjena je upotreba mina iznenađenja koje su na bilo koji način spojene ili vezane za:
- a) međunarodno priznate zaštitne ambleme, znakove ili oznake;
 - b) bolesnike, ranjenike ili mrtve;
 - c) mesta sahrane, spaljivanja ili grobove;
 - d) sanitetske objekte, opremu, materijal ili prevozna sredstva;
 - e) dečje igračke ili druge prenosive predmete ili proizvode posebno namenjene za ishranu, zdravlje, higijenu, odevanje ili vaspitanje dece;

* Mina iznenađenja je svako sredstvo ili materijal koje je namenjeno, konstruisano ili prilagođeno za ubijanje ili ranjavanje i koje deluje neočekivano kad neko lice dodirne naizgled bezopasan predmet ili mu se približi, ili kad učini neku naizgled bezopasnu radnju.

- f) hranu ili piće;
- g) kuhinjsko posuđe ili aparate za domaćinstvo, osim u vojnim ustanovama, vojnim naseljima i vojnim skladištima;
- h) predmete koji su nesumnjivo verskog karaktera;
- i) istorijske spomenike, umetnička dela ili svetišta koji su kulturno ili duhovno nasleđe naroda;
- j) životinje ili strvine.

Odeljak 3. Mine i slično oružje

Glava A Definicije

924. Mine
G. CW. P. II, 2
- Mina je svako sredstvo postavljeno ispod površine tla ili na tlu, ili u blizini tla ili druge površine, čija je namena da se rasprsne ili eksplodira zbog prisustva, blizine ili kontakta sa licem ili vozilom.
925. Mine iznenađenja
G. CW. P. II, 2
- Mina iznenađenja je svako sredstvo ili materijal koje je namenjeno, konstruisano ili prilagođeno za ubijanje ili ranjavanje i koje deluje neočekivano kad neko lice dodirne naizgled bezopasan predmet ili mu se približi, ili kad učini neku naizgled bezopasnu radnju.
926. Druga sredstva
G. CW. P. II, 2
- Druga sredstva predstavljaju municija i sredstva postavljena ručno, čija je namena da ubijaju, ranjavaju ili nanesu štetu i koja se aktiviraju nakon određenog vremena, automatski ili daljinskom kontrolom.
927. Daljinski postavljene mine
G. CW. P. II, 2
- Daljinski postavljene mine su one mine koje su rasejane pomoću artiljerije, raketa, minobacača ili sličnih sredstava ili izbačene iz vazduhoplova.

Glava B *Uslovi za dozvoljenu upotrebu*

928. Mine (koje nisu rasejane sa daljine, mine iznenađenja, druga sredstva
G. CW. P. II, 4
929. Registrovanje minskih polja, mina, mina iznenađenja
G. CW: P. II, 7
930. Mine rasejane sa daljine
G. CW. P. II, 5
- Mine koje nisu rasejane sa daljine, mine iznenađenja i druga sredstva mogu da budu korišćeni u naseljenim područjima:
- a) kada su postavljene na vojni cilj ili u neposrednoj blizini vojnog cilja koji pripada neprijatelju ili je pod njegovom kontrolom;
 - b) kada su preduzete mere za zaštitu civilnog stanovništva od njihovih efekata (npr. znaci upozorenja, straža, izdavanje upozorenja, postavljanje ograda).
- Biće registrovana mesta gde se nalaze:
- a) prethodno planirana minska polja;
 - b) područja gde su, prema prethodnom planu u velikom obimu upotrebljene mine iznenađenja;
 - c) druga minska polja, mine i mine iznenađenja, kada to taktička situacija dozvoljava
- Mine rasejane sa daljine mogu se koristiti:
- a) samo unutar područja
 - koje je po sebi vojni cilj, ili
 - u kojem se nalaze vojni ciljevi; i
 - b) kada njihova lokacija može da bude tačno registrovana, ili svaka mina ima ugrađen efikasan mehanizam za neutralizaciju;
 - c) uz prethodno dato efikasno upozorenje civilnom stanovništvu, kad to taktička situacija dozvoljava.

Odeljak 4. **Zapaljiva oružja**

Glava A *Definicije*

931. Zapaljiva oružja
G. CW. P. III, 1
- Zapaljivo oružje je svako oružje ili municija čija je osnovna namena paljenje predmeta ili nanošenje opekotina licima delovanjem plamena, toplote ili kombinacijom plamena i toplote koju oslobađa hemijska reakcija supstance izbačene na cilj.
932. Primeri
zapaljivih oružja
G. CW. P. III, 1
- Zapaljivo oružje može biti u obliku:
bacača plamena, fugasa, raketa, ručnih granata, mina, bombi i drugih sredstava koja sadrže zapaljive supstance.
933. Ne smatra se
zapaljivim
oružjem
G. CW. P. III, 1
- Zapaljivo oružje ne obuhvata:
- a) municiju koja može imati slučajne zapaljive efekte, na primer: svetleća, obeležavajuća, dimna municija ili sistemi signalizacije;
 - b) municiju koja je zamišljena da kombinuje probojne, udarne ili rasprskavajuće efekte sa zapaljivim efektom, kao što su probojni projektili, rasprskavajuće granate, eksplozivne bombe i slična municija sa kombinovanim efektima, kod koje zapaljivi efekat nema prvenstvenu namenu da nanese opekotine licima, već treba da bude iskorišćena protiv vojnih ciljeva, kao što su oklopna vozila, vazduhoplovi i instalacije ili objekti.

Glava B *Uslovi za dozvoljenu upotrebu*

934. Zapaljiva oružja
(koja nisu
izbačena iz
vazduha)
G. CW. P. III, 2
- Zapaljiva oružja koja nisu izbačena iz vazduha mogu se koristiti:
- a) kada je vojni cilj jasno odvojen od koncentracije civila; i

- b) pod uslovom da su preduzete mere predostrožnosti u cilju ograničavanja zapaljivih efekata na vojne ciljeve, kada to taktička situacija dozvoljava.
935. Zapaljiva oružja izbačena iz vazduha
G. CW. P. III, 2
- Zapaljiva oružja izbačena iz vazduha mogu se tako koristiti samo u napadima protiv vojnih ciljeva koji se nalaze izvan koncentracije civila*.

Odeljak 5. **Podmorske mine**

936. Neusidrene automatske kontaktne mine
H. VIII, 1
- Neusidrene automatske kontaktne mine mogu se koristiti kada postaju neškodljive jedan sat pošto je izgubljena kontrola nad njima.
937. Usidrene automatske kontaktne mine
H. VIII, 1, 3
- Usidrene automatske kontaktne mine mogu se koristiti:
- a) kada postaju neškodljive čim su se otkočile sa sidra;
 - b) kada su preduzete sve mere opreza za bezbednost mirne plovidbe;
 - c) pod uslovom da su, kada taktička situacija dozvoljava, preduzete mere:
 - da te mine postanu neškodljive,
 - da izveste o zonama opasnosti, čim mine prestanu da budu pod nadzorom.
938. Torpeda
H. VIII, 1
- Torpeda se mogu koristiti kada postanu neškodljiva ako promaše cilj.

* Pod „koncentracijom civila“ podrazumeva se koncentracija civilnih lica, trajna ili privremena, kakva postoji u naseljenim delovima grada i u naseljenim manjim gradovima ili selima, ili u logorima i kolonama izbeglica, ili evakuisanih lica, ili grupama nomada (G. CW. P. III, 1).

Identifikacija

Odeljak 1. Individualni identifikacioni dokumenti

Glava A Lične karte

939. Lica koja postaju ratni zarobljenici:

– borci	} G. III, 17	Preporučene dimenzije: 6,5 x 10 cm
– civilne posade na moru i u vazduhu		
– lica pridružena oružanim snagama	G. III, 4	Model: G. III, Aneks IV.A

940. Sanitetsko osoblje:

– vojno na kopnu	G. I, 40	Model: G. I, Aneks II
– vojno na moru	G. II, 42	Model: G. II, Aneks
– privremeno vojno na kopnu	G. I, 41	Obična vojna knjižica sa napomenom o posebnoj sanitetskoj obuci
– stalno/privremeno civilno	G. P. I, 18	Model: G. P. I, Aneks I, sl. 1

941. Versko osoblje:

– vojno na kopnu	G. I, 40	Model: G. I, Aneks II
– vojno na moru	G. II, 42	Model: G. II, Aneks
– stalno/privremeno civilno	G. P. I, 18	Model: G. P. I, Aneks I, sl. 1

942.	<i>Osooblje civilne zaštite</i>	G. P. I,
66	Model: G. P. I, Aneks I,
sl. 3
943.	<i>Osooblje angažovano
na zaštiti kulturnih
dobara</i>	H. CP. R,
21	Model: H. CP. R, Aneks
944.	<i>Novinari na opasnim
zadacima</i>	G. P. P, 79	Model. G. P. I, Aneks II

Glava B *Identifikacione pločice*

945.	<i>Lica koja postaju
ratni zarobljenici:</i>
– borci
– civilne posade na moru
i u vazduhu
– lica pridružena
oružanim snagama	G. I, 16
G. II, 19	Oblik: dvostruka (po
mogućnosti) ili jedna
pločica
946.	<i>Vojno sanitetsko osoblje</i>	idem	
947.	<i>Vojno versko osoblje</i>	idem	

Glava C *Sadržaj*

948.	Lična karta,
identifikaciona
pločica:
minimum
sadržine	Po pravilu, lična karta i identifikaciona pločica daće, pored podatka o državljanstvu, lične podatke koje je ratni zarobljenik obavezan da da prilikom ispitivanja:
a) prezime i prva imena;
b) čin;
c) datum rođenja;
d) lični ili broj matrikule ili, ako to nije moguće, oznaku jednake vrednosti.
949.	Lična karta:
opciono dodatni
podaci	U dodatku potrebnom minimumu sadržine, lična karta može sadržati i sledeće podatke:
a) mesto rođenja;
b) krvnu grupu;

- c) lične podatke za identifikaciju (npr. visina, boja očiju, boja kose, drugi detalji);
d) funkcija i jedinica u kojoj služi.
950. Identifikaciona pločica: opcioni dodatni podaci
- U dodatku potrebnom minimumu sadržine, identifikaciona pločica može sadržati i sledeće podatke:
- a) mesto rođenja;
b) krvnu grupu.

Glava D *Preporučeni dodatni podaci u ličnoj karti*

951. Potrebe nosioca
- Kada je ostavljen prostor u ličnoj karti (npr. na poleđini), neke informacije o ratnom pravu treba da budu dodate u interesu nosioca.
- Pravilno ponašanje u borbi može i mora se dostići kroz odgovarajuću obuku, red i disciplinu. Nema potrebe za pisanim sažetkom pravila ratnog prava u rukama svakog borca. Niko ne bi imao vremena da ih čita kada mora da deluje ili reaguje odmah.
- Sa druge strane, borcima treba, ako su zarobljeni od neprijatelja, minimum podataka o njegovoj situaciji i pravima. Ovo može da bude sažeto u ličnoj karti.
952. Pominjanje obaveza ratnog zarobljenika, kada je ispitivan
- Kada je ostavljen prostor, u ličnoj karti treba da stoji da je ratni zarobljenik obavezan dati, prilikom ispitivanja, samo svoje ime, čin, datum rođenja i lični ili broj matricule.
953. Pominjanje dužnosti Sile koja drži ratne zarobljenike da obavesti zarobljenike o njihovom pravnom položaju
- Kada je ostavljeno više prostora, u ličnoj karti treba da stoje dužnosti logorske administracije da istaknu pun tekst Ženevske konvencije o zaštiti ratnih zarobljenika iz 1949. g. kao i regulativa, naređenja, obaveštenja i publikacija koje se odnose na ratne zarobljenike, na jeziku ratnih zarobljenika.

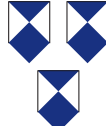

Odeljak 2. Znaci raspoznavanja

Glava A Uvod

954. Svrha
Znaci raspoznavanja imaju u osnovi zaštitno značenje.
Oni treba da obezbede vidljivost lica ili objekata koji ih nose, kao i odgovarajuće pravo na zaštitu.
955. Znaci propisani međunarodnim ugovorima
Znaci raspoznavanja propisani međunarodnim ugovorima dogovoreni su:
a) za upotrebu širom sveta (npr. medicinski znak, znak civilne zaštite, znak kulturnih dobara, znak građevina i instalacija koje sadrže opasne sile, zastava primirja);
b) regionalno (npr. znak istorijskih spomenika itd. propisan Vašingtonskim sporazumom o zaštiti umetničkih i naučnih institucija i istorijskih spomenika iz 1935.g.).
956. *Ad hoc* znaci
Znaci raspoznavanja mogu biti izabrani na *ad hoc* osnovi i oni će:
a) biti notifikovani neprijatelju (npr. za mesta bogoslužjenja, spomenike, itd. gde se ne koristi nijedan opšte dogovoreni znak; ili
b) biti dogovoreni između suprotstavljenih strana (npr. nebranjena mesta, demilitarizovane zone).

Glava B Kategorije

957	 ili 	G. I, 38 G. II, 41 G. P. I, 18	Vojna i civilna sanitetska služba Vojno versko osoblje Civilno versko osoblje: samo civilne medicinske službe i civilne zaštite.
-----	---	--------------------------------------	--

958		G. I, 44	Međunarodne organizacije Crvenog krsta
959		G. P. I, 66	Civilna zaštita
960		H. CP. 16, 17	Označena kulturna dobra: opšta zaštita Osoblje za zaštitu kulturnih dobara
961		H. CP. 16, 17	Označena kulturna dobra: posebna zaštita
962		G. P. I, 56	Građenje instalacija koji sadrže opasne sile: brane, nasipi, nuklearna postrojenja
963		H. IV. R, 32	Bela zastava (zastava primirja, korišće- na za pregovore i predaju)
964	Da bude prijavljeno neprijatelju	H. IV. R, 27	Mesta bogoslužjenja, istorijski spomeni- ci, muzeji, itd: kopneno ratovanje
965*		H. IX, 5	Mesta bogoslužjenja, istorijski spomeni- ci, muzeji, itd: pomorsko ratovanje

* Ovaj znak je praktično zamenjen znakovima pod brojevima 960. i 961.

966*		Vašington, 3	Istorijski spomenici, muzeji, itd.
967**		G. IV, Aneks 1	Sanitetske zone, zone i mesta bezbednosti
968	Da bude dogovoreno između suprotstavljenih strana	G.P. I, 59 G.P. I, 60	Nebranjeni lokalitet Demilitarizovana zona

Glava C *Upotreba*

969. Veličina
G.P. I, Aneks I, 3
Znak raspoznavanja biće onoliki koliko je to odgovarajuće, kada to taktička situacija dozvoljava.
970. Oblik
G. P. I, Aneks I, 3, 15
Oblik dvobojnog znaka raspoznavanja biće izabran tako da su površine obeju boja podjednake. Unutrašnja boja koja je premalena ne bi bila vidljiva sa određene udaljenosti (npr. crveni krst ili crveni polumesec znaka sanitetske službe moraju biti dovoljno veliki unutar bele pozadine; isto se odnosi na plavi trougao unutar narandžaste pozadine).
971. Položaj
G.P. I, Aneks I, 4
Znak raspoznavanja će, kad god je moguće, biti istaknut na ravnoj površini ili na zastavama.

Znak će prekrivati najveće strane lica ili objekata (npr. ceo stražnji deo tela, od vrha do dna kamiona, od površine vode do vrha korita broda).

Znak mora da stoji što je moguće jasnije u odnosu na svoju pozadinu (npr. u odnosu na opremu broda).

* Ovaj znak je praktično zamenjen znakovima pod brojevima 960. i 961.

** Ovaj znak je praktično zamenjen znakom pod brojem 957, zbog proširenja značenja termina „ranjenici“ i „bolesnici“.

972. Vidljivost iz raznih pravaca
G. I, 42
G. II, 43
G. IV, 18
H. CP. R, 20
G. P. I, 59, 60
G. P. I, Aneks I, 4, 15, 16
- Znak raspoznavanja biće jasno vidljiv, kada to taktička situacija dozvoljava:
a) iz što je moguće više pravaca i
b) sa što je moguće veće udaljenosti.
Da bi se to postiglo, znak će se koristiti i biće postavljen u dovoljnom broju (npr. na stranama broda, na pramcu, krmi i palubi; ili na pravilnim razmacima na perimetrima sanitetske zone ili lokaliteta, velikih objekata kulture, nebranjениh lokaliteta ili demilitarizovanih zona).
973. Noć, smanjena vidljivost
G. P. I, Aneks I, 3, 15, 16
- Noću ili kad je vidljivost smanjena, znak raspoznavanja može biti osvetljen ili iluminiran. Znak takođe može da bude napravljen od materijala koji ga čine prepoznatljivim tehničkim sredstvima otkrivanja (npr. fluorescentna refleksija).
974. Posebne odredbe: osoblje
G. P. I, Aneks I, 4, 15
- Osoblje koje je posebno izloženo opasnostima borbe nosiće, kada taktička situacija dozvoljava, kape i odeću sa znakom raspoznavanja (npr. sanitetsko i versko osoblje koje vrši svoje dužnosti u području borbe, osoblje civilne zaštite).
975. Posebne odredbe: sanitetski brodovi
G. II, 43
G. P. I, 23
- Na sanitetskim brodovima, crveni krst ili crveni polumesec znaka sanitetske službe biće tamnije boje na beloj pozadini.

Odeljak 3. **Signali raspoznavanja**

Glava A *Uvod*

976. Svrha
G. P. I, 18, 66
- Signali raspoznavanja imaju za cilj da povećaju mogućnost identifikacije (npr. vidljivost noću uz pomoć svetlosnog signala sanitetske službe, vidljivost sa veće daljine pomoću sanitetskog radarskog signala).

- Oni su prvenstveno namenjeni za transporte (signala za velike udaljenosti posebno za brodove i vazduhoplove)
977. Pravilo
G. P. I, 18, 66
Signali razlikovanja su, po pravilu, dodatak odgovarajućim znacima raspoznavanja.
978. Privremeni sanitetski vazduhoplov
G.P. I, 18
G.P. I, Aneks I, 5
Privremeni sanitetski vazduhoplovi koji ne mogu, bilo zbog nedostatka vremena ili zbog svojih karakteristika, da budu obeleženi znakom raspoznavanja, mogu da koriste samo signale raspoznavanja.
979. Upotreba
G. P. I, 18, 66
Signali raspoznavanja koristiće se prema uputstvima nadležne vojne ili civilne vlasti odgovorne za odgovarajući znak raspoznavanja.

Glava B *Sanitetski svetlosni signal raspoznavanja*

980. Definicija
G.P. I, Aneks I, 6
Sanitetski svetlosni signal raspoznavanja sastoji se od trepćućeg plavog svetla.
Preporučena plava boja se dobija korišćenjem, kao trihromatskih koordinata:
zelena granica $y = 0,065 + 0,805x$
bela granica $y = 0,400 - x$
ljubičasta granica $y = 0,133 + 0,600y$
Frekvencija trepćućeg svetla biće između 60 i 100 treptaja u minutu.
981. Upotreba
G.P. I, Aneks I, 6
Sanitetski svetlosni signal raspoznavanja biće jasno vidljiv, kada taktička situacija dozvoli, iz onoliko pravaca i sa onolike udaljenosti koliko je to moguće (npr. jedan ili više signala uokolo, signal na što većoj visini iznad korita broda).

Glava C *Sanitetski radio signal raspoznavanja*

982. Definicija
G.P. I, Aneks I, 7
Sanitetski radio signal raspoznavanja sastoji se od prioritnog signala raspoznavanja,

- koji slede radio-telefonske ili radio-telegrafske poruke, emitovani u skladu sa članom 40, Odeljak II, Radio regulativa (dodatak Međunarodnoj konvenciji o telekomunikacijama).
983. Sanitetski transporti: pravilo Po pravilu, prioritetni radio signal raspoznavanja sanitetskih transporta je „MEDICAL“.
984. Sanitetski transporti: obalni brodovi za spasavanje Obalni brodovi za spasavanje koriste kao prioritetni radio signal raspoznavanja „RESCUE CRAFT“ (umesto „MEDICAL“).

Glava D *Sanitetski radarski signal raspoznavanja*

985. Preporuka G.P. I, Aneks I, 8 Sanitetski brod i vazduhoplov treba da budu opremljeni radarskim predajnikom koji emituje signale da bi bio identifikovan od strane drugih brodova ili vazduhoplova i zemaljskih stanica opremljenih radarom.
986. Sanitetski brodovi Sanitetski brodovi koristiće radarski signal koji se sastoji od grupe „YYY“ koji sledi pozivni znak ili drugo prepoznatljivo sredstvo identifikacije broda, u skladu sa članom 40, Odeljak II, Radio regulativa (dodatak Međunarodnoj konvenciji o telekomunikacijama) i Glavom XIV, stav 5, Međunarodnog kodeksa o signalima (Međuvladina pomorska konsultativna organizacija).
987. Sanitetski vazduhoplov G.P. I, Aneks I, 8 Sanitetski vazduhoplovi koristiće Sistem sekundarnog osmatračkog radara (SSR) u skladu sa Aneksom 10 Konvencije o međunarodnom civilnom vazduhoplovstvu iz Čikaga 1944, koji se periodično ažurira.

Glava E *Sanitetski podvodni akustični signal raspoznavanja*

988. Preporuka Sanitetski brodovi treba da imaju opremu za emitovanje podvodnih signala koji omogućavaju podmornicama da ih identifikuju.

989. Definicija Sanitetski podvodni akustični signal raspoznavanja sastoji se od grupe „YYY“, koji sledi pozivni znak ili drugo prepoznatljivo sredstvo identifikacije broda, emitovano Morzeovom azbukom na odgovarajućoj akustičkoj frekvenciji (npr. 5 kHz), u skladu sa Glavom XIV, stav 6, Međunarodnog kodeksa o signalima (Međuvladina pomorska konsultativna organizacija).

Glava F *Drugi signali*

990. Međunarodno priznati znaci G. P. I, Aneks I, 10, 11 Sanitetske jedinice i transporti mogu upotrebljavati šifre i signale koje su utvrdile:
- a) Međunarodna unija za telekomunikacije;
 - b) Međunarodna organizacija za civilno vazduhoplovstvo;
 - c) Međuvladina pomorska konsultativna organizacija.
- Šifre i signali će se upotrebljavati u skladu sa standardima, praksom i postupkom koje su ustanovile te organizacije.
991. *Ad hoc* signali: pravilo Što se tiče znakova raspoznavanja, zaraćene strane mogu da se dogovore o upotrebi drugih znakova raspoznavanja.
992. *Ad hoc* signali: civilna zaštita G. P. I, 66 Signali raspoznavanja za identifikaciju civilne zaštite, posebno dogovoreni između zaraćenih strana, biće upotrebljavani kao dodatak znaku raspoznavanja civilne zaštite.

Indeks

Brojke se odnose na poglavlja u *Priručniku*.

A

Akcija: vidi ponašanje u akciji

B

Bela zastava (zastava primirja) 488, 540, 963

Borbena sredstva: vidi oružje

Borci

– osnovni pojmovi 47-50

– kontrola oružanog sukoba 210

– razlikovanje od civilnih lica i objekata 387

Brane: vidi građevine koje sadrže opasne sile

C

Centralna služba traženja

– uopšte 157, 182, 244, 246

– posebne funkcije 650, 685, 725

Civilna lica

– osnovni pojmovi 51-54

– u slučaju sumnje 52

- kontrola oružanog sukoba 208
- razlikovanje od boraca i vojnih ciljeva 387
- predostrožnosti 345, 346
- principi izvođenja operacija 385-390
- principi borbe 454-456

Civilni objekti

- osnovni pojmovi 57-59
- u slučaju sumnje 59
- kontrola oružanog sukoba 209
- razlikovanje od vojnih ciljeva 387
- predostrožnosti 345, 346
- principi izvođenja operacija 385-390
- principi borbe 454-456

Civilni poslovi

- organizaciona odgovornost 316-325
- odlučivanje 375-378
- izvođenje operacija 425-427
- borba 491-495
- posle borbe 549-552
- vršenje transporta 566-569
- pozadinska područja 755-774
- okupirana teritorija 807-839

Civilna zaštita

- osnovni pojmovi 62, 85-95
- kontrola oružanog sukoba 159, 212, 219, 220, 223, 224
- komandna odgovornost 309, 321
- izvođenje operacija 391, 407, 415-417, 427
- ponašanje u borbi 474-476, 493
- pozadinska područja 758, 759
- okupacija 817

D

Demilitarizovane zone

- osnovni pojmovi 61, 112-116
- kontrola oružanog sukoba 159, 179, 219, 220, 222-224
- komandna odgovornost 309
- izvođenje operacija 391, 407, 415-424, 427
- ponašanje u borbi 474, 476, 480-482
- pozadinska područja 758-760

E

Eskalacija oružanog sukoba: vidi oružani sukob: razvoj

Evakuacija

- ratni zarobljenici 570-580
- ranjenici, bolesnici, brodolomnici 581-587
- mrtvi 588-593
- neprijateljsko vojno sanitetsko osoblje 594-597
- neprijateljsko vojno versko osoblje 598, 599
- neprijateljski vojni objekti 600-604

G

Građevine i instalacije koje sadrže opasne sile

- opšti pojmovi 62, 107-111
- kontrola oružanog sukoba 159, 219, 220, 223, 224, 227
- komandna odgovornost 309, 323
- izvođenje operacija 391, 407, 415-417, 427
- ponašanje u borbi 474, 476
- pozadinska područja 758, 759

I

Identifikacija: lični dokumenti

- lične karte 163, 939-944, 948, 949, 951-953
- identifikacione pločice 164, 945-948, 950

Identifikacija: signali za raspoznavanje

- sanitetska služba 75
- civilna zaštita 92
- opšte detaljne odredbe 976-992

Identifikacija: znaci raspoznavanja

- sanitetska služba 73, 74, 957
- civilna zaštita 91, 959
- kulturna dobra 103-105, 960, 961
- građevine koje sadrže opasne sile 109, 962
- demilitarizovane zone 116, 918
- nebranjena mesta 423, 968
- opšte detaljne odredbe 954-975

Improvizovana akcija: vidi vremenski faktor

Imunitet: vidi oduzimanje imuniteta obeleženim objektima kulture

Informacije o licima: sakupljanje i prenos

- ratni zarobljenici 577-580, 682-685, 726, 727
- ranjenici, bolesnici 510, 587, 732
- mrtvi 511, 513-516, 518, 588-593, 733, 736-739
- Nacionalni biro za obaveštenja 157, 580, 587, 591, 592, 601, 725, 726, 733, 737, 739
- Služba za registraciju grobova 158, 590, 593, 725, 736, 738
- Centralna služba traženja 244, 685, 725
- Sila zaštitnica 239-243, 725, 790, 794
- Međunarodni komitet Crvenog krsta 242, 243, 725
- krivično gonjenje ratnih zarobljenika 790

Izvođenje operacija

- izvođenje operacija uopšte 385, 427
- izvođenje napada 428-438
- izvođenje odbrane 439-447
- pokreti i lokacije 448-453

K

Kaznena regulativa

- kršenja ratnog prava 775-780
- sudski postupak 781-784
- gonjenje ratnih zarobljenika 785-797
- gonjenje stranih državljana 798-799
- okupacija 840-848

Komandna odgovornost

- opšta odgovornost 263-273
- obuka iz ratnog prava 274-296
- organizacija 297-325
- posebne okolnosti 326-334

Kontrola izvršenja naređenja 379-384

Kontrola neutralnosti 892-903

Kontrola okupacije 849-856

Kontrola oružanog sukoba

- razvoj sukoba 129-144

-
- pripremne mere u vreme mira 145-166
 - kontrola za vreme oružanog sukoba 167-253
 - mere nakon oružanog sukoba 254-262

Kršenja ratnog prava: vidi kaznene regulative

Kulturna dobra i mesta bogoslužjenja: uopšte

- opšti pojmovi 62, 96, 97
- kontrola oružanog sukoba 159, 219, 220, 223, 224
- komandna odgovornost 309, 322
- izvođenje operacija 391, 415-417, 427
- ponašanje u borbi 474, 476
- pozadinska područja 758-759

Kulturna dobra: obeležena

- opšti pojmovi 62, 98-106
- kontrola oružanog sukoba 159, 160, 212, 219-221, 223-226, 259
- komandna odgovornost 309, 322
- izvođenje operacija 391, 407, 415-424, 427, 437, 447, 453
- ponašanje u borbi 474-478, 480-482, 493
- pozadinska područja 758-760
- okupacija 818

L

Logori ratnih zarobljenika

- mesto interniranja 669-672
- uslovi u logorima 673-681
- smeštaj 686-690
- red i zakon 691-699
- disciplina 700-704
- snabdevanje 705
- sanitetska služba 706-708
- verska služba 709-710

M

Međunarodni komitet Crvenog krsta

- uopšteno 157, 242-244, 246
- posebne funkcije 541, 649, 650, 699, 719, 725, 790

Mine: vidi oružje

Mrtvi

- opšti pojmovi 127
- kontrola oružanog sukoba 230, 261, 262
- traženje 483-485
- zarobljavanje
- evakuacija 588-593
- pozadinska područja 733-739

Multinacionalne snage i problemi 313-315

N

Nacionalni biro za obaveštenja

- uopšteno 157, 158, 182
- posebne funkcije 580, 587, 591, 592, 601, 650, 725, 726, 727, 733, 737, 739

Nacionalna društva Crvenog krsta i Crvenog polumeseca 161, 830

Napad

- izvođenje operacija uopšte 385-427
- izvođenje napada 428-438

Nasipi: vidi građevine koje sadrže opasne sile

Nebranjena mesta

- izvođenje operacija 391, 407, 419-424, 427
- ponašanje u borbi 480-482

Neutralnost

- pravo neutralnosti 863-869
- posebne odredbe o neutralnosti 870-891
- kontrola neutralnosti 892-903
- borbena dejstva u neutralnom prostoru 904-910

Notifikacija neprijatelju

- uopšteno 180
- između suprotstavljenih oružanih snaga 419, 538
- sanitetski transport 623, 624, 629, 633

Nuklearne elektrane: vidi građevine koje sadrže opasne sile

O

Obaveštajni podaci

- sakupljanje podataka 338-344
- zavaravanje 400-410

Odbrana

- izvođenje operacija uopšte 385-427
- izvođenje odbrana 439-447

Odluka: vidi vršenje komande

Odredbe koje se odnose na ljudska prava: vidi osnovna zaštita

Oduzimanje imuniteta obeleženim kulturnim dobrima

- status 225, 226
- napad 437
- odbrana 447
- pokreti i lokacije 453
- borba 477

Okolnosti: koje vladaju u to vreme

- humanitarna pitanja 347, 348
- vojna pitanja 347, 349

Okolnosti: posebne

- uopšte 176, 177
- ratovanje između nejednakih snaga 326, 329
- dejstvo u neuobičajenom okruženju 330, 331
- neuobičajene okolnosti za snabdevanje i evakuaciju 332-334

Okupacija

- pravo okupaciji 800-806
- posebne odredbe o okupaciji 807-848
- kontrola okupacije 849-856
- borbena dejstva na okupiranoj teritoriji 857-862

Opasne sile: vidi građevine koje sadrže opasne sile

Organizacija

- organizacioni principi 297-299
- operativni i geografski kontekst 300-308
- posebno zaštićena lica i objekti 309-312
- multinacionalne snage i problemi 313-315
- saradnja sa civilnim vlastima 316-325

Oružane snage

- definicija 36
- organizacija 37
- deca 38
- neprijateljski državljani 39
- odgovornost strani u sukobu 40
- disciplina 41

Oružani sukob: kategorije

- međunarodni 5
- nemeđunarodni 30-35

Oružani sukob: razvoj

- početak oružanog sukoba 129, 130
- eskalacija oružanog sukoba 131-140
- smirivanje i kraj oružanog sukoba 141-144

Oružje i borbena sredstva uopšte

- utvrđivanje primenjivosti prava 171
- izbor oružja 393
- opšte zabrane 394

Oružje: specifično

- uvod 395, 911-915
- zabrane 916-923
- mine i slično oružje 924-930
- zapaljivo oružje 931-935
- podmorske mine 936-938
- uklanjanje mina od strane ratnih zarobljenika 500, 715

Oružje: za vlastitu zaštitu

- sanitetska služba 76
- civilna zaštita 93
- objekti kulture 106
- građevine koje sadrže opasne sile 111

Osnovna zaštita 184-207

- uopšteno 184-186
- postupanje sa licima 187-201
- sudski postupak 202-204
- objekti 205-207

Osnovni pojmovi

- ratno pravo i oružane snage 1-46
- osnovne kategorije lica i objekata 47-59

- posebno zaštićena lica i objekti 60-116
- žrtve rata 117-128

P

Perfidija: vidi zavaravanje

Područja pod fizičkom kontrolom

- ispunjavanje uslova za nemeđunarodni oružani sukob (Dopunski protokol II) 34
- zona isključenja 411-414, 471-473
- prelet sanitetskog vazduhoplova 628-635

Pokreti 448-453

Ponašanje u akciji

- borba 454-495
- zarobljena lica i objekti 496-532
- neneprijateljski kontakti sa neprijateljem 533-544
- mere nakon sukoba 545-552

Posebne okolnosti: vidi okolnosti

Posebno zaštićena lica i objekti: kategorije

- vidi vojna sanitetska služba
- vidi civilna sanitetska služba
- vidi versko osoblje i objekti
- vidi civilna zaštita
- vidi objekti kulture i mesta bogoslužnja uopšte
- vidi obeležene objekte kulture
- vidi građevine i instalacije koje sadrže opasne sile
- vidi demilitarizovane zone

Posebno zaštićena lica i objekti: uopšteno

- opšti pojmovi 60-62
- kontrola oružanog sukoba 159, 212, 219, 220, 223, 224
- komandna odgovornost 309
- izvođenje operacija 391, 415-417, 427
- ponašanje u borbi 474-476, 478, 493
- pozadinska područja 758, 759

Posrednici

- Sila zaštitnica 239-242
- Međunarodni komitet Crvenog krsta 242, 243, 246
- Centralna služba traženja 244

- UNESCO 245, 246
- vojna sredstva Ujedinjenih nacija 247, 248

Postupanje sa zarobljenim licima i objektima u pozadini

- ratni zarobljenici 663-727
- ranjenici i bolesnici 728-732
- mrtvi 733-739
- neprijateljsko vojno sanitetsko osoblje 740-745
- neprijateljsko vojno versko osoblje 746-748
- neprijateljski vojni objekti 749-754

Potrebne informacije (vidi takođe sakupljanje informacija)

- ratovanje između nejednakih snaga 327
- izvođenje operacija 391, 392, 415, 416

Pozadinska područja

- logističke baze 636-662
- postupanje sa zarobljenim licima i objektima 663-754
- civilni poslovi 755-774
- kaznena regulativa 775-799

Pravila službe

- kontrola oružanog sukoba
- komandna odgovornost 268, 326, 328
- vršenje komande 373
- izvođenje operacija 389, 413
- okupacija 849
- neutralnost 892

Predostrožnosti

- pripremne mere u vreme mira 145-166
- donošenje odluka 365
- izvođenje napada 428-438
- izvođenje odbrane 439-447
- borba 454-482, 533, 534

Proporcionalnost

- izvođenje operacija 389
- neutralnost 909
- oružje 913

R

Ranjenici, bolesnici, brodolomnici

- opšti pojmovi 123-126

- status 229
- traženje 483-486
- zarobljavanje 487-490
- kada su zarobljeni 504-510
- evakuacija 581-587
- postupanje u pozadinskim područjima 728-732

Ratna lukavstva ili stratageme: vidi zavaravanje

Ratni plen: vidi zarobljeni neprijateljski objekti

- vidi ratni zarobljenici
- vidi ranjenici, bolesnici, brodolomnici
- vidi mrtvi

Ratni zarobljenici: uopšteno

- opšti pojmovi 117-122
- kontrola oružanog sukoba 228
- zarobljavanje 487-490
- prilikom zarobljavanja 496-503
- razoružavanje, pretres 498, 499
- evakuacija 570-580
- ispitivanje 576
- opasni poslovi, uklanjanje mina 500, 715
- postupanje u pozadini 663-727

Ratno pravo

- običajno pravo 2
- ugovorno pravo 2
- de Martensova klauzula 4
- pravo haškog tipa 8
- pravo ženevskog tipa 9
- pravo mešovitog tipa 10
- obuka iz ratnog prava 274-296

Represalije 231-237

S

Sakupljanje informacija (vidi takođe i potrebne informacije)

- dozvoljeno 338, 339
- ograničeno 340-343
- zabranjeno 344
- ispitivanje ratnih zarobljenika 576

Sanitetska služba: civilna

- opšti pojmovi 62, 78-80
- kontrola oružanog sukoba 159, 179, 180, 183, 212-220, 222-224
- komandna odgovornost 309, 318-320
- vršenje komande 344
- izvođenje operacija 391, 407, 410, 415-424, 427
- ponašanje u borbi 459, 474-476, 478, 479-482, 493, 551
- transport 562-565, 567, 615-635
- pozadinska područja 645-647, 758-760
- okupacija 815

Sanitetska služba: vojna

- opšti pojmovi 61, 63-77
- kontrola oružanog sukoba 159, 179, 180, 183, 212-220, 222-224
- komandna odgovornost 309, 318-320
- vršenje komande 344
- izvođenje operacija 391, 407, 410, 415-424, 427
- ponašanje u borbi 459, 474-476, 478, 479-482, 493, 519-522, 527-531
- transport 537, 562-565, 578, 583, 594-597, 602, 603, 610-612, 615-635
- pozadinska područja 645-647, 657-662, 706-708, 740-745, 751-753, 759, 760
- neutralnost 878-881, 889

Signali raspoznavanja: vidi identifikacija

Sile zaštitnice

- uopšteno 182, 239-242
- posebne funkcije 541, 649, 650, 676, 699, 719, 725, 790, 794, 841

Služba za registraciju grobova

- uopšteno 158, 182
- posebne funkcije 590, 593, 650, 725, 736, 738

Snabdevanje

- principi snabdevanja 605, 609
- sanitetsko snabdevanje 610-612
- snabdevanja verskim predmetima 613, 614

Sporazumi: posebni

- uopšte, 26, 179
- između suprotstavljenih zaraćenih strana 418, 542-544
- sanitetski transporti 630-633

-
- Status ratnog zarobljenika: pravo na
- zarobljeni borci 117
 - privremeno vojno sanitetsko osoblje 118
 - učesnici u masovnom ustanku („levée en masse“) 119
 - lica pridružena oružanim snagama 120
 - civilne posade na moru i u vazduhu 121
- Stratageme ili ratna lukavstva: vidi zavaravanje

T

- Taktička situacija
- okolnosti koje vladaju u to vreme 347
 - humanitarna pitanja 348
 - vojna pitanja 349
 - uslovljenost taktičkom situacijom 350-351

Transport

- vršenje transporta 553-569
- evakuacija zarobljenih lica i objekata 570-604
- snabdevanje 605-614
- sanitetski transport 615-635

U

UNESKO (Organizacija Ujedinjenih nacija za prosvetu, nauku i kulturu)
160, 245, 246

V

Verska služba

- opšti pojmovi 81-84
- status 212, 219, 223, 224

Versko osoblje i objekti

- opšti pojmovi 61, 62, 81-84
- kontrola oružanog sukoba 159, 212, 219, 224
- komandna odgovornost 309
- izvođenje operacija 391, 415-417, 427
- ponašanje u borbi 459, 474, 475, 493, 523-525, 532
- transport 598, 599, 613, 614
- pozadinska područja 648, 709, 710, 746-748, 754, 758, 759

Vojni ciljevi

- opšti pojmovi 55, 56
- kontrola oružanog sukoba 211
- razlikovanje od civilnih lica i objekata 387

Vojna potreba

- elementi za donošenje odluka 352-355, 366
- obeleženi objekti kulture 225, 226, 437, 447, 453, 477

Vojna sredstva Ujedinjenih nacija 247, 248

Vremenski faktor kod donošenja odluka 356-358

Vršenje komande

- zadatak 335-337
- elementi za donošenje odluka 338-355
- odlučivanje 356-378
- kontrola izvršenja zadatka 379-384

Z

Zapaljiva oružja: vidi oružja

Zarobljavanje neprijateljskog vojnog osoblja 487-490

Zarobljena lica i objekti

- neprijateljski borci (ratni zarobljenici) 496-530
- ranjenici, bolesnici, brodolomnici 504-510
- mrtvi 511-518
- neprijateljsko vojno sanitetsko osoblje 519-522
- neprijateljsko vojno versko osoblje 523-525
- neprijateljski vojni objekti 526-532

Zarobljeni neprijateljski vojni objekti

- zarobljavanje 526-532
- evakuacija 600-604
- postupak u pozadinskim područjima 749-754

Zarobljeno neprijateljsko vojno sanitetsko osoblje

- zarobljavanje 519-522
- evakuacija 594-597
- postupak u pozadinskim područjima 740-745

Zarobljeno neprijateljsko vojno versko osoblje

- zarobljavanje 523-525
- evakuacija 598, 599

– postupak u pozadinskim područjima 746-748

Zastava primirja: vidi bela zastava

Zavaravanje

– dozvoljeno 400-402

– ograničeno 403-404

– zabranjeno 405-410

Zone dodira 630

Zone isključenja

– izvođenje operacija 411-414

– ponašanje u borbi 471-473

Znaci raspoznavanja: vidi identifikacija

Ratno pravo

Rezime za komandante

Uvod

Svaka država je obavezna da poštuje i da obezbedi poštovanje za ratno pravo u svim okolnostima.

Unutar oružanih snaga postoji dužnost svakog komandanta da obezbedi detaljnu primenu ratnog prava u delokrugu svoje odgovornosti.

Rezime za komandante sadrži, bez pozivanja na međunarodne ugovore i konvencije, šta bi komandant koji ima taktički zadatak koji mora da izvrši trebalo da zna i da radi. *Rezime* se može koristiti i za obuku i za akciju.

Deo 1. Osnovni pojmovi

1	Ratno pravo	Ratno pravo sadrži međunarodna pravila o vođenju rata i o zaštiti žrtava rata
2	Borci	Pripadnici oružanih snaga (osim sanitetskog i verskog osoblja) su borci.

Oni se razlikuju po svojim uniformama ili po utvrđenom prepoznatljivom znaku za raspoznavanje ili makar otvorenim nošenjem oružja. |
| 3 | Ratni zarobljenici | Borci koje zarobi neprijatelj su ratni zarobljenici |
| 4 | Vojni ciljevi | Vojni ciljevi uključuju borce, vojne instalacije i transporte, položaje, taktički značajne tačke na terenu. |

5	Civilna lica	Civilna lica su ona koja ne pripadaju oružanim snagama
6	Civilni objekti	Civilni objekti su oni objekti koji se ne koriste za vojne svrhe.
7	Posebno zaštićena lica i objekti	Ratno pravo obezbeđuje posebnu zaštitu posebnim kategorijama lica i objekata. Osobeni znaci čine posebno zaštićena lica i objekte prepoznatljivim

ili

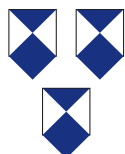
Vojna i civilna zdravstvena služba
 Vojno versko osoblje
 Civilno versko osoblje: samo civilne zdravstvene službe i civilne zaštite

Civilna zaštita

Obeležena kulturna dobra: opšta zaštita
 Osoblje za zaštitu objekata kulture

Obeleženi objekti kulture: posebna zaštita

Građevine i instalacije koje sadrže opasne sile: brane, nasipi, nuklearne elektrane

2. Kontrola oružanog sukoba

8	Borci	Borci mogu da direktno učestvuju u neprijateljstvima. Borci se mogu napadati
9	Vojni ciljevi	Vojni ciljevi se mogu napadati.
10	Civilna lica	Civilna lica ne mogu da direktno učestvuju u neprijateljstvima.

Civilna lica se ne mogu napadati, osim ako direktno učestvuju u neprijateljstvima |
| 11 | Civilni objekti | Civilni objekti se ne mogu napadati, osim ako postanu vojni ciljevi. |
| 12 | Posebno zaštićena lica | Posebno zaštićena lica ne mogu direktno učestvovati u neprijateljstvima i ne mogu se napadati.

Njima će se dozvoliti da izvršavaju svoje zadatke kad to dopušta taktička situacija |
| 13 | Posebno zaštićeni i objekti: pravilo | Posebno zaštićeni objekti ne mogu postati vojni ciljevi i ne mogu se napadati. |
| 14 | Posebno zaštićeni objekti: obeleženi objekti kulture | Obeleženi objekti kulture mogu izgubiti imunitet u slučaju imperativne vojne potrebe.

Objekti kulture pod posebnom zaštitom gube imunitet ako to zahteva neizbežna vojna potreba, što utvrđuje najmanje komandant divizije. |
15	Humani tretman	Civilna lica, ratni zarobljenici i zadržano vojno sanitetsko i versko osoblje se mora poštovati i tretirati humano
16	Ranjenici, brodolomnici	O ranjenicima i brodolomnicima se mora brinuti u skladu sa stanjem njihovog zdravlja
17	Taoci	Uzimanje talaca je zabranjeno

18	Razaranje, pljačka	Razaranje koje nije opravdano zadatkom i pljačka su zabranjeni.

3. Komandna odgovornost

Odeljak 3. 1. Opšta odgovornost

19	Poštovanje za ratno pravo	Poštovanje za ratno pravo je pitanje reda i discipline. Sam komandant obezbeđuje da su njegovi potčinjeni svesni svojih obaveza po ratnom pravu i da ih poštuju
20	Povrede ratnog prava	Komandant obezbeđuje da povrede ratnog prava prestanu i osigurava da se preduzimaju disciplinske i krivične mere.

Odeljak 3. 2. Obuka iz ratnog prava

21	Odgovornost	Komandant je odgovoran za obuku iz ratnog prava
22	Integracija u redovne aktivnosti	Obuka iz ratnog prava mora da bude integrisana u redovne vojne aktivnosti
23	Instruktor za ratno pravo	Pretpostavljeni je redovan instruktor svojim potčinjenima za obuku iz ratnog prava.

Odeljak 3. 3. Organizacija

24	Odgovornost	Komandant određuje nadležnosti i odgovornosti svojih potčinjenih u pogledu primene ratnog prava
25	Sanitetska služba	Komandant organizuje i koordiniše upotrebu (uključujući vidljivost, maskiranje) osobenog znaka i signala sanitetske službe i upotrebe oružje sanitetskog osoblja
26	Saradnja sa civilnim vlastima	Komandant organizuje saradnju sa civilnim vlastima, posebno određivanjem nadležnosti za saradnju i utvrđivanjem prioriteta.

Odeljak 3. 4. *Posebne okolnosti*

27	Ratovanje između različitih snaga	U slučaju borbe između različitih snaga, pretpostavljeni komandant prikuplja neophodne informacije o neprijatelju da bi dao odgovarajuća uputstva za akciju i ponašanje svojih potčinjenih
28	Neuobičajena okolina i rastojanja	Komandant izdaje odgovarajuća uputstva za jedinice koje deluju u izolaciji ili vrlo daleko od svojih logističkih baza.

4. **Izvršavanje komandovanja**

Odeljak 4. 1. *Zadatak*

29	Redovni postupak komandovanja	Izvršavanje komandovanja počinje zadatkom i prati redovne postupke komandovanja
30	Poštovanje	Zadatak mora da se poštuje i izvrši.

Odeljak 4. 2. *Elementi donošenja odluke*

31	Traženje informacija	U svom prikupljanju informacija, komandant uključuje prirodu i lokaciju sanitetskih ustanova, objekata kulture, brana, nasipa i nuklearnih električnih centrala, i koncentraciju civilnih lica.

Prikupljanje informacija u uniformi ili bez prerašavanja koje prikriva status borca je zakonito.

Špijuni mogu da se koriste, ali oni nemaju prava na status ratnog zarobljenika |
| 32 | Ograničeno prikupljanje informacija: neprijateljski borci | Neprijateljski borci se mogu ispitivati, ali oni su obavezni samo da daju informacije o svojoj ličnoj identifikaciji. |

-
33	Ograničeno prikupljanje informacija: neprijateljski civili	Neprijateljska civilna lica ne mogu biti prinuđivana da daju informacije.
34	Zabranjeno prikupljanje informacija: sanitetski transporti	Sanitetski transporti se ne mogu koristiti za prikupljanje ili prenos obaveštajnih podataka.
35	Predostrožnost	Komandant razmatra sve mere predostrožnosti, da bi izbegao i, makar, smanjio civilne gubitke i oštećenja
36	Taktička situacija	Posebna akcija i aktivnost može zavistiti od konkretne taktike situacije. One se moraju odvijati onda, im ili u onoj meri u kojoj to dopušta sam zadatak.
37	Vojna potreba	Na vojnu potrebu se može pozvati samo onoliko i u obimu koji dopušta ratno pravo.

Vojna potreba opravdava samo one mere koje su neizbežne za izvršavanje zadatka. |

Odeljak 4. 3. *Donošenje odluke*

38	Procena	U svojoj proceni komandant razmatra moguće efekte svoje neprijateljske akcije na civilna lica i objekte uopšte i posebno na zaštićena lica i objekte
39	Odluka	Komandant će izabrati rešenje koje bi izazvalo najmanje civilne gubitke i oštećenja
40	Zadaci potčinjenima	Potčinjenima se daju zadaci koje oni mogu da izvrše u skladu sa ratnim pravom.

Odeljak 4. 4. *Kontrola izvršenja*

41	Cilj	Kroz kontrolu, komandant obezbeđuje da njegovi potčinjeni izvršavaju svoje zadatke

- uz istovremeno poštovanje i osiguranje poštovanja za ratno pravo
- 42 Prilagođavanje Kontrola podrazumeva prilagođavanje tokom akcije da bi se smanjili civilni gubici, kad to zadatak dozvoljava.

5. Vodenje operacija

Odeljak 5. 1. *Vodenje operacija uopšte*

- 43 Briga o civilnim licima i objektima Stalno se preduzimaju mere da se poštedi civilno stanovništvo, civilna lica i civilni objekti
- 44 Neophodne informacije Komandant će se stalno informisati o koncentracijama civilnih lica, važnih civilnih objekata i posebno zaštićenih ustanova
- 45 Oružje Oružje i sredstva ratovanja se biraju i koriste tako da se izbegne bilo kakva povreda civilnih lica i oštećenje civilnih objekata, koji nisu neophodni za izvršenje određenog zadatka.
- Oružje koje izaziva nepotrebne patnje ne može da se koristi
- 46 Obmanjivanje Mere obmanjivanja, kao što su maskiranje, namamljivanje, lažne operacije i dezinformisanje su dopušteni.
- Zabranjeno je simulirati zaštićeni status da bi se pridobilo poverenje neprijatelja: zloupotreba osobenih znakova, osobenih signala ili zastave primirja, simuliranje predaje ili nesposobnosti zbog bolesti ili ranjavanja, upotreba neprijateljske uniforme ili zastave itd
- 47 Zabrana zaštite Zabranjeno je koristiti civilna lica ili naseljena područja za zaštitu vojnih jedinica, pokreta i položaja

-
48	Zaštićene zone	Kad su ugovorene zaštićene zone ili mesta (bolničke zone, centri koji sadrže spomenike, demilitarizovane zone, nebranjena mesta), nadležni komandant će izdati uputstva za akciju i ponašanje blizu i prema takvim zonama i mestima
49	Saradnja sa civilnim vlastima	Za mere koje se preduzimaju prema civilnim licima, komandant traži saradnju odgovarajućih civilnih vlasti.

Odeljak 5. 2. *Vođenje napada*

50	Izbor cilja	U okviru taktički ekvivalentnih alternativa, pravci, ciljevi i mete napada se biraju tako da se izazovu najmanji civilni gubici
51	Različiti ciljevi	Različiti ciljevi i mete unutar ili blizu civilnih objekata se napadaju odvojeno
52	Verifikacija	Vojni karakter cilja ili mete se potvrđuje izviđanjem i identifikacijom cilja
53	Oružje	Da bi se ograničili civilni gubici i šteta, sredstva ratovanja i oružja se prilagođavaju cilju
54	Upozorenje	Kad zadatak dopušta, upućuje se odgovarajuće upozorenje civilnom stanovništvu koje je u opasnosti zbog pravca napada ili određenih ciljeva i meta
55	Obeleženi objekti kulture	Obeleženi objekti kulture gube zaštitu samo ako to apsolutno zahteva izvršenje zadatka.
Upozorenje se daje unapred, tako da se obezbedi vreme za preduzimanje mera za čuvanje i informisanje o gubitku zaštite
56	Kontrola tokom napada	Ako se u toku napada na metu ili cilj utvrdi da nije vojni, komandant odustaje ili otkazuje napad.

Odeljak 5. 3. *Izvođenje odbrane*

57	Izbor položaja za odbranu	U okviru taktički ekvivalentnih alternativa, položaj za odbranu se bira tako da civilna lica i objekte izloži najmanjoj opasnosti
58	Oružje	Da bi se smanjili civilni gubici i oštećenja, sredstva ratovanja i oružje se prilagođavaju ambijentu odbrambenog položaja
59	Premeštanje civila	Ugrožena civilna lica i objekti se uklanjaju od vojnih ciljeva
60	Posebno zaštićeni objekti	Posebno zaštićeni objekti se označavaju osobenim znacima.
61	Upozorenje	Kad to zadatak dozvoljava, upućuje se odgovarajuće obaveštenje i upozorenje o merama odbrane koje ugrožavaju civilna lica i objekte, tako da oni mogu da se ponašaju u skladu sa tim u slučaju borbene akcije
62	Obeleženi objekti kulture	Obeleženi objekti kulture gube zaštitu samo ako to apsolutno zahteva izvršenje zadatka. Gubitak zaštite se primenjuje samo u obimu koji je neophodan. Obaveštenje unapred i uklanjanje osobenih znakova će neprijatelju situaciju učiniti jasnijom.

Odeljak 5. 4. *Pokreti i lokacije*

63	Pokreti	Pokret (i zastanci tokom pokreta) blizu civilnih objekata treba da se ograniči da traje najkraće moguće
64	Lokacija jedinica	Lokacije borbenih jedinica treba da budu tako izabrane da se izbegne da vojni ciljevi i civilna lica i objekti budu blizu jedni drugima
65	Neizbežna blizina	U slučaju da je neizbežno da su vojni ciljevi blizu civilnih lica i objekata, komandant treba da se rukovodi sledećim principima:

- a) samo manji vojni ciljevi se smestaju u blizini važnih koncentracija civilnih lica i objekata;
- b) veće vojne ciljeve treba smestiti u blizini manje važnih koncentracija civilnih lica i manjih civilnih objekata.

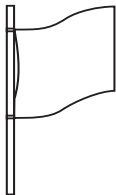
6. Ponašanje u akciji

Odeljak 6. 1. Borba

66	Ciljevi i mete	U borbenoj akciji, vojni karakter ciljeva i meta mora da bude verifikovan.

Da bi se izbegli mogući obimni civilni gubici i oštećenja koja bi proistekla iz vojne akcije, treba da se izaberu alternativni ciljevi i mete kad god to zadatak dozvoljava |
67	Upozorenja, preporuke	Civilnom stanovništvu se daju <i>ad-hoc</i> upozorenja i preporuke za sklanjanje, zaklanjanje itd
68	Posebno zaštićena lica, ustanove i transporti	Aktivnost i/ili stvarno korišćenje posebno zaštićenih lica, ustanova i transporta mora da se potvrdi.
69	Obeleženi objekti kulture	Obeleženi objekti kulture koji su izgubili zaštitu ipak se poštuju u obimu koji dozvoljava izvršenje zadatka
70	Zaštićene zone	Zaštićene zone se poštuju.

Kad se zaštićene zone prepuste neprijatelju ili se preuzmu od njega, lokalni nadležni komandant obezbeđuje da se ne preduzimaju borbena dejstva |
| 71 | Traženje žrtava | Kad zadatak dozvoljava, ranjenici, brodolomnici i poginuli se traže i prikupljaju |

- 72 Neprijatelj van borbe, koji se predao
-
- Borac za koga se smatra (ili treba smatrati) da je van borbe ne može se napadati (koji se predao, ranjen, brodolomnik u vodi, koji se spušta padobranom zbog nesreće).
- Namera za predaju može se pokazati belom zastavom
- 73 Saradnja sa civilnim vlastima
- Saradnja sa civilnim vlastima na terenu doprinosi smanjenju opasnosti koja pretil civilnim licima i objektima.

Odeljak 6. 2. Zarobljena lica i zauzeti objekti

- 74 Neprijateljski borci
- Zarobljeni neprijateljski borci se razoružavaju, prema njima se postupa humano kao sa ratnim zarobljenicima i evakušu se u pozadinu.
- Treba se brinuti o zarobljenicima koji čekaju evakuaciju
- 75 Ranjenici, brodolomnici
- Neprijateljski ranjeni borci i brodolomnici treba da se zbrinu i evakušu u pozadinu
- 76 Mrtvi
- Po pravilu, mrtvi se identifikuju i sahranjuju, kremiraju ili sahranjuju u moru, pojedinačno.
- Lične stvari mrtvih se sakupljaju i evakušu u pozadinu
- 77 Neprijateljska vojna sanitetska služba
- Zarobljeno neprijateljsko sanitetsko osoblje, ustanove i transporti se zadržavaju na njihovim zadacima onoliko koliko je potrebno za zbrinjavanje ranjenika i brodolomnika. Naoružano osoblje se razoružava.
- Kad više ne postoji potreba ranjenika i bolesnika, takvo osoblje, ustanove i transporti se preuzimaju. Sanitetsko osoblje se evakuše u pozadinu

- 78 Neprijateljsko versko osoblje Sa zarobljenim neprijateljskim verskim osobljem se postupa slično kao sa zarobljenim neprijateljskim sanitetskim osobljem.

Odeljak 6. 3. *Kontakti koji nisu borbeni, sa neprijateljem*

- 79 Obaveštenje, upozorenje, pozivanje Obaveštenje, upozorenje ili pozivanje se upućuje neprijatelju da bi se izbegla ili smanjila opasnost za civilna lica i objekte ili poboljšalo poštovanje za ratno pravo

- 80 Prekid borbe

Lokalni prekid borbe i drugi dogovori mogu da se zaključuju između suprotnih strana.

Na nižim nivoima, takvi dogovori mogu da budu vrlo jednostavni i zaključeni usmeno: glasom, radiom, nosiocem bele zastave (zastave primirja).

Na višim nivoima i za duži period, prekidi borbe se dogovaraju zaključivanjem pismenih sporazuma.

Odeljak 6. 4. *Mere posle borbe*

- 81 Ponovno uspostavljanje normalnih uslova Čim to zadatak dozvoljava, privremeno premeštena lica i objekti se vraćaju na njihove prethodne lokacije a na borbenim područjima se ponovo uspostavljaju njihovi prethodni uslovi
- 82 Saradnja sa civilnim vlastima Nadležni lokalni komandanti nude svoju saradnju civilnim vlastima, čim to zadatak dozvoljava.

7. **Transport**

Odeljak 7. 1. *Izvođenje transporta*

- 83 Principi transporta Vojni, sanitetski i civilni transporti se izvođe odvojeno, u obimu koji dozvoljava zadatak

-
- 84 Nemoguće odvajanje Kad odvojeni transporti nisu mogući zbog zajedničkih puteva i istovarnih područja, simultano prisustvo vojnog, sanitetskog i civilnog osoblja treba da se ograniči na najkraće moguće trajanje.

Odeljak 7. 2. *Evakuacija zarobljenih lica i zauzetih objekata*

- 85 Princip evakuacije Po pravilu, evakuacija zarobljenih neprijateljskih boraca se izvršava brzo i pod sličnim uslovima kao i transport svog vojnog osoblja
- 86 Evakuacija zarobljenika Zarobljenici se evakušu preko lanca komandovanja ili logističkim kanalom do mesta sakupljanja, a odatle do logora za ratne zarobljenike
- 87 Tranzitni logor Kad ratni zarobljenici moraju da prođu kroz tranzitni logor, njihovo zadržavanje u tom logoru treba da bude kratko
- 88 Evakuacija ranjenih zarobljenika Ranjeni zarobljenici se evakušu sanitetskim ili logističkim kanalima za evakuaciju do logora za ratne zarobljenike
- 89 Evakuacija tela Tela koja nisu sahranjena ili kremirana na licu mesta se evakušu na put ili mesto gde se mogu identifikovati ili sahraniti. Tela koja se iskrcaju sa brodova tretiraju se na isti način
- 90 Evakuacija zarobljenog sanitetskog osoblja, transporta i materijala Zarobljeno neprijateljsko vojno sanitetsko osoblje, transporti i materijal koji više nisu potrebni za ranjenike, evakušu se odgovarajućim kanalom.
- 91 Evakuacija zarobljenog verskog osoblja Zarobljeno neprijateljsko versko osoblje se evakuše slično zarobljenom neprijateljskom vojnom sanitetskom osoblju.
- 92 Ispitivanje Kad se ispituju, ratni zarobljenici (i zarobljeno vojno sanitetsko i versko osoblje), dužni su da otkriju samo svoje prezime, ime, čin, datum rođenja, lični ili serijski broj ili odgovarajuću informaciju

-
93	Utvrđivanje identiteta	Čim zadatak dozvoli, utvrđuje se identitet ratnog zarobljenika (i zarobljenog sanitetskog i verskog osoblja).

Odeljak 7. 3. *Snabdevanje*

94	Principi snabdevanja	Objekti i roba, osim medicinskog materijala, kojima se snabdevaju oružane snage, predstavljaju vojne ciljeve, nezavisno od osoblja i/ili transporta koji se koriste za njihov prevoz
95	Sanitetsko snabdevanje	Vojno sanitetsko snabdevanje, po pravilu, prati sanitetske kanale za snabdevanje i može ga prevoziti vojno sanitetsko osoblje i transporti.

Odeljak 7. 4. *Sanitetski transporti*

96	Princip sanitetskog transporta	Sanitetski transport prati sanitetske puteve i kanale za snabdevanje i za evakuaciju. Na nižim nivoima on odgovara lancu komandovanja
97	Udaljenost od vojnih ciljeva	Sanitetski transporti se vode i drže na dovoljnoj udaljenosti od vojnih ciljeva
98	Identifikacija	Korišćenje osobenih znakova i signala treba da bude prilagođeno taktičkoj situaciji:
a) u borbenim zonama: može biti od suštinske važnosti da se koriste mali znakovi, mnogo maskiranja, malo, ili se uopšte ne koriste signali;b) prema pozadini: može se koristiti više znakova i većih dimenzija, manje maskiranja, uz manje ograničenja u pogledu korišćenja signala.

8. Područja u pozadini

99	Logori za ratne zarobljenike	Logori za ratne zarobljenike ne smestaju se na područjima koja su izložena borbenim dejstvima. Uvek kada vojni uslovi dozvoljavaju, logori se obeležavaju slovima «PW» ili «PG».
100	Logori za interniranje civila	Logori za internirana civilna lica se ne smestaju u područjima koja su izložena borbenim dejstvima.

Uvek kada vojni uslovi dozvoljavaju, logori se obeležavaju slovima «IC». |
| 101 | Saradnja sa civilnim vlastima | Komandant organizuje saradnju sa civilnim vlastima da bi obezbedio zaštitu i preventivne mere za civilno stanovništvo |
| 102 | Podrška civilnim vlastima | Komandant omogućava i podržava, kada data misija dozvoljava, ispunjavanje zadatka civilnih medicinskih službi, civilne zaštite i zaštite objekata kulture. |

9. Okupacija

103	Princip okupacije	Okupaciona sila mora da osigura javni život, poredak i bezbednost. Ona može da prisili stanovnike starije od 18 godina da rade u komunalnim službama
104	Stanovnici	Okupaciona sila mora da humano postupa sa stanovnicima. Stanovnici ne mogu da budu lišeni njihovih prava garantovanih ratnim pravom, bilo kojom promenom koju uvodi okupaciona sila

* PW (ili POW) = Prisoner of War (ratni zarobljenik)
 PG = Prisonnier de Guerre (Francuski) i
 = Prisonero de Guerra (Španski)

-
- 105 Mere bezbednosti Okupaciona sila može, iz bezbednosnih razloga:
- a) da internira demobilisane pripadnike oružanih snaga sa okupirane teritorije;
 - b) da podvrgne stanovnike, u najgorem slučaju, na boravak u određenom mestu ili na internaciju
- 106 Borbene akcije Stanovništvo okupirane teritorije može da se samo organizuje kao pokret otpora. Takvi pokreti moraju da zadovolje uslove koji važe za oružane snage. Pravila o pripremanju i vođenju operacija i o pratećim merama se takođe primenjuju i na borbene akcije na okupiranoj teritoriji.
10. **Neutralnost**
- 107 Nepovredivi neutralni prostor Nacionalni prostor (kopneni, teritorijalne vode, vazdušni prostor) neutralne države je nepovrediv
- 108 Dužnost zaraćenih strana Zaraćene strane ne mogu da prodiru u neutralni prostor, osim u slučaju čistog prolaska kroz neutralne teritorijalne vode ili kad to dozvoli neutralna država
- 109 Dužnost neutralne države Neutralna država mora da obezbedi poštovanje svoje neutralnosti.
- Ako je potrebno, ona će se suprotstaviti povredama upotrebom svojih vojnih snaga. Akcija neutralne države će uvek biti u srazmeri sa težinom povrede
- 110 Interniranje zaraćenih oružanih snaga Pripadnici oružanih snaga zaraćenih strana primljeni na neutralnu teritoriju ili zarobljeni u neutralnom prostoru se interniraju do kraja neprijateljstava (Izuzetak: posebna pravila za ratne zarobljenike koji su pobjegli i za prolazak ranjenika i bolesnika zaraćenih strana).

Ratno pravo Pravila ponašanja u akciji

(Uputstvo za obuku na nivou čete: treba ga po analogiji koristiti i za druge jedinice)

Borbena pravila

1. Bori se samo protiv boraca
2. Napadaj samo vojne ciljeve
3. Poštedi civilna lica i objekte
4. Ograniči uništavanja na onoliko koliko to zahteva zadatak

Neprijateljski borci koji su se predali

1. Poštedi ih
2. Razoružaj ih
3. Postupaj sa njima humano i zaštititi ih
4. Predaj ih svom pretpostavljenom

Ranjeni neprijateljski borci

1. Prikupi ih
2. Brini o njima
3. Predaj ih svom pretpostavljenom ...
4. ... ili najbližem sanitetskom osoblju

Civilna lica

1. Poštuj ih
2. Postupaj sa onima koji su u vašoj vlasti humano
3. Zaštititi ih od nehumanog postupanja; osveta i uzimanje talaca su zabranjeni
4. Poštuj njihovu imovinu; ne oštećuj je i ne kradi je

Osobeni znaci

ili

Sanitetska služba, versko osoblje (vojno i civilno)

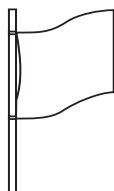
Civilna zaštita

Objekti kulture: spomenici, važna mesta za molitvu, muzeji

Brane, nasipi, nuklearne elektrane

Bela zastava (zastava primirja, koristi se za pregovaranje i predaju)

1. Poštuj lica koja nose znake i objekte koji su njima obeleženi
2. Pusti ta lica da izvršavaju svoje zadatke, osim ako je naređeno drugačije
3. Ostavi ove zgrade, ustanove, spomenike nedirnutе i ne ulazi u njih, osim ako je drugačije naređeno
4. Pusti ova vozila, brodove i vazduhoplove da se kreću i ne ulazi na njih, osim ako je drugačije naređeno

Ratno pravo

Program obuke

Upotreba strana koje sadrže program obuke se preporučuje da bi se postigla efikasna obuka iz ratnog prava.

Instruktor mora prvo da zna, i ako je potrebno da to definiše, koga obučava.

Uzimajući u obzir stvarne potrebe lica koja se obučavaju, on precizno određuje cilj obuke, koji je krajnji rezultat koji treba da se postigne.

Kategorizacija lica koja se obučavaju i njihovih potreba vodi opštem planu obuke koji utvrđuje ko je odgovoran za obuku, za metode obuke koji se koriste i gde i kad se plan primenjuje.

Na osnovu svog opšteg plana, instruktor potom u detalje opisuje svoj način obuke.

Dalje sledi:

- prazna strana programa obuke;
- popunjena strana programa obuke, na primer, za obuku jednog pešadijskog odeljenja.

(prazna strana)

Program obuke iz ratnog prava za posebnu kategoriju vojnog osoblja

1. Osoblje koje treba da se obučava

2. Cilj obuke (konačni rezultat koji treba da se postigne)

3. Opšti plan obuke

a) odgovoran za obuku:

b) metod:

c) gde?

d) kad?

4. Detaljni opis obuke

(Popunjena strana u *kurzivu*, kao primer)

1. Osoblje koje treba da se obučava

Pešadijsko odeljenje

2. Cilj obuke (konačni rezultat koji treba da se postigne)

Postupak sa zarobljenim neprijateljskim borbicima

3. Opšti plan obuke

a) odgovoran za obuku: *komandir odeljenja*

b) metod: *isključivo praktični rad*

c) gde? *na terenu, na različitom zemljištu*

d) kad? *tokom svakog taktičkog pokreta i borbene vežbe odeljenja*

4. Detaljni opis obuke

– *napad na odeljenje koji dovodi do borbe (vrlo kratko)*

– *zarobljavanje jednog napadača*

– *razoružavanje*

– *humani postupak i, ako je potrebno, zaštita*

– *briga za ranjenike*

– *organizacija evakuacije*

Alternative

Zarobljeni

– *dva ili tri zarobljena umesto jednog*

– *zarobljen ranjenik*

– *poginuli koji je pod kontrolom*

– *zarobljeni zdravi, ranjenici i mrtvi, zajedno*

Taktička situacija

– *odeljenje u napadu*

– *odeljenje u odbrani*

– *odeljenje u pokretu*

– *odeljenje u sastavu voda*

– *odeljenje koje deluje izolovano*

– *odeljenje bez vozila*

– *odeljenje sa vozilima*

Beleška: *u svim slučajevima napadaće predstavljaju strelci koji se uzimaju iz drugog odeljenja iz voda.*